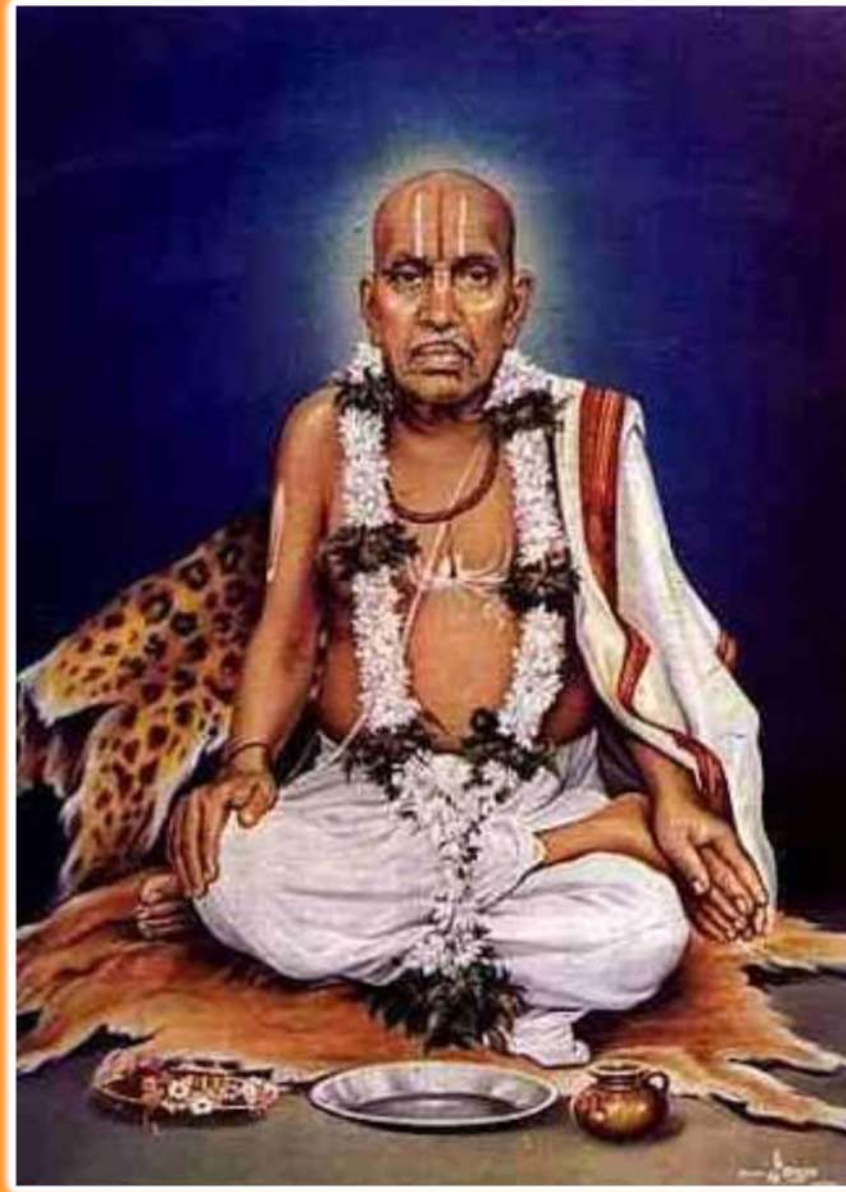

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

श्री गजानन विजय ग्रंथाचे लेखक

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराज

॥ श्री गजानन विजय ॥

निमित्तमात्र

श्री कृपेने, माता-पित्याच्या व आपल्या सर्वांच्या आशीर्वादाने ' श्री गजानन विजय ' हा ग्रंथ स्वहस्ताक्षरात लिहिण्याची सेवा पूर्ण करता आली. प्रत्येकजण आपल्याला जी कला येते, त्या माध्यमातून ईशसेवा करण्याचा प्रयत्न करत असतो. सुलेखनात थोडीफार गती असल्याने त्या माध्यमातून ईशसेवा करण्याचा केलेला हा एक प्रयत्न.

कोणताही धार्मिक ग्रंथाचा अभ्यास करताना, त्यात दडलेला भावार्थ आपल्याला लवकर समजावा, सदगुरूंचे विचार लवकर समजावेत व त्यात सांगितलेले तत्व आपल्या आचरणात यावे हा उद्देश असतो. वाचण्यापेक्षा लिहिल्यामुळे ग्रंथातील भावार्थ आपल्याला लवकर समजतो. आपण त्या विचारांच्या जास्त जवळ जातो. या एकाच उद्देशाने हा ग्रंथ स्वहस्ताक्षरात लिहिण्याचा प्रयत्न केला.

या ग्रंथात दासगणू महाराज म्हणतात त्याप्रमाणे – लेखणरूपी कार्याला लेखणी ही निमित्ताकारण असते. भौतिकदृष्ट्या लिहिणारा हा निमित्तमात्र असतो. खरा लिहिणारा तोच असतो. आपण फक्त निमित्तमात्र.....

॥ जय गजानन ॥

प्रशांत मुरलीधर लाड
कराड
मोबाईल – 9881208114

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

अनंत केशव

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ९

श्रीगणेशाय नमः ॥ जय जयाजी उदारकीर्ती । जय जयाजी प्रतापज्योती । जय जयाजी हे गणपती ! । गौरीपुत्रा मयेरश्वरा ॥१॥
कार्यारंभी तुझे स्मरण । करित आले जन । मोठमोठाले विद्वान । साधुसंत सत्पुरुष ॥२॥ तुझ्या कृपेची अगाध शक्ती । विद्वते
अवधी भस्म होती । कापुसाचा पाड किती । अग्नीपुढे दयाधना ॥३॥ म्हणून आदरें वंदना । करीतसे मी तुझ्या चरणां । सुरस
करवी पद्मरचना । दासगणूच्या मुखाने ॥४॥ मी अज्ञान मंदमती । नाही काव्यव्युत्पत्ति । परी तूं वास केल्या चित्तीं । कार्य माझे
होईल हें ॥५॥ आतां आदि माया सरस्वती । जी ब्रह्माची होय प्रकृती । जी कविवरांची दयेयमूर्ती । ब्रह्मकुमारी शारदा ॥६॥
त्या जगदंबेकारण । असो माझे साष्टांग नमन । मी लेकरुं आहे अजाण । अभिमान माझा धरावा ॥७॥ तुझ्या
कृपेची अगाध थोरी । पांगळाही चढे गिरी । मुका सभेमाझारी । देई व्याख्यान अस्खलित ॥८॥ त्या माझ्या कीर्तीला ।
कमीपणा न आणी भला । साहय दासगणूला । ग्रंथरचनेस करी या ॥९॥ आता हे पुराणपुरुषा । पांडुरंगा पंढरीशा ।
सच्चिदानंद रमेशा । पाहि माम् दीतबंधो ॥१०॥ तू सर्वसाक्षी जगदाधार । तू व्यापक चराचर । कर्ता करविता सर्वेश्वर । अवघे काही
तूंच तू ॥११॥ जग, जन आणि जनार्दन । तूच एक परिपूर्ण । सगुण आणि निर्गुण ॥ तूच कींरे मायबापा ॥१२॥ ऐसा तुझा अगाध महिमा ।
जो न कळे निगमागमा । तेथें काय पुरुषोत्तमा । या गणूचा पाड असे ॥१३॥ रामकृपा जेव्हां झाली । तेव्हा माकडा शक्ती आली ।
गोप तेही बनली बली । यमुनातीरी गोकुळात ॥१४॥ तुझी कृपा व्हाया जाण । नाही धनाचें प्रयोजन । चरणी होतां अनन्य । तू त्यातें
साहय करिशी ॥१५॥ ऐसा संतानी डांगोरा । तुझा पिटला रमावरा । म्हणून आलो तुझ्या दारां । आतां विन्मुख लावू नको ॥१६॥
हे संतचरित्र रचावया । साह्य करी पंढरीराया । माझ्या चित्ती बसोनिया । ग्रंथ कळसा नेई हो ॥१७॥ हे भवभवान्तक भवानीवरा ।
हे नीळकंठा गंगाधरा । ओकाररत्ना व्यंबकेश्वरा । वरदपाणी ठेवा शिरीं ॥१८॥ तुझे साह्य असल्यावर । काळाचाही नाही दर ।
लोखंडासी भांगार । परीस करून ठेवीतसे ॥१९॥ तुझी कृपा हाच परीस । लोखंड मी गणूदास । साह्य करी लेकरास । परते मजला
लोहू नको ॥२०॥ तुला अशक्य कांही नाही । अवघेंच आहे तुझ्या ठाई । लेकरासाठी धांव येई । ग्रंथ सुगम वदवावया ॥२१॥
माझ्या कुळीची कुलदेवता । कोल्हापुरवासिनी जगन्माता । तिच्या पदी ठेवतों माथा । मंगल व्हाया कारणें ॥२२॥ हे दुर्गे तुळजे भवानी ।
हे अपर्णे अंबे मृडाणी । ठेवी तुझा वरदपाणी । दासगणूच्या शिरावर ॥२३॥ आता वंदन दत्तात्रया । पाव वेगीं मसी सदया । गजाननचीस्त्र
गाया । प्रसादासह स्फूर्ति दे ॥२४॥ आतां शांडिल्यादि ऋषिश्वर । वासिष्ठ गौतम पाराशर । ज्ञाननभी जो दितकर । त्या शंकरचार्या

अध्याय - ९

नमन असो ॥२५॥ आता अवद्या संतमहेता । नमन माझे सर्वथा । दासगणूच्या धरून हाता । ग्रंथ करावा लेखन ॥२६॥
 गहिनी निवृत्ती ज्ञानेश्वर । श्रीतुकाराम देहकर । हे भवाब्धीचे तारुं थोर । त्या श्रीरामदासा नमन असो ॥२७॥ हे शिर्डीकर साई
 समर्था । वामनशास्त्री पुण्यवंता । दासगणूसी अभय आतां । तुमचे असो द्या संत हो ॥२८॥ तुम्हा अवद्यांच्या कृपेने । मी हे
 करीत बोलणे । दासगणू मी तुमचें तान्हे । कठोर मजविषयी होऊं नका ॥२९॥ जी कां खरी माया असते । तीच बोलाया
 शिकविते । तुमचे माझे असे नाते । मायलेकरापरी हो ॥३०॥ लेखणी काढी अक्षर । परी तो तिच्यात नाही जोर ।
 ती निमित्तकारण साचार । लेखनरूपी कार्याला ॥३१॥ दासगणू लेखणी येथ । तुम्ही धारण करा ती अवघे संत ।
 ग्रंथरचना रसभरित । हीच आहे प्रार्थना ॥३२॥ आता श्रोते सावधान । संतकथेचे करा श्रवण । करोनिया उकाग्र मन ।
 निजकल्याण व्हावया ॥३३॥ संत हेच भूमीवर । चालते बोलते परमेश्वर । बैराग्याचे सागर । दाते मोक्षपदाचे ॥३४॥ संत हेच
 सन्तीतीची । मूर्ती होय प्रत्यक्ष साची । संत भव्य कल्याणाची । पेठ आहे विबुध हो ॥३५॥ त्या संतचरित्रासा श्रवण करा सावकाश ।
 आजवरी ना कवणास । संतानी या दगा दिला ॥३६॥ ईश्वरी तत्वाचे वाटाडे । संत होचे रोकडे । अमोघ ज्ञानाचे ते गाडे । भरले
 असती प्रत्यक्ष ॥३७॥ संतचरणी ज्यांचा हेत । त्यांचा ऋणी राक्मिणीकांत । आता मलरहित करा चित्त । गजानन चरित्र ऐकावया
 ॥३८॥ भरतखंडामाझारी । संत झाले बहुतापरी । ही न पर्वणी आली खरी । अवांतर देशाकारणें ॥३९॥ जंबुद्वीप हे धन्य धन्य । आहे
 पहिल्यापासोन । कोणत्या सुरवाची ही वाण । येथें न पडली आजवरी ॥४०॥ याचें हेच कारण । या भूमीस संतचरण । अनादि
 कालापासोन । लागत आले आहेत कीं ॥४१॥ नारद, ध्रुव, कयाधुकुमर । उद्धव, सुदामा, सुभद्रावर । महाबली अंजनीकुमर ।
 अजातशत्रू धर्मराजा ॥४२॥ शंकरचार्य जगद्गुरु । जे पदनातांचे कल्पतरु । जे अद्यात्मविद्येचें मेरु । याच देशी झाले हो ॥४३॥
 मध्व-वल्लभ-रामानुज । यांचा ऋणी अधोक्षज । ज्यानें धर्माची राखिली लाज । निज सामर्थ्य दावोनिया ॥४४॥ नरसी मेहता
 तुलसीदास । कबीर कमाल सुरदास । गोरंग-प्रभूच्या लीलेस । वर्णन करावें कोठवरी ? ॥४५॥ राजकन्या मिराबाई । तिच्या भक्तीस
 पार नाहीं । जिच्यासाठी शेषशाची । प्राशिता झाला विषाते ॥४६॥ गोरख-मच्छेंद्र जालंदर । जे कां योगयोगेश्वर । ज्यांचा नवनाथ
 भक्तिसार । ग्रंथ असे लीलेचा ॥४७॥ ज्यांनी नुसतीच हरिभक्ति । करून साधिला श्रीपती ॥ ते नामा नरहरी सन्मति । जनी
 कान्हो संत सरवू ॥४८॥ चोरवा-सावता-कूर्मदास । दामाजीपंत पुण्यपुरुष । ज्यांच्या कारणें बेदरास । गेला महार होऊन हरी ॥४९॥

अध्याय - ९

मुकुंदराज जनार्दन । बोधला निपट निरंजन । ज्यांची चरित्रें-गायन । केली मागे महिपतींनी ॥५०॥ म्हणून त्यांची नांवे येथ । मी न साकले आतां देत । नुसते सांगतो वाचा ग्रंथ । भक्तिविजय भक्तमाला ॥५१॥ त्यानंतर जे जे झाले । त्या त्या संतां मी गाईले । ग्रंथ असती तीन केले । ते पहा म्हणजे कळेल कीं ॥५२॥ त्या संतांच्या तोडीचा । संत श्रीगजानन साचा । या अवतारी पुरुषाचा । प्रभाव रचवित लोकोत्तर ॥५३॥ मी जी मागे गाईलों । संतचरित्रें असतीं भली । ती सारांशरूपें सांगितली । त्रय ग्रंथातून विबुध हो ॥५४॥ आता हे सांगोपांग । चरित्रे कथितो एका-चांग । मम सुदैवें आला योग । हें चरित्र रचण्याचा ॥५५॥ जो प्रथमताच मी पाहिला । आकोटासन्निध संत भला । तोच मागे राहिला । त्याचें एका कारण ॥५६॥ माळा आधी ओविती । मग मेरुमणी जोडिती । तीच आज झाली स्थिती । ह्या चरित्र रचण्याची ॥५७॥ शेगांव नांमे वऱ्हाडंत । ग्राम आहे प्रख्यात । खम्मगांव नांमे तालुक्यात । व्यापार चालें जेथ मोठा ॥५८॥ ग्राम लहान साचार । परि वैभव त्याचे महाथोर । ज्याचें नांव अजरामर । झालें साधुमुळे जगन्मयी ॥५९॥ त्या शेगांवी सरोवरी भले । गजानन कमल उदया आले । जे सौरभें वेधिते झाले । या अखिल ब्रह्मांडा ॥६०॥ हा शेगाव खाणीचा । हिरा गजानन होय साचा । प्रभाव त्या अवलियाचा । अल्पमतीने वानितों मी ॥६१॥ ते आतां अवधारा । गजानन चरणी प्रेम धरा । येणें तुमचा उद्धार खरा । होईल हे विसरु नका ॥६२॥ गजाननचरित्र मेघ थोर । तुम्ही श्रोते अवघे मोर । चरित्ररुपीं वर्षता नीर । नाचाल वाटे निसंशय ॥६३॥ शेगांवाचे पौरवासी । परम भाग्याचे निश्चयेसी । म्हणून लाघले त्यांसी । गजानन हे संतरत्न ॥६४॥ जेव्हा करावे लागे पुण्य । तेव्हाच लाभती संतचरण । संत श्रेष्ठ देवाहून । येविषयी शंका नसे ॥६५॥ रामचंद्र पाटलांनीं । केली माझी विनवणी । पंदरी क्षेत्रीं येऊनि । कार्तिकीच्या वारीला ॥६६॥ माझ्या मनीं हेत होता । गावें गजानन-चरित्रा । परी त्याची तत्त्वतां । संगत नाही लागली ॥६७॥ त्या माझ्या वासनेची । पूर्तता करण्यासाठी । केली रामचंद्राची । योजना या समर्थ ॥६८॥ खऱ्या संतांचे धोरण । न कळे कोणालागीन । महापुरुष गजानन । आधुनिक संत चुडामणी ॥६९॥ या महापुरुषाचा । ठावठिकाण कोणचा । वा पत्ता त्यांच्या जातीचा । इतिहासदृष्ट्या न लागे कीं । जेवीं ब्रह्माचा ठावठिकाण । न कळे कोणा लागून । ते ब्रह्मास पाहून । निश्चय त्याचा करणे असें ॥७०॥ जो कां हिरा तेजमान । पूर्णपणें असे जाण । तेज त्यांचे

अध्याय - ९

पाहोन। ज्ञाते तल्लीन होती कीं ॥७२॥ तेथे त्या हिऱ्याची। खाण आहे कोणची। हे विचारी आणण्याची।
 गरज मुळी रहात नसे ॥७३॥ ऐन तारुण्यभीतरीं। गजानन आले शोगांवतगरी। शके अठराशाभीतरी। माघ
 वद्य सप्तमीला ॥७४॥ कोणी कोणी म्हणते जन। श्रीसमर्थींचे जे का स्थान। त्या सज्जनगडाहून। या देशी आले
 हे ॥७५॥ परि याला पुरवा। सबळ ऐसा नाही बरवा। परी काही तरी असावा। अर्थ त्यांच्या म्हणण्यांत ॥७६॥
 लोक अवघें भ्रष्ट झाले। नाना यातनें गांजले। त्यांच्यासाठी वारते केले। कौतुक ऐसें समर्थीनी ॥७७॥
 जगाचा करण्या उद्धार। गजाननरूपे अवतार। धरून आले महीवर। पुन्हा समर्थसिद्धयोगी ॥७८॥
 कोणत्याही कलेवरी। योगीपुरुष प्रवेश करी। ऐसा प्रकार भूमीवरी। जगद्गुरुंनी केला असे ॥७९॥
 गोरख जन्मला उकिरड्यांत। कानिफा गजकर्णीत। चोंगदेव नारायण डोहांत। योनीवांचून प्रगटले ॥८०॥ तैसेच
 येथे काहीतरी। झाले असावे निर्धारी। गजाननास अंगी सारीं। होती योगाची अवगत ॥८१॥ हे त्यांच्या लीलेवरून।
 पुढे कळेल तुम्हांलागून। योगाचे अगाध महिमान। त्याची सरी न ये कोणा ॥८२॥ शोगोव माघमासी। वद्य सप्तमीच्या
 दिवशी। हा उदय पावला ज्ञानराशी। पदनाताते तारावया ॥८३॥ त्या वेळची तुम्हां कथा। सांगतो मी ऐका आतां।
 एक भाविक गृहस्थ होता। नाम ज्याचे देविदास ॥८४॥ हा देविदास सज्जन। पातूरकराचा वंशज जाण। शाखा ज्याची
 माक्ष्यंदिन। मगधिपती होता तो ॥८५॥ त्याच्या एका मुलाची। ऋतुशांति होती साची। त्यानिमित्त भोजनाची। तयारी
 होती त्याचे घरा ॥८६॥ उष्ट्या पत्रावळी रस्त्यावर। टाकिल्या होत्या साचार। घराच्या समोर। त्या देविदास
 विप्राच्या ॥८७॥ तो गजानन समर्थसिद्धयोगी। बैसले होते त्या जागीं। एक बंडी होती अंगी। जुन्या पुराण्या
 कापडाची ॥८८॥ कोणत्याही उपाधीचें। नांव नव्हते जवळीं साचें। पात्र पाणी प्यावयाचें। होता एक भोपळा ॥८९॥
 कच्ची चिलीम हातांत। जी होती त्याची स्वकृत। कुंभाराच्या भट्टीपत्र। जिनें नव्हतें पाहिले ॥९०॥
 नासाग्र दृष्टि मुद्रा शांत। तपोबल अंगी झळकत। प्राचीच्या बालरवीवत्। वर्णन किती करावे ॥९१॥ मूर्ती
 अवधी दिंगबर। भाव मावळला आपपर। आवडनिवड साचार। राहिली न जवळी ज्याच्या ॥९२॥ ती
 समर्थीची स्वारी। बैसोनिया रस्त्यावरी। शोधन पत्रावळीचे करी। केवळ निजलीलेने ॥९३॥

अध्याय - ९

शीत पडल्या दृष्टीप्रत । ते मुखी उचलुनी घालीत । हे करण्याचा हाच हेत । अन्तपरब्रह्म कळवावया ॥१४॥
 कां कीं गर्जीत सांगे श्रुती । अन्त हेंच ब्रह्म निगुती । "अन्तम ब्रह्मेति" ऐसी उक्ती । उपनिषदांठाची असे ॥१५॥
 त्याची पटवाक्या खूण । शितें वेंचती दयाधन । त्याचा सामान्य जना लागून । भावार्थ तो कळला नसे ॥१६॥
 बंकटलाल आगरवाला । होता रस्त्यानें चालला । त्याने हा प्रकार पाहिला । आपल्या त्या स्नेह्यासह ॥१७॥
 दामोदरपंत कुलकर्णी । त्याच्या स्नेह्याचे नांव जाणी । दोघे तो प्रकार पाहोनि । आश्चर्यचकित जाहले ॥१८॥
 आणि एकमेकांप्रत । बोलू लागले ऐसे सत्य । कीं याची करणी विपरीत । वेड्यापरी दिसतसे ॥१९॥ हा अन्नार्थी
 जरी असतां । तरी पात्र मागून घेता । देविदासही याते देता । कां की तोही सज्जन ॥२०॥ द्वारी आलेला
 याचक । लावी ना सुन्न परत देख । कांही न चाले तर्क । कृतीवरुनी याच्या ह्या ॥२०१॥ बंकटलाल म्हणे
 पंतासीं । ऐसेच उभे रस्त्यासी । आपण राहूं यत्कृतासी । अजमावयाकारणें ॥२०२॥ खरे साधू पिशापरी । जगीं
 वागती बखरी । ऐसी व्यासाची वेंटेवरी । बोलली आहे भागवतात ॥२०३॥ कृतीने हा दिसे वेडा । परी वाटे
 ज्ञानगाडा । वा विमल ज्ञानाचा हुडा । असावा कीं प्रत्यक्ष ॥२०४॥ ऐसा विचार परस्पर । करूं लागले साचार ।
 रत्त असता समोर । पारखी तोच जाणे त्या ॥२०५॥ पथे हजारो लोक गेले । परी न कोणी पाहिले । या दोघांचाचून
 भले । याचा विचार करा हो ॥२०६॥ हिरे गारा एव्या ठायीं । मिसळल्या असता जगा ठायीं । पारखी तो
 निवडून घेई । गार टाकून हिऱ्यातें ॥२०७॥ प्रथमता तो पुढे आला । बंकटलाल आगरवाला । गजाननासी
 विचारण्याला । विनयातें येणें रीतीं ॥२०८॥ ह्या पत्रावळीच्या शोधना । का हो करितां कळेना । क्षुधा असेल
 आपणां । तरी तरतूद करूं अन्नाची ॥२०९॥ त्यातें ऐसें विचारलें । परि न उत्तर मिळालें । नुसतें वरी
 पाहिले । उभयतांच्या मुरवाकडे ॥२१०॥ तो सतेज कांती मनोहर । दंड गर्दन पिळदार । भव्य छाती दृष्टि स्थिर ।
 भृकुटी ठायीं झाली असे ॥२११॥ निजानंदी रंगलेला । ऐसा योगी पाहिला । मौनेच नमस्कार केला । चितीं संतोष
 पावोनियां ॥२१२॥ देविदासबुवासी । सांगू लागले प्रेमेसीं । तुम्ही पात्र वाढून वेगेंसी । आणा एक बोहर ॥२१३॥
 देविदासे तेंसें केलें । पत्रकान्तांती भरलेले । पात्र आणून ठेविलें । द्वारासमोर स्वामीपुढे ॥२१४॥ ठेविलेल्या

अध्याय - ९

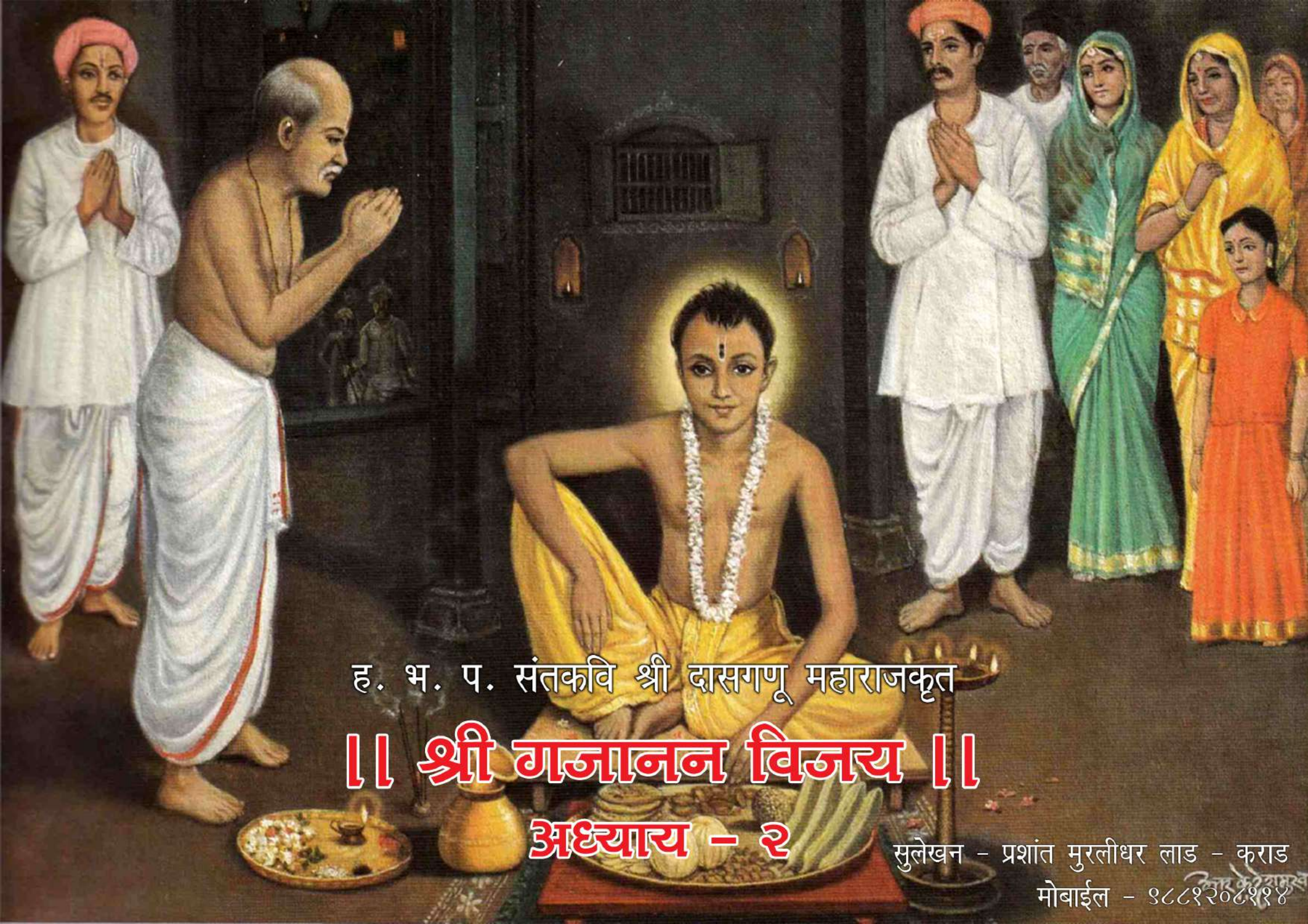
पात्रावरी । भोजना बैसली समर्थस्वारी । चवी न कशाची अंतरी । अणुमात्र उरली असे ॥११५॥ अनुपम
 ब्रह्मरसाला । जो पिऊन तृप्त झाला । तो कां मागतो गुळवण्याला । मिढक्या मारीत बैसेल ॥११६॥ जो
 सार्वभौम नृपवर । झाला असे साचार । अशा नरासी जहागीर । मिळाल्यासी प्रेमनुपजे ॥११७॥ अवघी
 पक्कंते एक केली । आवडनिवड नाही उरली । जठराग्नाची तृप्ती केली । दोन प्रहरच्या समयाला ॥११८॥
 बंकटलाल तें पाहून । पंताशी करी भाषण । ह्या वेडा म्हणालो आपण । ती निःसंशय झाली चुकी ॥११९॥
 सुभद्रेसाठी द्वारकेला । अर्जुन ऐसाच वेडा झाला । व्यवहाराचा विसर पडला । करूं लागला भलभलतें ॥१२०॥
 तैसाच हा ज्ञानजेठी । मुक्तिरूप सुभद्रेसाठी । वेडा झाला कसवटी । याची आता घेणे नको ॥१२१॥ धन्य आपुले
 शेगांव । दृष्टी पाहिला योगीराव । निरिच्छ हा जहागीरगांव । दिला हरीने जयाला ॥१२२॥ सूर्य माझ्यान्ही आला ।
 भाग भूमीचा तप्त झाला । पांखरेही आश्रयाला । जाऊन बैसली वृक्षावरी ॥१२३॥ ऐशा भर उन्हात । हा बैसला
 आनंदात । हा ब्रह्मची होय साक्षात् । भय ना कशाचे उरलें या ॥१२४॥ हा जैवला यथेच्छपणी । तुंब्यामध्ये नाही
 पाणी । तें पंता या लागुनी । आपण देऊं आणून ॥१२५॥ पुसूं लागले दामोदर । तुंब्यामध्ये नाही नीर । मर्जी
 असल्या हा चाकर । पाणी द्याय तयार असे ॥१२६॥ ऐसे शब्द ऐकिले । समर्थीनी हास्य केले । उभयतांसी
 पाहून वदले । तें ऐका सांगतो ॥१२७॥ तुम्हा गरज असेल जरी । तरी आणून घाला वारी । ऐक ब्रह्म जगदांतरी ।
 ओतप्रेत भरले असे ॥१२८॥ तुम्ही आम्ही भेद तेथ । नाही उरला यत्किंचित । परी जगव्यवहार सत्य । आचरिला
 पाहिजे ॥१२९॥ अन्न भक्षिले देहानी । म्हणून त्या पाहिजे पाणी । हा व्यवहार चतुरांनी । अवश्य पाहिजे
 जाणिला ॥१३०॥ म्हणून तुमच्या चातुर्यासी । गरज असेल तुम्हां साची । तरतूद करा पाण्याची । म्हणजे
 अवघें संपले ॥१३१॥ हे भाषण ऐकतां । दोघे हर्षले तत्त्वतां । बंकटलाल म्हणे पंता । आपुले आहे भाग्य
 धन्य ॥१३२॥ पाणी आणण्या दामोदर । घरांत गेले साचार । तो इकडे प्रकार । काय घडला तो ऐका ॥१३३॥
 कुपाच्या शेजारीं । हाळ होता निर्धारीं । जेथे जनावरें सारीं । पीत होती पाण्याला ॥१३४॥ तेथें जाऊन पाणी
 प्याले । तृप्ततेचे ठेकर दिलें । तो इतक्यात घेऊन आले । पंत पाणी गडव्यांत ॥१३५॥ हां हां ते गडूळ पाणी ।

अध्याय - ९

समर्थी न लावी वदनीं । ते जनावरांलागुनी । योग्य आहे प्यावया ॥१३६॥ मी हे पहा आणिले नीर । गोड निर्मळ थंडगार । वासित केलें साचार । वाळा घालून चामध्ये ॥१३७॥ ऐसें भाषण ऐकतां । महाराज बदले तत्त्वतां । व्यावहारिक अवध्या कथा । ह्या न सांगा आम्हा तुम्ही ॥१३८॥ हे अवघे चराचर । ब्रह्मे व्याप्त साचार । तेथें गढूळ, निर्मळ, वासित नीर । हे न भेद राहिले ॥१३९॥ पाणी तरी तोच आहे । निर्मळ गढूळ तोच पाहे । सुवास कुवास दोन्ही हें । रूप त्याचें निःसंशय ॥१४०॥ पिणाराही वेगळा । त्यापासून ता निराळा । ईश्वराची अगाध लीला । ती कळे या नरजन्मीं ॥१४१॥ तें दिलें टाकून । व्यवहारी गोविले मत । यांचेच करा सदा मनन । कशापासून जग झालें ॥१४२॥ ऐसी ऐकतां समर्थवाणी । दोघे गेले गहिवरोति । अकन्यभावे समर्थ-चरणी । लोळावया तयार झाले ॥१४३॥ तो त्यांचा जाणोन हेत । महाराज निघाले पळत पळत । वायूच्या त्या गतिप्रत । अडथळा जगीं कोण करी ? ॥१४४॥ या पुढील कथा पाही । निवेदन होईल द्वितीयाध्यायीं । अवधान द्यावें लवलाही । त्या श्रवण करावया ॥१४५॥ हा श्रीगजाननविजय ग्रंथ । आल्हादावो भाविकांप्रत । हेच विनवी जोडोन हात । ईश्वरासी दासगण् ॥१४६॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तू । शुभं भवतु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - २

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - २

श्रीगणेशायनमः ॥ जयजय अज अजिता सर्वेश्वरा । हे चंद्रभागतटविहारा । पूर्णब्रह्मा रुक्मिणीवरा ।
दीनबंधो पाहि माम ॥१॥ तुझ्या वशिल्यावांचून । अवघेच आहे देवा शीण । कुडीमाजी नसल्या प्राण । कोण
विचारी मढयातें ॥२॥ सरोवराची दिव्य शोभा । तोयामुळें पद्मनाभा । रसभरीत आतला गाभा । टरफलातें महत्त्व
आणि ॥३॥ तुझी कृपा त्याच परी । शरणांगतातें समर्थ करी । पाप ताप दैत्य वारी । हेच आहे मागणें ॥४॥
मागले अड्ययी झाले कथन । समर्थ गेले निघून । तेणे बंकटलाला लागून । दुरदूर वाट लागली ॥५॥ गोड न
लागे अन्नपाणी । समर्थाचा ध्यास मनीं । न हाले दृष्टिपासोनी । गजाननाचे रूप तें ॥६॥ जिकडे पहावे तिकडे
भास । होवो लागला त्यांचा खास । याचे नांव श्रोते ध्यास । उभ्या नसती पोरचष्ठा ॥७॥ चुकलेल्या घेनूची ।
वत्स शुद्धि करी साची । तैसी बंकटलालाची । स्थिती झाली विबुध हो ॥८॥ हे हितगुज सांगावया । जागा
नव्हती कोठे तया । वडिलांपासी बोलावया । छाती त्याची होईना ॥९॥ पेशा रिती चित्ती भले । विचारांचे काहूर
झाले । शेगांव अवघे धुंडाळिले । परि न पत्ता लागला ॥१०॥ घरी येता वडील पुसती । भवानीराम सन्मती ।
बाळा तुझी आज वृत्ती । कां रे झाली चंचळ ॥११॥ चित्ती उत्साह दिसेना । वदनी दिसे म्लानपणा । पेशा
असह्य यातना । होती कशाच्या सांग मज ॥१२॥ तूं पोण्या तरणा ज्वान । नाही कशाची तुला वाण । पेंस्यें
साच असोत । चिंतातूर दिसतोसी ॥१३॥ किंवा शरीरीं काही व्याधी । होतसे ती सांग आधी । चोरून पुत्र ठेवी
न कधीं । गोष्ट कोणती पित्याला ॥१४॥ काही तरी सांगून । केलें पित्याचे समाधान । पुन्हा शोधाकारण ।
फिरु लागला शेगांवीं ॥१५॥ बंकटलालचे शेजारीं । एक होते सदाचारि । घरी होती जमेदारी । परी
अभिमान नसे त्याचा ॥१६॥ ते देशमुख रामाजीपंत । वयाने वृद्ध अंत्यंत । बंकटलालने इत्थंभूत । हकीकत
त्यांना मना निवेदिली ॥१७॥ ते बोलले बंकटलाला । तुझा वृत्तान्त मी ऐकिला । तूं जो पुरुष कथिसी मला ।
तो योगी असावा कोणीतरी ॥१८॥ योग्यावांचुनी पेशा क्रिया । मिळती न कोठें पाहावया । पूर्वसुकृता
वांचोनिया । होणें न दर्शन अशांचे ॥१९॥ तूं घेतले दर्शन । जन्म तुझा धन्य धन्य । भेटता ते तुजलागून ।
ने मलाही दर्शना ॥२०॥ पेशा स्थितीत दिवस चार । गेले निघून साचार । बंकटलालासी तीळभर ।

विसर न पडे त्याचा ॥२१॥ गोविंदबुवा टाकळीकर । होते एक कीर्तनकार । ज्यांच्या कीर्तनी शारंगधरा ।
 प्रसन्नचित्त होतसे ॥२२॥ लौकिक याचा वऱ्हाडांत । होता मोठ्या प्रमाणांत । ते आले फिरत फिरत । कीर्तन
 कराया शिंगांवी ॥२३॥ शंकराच्या मंदिरी । झाली कीर्तनाची तयारी । धांवो लागल्या नरनारी । कीर्तन ऐकाया-
 कारणे ॥२४॥ बंकटलालही तेथें आला । कीर्तन श्रवणासाठी भला । मध्ये शिंपी भेटला । पितांबर नाम ज्याचें ॥२५॥
 हा शिंपी पितांबर । भोळा भाविक होता फार । त्यासी समर्थीचा समाचार । बंकटलाले कथन केला ॥२६॥ दोघे
 कीर्तना चालले । तो अवचित समर्थ पाहिले । मागल्या बाजूस बसलेले । फरसावरी तेथवां ॥२७॥ मग कशाचें
 कीर्तन । गेले उभयतां धावून । जेवीं द्रव्य-घटातें पाहून । कृपण जाय हपापोनी ॥२८॥ वा चातकाते स्वातिघन ।
 वा मोरासी मेघदर्शित । किंवा तो रोहिणीरमण । चकोर पाहता आतंदें ॥२९॥ तैसे उभयतांसी झालें । दूर उभे
 राहिले । विनयातें बोलू लागले । कांही आणू को खावया १ ॥३०॥ महाराज बोलले त्यावरी । तुला गरज असेल जरी ।
 आण झुणका भाकरी । माळणीच्या सदनातून ॥३१॥ बंकटलाले सत्वरीं । चून अर्धी भाकरी । आणोन ठेविली हातावरी ।
 त्या योगेश्वराच्या ॥३२॥ चून भाकरी खात खात । बदले पितांबरासी समर्थ । जा जावोनी ओढयाप्रत । तुंबा भरौनी
 आण पाणी ॥३३॥ पितांबर बोलें गुरुराया । ओढयास पाणी अल्प सदया । पाण्यात तुंबा बुडावया । मुळी नाही
 अवसर ॥३४॥ इतकें असून तें पाणी । खराब केलें गुरांती । तेवीं जाणाऱ्या येणाऱ्यांनी । नाही पिण्याच्या योग्य
 तें ॥३५॥ मर्जी असल्या दुसरीकडून । पाणी आणितो तुंबा भरून । ते बोलले गजानन । दुसरे पाणी आम्हां
 नको ॥३६॥ नाल्याचेच आण पाणी । आंत तुंबा बुडवोनी । उगीच ओंजळी-ओंजळींनीं । तुंब्यात पाणी भरूं
 नको ॥३७॥ तुंबा घेऊन पितांबर । तात्काळ गेला नाल्यावर । तुंबा भरेल ऐसे नीर । कोठें न त्याने
 पाहिले ॥३८॥ तळवे पदाचे भिजतील । इतकेच तेथें होते जल । करून हाताची ओंजळ । तुंब्यात पाणी
 भरणें नसे ॥३९॥ ऐसी झाली आड विहीर । चिंतावला पितांबर । हिरया करून अखेर । तुंबे स्पर्श केला
 जला ॥४०॥ तो ऐसे झाले अघदीत । तुंबा ठेवावा जेथ जेथ । तो बुडे तेथ तेथ । खळगा पडून ओढयाला ॥४१॥
 नाल्याचें घाण जीवन । तुंब्यांत स्फटिकासमान । आलें तैसें पाहोन । शिंपी चित्ती चकित झाला ॥४२॥

अध्याय - २

तो म्हणे ही ऐसी स्थिती । कीं आज झाली निश्चिती । ती योगेश्वराची साच शक्ति । संशय येथें धरणें नको ॥४३॥ तुंबा आणून ठेवला । योगेश्वराचे सातिध्याला । त्याचा समर्थ स्वीकार केला । झुणकाभाकर सेविल्यावर ॥४४॥ बंकटलालासी सुपारी । मागते झाले साक्षात्कारी । अरे माळीणीच्या भाकरीवरी । माझी सेवा करतोस कां ॥४५॥ काढ सुपारी विशातून । फोडोन देई मजकारण । तें ऐकतां समाधान । बंकटलालास झालें बहु ॥४६॥ सुपारीच्या बरोवरी । दोन पैसे हातावरी । ठेवितां झाला व्याघ्रांबरी । दुदंडी तांब्याचे ॥४७॥ खडकु दुदंडी व्याघ्रांबरी । ही मुसलमाती नाणी सारी । चालत होती व्यवहारी । तथा वहाड प्रांतात ॥४८॥ पैशाप्रती पाहून । महाराज बोलले हांसेन । काय व्यापारी समजून । मजला तू हे अर्पिशी ॥४९॥ हे नाणें तुमचे व्यवहारी । मला न त्याची जरूरी । भावभक्ति नाण्यावरी । संतुष्ट मी रहातसे ॥५०॥ तें तुझ्याजवळ होतें । म्हणून भेटलो पुन्हां तूं तें । याचा विचार चित्तातें । करी म्हणजे कळेल ॥५१॥ जा आतां कीर्तन । दोघे जाऊन करा श्रवण । मी लिंबापाशी बेंसोन । कथा त्याची ऐकतो ॥५२॥ दोघे कीर्तनाप्रती आले । महाराज लिंबापाशी बेंसले । गोविंदबुवाचे सुरु झालें । आरंभीचें निरूपण ॥५३॥ निरूपणास भागवताचा । घेतला होता एक साचा । श्लोक एकादश स्कंधाचा । हंसगीतामधील ॥५४॥ बुवांती पुर्वार्थ विशद केलें । त्याचा उत्तरार्थ समर्थ वदले । तें ऐकोन घोटाळले । गोविंदबुवा मनात ॥५५॥ हा उत्तरार्थ वदणारा । पुरुष अधिकारी दिसतो खरा । जा त्या घेऊन मंदिरा । या हो कीर्तन श्रवणास ॥५६॥ बंकटलाल पितांबर । आणिक मंडळी नियाली इतर । समर्थासी साचार । कीर्तनासी आणावया ॥५७॥ केली विनंती अवध्यातीं । श्रोते अती विनयांनीं । परी बसल्या जागेपासोनी । मुळी न महाराज हलले हो ॥५८॥ गोविंदबुवा अखेर । येवोन जोडीत झाले कर । कृपा करावी एक वार । चला शिवाच्या मंदिरी ॥५९॥ तुम्ही साक्षात् शंकर । वरें न बसणें बाहेर । धन्यावांचून मंदिर । शून्य साच समर्थ ॥६०॥ पूर्वजन्मीचें पुण्य भलें । माझे आज उदेलें । म्हणून हे दृष्टी पडले । साक्षात् चरण शिवाचे ॥६१॥ कीर्तनाची फलप्राप्ती । झाली आज मजप्रती । वेळ न करा गुरुमुर्ती । चला मंदिरी माझ्यासवे ॥६२॥ ऐसे गोविंदबुवा बोलतां । समर्थ वदले तत्वतां । ठेवी एकवाक्यता । भाषणीं गोविंदा लवमात्र ॥६३॥

अध्याय - २

तू इतक्यांत प्रतिपादिलें । अवघें ईश्वरें व्यापिलें । आंत बाहेर कांही न उरलें । मग हा ऐसा हट्ट का १ ॥६४॥
 जें जें जयाने सांगावे । तें तें त्याने आचरावे । शब्दछलासीं न करावे । साधकाने केव्हांही ! ॥६५॥
 भागवताचा श्लोक सांगसी । आणि त्याच्या विरुद्ध वागसी । कथेकऱ्याची रीत ऐसी । बरवी नव्हे गोविंदा ॥६६॥
 पोटभऱ्या कथेकरी । तूं न व्हावे भूमीवरी । जा कीर्तन समाप्त करी । मी येथून ऐकतो ॥६७॥ बुवा कीर्तनी परत
 आले । गर्जेन अवघ्या बोलिले । तुमच्या शेंगांवी अमोल आले । रत्न हे त्या सांभाळा ॥६८॥ हें न शेंगांव राहिलें ।
 पंढरपूर स्वचीत झालें । चालते बोलते येथ आले । साक्षात् हे पांडुरंग ॥६९॥ यांची तरतूद ठेवावी । सेवा यांची
 करावी । यांची आज्ञा मानावी । वेदवाक्यापरी हो ॥७०॥ तरीच तुमचें कल्याण । होईल निःसंशय करुन ।
 अनायसें हे निधान । जोडले त्या दवडूं नका ॥७१॥ कीर्तन अवघें सांग झालें । लोक आपुल्या घरां गेले ।
 बंकटलाल घरी आले । चित्तीं हर्ष माईना ॥७२॥ आपल्या सन्माननीय पित्यासी । हकीकत कथिली
 प्रेमेसी । बाबा आपुल्या घरासी । गजानन आणा हो ! ॥७३॥ पुत्राने जे कथन केले । ते भवानीरामे ऐकिले ।
 आणि प्रेमें ऐसे वदले । तूच ये त्या घेऊन ॥७४॥ पित्याची मिळाली संमती । बंकटलाल हर्षे अती । म्हणे कधी
 भेटेल गुरुमुर्ती । मजला सदनी आणावया ॥७५॥ पुढे माणिक चौकांत । चौथे दिवशी सद्गुरुनाथ । भेटले
 बंकटलालाप्रत । अस्तमानाचे समयाला ॥७६॥ दितपति अस्ता गेला । इकडे बोध सूर्य उदेला । माणिक
 चौक प्राचीला । बंकटलालाच्या भाग्याने ॥७७॥ गुराखी घेऊन धेनूंस । घेऊ लागले ग्रामास । समर्थाच्या
 आसपास । गाई जमूं लागल्या ॥७८॥ त्या वाटले तंदसुत । आला येथे साक्षात् । वृक्षावरी करितात ।
 पक्षी किलकिलाट आनंदे ॥७९॥ दिवाबत्तीची तयारी । दुकानदार करिती खरी । अशा वेळीं आला घरी । घेऊन
 बंकट महाराजा ॥८०॥ पित्याने मूर्ति पाहतां क्षणीं । अति आनंद झाला मनी । नमन साष्टांग केले चरणीं ।
 पाटावरी बेंसविले ॥८१॥ आणि वितविले जोडोन हात । कांही भोजन करा येथ । तुम्ही साक्षात् पार्वतीकांत ।
 प्रदोष वेळीं आला या ॥८२॥ शिव आराधन प्रदोषकालीं । घडेल तो भाग्यशाली । ऐशी आहे ऐकिली ।
 स्कंदपुराणी गोष्ट म्यां ॥८३॥ ऐसें म्हणोनि अणिले । बिल्वपत्र तात्काळ भले । समर्थाच्या ठेविले ।

अध्याय - २

॥ गण गण गणात बोते ॥

परमभक्तीने मस्तकीं ॥८४॥ करा येथें भोजन । ऐसे गेलों बोलून । परी स्वयंपाकाकारण । अवधी आहे कांहीसा ॥८५॥ स्वयंपाक होईपर्यंत । हे न थांबले जरी येथ । तरी प्रदोषकालीं पावर्तीकांत । गेला उपासी घरांतूनी ॥८६॥ त्यास करूं कैसी तोड । ऐसे संकट पडले जड । जनसमुदाय प्रचंड । जमला मौज पाहावया ॥८७॥ विचार केला अखेरी । दुपारच्या पुऱ्या आहेत घरीं । त्याच ठेवोन तबकांतरी । पुढें ठेवूं समर्थीच्या ॥८८॥ ते अवघेच जाणती । कपट नाही माझ्या चित्तीं । भावें भेटतो उमापती । ऐसा आहे सिद्धांत ॥८९॥ मी शिळे अवर्जुन । यांस घालीत नाही अन्न । शिवाय पक्क्या रसोईकारण । शिळें म्हणणें उचित नसे ॥९०॥ चिंतिल्याप्रमाणें तयारी । तात्काळ त्यानें केली खरी । आणून ठेविलें समोरी । तबक एक समर्थीच्या ॥९१॥ पुऱ्या बदाम खारका । केळी मोसंबी मुळे देखा । भालाप्रती लाविला बुक्का । कंठी घातिला पुष्पहार ॥९२॥ गुरुमूर्ति प्रसन्न चित्ते । अवघें झाले सेविते । जें जें पडले पात्राते । तें तें खाती भराभर ॥९३॥ उदरी सुमारे तीन शेर । अन्न साठविले साचार । तेथेंच राहिलें रात्रभर । श्रीगजानन महाराज ॥९४॥ बंकटलालें दुसरें दिवशी । मंगलस्नान समर्थीसी । घातले असे अतिहर्षी । तो न थाट वर्णवें ॥९५॥ घागरी सुमारे शंभर । उष्णोदकाच्या साचार । पाणी घालती नारीतर । मन मानेल पेशा रीतीं ॥९६॥ कुणी शिकेकाई लाविती । कुणी साबण घेऊनी हातीं । समर्थीते घासीती । पदकमळ आवडीनें ॥९७॥ कोणी द्रवता कोणी हीना । कोणी चमेली तेल जाणा । कोणी बैलियाच्या मर्दना । करूं लागले निजहस्ते ॥९८॥ अंगराग नानापरी । त्यांचे वर्णन कोण करी । बंकटलालाच्या घरी । उणे नव्हते कशाचें तें ॥९९॥ स्नानविधी संपला । पितांबर तो नेसविला । अति सन्मानें बैसविला । योगीराज गादीवरी ॥१००॥ भाली गंध केशरी । गळ्यांत हार नानापरी । कोणी तुळशीमंजरी । वाहू लागले शिरावर ॥१०१॥ नैवेद्य नानापरीचे । झाले समर्थीर्पण साचे । भाग्य त्या बंकटलालाचें । खचित आलें उदयाला ॥१०२॥ ते बंकटलालाचे घर । झाले द्वारका साचार । तथा दिनीं सोमवार । वार शिवाचा होता हो ॥१०३॥ अवघ्या मंडळींनी आपुले । मनोरथ ते पूर्ण केले । एक मात्र त्यातून उरले । इच्छाराम शेटजी ॥१०४॥ हा चुलत बंधु बंकट्या । होता

अध्याय - २

॥ गण गण गणात बोते ॥

भाविक मनाचा । भक्त असे शंकराचा । त्यासी ऐसें वाटले ॥५॥ आज आहे सोमवार । मसी उपास साचार । घरां प्रत्यक्ष शंकर । चालते बोलते आलेच कीं ॥६॥ त्यांची पूजा अस्तमानीं । यथासांग करोनि । करूं पारणां ऐसी मनीं । इच्छा त्यानें धरली असे ॥७॥ तो झाला अस्तमान । मावळलासे नारायण । इच्छारामे केले स्नान । प्रदोष वेळा लक्षुणी ॥८॥ पूजासाहित्य घेऊन । साधु जे का गजानन । त्यांचे केले पूजन । परम प्रेमें करोनि ॥९॥ आणि विनंती केली वरी । झालें आहे दुपारी । आपुलें ते भोजन जरी । परी आतां काही खावें ॥१०॥ आपण जेवल्यांवाचून । मी नाहीं घेणार अन्न । आहे मजला उपोषण । सोमवारचें गुरुराया ! ॥११॥ अवघ्या भक्तांचा हेत पुरला । माझा मात्र राहिला । तो पाहिजे पुरविला । तुम्ही कृपा करून ॥१२॥ जन कुतूहल दृष्टींनी । पाहूं लागले त्या स्थानी । इच्छाराम तो घेवोनी । नैवेद्य आला परातीत ॥१३॥ आंबेमोहर तांदळाचा । दोन मुदी भात साचा । नानाविध पक्वान्नांचा । थाट केला त्यानें ॥१४॥ जिलबी राघवदास मोतीचूर । करंज्या अनारसे घीवर । शाखांचे नाना प्रकार । वर्णन करावे कोठवरी ? ॥१५॥ अगणित चटण्या कोशिंबरी । वाडगा दह्याचा शेजारीं । तुपाची ती वाटी खरी । ओदनाच्या सव्य भागा ॥१६॥ चार मनुष्यांचे अन्न । ऐसा नैवेद्य परिपूर्ण । समर्थीपुढे आणून । ठेवला इच्छारामाने ॥१७॥ पाहोन त्या नैवेद्यासी । महाराज बोलले आपणासी । खातो खातो अहर्निशी । ऐसें बोलसी गणप्या ॥१८॥ खा हें आता अवघें अन्न । अद्योन्या न करी अवमान । पाहों आलें अवघे जन । तुझ्या अघोर वृत्तीला ॥१९॥ महाराज भोजना बैसलें । अन्न अवघे पार केलें । पात्रीं न काहीं ठेविलें । मीठ त्रिंबू तेही पाहा ॥२०॥ आग्रहाचा प्रकार । काय होतो अखेर । हे दावण्या साचार । कौतुक केलें गुरुरवरें ॥२१॥ खणाणून उलटी झाली । खाल्ल्या अन्नाची ती भली । ऐसीच गोष्ट होती केली । श्रीरामदासें एकदां ॥२२॥ खिरीची झाली वासना । रामदासाचीया मना । तिची खोड मोडण्या जाणा । आकंठ खीर प्याले की ॥२३॥ उलटी होता परत । ती भक्षू लागले सद्गुरुनाथ । श्रीरामदासस्वामी समर्थ । वासनेसी जिंकावया ॥२४॥ तैसे लोकाग्रहाला । घालावयासी शीघ्र आळा । हा उलटीचा प्रकार केला । अंगी बळ असूनिया ॥२५॥ सतपुरुषाचें आचरण ।

अध्याय - २

॥ गण गण गणांत बोते ॥

पुढील पिढीला साधत । होते कराया संरक्षण । निसर्गाच्या धर्माचे ॥२६॥ तेच समर्थे येथे केले ।
लोकांलागी सुचविले । आग्रह करणे न चांगले । तो विपरीत फळ देई ॥२७॥ असो उलटी झाल्यावरी । जागा
केली साफ सारी । नेवोन बेसविले पहिल्या परी । स्नान घालोन महाराजा ॥२८॥ तरनारी दर्शने घेती ।
महाराजांची आनंदवृत्ती । तो भजन करण्याप्रती । दिंड्या आल्या दोन तेथे ॥२९॥ आवाज ज्यांचे सुस्वर ।
खडे पहाडी मनोहर । विठ्ठलाचा नामगजर । करु लागले आवडीने ॥३०॥ इकडे महाराज आसनी । होते ते
वदले वदनी । भजनाच्या मिषांनी । "गणगण गणांत बोते" ॥३१॥ हेच सर्वदा त्यांचे भजन । करिती टिचक्या
वाजवून । ऐसा झाला आनंद जाण । रात्रभरीं ते ठायां ॥३२॥ "गण गण" हे त्यांचे भजन । हमेशा चाले म्हणून ।
लोकांनी दिले अभिधान । गजानन हे त्याला ॥३३॥ जो स्वयंमेव ब्रह्म झाला । नांवरूप कोढून त्याला ? ।
नामरूपाचा गलबला । प्रकृतीच्या आश्रयास ॥३४॥ आस्ति-भाति-प्रिया ठायीं । योगेश्वर निमग्न राही । त्या
आनंदा न वर्णवे कांही । त्याची उपमा त्यालाच असे ॥३५॥ आषाढीसी पठरपूर । वा सिंहस्थीं गोदातीर । वा
कुंभमेळ्यासी साचार । गर्दी होते हरिद्वारीं ॥३६॥ त्यापरी शेगांवांत । बंकटलालाच्या घरांत । लांबलांबून
असंख्यात । जन येती दर्शना ॥३७॥ स्वामी समर्थ गजानन । हेच विठ्ठल नारायण । निश्चय विटेस ठेवून ।
पाय उभे राहिले ॥३८॥ त्यांचे वचन गोदातीर । आनंद हा हरिद्वार । गजबजले शेगांव नगर । सदन
राऊळ बंकटाचे ॥३९॥ ब्रह्मपदा पोचला । जात कोढून उरली त्याला ? । सूर्याच्या प्रकाशाला । अवघेच
आहे सारखे ॥४०॥ नित्य यात्रा नवी येई । समाराधना होती पाही । त्यांत वाणिता शोषही । थकून
जाईल निःसंशय ॥४१॥ तेथे माझा पाड कोण । मी कीटकासमान । अवघे वदे गजानन । निमित्त करून
माझ्या मुरवा ॥४२॥ समर्थाची दिनचर्या । सांगतो थोडी या ठायां । अगाध त्यांचे चरित्र गाया । मज पामरा
मती नसे ॥४३॥ कधी करावे मंगलस्नान । कधी हाळात जाऊन । कधी कधी प्राशन । करावे गढूळ
जलाचे ॥४४॥ त्यांच्या दिनचर्येचा । नियम नव्हता एक साचा । प्रकार वायूच्या गतीचा । न ये ठरवितां
कोणासी ॥४५॥ चिलमीवरी प्रेम भारी । ती लागे वरच्यावरी । नव्हती आसक्ति तिच्यावरी । ते केवळ

अध्याय - २

॥ गण गण गणात बोले ॥

कौतुक ॥४६॥ अस्य आतां पुढीलाध्याया । भाव ठेवा ऐकावया । आली पर्वणी साधावया । वेळ करूं नका हो ! ॥४७॥ हें श्रीगजाननचरित्र । आदर्श होवो भाविकांप्रत । हेंच विनवी जोडोन हात । दासगणू ईशातें ॥४८॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥ ॥ इति द्वितीयोऽध्याय समाप्तः ॥

॥ इति श्रीगजाननविजय ग्रंथस्य द्वितीयोऽध्याय समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ३

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ३

श्रीगणेशायनमः ॥ जय जय सच्चिदानंद श्रीहरी । कृपा करावी लौकरी । तुम्ही पदनाताच्या वरी ।
कधी न कठोर झालात ॥१॥ तू करुणेचा सागर । तू दीनजनांचे माहेर । तू भक्तांसी साचार । कल्पतरु
वा चिंतामणी ॥२॥ ऐसा तुझा अगाध महिमा । संत गाती राघव रामा । दासगणूसी पुरुषोत्तमा । पावा
वेळ करुं नका ॥३॥ असो बंकटलाला घरीं । राहाते झाले साक्षात्कारी । दीनदुबळ्यांचे कैवारी । श्रीगजानन
महाराज ॥४॥ लांबलांबोति भक्त येती । समर्थते वंदिती । मधु तेथें मारया जमती । न लगे करणे
आमंत्रण ॥५॥ एके दिनी काय झालें । ते आतां सांगतो बहिलें । महाराज होते बसलेले । निजासनी
आनंदांत ॥६॥ ती प्रभातीची होती वेळा । प्राचीप्रांत ताम्र झाला । पक्षी किलकिटाला । करुं लागलें वृक्षावर ॥७॥
कुक्कटाचे होती स्वन । मंद शीत वाहे पवन । वृद्ध करिती नामस्मरण । शर्येवरी बैसोनिया ॥८॥ उदयाचलीं
नारायण । येऊं पाहे हर्ष करुन । तेणे तम पलायन । करुं लागला कंदरीसी ॥९॥ परम भाविक सुवासिनी । रत
सडासंमार्जनी । वत्स धेनूस पाहोनी । तोडूं लागली चन्हाटे ॥१०॥ ऐशा त्या रम्य वेळेस । एक साधु शेगांवास ।
येता झाला दर्शनास । श्रीगजानन साधुंच्या ॥११॥ तो भिकार गोसावी । मानमान्यता त्याची राहवी ।
कोठोनिया सांगा बरवी । श्रीमंतांच्या मंडळीत ॥१२॥ भगवी चिंधी डोक्यास । झोळी वाम बगलेस ।
होती एक नेसण्यास । फाटकीसी लंगोटी ॥१३॥ मृगाजिनाचा गुंडाळा । पाठीवरी होती भला । ऐसा गोसावी
बैसला । कोपऱ्यांत एकीकडे ॥१४॥ दर्शनासी भीड फार । होवी लागली साचार । अशा स्थितीत
मिळणार । सवड कशी त्या गोसाव्यास ॥१५॥ तो ठायींच बैसोन । करुं लागला चिंतन । म्हणे समर्थांचे
चरण । दृष्टि पडणे कठीण मला ॥१६॥ समर्थांचा लौकिक भला । मी काशीत ऐकला । आवडीनें नवस केला ।
भांग स्वामींस अर्पिण्याचा ॥१७॥ तो मम हेतु मतांत । जिरून जाया पाहे येथ । या श्रीमान मंडळीत ।
माझ्या नवसास कोण पुरे ॥१८॥ गांजाचे नांव काढितां । लोक मजला देतील लाथा । मी तो आलों
फेडण्याकरितां । नवस गांजाचा शेगांवी ॥१९॥ माझ्या नवसाची ती मात । सांगू तरी कवणाप्रत ॥
येथें एकही ना दिसत । प्रेमी या शांभवीचा ॥२०॥ जी वस्तु ज्या आवडे खरी । तिचाच तो नवस

अध्याय - ३

॥ गण गण गणात बोते ॥

करी। आणि मानी सर्वतोपरी। हीच वस्तु उत्तम ॥२१॥ ऐसे नाना विचार। गोसावी करी साचार। झाला होता परम आतुर। दर्शन द्याया समर्थीचे ॥२२॥ ते त्यांचे मनोगत। जाणते झाले समर्थ। बोलते झाले इतरांप्रत। आणा काशीचा गोसावी ॥२३॥ तो पहा त्या कोपल्याला। आहे बिचारा दडून बसला। हे ऐकता आनंद झाला। गोसाव्याला परमावधी ॥२४॥ आणि बोलला मनांत। त्रिकालज्ञ हे खरेच संत। मी जे बोललो मनात। ते सर्व यांनी जाणले ॥२५॥ ज्ञानेश्वरींत षष्ठाध्यायीं। जी गोष्ट कथिली पाही। की स्वर्गलोकीच्या कथा त्याही। समजतात योगीवरा ॥२६॥ त्याचें आले प्रत्यंतर। मला येथें साचार। धन्य धन्य हा साधुवर। त्रिकालज्ञ महात्मा ॥२७॥ न बोलतां माझा नवस। जाणतील हे पुण्य पुरुष। त्याचे प्रत्यंतर यावयास। अवधी उरला थोडका ॥२८॥ मंडळींनी गोसाव्याला। पुढें आणोन उभा केला। तो महाराज वदले त्याला। काढ झोळीची पोटळी ॥२९॥ जी तीन महिनेपर्यंत। रक्षण केलीस झोळींत। त्या पोटळीचे आज येथे। होवो दे गा पारणें ॥३०॥ गोसावी पदी लागला। गहिवर त्यासी दाटला। गडबडा लोळूं लागला। बालकापरी स्वामीपुढें ॥३१॥ महाराज म्हणती गोसाव्यास। पुरे आतां उठोन बैस। पोटळीच्या बुटीस। काढ बाहेर झोळीच्या ॥३२॥ नवस केलास ते वेळीं। नाही लाज वाटली। आणि आतां काही लाविली। चाळवाचाळवी निरर्थक ॥३३॥ गोसावी होता महाधूर्त। तो बोलला भीत भीत। जोडोनिया दोन्ही हात। ऐसे नम्र वाणीनें ॥३४॥ मी बुटी काढतो। नवस आपुला फेडितो। परि मागणें मागतो। एक तें द्या दीनाला ॥३५॥ आठवण माझ्या बुटीची। नित्य रहावी आपणा साची। हीच इच्छा मानसीची। आहे ती पूर्ण करा ॥३६॥ तुम्हा बुटीचें प्रयोजन। नाही हे मी जाणतो पूर्ण। परी बालकाची आठवण। राहाया बुटी स्वीकारा ॥३७॥ भक्त जी जी इच्छा करीत। ती ती ज्ञाता पुरवीत। अंजनीचा वृत्तान्त। आणा मनीं आपुल्या ॥३८॥ अंजनी होती वानरी। तिने प्रार्थिला त्रिपुरारी। की तुम्ही यावें माझ्या उदरी। वानर होऊन शंकरा। ते हरानें मानिले। महारुद्र पोटी आले। अंजनीचे पुरविले। मनोरथ चंद्रमोळींनीं ॥४०॥ तेथें शंकराकारण। आड न आले वानरपण। तेवी माझ्या बुटीची

अध्याय - ३

॥ गण गण गणात बोते ॥

आठवण । राहाया तीतें स्वीकारा ॥४१॥ त्यांतून तुम्ही कर्पूरगौर । साक्षात आम्हा शंकर । म्हणून बुटीचा
अब्देर । करू नको दयाळा ! ॥४२॥ ज्ञानवल्ली शंकरानें । म्हंटले आहे इजकारणें । ही इतरा आणील उणें ।
परि भूषण तुम्हांला ॥४३॥ महाराज किंचित् घोटाळले । परि अखेर होय म्हणाले । माय पुरवी बालक - लळे ।
वेडेवाकुडे असले जरी ॥४४॥ गोसाव्याने बुटी काढली । हातावरी घेवोन धुतली । चिलमींत घालून
पाजिली । पुण्यपुरुष गजानना ॥४५॥ पैसा बुटीचा वृत्तान्त । कथिलासे कारणासहित । तो आणून
ध्यानात । विचार करणें प्रत्येकीं ॥४६॥ कांही दिवस राहोन । गेला गोसावी नियोन । आपणा धन्य मानोन ।
रामेश्वराकारणें ॥४७॥ ऐसी गांजाची पडली प्रथा । ते ठायी तत्वतां । परी व्यसनाधीनता । नच आली
समर्थीते ॥४८॥ पद्मपत्राचियेपरी । ते अलिप्त होते निर्धारी । नये कोणास त्याची सरी । खरेच अती थोर
ते ॥४९॥ वेदक्रचा अस्खलित । उदात्त - अनुदात्त स्वरांसहित । कधीं म्हणावे मुरवी सत्य । कधी त्याचे
नांव नसे ॥५०॥ वेदाक्षरें पडतां श्रवणीं । सांशक व्हावें वैदिकांनी । याच एका अनुमानीं । गजानन होते
ब्राह्मण ॥५१॥ कधी गवयासमान । अत्य अत्य रागांतून । एकाच पदातें गाऊन । दाखवावे निजलीलें ॥५२॥
चंदन चावल बेलकी पतीया । प्रेम भारी या पदा ठाया । ते आनंदांत येवोनिया । वरच्यावरी म्हणावें ॥५३॥
कधीं गणगणाचें भजन । कधीं धरावें नसतें मौन । कधी राहावें पडून । शर्येवरी निचेष्ठित ॥५४॥ कधीं
वागावे पिशापरी । कधी भटकावे कांतारी । कधी शिरावे जाऊन घरीं । परवाद्याच्या अवचित ॥५५॥ असो
त्या शेगांवांत । जानराव देशमुख विख्यात । होता त्याचा प्राणान्त । व्हावयाचा समय आला ॥५६॥
व्याधी शरीरी बळावली । शाक्ति पार निघून गेली । प्रयत्नांची कमाल केली । वैद्यांनी ती आपुल्या ॥५७॥
नाडी पाहोन अखेर । आप्ता कळविला समाचार । प्रसंग आहे कठीण फार । नसे आशा वाचण्याची ॥५८॥
आम्ही प्रयत्न केले अती । परी यश ना आलें तिळरती । यांना आतां घोंगड्यावरती । काढोन ठेवा हेंच
बरें ॥५९॥ तें ऐकता अवघे आप्त । दुःख करिती अत्यंत । जानरावा आम्हाप्रंत । सोडून तूं जाऊ नको
॥६०॥ तुझ्याप्रीत्यर्थ नवस केले । नाना दैवतालागीं भले । परी न कोणी पावले । हाय हाय रे दुर्दैवा ॥६१॥

अध्याय - ३

वैद्यानें टेकिले हात । प्रयत्न झाले कुंठित । आतां अखेरच्या यत्नाप्रत । करोन पाहूं एक वेळां ॥६२॥
 बंकटलालाचिये घरीं । आहेत एक साक्षात्कारी । त्यांच्या योगें शेंगांव नगरी । झाली प्रती पंढरपूर ॥६३॥
 साधने आणिल्या मनांत । काय एक नाहीं होत । सच्चिदानंद बाबाप्रत । ज्ञानेश्वरांती उठविलें ॥६४॥ त्याचे
 पाहू प्रत्यंतर ॥ जा जा कोणी जोडा कर । नका करूं रे उगा उशीर । वेळ अंतसमयाची ॥६५॥ तें ऐकोत
 एक आप्त । आला बंकटसदनाप्रत । जानरावाची हकीकत । बंकटलाला कथन केली ॥६६॥ जानराव
 देशमुखवाचा । समय अंतकाळचा । आला आहे जवळी साचा । म्हणून आलों तुम्हांकडे ॥६७॥ महाराजांचे
 चरणतीर्थ । द्या कृपा करोनी मजप्रत । तें तीर्थ तोहे अमृत । होईल वाटे जानरावा ॥६८॥ बंकटलाल म्हणे
 त्यावरी । ही गोष्ट न माझ्या करीं । तुम्ही करावी अत्यादरी । विनवणी आमुच्या वडिलाला ॥६९॥ जैसे
 त्याने सुचविले । तैसे आप्त तात्काळ केले । भवानीरामा विनविलें । द्याया तीर्थ समर्थीचे ॥७०॥ भवानीराम
 सज्जन । होता मनाचा दयाळू पूर्ण । दुसऱ्याचे दुःख ऐकून । सज्जन तेच विव्दळ होती ॥७१॥
 प्यालामध्यें भरून पाणी । समर्थीच्या लाविलें चरणीं । आणि केली विनवणी । तीर्थ देतो जानरावा ॥७२॥
 समर्थें तुकविली मान । तीर्थ पाजिलें नेऊन । जानरावाकारण । घरघर घशाची बंद झाली ॥७३॥ हात
 हलवूं लागला । किंचित् डोळा उघडिला । उतार पडूं लागला । तीर्थप्रभावे देशमुखासी ॥७४॥ तो पाहता
 प्रकार । आनंदले नारीनर । सत्पुरुषाचा अधिकार । आला कळून सर्वीसी ॥७५॥ मग औषधी बंद केली ।
 तीर्थी भिस्त ठेविली । ज्या-योगें लाभती झाली । आरोग्यता जानरावा ॥७६॥ आठ दिवसांमाझारी । जानराव
 झाला पहिल्यापरी । भवानीरामाचिये घरीं । आला दर्शना समर्थीच्या ॥७७॥ पहा संतांचे चरणतीर्थ ।
 साधनांत झाले अमृत । संत न ते साक्षात । देव कलीयुगाचे ॥७८॥ येथें एक ऐसी शंका । उत्थान
 पावे सहज देखा । श्रीगजाननसारिखा । संत होता शेंगांवी ॥७९॥ मग तो तेथें असतांना । गेलें न
 पाहिजे कोणी जाणा । यमाजी पंताचीया सदना । परि आहे हाच कुतर्क ॥८०॥ संत मृत्यु ना टाळिती ।
 निसर्गाप्रमाणें वागती । परि संकटाते वारिती । अगांतुक असल्यास ते ॥८१॥ सच्चिदानंद बाबासी ।

अध्याय - ३

॥ गण गण गणात बोते ॥

ज्ञानेशें उठविले नेवाशासी। परि ते अखेर आळंदीसी। देह ठेविते झाले हो ॥८२॥ याचे रहस्य
इतुकेचि आहे। हे गंडांतर टाळिती पाहे। ते टाळणें कांहीच नोहे। अशक्य संत पुरुषाला ॥८३॥
मृत्यूचें तीन प्रकार। आहेत जगीं साचार। त्यांची नांवे क्रमवार। देतो तुम्हा कारणे ॥८४॥ आध्यात्मिक
, आधिभौतिक। आणि तिसरा तो आधिदैविक। त्या तिघांमाजी बलिष्ठ देख। आध्यात्मिक मृत्यू असे ॥८५॥
आधिभौतिकाची तयारी। कुपश्यानें होते खरी। नाना प्रकारच्या शरीरीं। व्याधि निर्माण होतात ॥८६॥ त्यांचा
जोर झाल्यावर। मृत्यू येतो अखेर। त्या मृत्यूचा परिहार। करितां येतो औषधीनें ॥८७॥ मात्र औषध
देणारा। शास्त्रज्ञ असला पाहिजे पुरा। औषधीचा पसारा। आहे अवगत जयासी ॥८८॥ ऐसा वैद्य
भेटल्यास। आधिभौतिकाचा होय नाश। तैसे आधिदैविकास। नवससायास घालविती ॥८९॥ हे गंडांतर
रुपाचें। मृत्यू दोन प्रकारचे। भौतिक आणि दैविक साचे। हे आहेत ख्यात जगीं ॥९०॥ मृत्यू जो कां
आध्यात्मिक। तो कवणाच्याने न टळे देख। पाहा अर्जुनाचा बालक। कृष्णासमक्ष पडला रणीं ॥९१॥ तैसा
जानरावाचा। मृत्यू गंडांतर स्वरुपाचा। होता तो टाळिला साचा। समर्थतीर्थ देवोनिया ॥९२॥ म्हणजे गंडांतरा
कारण। निवारिती साधुचरण। तेच आलें घडोन। शेगांवामाझारी ॥९३॥ काही मृत्यू नवसांनी। टाळिता
येती या जनीं। परि तो नवस श्रद्धेनीं। केला पाहिजे विबुध हो। ॥९४॥ श्रद्धा पूर्ण असल्यावरी। तीच
मृत्यू टाळी खरी। श्रद्धाच अवध्या माझारी। सर्व बाजूंनी श्रेष्ठ असे ॥९५॥ चरणतीर्थ साधूंचे। तेही
टाळी मृत्यू साचे। वरील दोन प्रकारचे। परी तो साधु पाहिजे ॥९६॥ साधु असल्या वेषधारी। ऐसी
न होय गोष्ट खरी। माती न होय कस्तुरी। हे ध्यानी असूं द्या ॥९७॥ षड्विकार धुतल्याविना। अंगी
साधुत्व येईना। आणि साधुविण होईना। अघटित कृत्य केव्हांही ॥९८॥ म्हणून बहुरूपाकारण।
जपणे आहे अवश्य जाण। उगीच पाहून पिवळेपण। सोनें पितळेस मानू नका ॥९९॥ गजानन नव्हते
वेषधारी। ते पूर्ण साक्षात्कारी। म्हणून तीर्थानें झाली बरी। व्याधि जानरावाची ॥१००॥ देशमुख बरा
झाल्यावर। भंडारा घातिला थोर। साधुप्रीत्यर्थ साचार। बंकटलालाचिये घरी ॥१०१॥ तीर्थें देशमुख बरा

झाला । परि स्वामींशी पेच पडला । त्यांनी मनासी विचार केला । तो एका येणें रितीं ॥२॥
 कडकपणा धरल्याविता । ही उपाधि टलेना । स्वार्थसाधू प्रापंचिकांना । साधुत्वाची चाड नसे ॥३॥
 त्या दिवसापासून । आणूं लागले अवसान । स्वामी महाराज दयाघन । वरपांगी कडक झाले ॥४॥
 हा त्यांचा कडकपणा । असह्य झाला इतरांना । परी त्यांच्या भक्तांना । काही न त्याचे वाटले ॥५॥
 जेवी नरसिंह अवतार । इतरांसी वाटला क्रूर । परी कयाधूचा कुमार । मुळी न भ्याला त्या रुपा ॥६॥
 वाघीण इतरा भयंकर । परी तिचे जे का असेल पोर । ते तिच्याच अंगावर । निर्भयपणे क्रीडा करी ॥७॥
 असो आता गोष्ट दुसरी । सांगतो मी तुम्हा खरी । कस्तुरीच्या शेजारी । बसल्या माती मोल पावे ॥८॥
 चंदनाचा शेजार । असला थोडा बहुत हिवर । वासित होतो साचार । हा न्याय निस्पर्गीचा ॥९॥ वासित
 हिवर झालेला । चंदन मानील आपणाला । तरी त्याच्या फजितीला । पारावर न राही पुढे ॥१०॥ जेथें
 उस निपजतो । तेथेंच निवडुंग उगवतो । जेथें मोगरा वाढतो । तेथेंच येतो पिंगूळ ॥११॥ जेथें साधु
 सज्जन । तेथेंच मैद निर्माण । हिरे गारा एकवटून । खाणीमाजी राहाती ॥१२॥ स्थान एक म्हणून । किंमत
 नाही समान । तेज हिऱ्याचे हिऱ्यालागून । भूषवी न गारेला ॥१३॥ गार ती गारच राही । पायाखाली
 तुडविली जाई । ऐसी स्थिती कधी न येई । अमोलिक हिऱ्याला ॥१४॥ श्रीगजाननाचें सान्निध्य । ऐसाच
 होता एक मैद । संतसेवा हाच मद । अंगी ज्याच्या भरला असे ॥१५॥ तो सेवा करी वरावरी । भाव
 निराळा अंतरी । मिठाई पेटे सावरी । समर्थांच्या नांवांवर ॥१६॥ भक्तगणांस ऐसे म्हणे । मी समर्थ
 कृपेचे पोसणें । प्रत्येक काम माझ्याविणें । होत नाही ये ठायां ॥१७॥ मी कल्याण समर्थांचा । अत्यंत आहे
 आवडीचा । कधी न खाली जावयाचा । शब्द माझा त्यांच्यापुढे ॥१८॥ चिलीम त्यांची मीच भरी ।
 खाण्यापिण्याची तयारी । निजांगे मीच करी । अत्यंत आवडीचा मी ॥१९॥ ऐसें लोकांस सांगतसे ।
 आपला स्वरान्त करीतसे । त्या अधमाचें नाव असे । माळी विठोबा घाटोळ ॥२०॥ महाराज स्वयंमेव
 शंकर । हा बनला नंदिकेश्वर । हमेशा करी गुरगुर । आल्या गेल्या भक्तांवरी ॥२१॥ ते अंतर्ज्ञानांनी ॥६॥

अध्याय - ३

॥ गण गण गणात बोते ॥

जाणिले सर्व समर्थानी। कौतुक केले ऐकें दिनीं। ते ऐका विबुध हो ॥२२॥ परस्थ काहीं मंडळी। शेगांवी दर्शना आली। तीं मूर्ति होती निजलेली। समर्थीची शय्येवर ॥२३॥ हिऱ्या कुणाचा होईना। जागे करण्या समर्थीना। मंडळींस होती जाणा। त्वरा पुढे जाण्याची ॥२४॥ ते कुजबुज करुं लागले। विठोबाला विनवते झाले। विठोबा आम्हां पाहिजे गेलें। येथून आतांच परगांवा ॥२५॥ काम निकडीचें आहे फार। कैसा करावा विचार। महाराज तो शय्येवर। असती निद्रिस्त जाहले ॥२६॥ त्यांचे दर्शन घेतल्यविना। आमचा पाय निघेना। हे अवघड काम होईना। तुझ्यावांचून ये ठायीं ॥२७॥ तू समर्थीच्या शिष्यांत। मुख्य धोरणी महाधूर्त। तुला आम्ही जोडितों हात। एवढें काम करावें ॥२८॥ ऐसा त्या स्तुतीनीं। विठोबा फुगून गेला मनीं। त्याने जाऊन तत्क्षणीं। महाराजांसी उठविलें ॥२९॥ मंडळींचे काम झालें। परी संकट ओढविलें। घाटोळ विठोबावरी भले। कर्म जैसें तैसें फल ॥३०॥ समर्थीच्या हातीं काठी। एक होती भली मोठी। तीच त्यांनी घातली पाठीं। त्या विठोबा माळयाच्या ॥३१॥ म्हणती बेटा माजून गेला। आपली स्थिती विसरला। या लुच्च्याने आरंभीला। उघड उघड व्यापार कीं ॥३२॥ मला लावितो उपाधी। घंटे आणून बांधितो मठीं। घुमारे घाली कधीं कधीं। ऐसा अती नीच हा ॥३३॥ त्या घुमान्याचे बक्षीस। घे मी देतो तुला खास। तुजवरी केल्या कृपेस। होईन प्रभुचा अपराधी ॥३४॥ सोमला सारवर मानूं नये। विषा जवळ करूं नये। तस्करासी लेखूं नये। निज कंठीचा ताईत ॥३५॥ ऐसा रीतीं ठोकला। छड्या खालीं घाटोळला। विठोबा तो पळाला। पुतः न आला मागुती ॥३६॥ खरे जे कां असती संत। ते ते ऐसेंच करितात। दोंगी मात्र जातात। अशाचिया करांमध्ये ॥३७॥ म्हणजे अधिकारावांचून। दोंगी बैसती होऊन। संत, नादी लावण्या जन। ऐसे प्रकार किती तरी ॥३८॥ मतलबी त्यांना साथ देती। उदोउदो त्यांचा करिती। भलभलते सांगताती। साक्षात्कार दोग्यांचे ॥३९॥ तेणे दोघांचे काम होई। अपार पैसा मिळविला जाई। परी ही प्रथा बरी नाही। समाज जाईल रसातळा ॥४०॥ खरे जे कां असती संत। ईश्वराचे निःसीम भक्त। त्यांना न मुळी आवडत। सान्निध्य त्या षंडांचे ॥४१॥ पतिव्रतेसी शेजार।

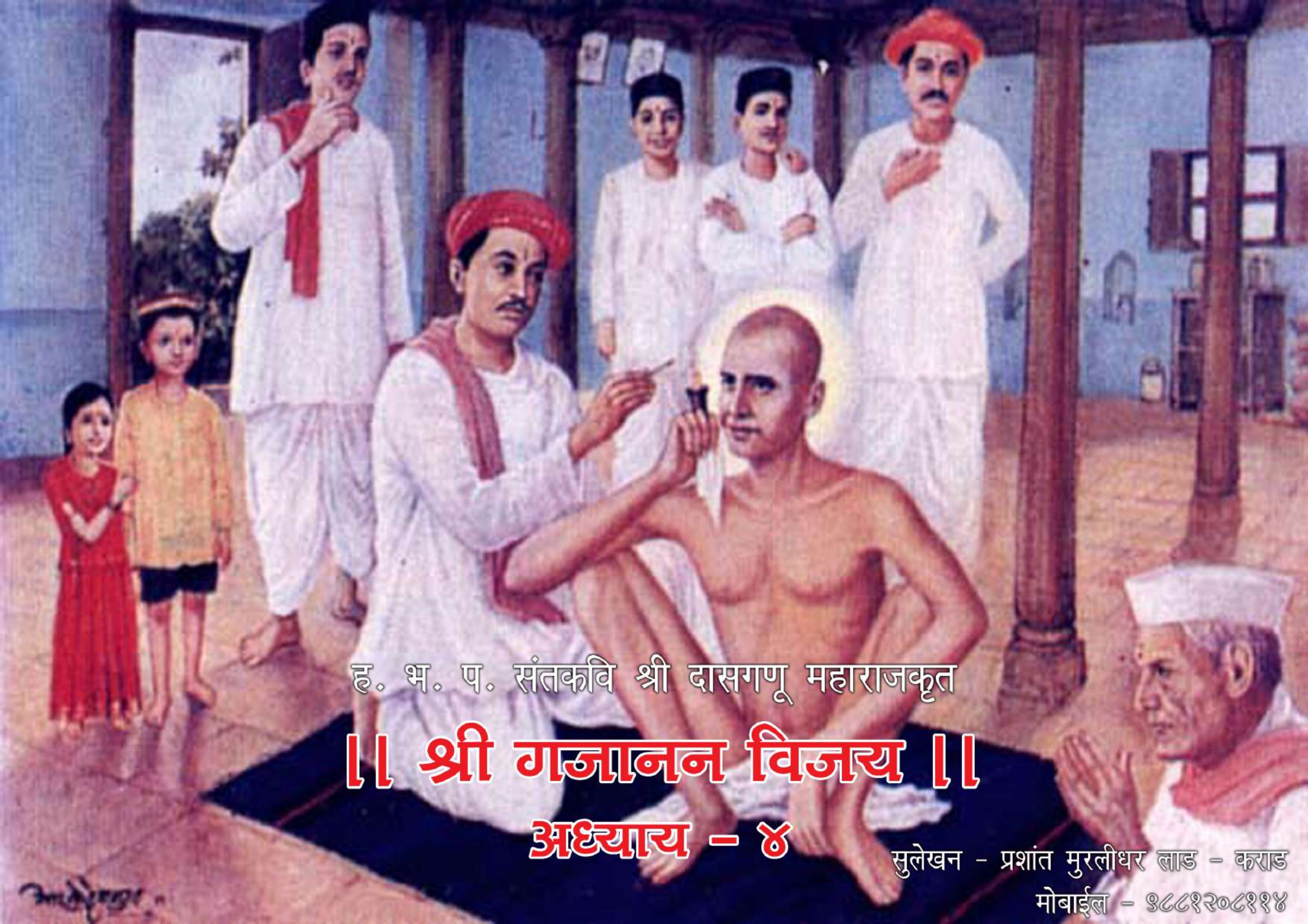
अध्याय - ३

॥ गण गण गणात बोते ॥

कसबिणीचा का पटणार १। सोत्याप्रती अलंकार। काय शोभती कथलाचे १॥४२॥ संत शठाते
 राखिती। परी न त्याला महत्व देती। ती जगांतील एक व्यक्ती। कृतकर्म भोगण्या आली असे ॥४३॥
 ऐसे मानसी समजून। त्याविषयी धरिती मौन। जेवीं निवडुंगालागून। स्थान भूमी देते हो ॥४४॥ मोगरा,
 निवडुंग आणि शेर। हीं जमिनीची लेकरं। परि किंमतीचा प्रकार। निरनिराळा तो तिघांचा ॥४५॥
 मोगऱ्याचे संरक्षण। करिती निवडुंगाचे दहन। चिलटांसाठी बांधून। शेर ठेविती दारावरी ॥४६॥ तेवी संत
 भूमिवरी। रक्षण अवघ्यांचे करिती जरी। किंमतीमाजीं ठेविती परी। गुणाप्रमाणे भेद पाहा ॥४७॥ नशीब
 विठोबा घाटोळाचें। अति खडतर होते साचें। पाय लाभून साधूचें। दैवे दूर झाले कीं ॥४८॥ जरी तो ना
 ढोंग करितो। तरी योग्यतेप्रती चढता। संतांची ती योग्यता। त्यांने मुळीं ना जाणिलीं ॥४९॥ कल्पवृक्षाच्या
 तळवटीं। बसून इच्छिली गारगोटी। वा मागितली करवटी। कामघेनूपासून ॥५०॥ ऐसे न कोणी करावें।
 संतापासीं राहून बरवें। तेथें विचारा ठेवावें। अहर्निशी जागृत ॥५१॥ हा दासगणविरचित। श्रीगजाननविजय
 ग्रंथ। तारक होवो भवाब्धीतं। अवघ्या भाविकांकारणें ॥५२॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

● ॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य तृतीयोऽध्याय समाप्त ॥ ●

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ४

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

अध्याय - ४

॥ श्री गजानन विजय ॥

श्रागणेशाय नमः ॥ हे सर्वसाक्षी सर्वेश्वरा । निलकंठा गंगाधरा । महाकाल त्र्यंबकेश्वरा ॥
श्री ओंकारा पाव मशी ॥ १ ॥ तू आणि रुक्मिणीश । एक तत्व आहां खास । तोय वारीं म्हटल्यास । काय
जली भेद होतो ॥ २ ॥ तैसी तुमची आहे स्थिती । तंतोतंत जगत्पति । जैसी ज्याचे मानेल मति । तैसा तो
तुज बाहत ॥ ३ ॥ अनन्यभावे बाहतां । तू पावसी आपुल्या भक्तां । माता न धरी निष्ठुरता । आपल्या
वत्साविषयीं कधीं ॥ ४ ॥ मी तुझे अजाण लेकरं । नको माया पातळ करूं । तू साक्षात् कल्पतरु । इच्छा पूर्ण
करी हरा ॥ ५ ॥ बंकटलालाचे घरांत । असता स्वामी समर्थ । प्रकार एक अघटीत । आला ऐसा घडोनी ॥ ६ ॥
वैशाख शुद्ध पक्षासी । अक्षयतृतित्येच्या दिवशीं । पितरार्थ उदककुंभासी । देती श्राद्ध करोनिया ॥ ७ ॥
अक्षयतृतीयेचा दिवस । वऱ्हाडातील लोकांस । विशेष वाटे प्रत्येकांस । मोठा सण मानिती हा ॥ ८ ॥ त्या दिवशीं
काय झाले । तें पाहिजे श्रवण केले । महाराज पोरान्त बैसले । कौतुके लीला करावया ॥ ९ ॥ बालकां म्हणती
गजानन । चिलीम घावी भरून । तंबाखूची मजकारण । विस्तव वरी ठेवोनिया ॥ १० ॥ सकाळपासून ऐसाच
बसलो । चिलीम मुळीं नाही प्यालो । त्यामुळे हैराण झालों । भरा चिलीम मुलांनो ! ॥ ११ ॥ ऐसी आज्ञा ऐकता
भली । पोरें अवघी आनंदली । चिलीम भरू लागली । तंबाखू आंत घालुनिया ॥ १२ ॥ विस्तवाचा तपास केला ।
तो न सदती मिळाला । का की चूल पेटण्याला । अवकाश होता विबुध हो ॥ १३ ॥ पोरें चित्तीं विचार करती ।
आपापसांत निश्चिती । कशी करावी यासी युक्ति । विस्तव पाहिजे चिलीमला ॥ १४ ॥ मुले पाहून चिंतातुर ।
बंकट करी मधुरोत्तर । अरे जानकीराम सोनार । आहे वेटाळी आपुल्या ॥ १५ ॥ त्याच्याकडे तुम्ही जावे ।
विस्तवासी मागून घ्यावे । दुकान ते चालण्या बरवे । विस्तव लागतो आधी त्या ॥ १६ ॥ आधी पेटते बागेसरी ।
त्याच्यापुढे दुकानदारी । ही सोनाराची रीत खरी । आहे ठावे की तुम्हांला ॥ १७ ॥ पोराने तें ऐकले ।
जानकीरामाकडे आले । विस्तव मागू लागले । समर्थाच्या चिलमीस ॥ १८ ॥ जानकीराम रागावला । लेकरांसी
बोलता झाला । अक्षयतृतीयेच्या सणाला । दे न कोणा विस्तव मी ॥ १९ ॥ पोरें म्हणाली त्यावर । जोडोनी
आपले दोन्ही कर । नका करूं हा अविचार । विस्तव पाहिजे समर्थाला ॥ २० ॥ महाराज श्रीगजानन ।

अध्याय - ४

॥ गण गण गणात बोते ॥

देवाचेही देव जाण । त्यांच्या चिलमीकारण । विस्तव हा जातसे ॥२१॥ साधुप्रती कांही देतां । तेथे
अशुभाची नसे वार्ता । उगीच व्यावहारिक कथा । सांगत आम्हां बसू नको ॥२२॥ आम्ही आहो मूले लहान ।
तू मोठा आमच्याहून । ऐसे साच असून । हें न कैसें कळे तुला १ ॥२३॥ विस्तव तू देशील जरा । भाग्य
येईल तुझ्या घरी । चिलमीम पिऊन तूत जरी । झाले गजानन महाराज ॥२४॥ ते सोनारें न ऐकिलें । अद्दातद्दा
भाषण केलें । ज्याचें जवळ मरण आलें । त्याचे पाय खोलाकडे ॥२५॥ सोनार म्हणे बालकांसी । गजानन
कशाचा पुण्यराशी १ । त्या चिलमीबहादुरासी । साधु म्हणून सांगू नका ॥२६॥ गांजा तंबाखू पीत बसतो ।
नग्न गावांत हिंडतो । वेड्यापरी चाळे करितो । पितो पाणी गटाराचे ॥२७॥ जात गोत नाही त्याला । ऐशा
वेड्यापिशाला । मी साधू मानण्याला । नाहीं मुळीं तयार ॥२८॥ बंकटलाल रबुळाबला । नादीं त्याच्या लागला ।
नाहीं देत विस्तवाला । मी त्याचे चिलमीसी ॥२९॥ तो आहे ना साक्षात्कारी । मग विस्तव कशाला पाहिजे
तरी १ । आपुल्या कर्तुत्वे कां न करी । विस्तवांतें निर्माण ॥३०॥ साधु नाथ जालंदर । पीत होते चिलमीम फार ।
परि विस्तवासाठी घर घर । ना हिंडले कदा ते ॥३१॥ जा जा उभे न राहा येथ । विस्तव ना मिळे तुम्हांप्रत ।
नाहीं मला किंमत । त्या तुमच्या पिशाची ॥३२॥ पोरे विन्मुख परत आली । महाराजांसी निवेदिली । हकीकत
जी का झाली । सोनाराचें दुकानात ॥३३॥ ती ऐकता हास्यवदन । करिते झाले दयाधन । नाही आपणां
प्रयोजन । मुळींच त्याच्या विस्तवाचें ॥३४॥ ऐसे म्हणोनि घेते झाले । चिलमीम आपुल्या हाती भले । बंकट-
लालासी बोलले । काडी एक वरती घरीं ॥३५॥ बंकट म्हणे गुरुराया । थोडे थांबा परम सदया । विस्तव देतो
करूनिया । काडी घासून आतां मी ॥३६॥ काडी घासल्यावाचूनि । कदां न प्रगटे अग्नि । म्हणून केली
विनवणी । ती मनास आणा समर्थी ॥३७॥ महाराज बोलले त्यावर । उगी ना करी चरचर । नुसती काडी धरणे
वर । तिला मुळींच घासू नको ॥३८॥ बंकटलाले तैसें केलें । नुसत्या एका काडीस धरिले । चिलमीचिया वरती
भले । समर्थ आज्ञा म्हणून ॥३९॥ तो काय झाला प्रकार । ऐका तुम्ही श्रोते चतुर । प्रगट झाला वैश्वानर । काडी
नुसती धरता वरी ॥४०॥ काडीप्रती विस्तवाचा । अंशही नव्हता साचा । हा प्रभाव शक्तीचा । महाराजांच्या

लोकोत्तर ॥ ४१॥ काडी तैसीच राहिली । चिलीम तीही पेटली । कशाचीही नाही उरली । जरूर खऱ्या साधुला ॥ ४२॥ याचे नांव साधुत्व । उगीच नव्हतें थोतांड मत । आता सोनाराचे घरांत । काय झाले तें ऐका ॥ ४३॥ या अक्षयतृतीयेला । मान विशेष चिंचवण्याला । जेवीं वर्षप्रतिपदेला । महत्त्व निंब फुलांचे ॥ ४४॥ असो भोजना बैसली पंगंत । चिंचवणें वाढलें द्रोणांत । तो प्रकार ऐसा अघटीत । घडून आला तो ऐका ॥ ४५॥ त्या चिंचवण्या माझारी । अळया दिसल्या नानापरी । बुजबुजाट झाला भारी । किळस वाटली सर्वांना ॥ ४६॥ लोक उठले पात्रावरून । अवय्या अन्नाते टाकून । सोनार बसला अधोवदन । कारण कांही उमजेना ॥ ४७॥ चिंचवण्याच्या संगे भलें । अवये अन्न वायां गेले । मग त्या कोडे उमगले । ऐसें व्हाया मीच कारण ॥ ४८॥ मी न साधूसी विस्तव दिला । त्याचा प्रत्यय तात्काळ आला । गजाननाची अगाध लीला । मी न खचित जाणिली ॥ ४९॥ गजानन जान्हवी नीर । मीं त्या मानिले थिल्लर । गजानन राजराजेश्वर । मी त्या भिकारी मानिले ॥ ५०॥ त्रिकालज्ञ गजानन । मीं त्या मानिले वेडा पूर्ण । कल्पतरुकारण । मी बाभुळ मानिलीं ॥ ५१॥ गजानन हा चिंतामणी । मी लेखिली गार जाणी । गजानन हा कैवल्यदाती । मी ढोंगी मानिला हो ॥ ५२॥ हाय हाय रे दुर्देवा । त्वा कैसा साधिला दावा । माझ्या हातून संतसेवा । होवो ना तूं दिलीस ॥ ५३॥ मसी असो हा धिक्कार । मी भारभूत साचार । जन्म पावलों भूमीवर । न्दय पायांचा पशू मी ॥ ५४॥ आज माझ्या भाग्यकाळीं । बुद्धि कशी चळती झाली । सुयोगाची दवडिली । वेळ आलेली म्यां करे ॥ ५५॥ कांही असो आतां जाऊं । समर्थांचे पाय पाहूं । पदी त्यांच्या अतन्य होऊं । क्षमा मंतूची मागावया ॥ ५६॥ ऐसा विचार करुनी । सवें घेऊनि चिंचवणी । बंकटलालाच्या सदतीं । आला हकीकत सांगावया ॥ ५७॥ अहो शेटजी बंकटलाला । आज माझा घात झाला । पाहा या चिंचवण्याला । आंत किडे पडलें बहु ॥ ५८॥ माणसें उठली उपोषित । तेणें झाला श्राद्धघात । हे ऐसें व्हावया कृत्य । माझा मीच कारण असे ॥ ५९॥ आज सकाळी चिलिमीला । मी नाही विस्तव दिला । पोरें मागत असती भला । समर्थांच्या चिलमीसत्व ॥ ६०॥ त्याचेच हे आहे फळ । चिंचवणी नासले सकळ । ते ऐकून बंकटलाल । बोलूं लागला येणें रिती ॥ ६१॥ तुम्ही न चिंचोके पाहिले । ते असतील

अध्याय - ४

॥ गण गण गणात बोले ॥

किडलेले । म्हणून हे नासते झाले । तुमचें चिंचवणी वाटे मला ॥६२॥ सोनार म्हणे ऐसी शंका । शेटजी तुम्ही येऊं नका । नवी चिंच होती देखा । मग चिंचोके किडके कसे ? ॥६३॥ जी मी चिंच फोडिली । तिचीं टरफलें अजून पडलीं । चिंचोवयांची रास झाली । मर्जी असल्या पाहा चला ॥६४॥ आतां इतकीच विनंती । आहे शेटजी तुम्हांप्रती । मला नेऊन पायावरती । घाला शीघ्र समर्थीच्या ॥६५॥ क्षमा मंतूची मागेत । अतन्यभावे करून । साधु दयेचे परिपूर्ण । सागर मूळचेंच आहेत कीं ॥६६॥ समर्थीपुढे भीत भीत । जानकीराम गेला त्वरित । घातले तंयाने दंडवत । अष्टांगेसी समर्थी ॥६७॥ आणि म्हणाला दयाघना । तुला येवो माझी करुणा । मी अपराध केले नाना । त्यांची क्षमा करावी ॥६८॥ तूं साक्षात् उमानाथ । नांदसी या शेगांवांत । ज्याची होती मजला भ्रांत । ती त्वां आज निवटीली ॥६९॥ माझें अपराधरुपी अवघें तूण । जाळी कृपाकृशाने करून । समर्थी आजपासोन । मी ना टवाळी तुझीं करी ॥७०॥ जी शिक्षा आज केली । तेवढीच मजसी पुरें झाली । तू अनाथांचा आहेस वाली । अंत आता पाहू नको ॥७१॥ महाराज बोलले त्यावर । खोटे ना सांग तिळभर । तुझें चिंचवणी आहे मधुर । किडे न पडले त्यामध्ये ॥७२॥ ते ऐकतां अवघ्यांनी । पाहिलें तें चिंचवणी । पहिला प्रकार मावळोनी । गेला होता तेधवां ॥७३॥ अवघ्यांप्रती आश्चर्य झालें । समर्थीचें महत्त्व कळले । हां हां म्हणतां पसरलें । वृत्त हें त्या गांवामध्ये ॥७४॥ ज्यांच्या त्यांच्या तोंडी मात । हीच निघू लागली सत्य । कस्तुरीचा नाही येत । वास झाकाया कवणातें ॥७५॥ चंदुमुकीन नांवाचा । गृहस्थ एक शेगांवाचा । निःसीम भक्त समर्थीचा । त्याची कथा ऐका ही ॥७६॥ श्रोते ज्येष्ठ मासांत । सभोवार बसले भक्त । अति आदरें जोडोन हात । दृष्टि ठेवून पायांवरी ॥७७॥ कोणी आंबे कापिते । कोणी फोडी हातात देते । कोणी पंख्याने घालिते । वारा समर्थीकारणें ॥७८॥ कोणी वाटिते खडीसारखर । कोणी गळ्यात घालिते हार । कोणी चंदन थंडगार । लाविता अंगी साधूंच्या ॥७९॥ तरी महाराज म्हणाले चंदूला । हे आंबे नकोत मला । दोन कान्होले उतरंडीला । आहेत तुझ्या ते आण जा ॥८०॥ चंदू बोलले कर जोडोन । आता कान्होले कोठून ? इच्छा असल्या तळून । ताजे आणितो गुरुराया ॥८१॥ तई महाराज बदले वाचें । नाही कारण ताज्यांचे ।

अध्याय - ४

॥ गण गण गणात बोते ॥

पाहिजेत तुझ्या उतरंडीचे। कान्हवले मज खावया ॥८२॥ जा वेळ करूं नको। उगीच सबबी सांगू नको।
गुरुपाशी बोलूं नको। खोटे वेड्या यत्किंचित् ॥८३॥ त्या मुकीनचंद्रप्रीतीं। लोक अवघे बोलती। जा ये पाहून
शीघ्रगती। खोटी न होय संतवाणी ॥८४॥ चंदू घराप्रती गेला। कांतेस पुसूं लागला। दोन कान्हवले उतरंडीला।
आहेत काय रंभोरु १॥८५॥ तें बोले अंगना। होऊन गेला एक महिना। आता कान्हवले आपल्या सद्ना।
मिळतील कशाचे १॥८६॥ अक्षयतृतीया दिक्शी भले। कान्हवले मी पतिराया केले। ते न आता राहिले।
संपून गेले त्याच दिनी ॥८७॥ मर्जी असल्या नवे करते। समर्थस्तव तळून देते। ही पाहा मी ठेविते। कढई नाथा
चुलीवर ॥८८॥ तुम्ही थांबा क्षणभर। सामान अवघें तयार। नको पाहण्या बाजार। कान्हवल्याच्या सहित्यासी ॥८९॥
चंदू बोले त्यावरी। ताजे नकोत सुंदरी। जे तूं उतरंडीमाझारी। दोन ठेविले तेच दे ॥९०॥ समर्थानी ऐसेंच
कथिले। तेज मी तुज निविदले। आठवण करून चांगले। पाहा कांही येघवां ॥९१॥ ऐसें ऐकतां पतिवचन।
कांता गेली घोटाळून। करू लागली शोधन। कान्हवाल्याचे चित्तांतरी ॥९२॥ कान्हवाल्याचा शोध करितां।
आठवण झाली तत्वतां। उघड म्हणे थांब नाथा। सत्य गिरा समर्थीची ॥९३॥ दोन कान्हवले होते उरले। ते
मी उतरंडीस ठेविले। त्याचे स्मरण नाही उरले। सगळ्या महिन्यांत मजलागी ॥९४॥ त्यास महिना होऊन
गेला। असेला बुरसा वरी आला। ते खाण्याच्या उपयोगाला। राहिले नसतील अणुमात्र ॥९५॥ ऐसे बोलून
तात्काळ उठली। उतरंडी सर्व धांडोळली। कान्हवले ते ठेवलेली। कळशी होती खापराची ॥९६॥ आंत जो
पाहिले न्याहाळून। तो दृष्टी पडले तिच्या दोन। कान्हवले जे सुकोत। गेले होते थोडके ॥९७॥ बुरसा मुळींच
नाहीं आला। श्रोते या कान्हवल्याला। बट्टा संतवाणीला। नाही लागला कधीं जर्गी ॥९८॥ कान्हवाल्यातें
पाहोत। उभयतांचे हर्षले मत। धन्य साधु गजानन। महा समर्थ सिद्धयोगी ॥९९॥ चंदू कान्हवले घेऊन
आला। समर्थीसी अर्पिता झाला। लोक करती आश्चर्याला। त्याच्या कृतीतें पाहून ॥१००॥ लोक म्हणती
गजानन। खचित असती त्रिकालज्ञ। भूत भविष्य वर्तमान। यांसी अवघे कळतसे ॥१०१॥ चंदूच्या त्या
कान्हवल्यासी। सेविते झाले पुण्यराशी। राम शबरीच्या बोरंशी। जेवीं झाला भक्षिता ॥१०२॥ शेगांवच्या दक्षिणेसी ॥ ५

अध्याय - ४

॥ गण गण गणात बोते ॥

चिंचोली गाव परियेसी। तेथील एक रहिवासी। माधव नामें विप्र होता ॥३॥ वय ज्याचे साठावर। अवयव झाले क्षीण फार। तरुणपणी संसार। हेच होतें ब्रह्म ज्याचे ॥४॥ प्रारब्धाच्या पुढारी। कोण जातो भूमीवरी १। ब्रह्मदेवे जी कां खरीं। लिहिलीं अक्षरें तेच होय ॥५॥ माधवासी न कोणी उरले। कांतापुत्र मरून गेले। म्हणून विरक्त जाहले। मन त्याचें संसारी ॥६॥ जी का होती चीजवस्तू। ती अवयी केली फस्त। म्हणे आतां माझी गत। होईल कैशी देवदेवा १॥७॥ म्यां हमाधुमीचा संसार केला। तो आतां अवघा निमाला। आठविले कधी नाही तुला। एक क्षणही दीनबंधो ॥८॥ आतां माझा वाली कोण १। दीनदयाळा तुजवांचून। माझे हें अरुण्यरुदना तुजविण देवा कोण ऐके १॥९॥ ऐसा अनुताप धरून पोटीं। शेगांवी आला शेवटीं। गजाननाच्या द्वारवटीं। हट्ट धरून बैसला ॥१०॥ आरंभिले उपोषण। अन्नपाण्यातें त्यागून। वदनी वदे नारायण। खंड न पडे त्याला। हें ऐशापरी एक गेला। दिवसपरी नाही उठला। तई महाराज वदले त्याला। हें करणें उचित नसे ॥११॥ हेच हरीचें नामस्मरण। का न केलें मागे जाण। प्राण देहातें सोडून। जातां वैद्य बोलविशी ॥१२॥ तरुणपणीं ब्रह्मचारीं। म्हातारपणीं करिशी नारी। अरे वेळ गेल्यावर। नाही उपयोग साधनांचा ॥१३॥ जें करणें तें वेळेवर। करावे कीं साचार। घर एकदां पेटल्यावर। कूप खणणें निरर्थक ॥१४॥ ज्या कन्यापुत्रासाठी। तू केलीस आटाअटि। ते अवघें गेले शेवटी। टाकोनिया तुजलागीं ॥१५॥ आशाश्वताचे पोषण। केले शाश्वता विसरून। त्या कर्माची तुजलागून। फळें भोगणें भाग असे ॥१६॥ ती फळे भोगल्याविना। सुटका तुझी होईना। दे हा टाकून हट्टीपणा। विवेक कांही करी मनी ॥१७॥ ते न माधवे ऐकिलें। हट्टासिं ना सोडिलें। यत्न लोकांचे वायां गेले। त्यासी भोजन घालण्याचें ॥१८॥ शेगांवचा कुलकर्णी। करू लागला विनवणी। भोजनास चला सदनीं। अन्नाविण राहूं नका ॥१९॥ तेही म्हणणें माधवाला। नाही पटलें तसाच बसला। समर्थीच्या सान्निध्याला। नाम घेत हरीचें ॥२०॥ रात्र झाली दोन प्रहर। तमें आक्रमिलें अंबर। निशीचा तो शब्द किरें। होऊं लागला वरच्यावरी ॥२१॥ आसपास कोणी नाही। ऐसें पाहून केले काही। कौतुक ते लवलाही। स्वामी गजाननांती ॥२२॥ रूप धरिले भयंकर। दुसरा यमाजी भास्कर। आ पसरून माधवावर। धांवून आले भक्षावया ॥२३॥ तेणें माधव पळाला।

६

अध्याय - ४

॥ गण गण गणात बोते ॥

घेऊन आपला जीव भला। धडकी भरली चित्ताला। छाती उडे धडधड ॥२५॥ बुडबुडा आला तोडासी। शब्द फुटेना वाचेसी। प्रेशा पाहोन स्थितीसी। समर्थे धरिले सोम्य रूप ॥२६॥ आणि बोलले गर्जेन। हेच कां तुझे धीटपण। तूं काळाचे भक्ष्य जाण। असाच खाईल काळ तुला ॥२७॥ त्याची चुणूक दाखविली। पुढची स्थिती जाणविली। तेथे पळायला नाही उरली। यमलोकांत जागा तुला ॥२८॥ माधव ऐसें ऐकतां। झाला विनयें बोलतां। यमलोकाची नको वार्ता। तेवढी माझी टाळा हो ॥२९॥ नको नको हे जीवित। घा धाडून वैकुंठात। हीच विनंती आपणांप्रत। महाराज माझी शेवटची ॥३०॥ यमलोकीं जे दिसणार होतें। ते तुम्ही दाविले येथे। आता या लेकरातें। यमलोकी धाडूं नका ॥३१॥ माझ्या पातकांच्या राशी। आहेत जरी बहुवशी। परी त्या जाळणें तुम्हांसी। नाही मुळी अशक्य ॥३२॥ कांही स्मृत पदरीं होतें। म्हणून पाहिले तुम्हांतें। संतभेटी ज्याला होतें। यमलोक ना त्यासी ॥३३॥ ऐसें ऐकतां भाषण। समर्थे केले हास्यवदन। महापतीत पावन। साधूच एक करिती की ॥३४॥ श्रीमन्नारायण नारायण। ऐसेंच माधवा करी भजन। जवळ आले तुझे मरण। आतां गाफील राहूं नको ॥३५॥ किंवा अजून वांचण्याची। आस आहे तुला साची। ती असल्यास आयुष्याची। वाढ तुझ्या करितों मी ॥३६॥ माधव म्हणें गुरुराया। नको मला आयुष्य सदया। ओखटी ही प्रपंचमाया। त्यांत पुन्हां गोवूं नको ॥३७॥ तथास्तु ऐसें महाराज वदले। तूं जें मागसी तें मी दिलें। आतां तुला नाही उरलें। जन्मास येणें भूमीवरी ॥३८॥ प्रेशा रीतीं दोघांचा। संवाद गुप्त स्वरूपाचा। झाला त्या वर्णण्या वाचा। नाही माझी समर्थ ॥३९॥ इहलोकीचे देहभान। माधवाचें निमालें जाण। कित्येक बोलूं लागले जन। उपवासे फिरले मस्तक ॥४०॥ म्हणून वेडेचार करी। जनकल्पना नानापरी। उठल्या झाल्या त्या अवसरीं। त्या किती म्हणून वर्णल्या ॥४१॥ असो माधवाचें देहावसान। समर्थासन्निध झालें जाण। चुकलें त्याचें जन्ममरण। गजाननाच्या कृपेनें ॥४२॥ असो एक्या समर्थीं भली। समर्थीसी इच्छा झाली। ती त्यांनी निवेदिली। आपल्या शिष्यवर्गातें ॥४३॥ वैदिक ब्राह्मण बोलवा। मंत्रजागर येथे करवा। वेदश्रवणें देवदेवा। आनंद होतो अतिशय ॥४४॥ पन्हे पेटे बर्फी खवा। भिजल्या डाळीस मीठ

अध्याय - ४

॥ गण गण गणात बोते ॥

लावा । एकेक रूपया तो द्यावा । घनपाठी ब्राह्मणाते ॥४५॥ ऐसे भाषण ऐकिलें । शिष्य विनव् लागले ।
 ऐसे वैदिक नाही उरले । या आपल्या शेगांवी ॥४६॥ सांगाल तो करूं स्वर्च । परी अडचण आहे हीच ।
 ब्राह्मण मिळवण्याची साच । आमचा उपाय यातें नसे ॥४७॥ महाराज म्हणाले त्यावरी । करा उद्यां तयारी ।
 ब्राह्मण धाडेल श्रीहरी । तुमच्या वसंतपूजेला ॥४८॥ मग काय विचारतां । अवघे हर्षलें तत्त्वतां । झाली तयारी
 हां हां म्हणता । रुपये शंभर झाले जमा ॥४९॥ सामान सर्व आणिले । चंदनाचे उटणें केलें । आत केशर
 कालविलें । तैसाच आणखी कापूर ॥५०॥ दोन प्रहरचे समयाला । ब्राह्मण आले शेगांवला । जे पदक्रम जेटेला ।
 जाणत होते विबुध हो ! ॥५१॥ थाटांत वसंतपूजा झाली । ब्राह्मण मंडळी आनंदली । दक्षिणा घेऊन गेली । अन्य
 ग्रामाकारणें ॥५२॥ संतांच्या जे मनीं येत । तें तें पुरवी रमानाथ । कमी न पडे यत्किंचित । ऐसा प्रभाव संतांचा ॥५३॥
 बंकटलाल प्रतिवर्षी । व्रत हे चालवे अतीहर्षी । अजून परी शेगांवासी । वंशज त्यांचे करिती हें ॥५४॥ हा
 दासगणूविरचित । श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ । साधकासी दावो पथ । विमलशाहरिभक्तीचा ॥५५॥
 श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य चतुर्थोऽध्यायः समाप्त ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ५

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

श्रीगणेशाय नमः । हे अज अजित अद्वया । सच्चिदानंदा करुणालया । दासगणू लागला पाया ।
 आता अभय असू दे ॥१॥ मी हीन दीन पातकी नर । नाही कोणता अधिकार । सर्व बाजूंनी लाचार । आहे मी
 देव देवा ॥२॥ परी अत्यंत हीनावरी । थोर सर्वदा कृपा करी । पाहा अंगी लाविली खरी । विभूति श्रीशंकराने ॥३॥
 तो हीनांचा हीनपणा । थोरा न आणी कमीपणा । हे जाणोन नारायणा । गणू हा ठेवा संग्रही ॥४॥ सर्व लाड
 लेकरांचे । माता ती पुरवी साचे । आहे दासगणूचे । ओझे सर्व तुझ्या शिरी ॥५॥ जैसे करशील तैसे करी ।
 परी दया असू दे अंतरी । देवा तुझ्या बळावरी । दासगणूच्या साऱ्या उड्या ॥६॥ गजानन असता शेगांबी ।
 यात्रा येई नित्य नवी । ती कोठवर वर्णावी श । पार न लागे तियेचा ॥७॥ महिमा तो वाढला फार । म्हणून
 गजानन साधूवर । ती उपाधि करण्या दूर । भटकू लागले काननी ॥८॥ महिना महिना तिकडेच राहावे ।
 वाटेल तेथेच बैसावे । कोणाशी न उमगूं द्यावे । चरित्र आपुले येतुलही ॥९॥ श्रोते एका समयासी । महाराज
 पिंपळगांवासी । गेले तेथे गोष्ट केसी । झाली ते अवधारा ॥१०॥ त्या पिंपळगांवाच्या शिवारांत । होते एक
 अरण्यांत । शंकराचे मंदिर सत्य । जुने पुराणे हेमाडपंती ॥११॥ ऐशा त्या मंदिरी । येते झाले साक्षात्कारी ।
 बैसले शिवाच्या गाभारी । लावोनिया पद्मासन ॥१२॥ गुरारवी त्या गांवचे । आपापले कळप गुरांचे ।
 घेऊनिया निघाले साचे । अस्तमानी गांवाकडे ॥१३॥ मंदिरापुढे तत्त्वतां । एक लहान ओढा होता । तेथे पाणी
 पाजण्याकरितां । गुरे गुरारवी पातले ॥१४॥ कोणी सहज मंदिरांत । गेले वंदण्या शिवाप्रत । तो तेथे पाहोन
 समर्थ । आश्चर्यचकित जाहले ॥१५॥ मुले म्हणती या मंदिरी । कोणी न पाहिला आजवरी । पुरुष बसलेला
 निर्धारी । अस्तमानाचे समयाला ॥१६॥ काही गुरारवी बाहेर आले । इतरां बोलावू लागले । कांही तेथेच
 बैसले । सत्पुरुषाचे समोर ॥१७॥ परी साधु बोलेना । डोळे मुळीच उघडीना । याचे कारण कळेना ।
 त्या गुरारवी अर्भकासी ॥१८॥ कोणी म्हणती थकलेला । हा साधु दिसतो भला । शक्ती मुळीच नुरली
 त्याला । बोलावयाकारणे ॥१९॥ कोणी म्हणती उपवासी । असावा निश्चयेसी । थोडी भाकर त्यासी ।
 देऊ आपण खावया ॥२०॥ ऐसे म्हणून भाकर । धरली मुखासमोर । भाविक मुळीच गुरारवी पोरं ।

हलवू लागली समर्थाला ॥२१॥ परी साधु हालेना । मुरवी शब्द बोलेना । म्हणून साऱ्या गुराख्यांना ।
नवल वाटे विशेष ॥२२॥ गुराखी आपसात बोलती । याची मुळीं न कळे स्थिती । जरी मेला म्हणावा निश्चिती ।
तरी आहे बसलेला ॥२३॥ अंग ना झाले थंडगार । उत आहे साचार । यावरून हा जिवंत नर । आहे शंका
नको ॥२४॥ कोणी म्हणे असेल भूत । मायावी रूप दावीत । कोणी म्हणे हे तर सत्य । शिवापुढे ना भूत येई ॥२५॥
कोणी म्हणती स्वर्गीचा । देव हा असावा साचा । लाभ त्याच्या दर्शनाचा । झाला आपणा हेच भाग्य ॥२६॥
यांचें आता पूजन । करू अवघे आपण । जा स्नानालागून । पाणी आणा ओढ्याचे ॥२७॥ पोरें गेली
ओढ्यावरी । गेळ्यामध्ये आणिले वारी । परमभावे पायावरी । घालिते झाले समर्थाच्या ॥२८॥ कोणी वन्यपुष्पें
आणिलीं । माळ त्यांची तयार केली । कंठामध्ये घातिली । गुराख्यांनी साधूच्या ॥२९॥ कोणी कांदाभाकर ।
बैवद्यार्थ साचार । दिली ठेवून समोर । प्रका वडाच्या पातावरी ॥३०॥ गुराख्यांनी केले नमन । आदरे भाव
धरून । कांही वेळ केले भजन । पुढे बसून समर्थाच्या ॥३१॥ ऐसा आनंद चालला । तो गुराखी एक बोलला ।
अरे वेळ बहु झाला । चला आता गांवाकडे ॥३२॥ दिवस गेला मावळून । कां न आली रातातून । मुले गुरांना
घेऊन । ऐसे लोक म्हणतील कीं ॥३३॥ कदाचित आपणांसी । पाहण्यां येतील काननासी । तान्ही वासरे
घरांसी । लागली असतील हुंबरावया ॥३४॥ या साधुची हकीकत । आपण सांगू गांवांत । शहाण्या वडील
माणसांप्रत । म्हणजे येईल कळून की ॥३५॥ ते अवघ्यांसी मानवले । गुराखी सर्व निघून गेले । गांवामाजी
कळविले । मंदिरांचे अवघे वृत्त ॥३६॥ पुढे श्रोते प्रातः काळी । आली गांवची मंडळी । समर्थासी पाहण्या
भली । गुराख्यांच्या बरोबर ॥३७॥ जैसा काल होता बैसला । तैसाच आता पाहिला । भाकरीसी ना स्पर्श
केला । ती जशीच्या तशीच आहे कीं ॥३८॥ म्हणू लागले गांवकरी । हा योगी पुरुष कोणीतरी । आहे बैसला
मंदिरी । सांप्रत या शंकराच्या ॥३९॥ कोणी ऐसे बोलले । शिव पिंडीच्या बाहेर आले । आपणा दर्शन द्याया
भले । चला नेऊं या गांवांत ॥४०॥ हा समाधी उतरील । तेव्हां कांहीं बोलेल । ही उतरण्या आहे वेळ । त्याला
त्रास देऊ नका ॥४१॥ बंगाल देशी जालंदर । बारा वर्षे झाले स्थिर । समाधीच्या जोरावर । गर्तेमाजी रुखात

हे ॥४२॥ ऐसी न भवती भवती झाली । एक पालखी आणविली । त्यात उचलून ठेविली । समर्थीची मूर्ति पाहा ॥४३॥ ग्रामांतील नारीनर । अवघे होते बरोबर । पुढें वाजंभ्यांचा गजर । होत होता विबुध हो ॥४४॥ मधून मधून तुळशी फुले । पौर दाकीत होते भले । समर्थीचे अंग झाले । गुलालाने लाली लाल ॥४५॥ घंटाघड्याळे वाजती । लोक अवघे भजन करिती । जयजय योगीराज मूर्ति । ऐसे उंच स्वराने ॥४६॥ मिरवणूक आली गांवांत । मारुतीच्या मंदिरात । बसविले आणून सदगुरुनाथ । एका भव्य पाटावरी ॥४७॥ तोही दिवस तैसाच गेला । मग लोकांनी विचार केला । आपण करू स्तवनाला । उपाशी बसून यांच्यापुढे ॥४८॥ ऐसा जो ते विचार करिती । तो आले देहावरती । श्रीगजानन सदगुरुमूर्ति । मुगटमणी योग्यांचे ॥४९॥ मग काय विचारतां । आनंद झाला स्मरतां । प्रत्येक स्त्रीपुरुष ठेवी माथा । स्वामीच्या चरणांवरी ॥५०॥ नैवेद्याची धूम झाली । ज्यानें त्यानें आणिली । पात्रे ती वाढून भली । मारुतीच्या मंदिरात ॥५१॥ त्या अवघ्यांचा स्वीकार । समर्थ केला थोडाफार । हाळोंपाळीत साचार । ही वार्ता श्रुत झाली ॥५२॥ पुढें दुसऱ्या मंगळवारी । पिंपळगांवचे गावकरी । आले बाजारा निर्यारी । शेगांवाकारणें ॥५३॥ ते शेगावच्या लोकांसी । सहज बोलले प्रेमेसी । आमच्याही गांवांसी । आला एक अवलिया ॥५४॥ अवलिया थोर अधिकारी । प्रत्यक्ष आहे श्रीहरी । धन्य पिंपळगाव नगरी । पाय लागले साधूचे ॥५५॥ आम्ही त्या योगीवरा । कीठे न जाऊं देऊं खरा । निधी चालत आला घरा । त्यातें कोण दवडी हो ॥५६॥ शेगांवचे बाजारांत । जिकडे तिकडे हीच मात । बंकटलाला झाले श्रुत । वर्तमान ते अवलियाचे ॥५७॥ बंकटलाल पत्नीसहित । गेला पिंपळगावात । समर्थीसी जोडोन हात । विनवू लागला नातापरीं ॥५८॥ आतां येतो म्हणून । निघून गेलात आपण । त्यास झाले पंधरा दिन । याचा विचार करा हो ॥५९॥ गुरुराया तुम्हाविण । भणभणीत दिसे सदन । शेगांवचे अवघे जन । चिंतातुर झाले हो ॥६०॥ गाडी आणिली आपणासाठी । चला शेगांवी ज्ञानजेठी । मायलेका होणे तुटी । हे काही बरे नसे ॥६१॥ कित्येक दयाळा आपुले भक्त । राहिले असती उपोषित । त्या शेगांव शहरांत । नित्य दर्शन घेणारे ॥६२॥ तुम्ही न आल्या शेगांवी । मी ही तनु त्यागीन बरवी । आमची सांग पुरवावी । आळ कोणी

अध्याय - ५

॥ गण गण गणात बोले ॥

गुरुवर्या १॥६३॥ बंकटलाल ऐसे वदले । महाराज गाडीवरी बसले । शेगांवासी निघाले । पिंपळगांवा सोडून ॥६४॥ जैसा मागे गोकुळाला । न्याया कृष्णा अक्रूर आला । तैसा बंकटलाल भासला । अक्रूर पिंपळगांवाते ॥६५॥ पिंपळगावच्या लोकांप्रती । बंकटलाल समजावितो । नका होऊ दुःखित चित्ती । जाती न कोठे लांब साधु ॥६६॥ वाटेल तेंव्हा दर्शना यावे । हेतु आपुलें पुरवावे । जेथल्या तेथें असू द्यावे । या अमोल मूर्तीला ॥६७॥ बहुतेक पिंपळगांवाचा । बंकटलाल साहुकार साचा । मनोभंग साहूचा । करण्या कुळांची छाती नसे ॥६८॥ चुरमुऱ्याचे लाडू खात । पिंपळगांव बसले स्वरुथ । महाराज बसून गाडीत । जाऊ लागले शेगांवा ॥६९॥ पथीं जाता गुरुमूर्ति । बोलली बंकटलालाप्रती । ही कां साहूची होय रीति । माल दुसऱ्याचा बळे न्यावा ! ॥७०॥ मशी यावया तुझ्या घरी । भय वाटते अंतरी । तुझ्या घरची नाही बरी । रीत हे मी पाहतो ! ॥७१॥ लक्ष्मी जी लोकमाता । महाविष्णूची होय कांता । जिची अगाध असे सत्ता । तिलाही त्वा कोडिले ॥७२॥ तेथे माझा पाड कोण ! म्हणून गेलों पळोन । जगदंबेचे पाहून । हाल माझे चित्त भ्याले ॥७३॥ ऐसे ऐकतां हंसू आले । बंकटलालाप्रती भले । विनयाने भाषण केले । ते ऐका सावचित्ते ॥७४॥ बंकट बोले गुरुनाथा । माझ्या कुलपा न भ्याली माता । आपुला वास तेथे होता । म्हणून झाली स्थिर ती ॥७५॥ जेथे बाळ तेथे आई । तेथे दुज्याचा पाड काई ! आपुल्या पायांपुढे नाही । मला धनाची किंमत ॥७६॥ तेच माझे धन थोर । म्हणून आलो इथवर । माझे न उरले आता घर । ते सर्वस्वी आपुले ॥७७॥ घरमालकाकारण । शिपाई आडवी कोवून १ । जैसे तुमचे इच्छिल मन । तैसेच तुम्ही वागावे ॥७८॥ इतकीच माझी विनंती । शेगांवी असो वस्ती । धून काननाते जाती । परी येती घरी पुन्हां ॥७९॥ तैसेच तुम्ही करावे । अवढ्या जगा उद्दरावे । परी आम्हा न विसरावे । शेगांवी यावे वरचेवर ॥८०॥ ऐसी समजूत घालून । शेगांवी आणलें गजानन । तेथे कांही दिवस राहून । निघून गेले पुनरपि ॥८१॥ ती ऐकावी तुम्हीं कथा । सांगतो मी इथे आतां । अडगांव नामे ग्राम होता । एक त्या वऱ्हाड प्रांती ॥८२॥ त्या ग्रामाकारण । जाया निघाले दयाधन । प्रातः काळी चुकवून । नजर शेगावकरांची ॥८३॥ महाराजांची चालगती । वायुचिया समान होती । अंजनी-तनय-मारुती ।

आला काय वाटे पुन्हां ॥ ८४ ॥ मास होतां वैशाख । सोळा कलांनी तपे अर्क । क्वचित कोठें न राहिले उदक । ऐसा प्रखर उन्हाळा ॥ ८५ ॥ माथ्यान्हीच्या समयाला । अकोली गावांपासी आला । हा योगयोगेश्वर साधु भला । गजाननमहाराज ॥ ८६ ॥ तो काय घडले वर्तमान । समर्थांसी लागली तहान । करिती चौफेर अवलोकन । तो उदक कोठें दिसेना ॥ ८७ ॥ अंगावाटे चालल्या धारा । घामाच्या त्या एकसरां । अधरोष्ठ तो सुकला खरा । उदकाविण समर्थांचा ॥ ८८ ॥ प्रेशा दुपारच्या अवसरीं । भास्कर नामे शेतकरी । घालीत होता पाळी खरी । आपुल्या त्या शेताला ॥ ८९ ॥ शेतकऱ्याची पाहतां स्थिती । हे अवस्थांत मुख्य असती । कृषीवल हा निश्चिती । अन्नदाता जगाचा ॥ ९० ॥ अंगी असे मोठेपण । परी सोशी यातना दारुण । बिचाऱ्यांना उन तहान । सोसणें भाग असे कीं ॥ ९१ ॥ त्या अकोलीच्या शिवारांत । जलाचें दुर्भिक्ष अत्यंत । एक वेळ मिळेल घृत । परी अभाव पाण्याचा ॥ ९२ ॥ आपणांते प्यावयासी । भास्करांने शेतासी । आणिले खापराच्या घागरीसी । उदक होते गांवांतून ॥ ९३ ॥ पाठीशी ती भाकर । डोई जलाची घागर । ऐसा होता प्रकार । शेतामाजी येण्याचा ॥ ९४ ॥ ती घागर झुडुपाखाली । होती भास्करे ठेविली । त्या ठिकाणी खारी आली । भास्करा जल मागावया ॥ ९५ ॥ समर्थ म्हणती भास्कराला । तहान बहुत लागली मला । पाणी दे बा प्यायला । नाही ऐसे म्हणूं तको ॥ ९६ ॥ पुण्य पाणी पाजण्याचें । आहे बापा थोर साचें । पाण्यावाचून प्राणाचें । रक्षण होणे अशक्य ॥ ९७ ॥ धानिक पाणपोया घालिती । हमरस्त्याच्या पथावरती । याचे कारण शोध चिंत्ती । म्हणजे येईल कळोन ॥ ९८ ॥ भास्कर बोलि त्यावर । तूं नंगा धूत दिगंबर । तुला दांडग्या पाजिता तीर । पुण्यलाभ कशाचा ? ॥ ९९ ॥ अनाथ-पंगू-दुबळ्यांसाठी । त्या पुण्याच्या शोभती गोष्टी । वा जो समाजहितासाठी । झुटे त्यासी साह्य करा ॥ १०० ॥ ऐसे शास्त्राचे आहे वचन । तुझ्यासारख्या मैदांकारण । आम्ही पाजिता जीवन । ते उलटे पाप होय ॥ १०१ ॥ भूतदयेच्या तत्वे भला । सर्प कोणी कां पोसला ? वा जागा चोरट्याला । देती सदन काय कोणी ॥ १०२ ॥ तू भीक मागून घरोघर । केलेंस पुष्ट शरीर । भारभूत साचार । झालास आपुल्या कृतीने ॥ १०३ ॥ मी माझ्यासाठीं घागर । आणिली सकाळी

अध्याय - ५

॥ गण गण गणात बोले ॥

डोक्यावर । त्या आयत्या पिठावर । रेघोट्या तू ओढू नको ॥ ४ ॥ तुला ना देणार पाणी । नको करं० रे
 वितवणी । जा जा करी येथूनी । काळे आपले चांडाळा ॥ ५ ॥ तुझ्यासारखे निरुद्योगी । जन्मले आमच्यात
 जागजागीं । म्हणून झालो अभागी । आम्ही चहू खंडांत ॥ ६ ॥ हे भास्कराचे भाषण । समर्थानी ऐकून । थोडे
 करुनी हास्यवदन । निघोन गेले तेथोनिया ॥ ७ ॥ थोड्या दूर अंतरावर । एक होती साच विहीर । तिकडे
 धांव अरवेर । घेतली स्वामीरायांनी ॥ ८ ॥ स्वामी तिकडे जाऊ लागतां । भास्कर झाला बोलतां । उच्च स्वरे,
 वेड्या वृथा । तिकडे कशात्ता जातोस १ ॥ ९ ॥ ती कोरडी ठणठणीत । आहे विहीर जाण सत्य । पाणी या एक
 कोसांत । नाही कोठे जाण पिशा ॥ १० ॥ समर्थ बोलले त्यावरी । ही सत्य तुझी वैखरी । विहरीत पाणी
 नाही जरी । परी करितो प्रयत्न ॥ ११ ॥ तुझ्यासारखे बुद्धिमान । जलाने होती हैराण । ते मी नयनीं पाहून ।
 स्वस्थ ऐसा बसलों जरी ॥ १२ ॥ तरी समाजहितासाठीं । काय मी केली सांग गोष्टी । साह्य होतो जगजेठी ।
 हेतु शुद्ध असल्यावर ॥ १३ ॥ समर्थ आले विहिरीपाशीं । तो थेंब नाही तियेरीं । हताश होऊन वृक्षापाशी ।
 बैसले एका दगडावर ॥ १४ ॥ डोळे मिटून केले ध्यान । चित्तीं साठविला नारायण । जो साच्चिदानंद दयाघन ।
 दीनोद्वार जगदगुरु ॥ १५ ॥ समर्थ म्हणती देवदेवा । हे वामना वासुदेवा । प्रद्युम्ना राघवा । हे विठ्ठला
 नरहरी ! ॥ १६ ॥ देवा ही अकोली । पाण्यावाचून अस्त झाली । बोलही न राहिली । कोठेच देवा विहिरींतून ॥ १७ ॥
 मानवी प्रयत्न अवघे हरिले । म्हणून तुजला प्रार्थिले । पाव आतां जगत्माऊले । पाणी दे या विहिरीला ॥ १८ ॥
 तुझी करणी अघटित । जे न घडे ते घडविसी सत्य । मांजरे जळत्या आल्यांत । पाडुरंगा ! तू रक्षिली ॥ १९ ॥
 प्रल्हाद भक्त करण्या खरा । स्तंभी प्रगटलास जगोदाद्वारा । बारा गांव वैश्वानरा । भक्षिले त्वा गोकुळांत
 ॥ २० ॥ कर नखाग्री धरिला गिरी । तुंज की रें मुरारी । तुझ्या कृपेची त ये सरी । जनयत्री कवणास ॥ २१ ॥
 दामाजीपंत ठाणेदार । त्याच्यासाठी झालास महार । चोरव्यासाठी ओढिली दोर । पांरवेर रक्षिली
 माळ्याचीं ॥ २२ ॥ उपमन्यूसाठी भला । क्षीरसमुद्र तुंवां दिला । तहान नामदेवाला । मारवाडांत लागली
 जें ॥ २३ ॥ ते तुम्ही कौतुक केले । निर्जलता प्रांती भले । ताम्यासाठी भरविले । जल हें आण द्यातांत ॥ २४ ॥

ऐसे विनवितां ईश्वरा । विहिरीलागी फुटला झरा । उफाळ्याचा साजिरा । विहीर भरली क्षणामक्ष्ये ॥२५॥
 साहय झाल्या जगन्नाथ । काय एक ना तें होत । ईश्वरा सत्ता अगाध सत्य । जे ना घडे तेच घडवी ॥२६॥
 तेथे पाणी समर्थ प्याले । ते भास्करानें पाहिलें । चित्त त्याचें घोटाळलें । कांही नच चाले तर्क त्याचा ॥२७॥
 वर्ष झाली द्वादश । जल नाही या विहिरीस । तिलाच एका घटकेस । याने जलमय केले कीं ॥२८॥ यावरून
 हा कोणीतरी । खचित आहे साक्षात्कारी । बळेच फिरतो पिशापरी । हे आता समजलें ॥२९॥ शेतीचे काम
 सोडून । भास्कर आला धांवून । धरिता झाला दृढ चरण । मुखें स्त्रोत्र आरंभिले ॥३०॥ हे नरदेहधारी
 परमेश्वरा । हे दयेच्या सागरा । लेकरासी कृपा करा । अर्भक मी तुमचें असैं ॥३१॥ तुम्हांते ना जाणून । मी
 बोललो टाकून । आता पस्तावा झाला पूर्ण । क्षमा त्याची करा हो ॥३२॥ टाकून बोलतां गोंळणी । रागावला
 ना चक्रपाणी । दयाळा बाह्य वेषांनी । तुझ्या मजला ठकविलें ॥३३॥ त्याचे तूच निरसन । केले चमत्कार
 दारवून । भगवंताचे देवपण । कृतीनेच कळले कीं ॥३४॥ तेंसा तुझा अधिकार । केवढा तरी आहे थोर । ते
 कळले साचार । या जलाच्या कृतीने ॥३५॥ काही असो सदगुरुनाथा । मी न सोडी तुम्हां आता । लेकराने
 भेटतां । मायें कोठें न राहावें कीं ॥३६॥ खोटी ही प्रपंचमाया । आले आज कळोनीया । आता परते न लोटा
 या । दीना अर्भकाकारणे ॥३७॥ भास्करासी समर्थ म्हणती । ऐसी न होई दुःखित चित्ती । आता घागर
 डोक्यावरती । गांवांतून आणूं नको ॥३८॥ तुझ्यासाठीं हे जीवन । विहिरींत केले निर्माण । आता कशाची
 नुरली वाण । मग का प्रपंच टाकिशी ॥३९॥ पाणी आले तुझ्याकरितां । बगीचा तो लाव आतां । भास्कर
 म्हणे गुरुनाथा । हे आमीष दावूं नका ॥४०॥ माझा निश्चय हीच विहीर । कोरडी ठणठणीत साचार ।
 होती दयाळा आजवर । थेंब नव्हता पाण्याचा ॥४१॥ ती विहीर फोडण्याला । तुम्हीच हा प्रयत्न केला ।
 साक्षात्काराचा लाविला । सुरंग खडक फोडावया ॥४२॥ तेणे हा फुटला खडक । भावाचे लागले उदक ।
 आता मळा निःशंक । भक्तिपंथाचा लावीन मी ॥४३॥ वृत्तीच्या मेदिनीठायी । फळझाडे ती लावीन पाही ।
 सन्नीतीची माझे आई । तुझ्या कृपेकरुनी ॥४४॥ सत्कर्मची फुलझाडे । लावीन मी जिकडे तिकडे । हे

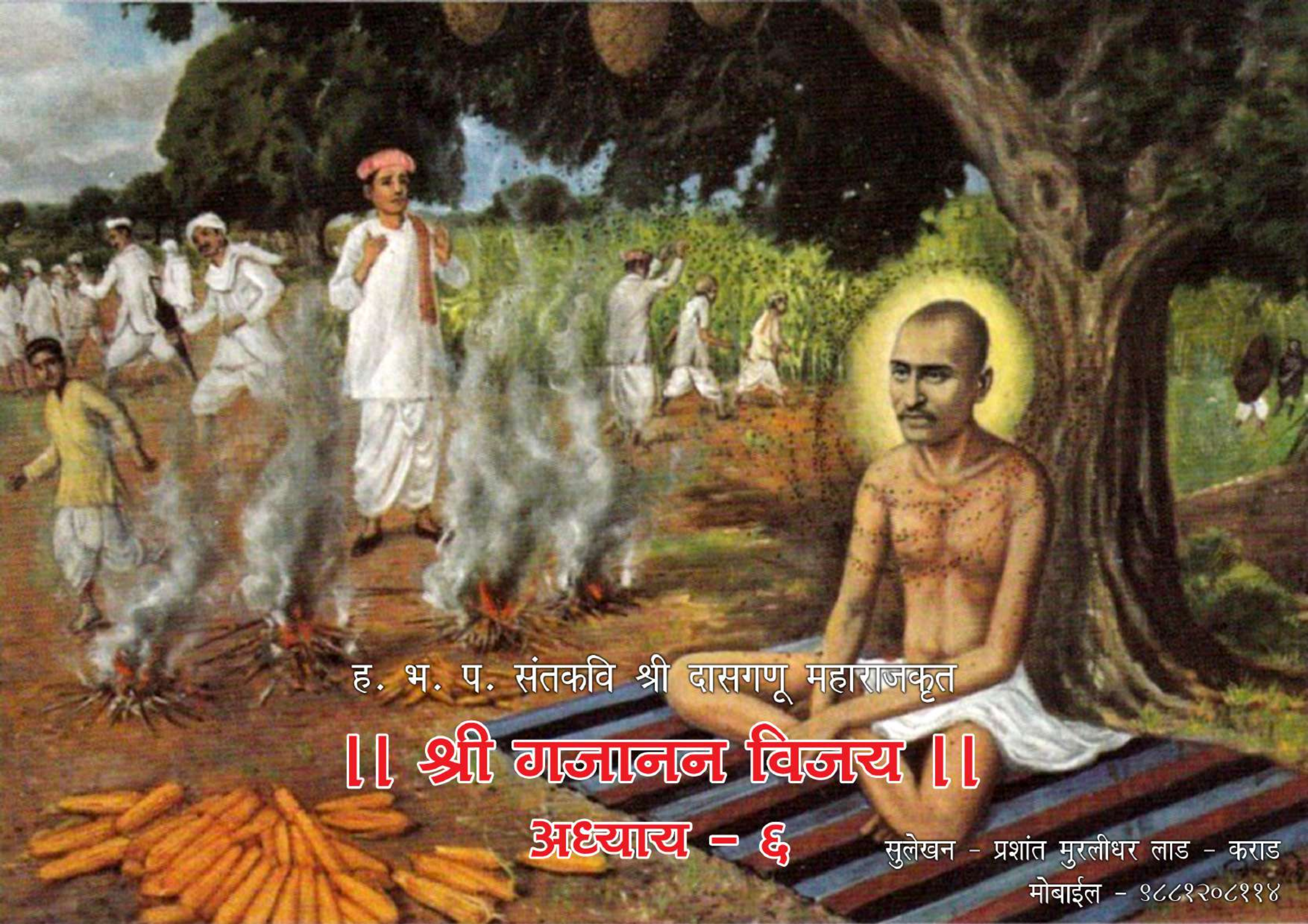
अध्याय - ५

॥ गण गण गणात बोते ॥

क्षणेक बैलवाडे । यांचा संबंध आतां नको ॥४५॥ पाहा श्रोते संतसगती । क्षणेक घडता भास्करांप्रति ।
केवढी झाली उपरती । याचा विचार करा हो ॥४६॥ खऱ्या संतांचे दर्शन । आगळे सर्व साधनाहून । तुकारामें
केले वर्णित । वसंतचरणरजावचे अभंगी ॥४७॥ तो अभंग पहावा । चित्ती विचार करावा । आणि त्याचा
अनुभव घ्यावा । निजहिताकारणे ॥४८॥ पाणी लागले विहिरीस । ही वार्ता आसपास । पसरता जन दर्शनास ।
धावू लागले स्वामींच्या ॥४९॥ मधूचा लागतां सुगावा । जैशा माक्षिका घेती धांवा । वा सारवरेचा पाहून रवा ।
मुंग्या येती धावून ॥५०॥ तैसे श्रोते तेथ झाले । लोक अपार मिळाले । विहिरीचे पाणी पाहिले । पिऊन
त्यांनी तेथवां ॥५१॥ उदक निर्मळ शीत मधुर । गोड अमृताहून फार । करू लागले जयजयकार ।
गजाननाचा लोक सारे ॥५२॥ असो पुढे भास्करासहित । अडगांवासी न जातां परत । महाराज आले
शेगावांत । श्रीगजानन सिद्धयोगी ॥५३॥ स्वास्ति श्रीदासगणविरचित । हा श्रीगजाननविजय नामे ग्रंथ । होवो
जगासी आदर्शभूत । संतमहिमा जाणावया ॥५४॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य पंचमोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ६

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

श्रीगणेशायनमः ॥ हे परममंगला श्रीहरी । तुझी कृपा झालीयावरी । अशुभ अवघें जातें दुरी ।
 हा अनुभव संतांचा ॥ १ ॥ त्या संतवाक्यी भरंवसा । मी ठेवून श्रीनिवासा । मंगलाची धरून आशा । तुझ्या
 दारी पातळी ॥ २ ॥ आतां विन्मुख लावल्यास । त्याचा तुला लागेल दोष । आणि बद्दा वाक्यास । लागेल
 की संतांच्या ॥ ३ ॥ म्हणोन हे माधवा । अभिमान माझा धरावा । रोष कधीं ना करावा । या अजाण
 लेंकशवर ॥ ४ ॥ बालकाचे हीनपण । मातेलागीं दूषण । हे मनात आणून । करणे असेल ते करी ॥ ५ ॥ असो
 बंकटलाला घरीं । राहिली समर्थीची स्वारी । तरी अपूर्व एक घडली रवरी । गोष्ट श्रोते ती ऐका ॥ ६ ॥
 गांवाच्या दक्षिणेस । बंकटलालाच्या मळ्यास । महाराज गेले एक दिवस । कणसे मक्याची रवावया ॥ ७ ॥
 बहुत मंडळी बरोबरी । कणसें रवाया आली रवरी । विहिरीपासी तयारी । केली कणसें भाजण्याची ॥ ८ ॥
 विहीर होती धनत्तर । पाणी जिला अपरंपार । गर्द छायेचे वृक्ष थोर । जवळ होते चिंचेचे ॥ ९ ॥ आगट्या
 पेटल्या एकसरां । अजमासें हो दहाबारा । तेणे डोंब झाला रवरा । गगनोदरी धूमाचा ॥ १० ॥ त्यायोगे ऐसे
 झाले । आग्या मोहोळ लागलेले । चिंचवृक्षापरी भले । त्याच्या माशा उठल्या कीं ॥ ११ ॥ त्या माशा
 उठतां क्षणीं । मंडळीं गेली पळोनी । कणसे ठिकाणच्या ठिकाणीं । मक्याची ती राहिलीं हो ॥ १२ ॥ त्या
 आग्या मोहोळांच्या मक्षिका । पसरल्या अवघ्या मळ्यांत देखा । घोंगड्याचा करून बुरखा । कोणी
 गेले पळून ॥ १३ ॥ प्राणापरी आवडती । वस्तु नसे हो कोणती । अशा वेळीं समर्थमूर्ति । आसनीं होती
 निर्धास्त ॥ १४ ॥ तें नाही पळून गेलें । आसनीं आपल्या स्वस्थ बसले । विचार करूं लागले । निजचिंती
 माश्यांचा ॥ १५ ॥ माशी तरी मीच झालों । मोहोळ तेही मीच बनलों । कणसें रवाया मीच आलों । कणसें
 तेंही रुपये माझी ॥ १६ ॥ ऐशा विचारें आनंदांत । महाराज राहिले डोलत । अंगावरी असंख्यात । माशा
 येऊन बैसल्या ॥ १७ ॥ वाटे पासोडी माश्यांची । समर्थ पांघरले साची । योग्यता ब्रह्मनिष्ठाची । काय वर्णन
 करावी ॥ १८ ॥ माशा चावती वरच्यावरी । परीं न पवी करी । त्यांचे कांटे शरीरी । बोचले असती
 असंख्यात ॥ १९ ॥ यासी झाला एक प्रहर । भक्त झाले चिंतातुर । बंकटलालाचे अंतर । दुःखे व्याकुळ

अध्याय - ६

॥ गण गण गणात बोते ॥

झाले हो ॥२०॥ कोठून बुद्धी झाली मला । येथे आणिले समर्थाला । कणसे मक्याची खावयाला ।
मंडळीच्या समवेत ॥२१॥ अशा समर्थालागून । दुःख द्याया मीच कारण । झाले हे कां शिष्यपण । माझे
हाय रे दुर्दैवा ॥२२॥ बंकटलालाने तयारी । पुढे येण्याची केली खरी । हें जाणोन अंतरी । कीतुक केलें
समर्थानें ॥२३॥ जीवांतो । जा तिघोत । बसा मोहोळी जाऊन । माझ्या बंकटाकारण । तुम्ही कोणी न चावावें
॥२४॥ जमलेल्या मंडळीत । बंकट हाच निःसीम भक्त । जो माझ्या प्रीत्यर्थ । येत आहे धांवोनिया ॥२५॥
ऐसे म्हणतां माझ्या गेल्या । मोहोळावरी जाऊन बैसल्या । बंकटलालाने पाहिल्या । त्या आपल्या
निजदृष्टी ॥२६॥ महाराज त्या पाहोनी । बोलते झाले हांसोनी । वा खूप केलीस मेजवाणी । आम्हांसी
तू माझ्यांची ॥२७॥ अरे ते जीव विषारी । बैसले माझ्या अंगावरी । माझ्यापासून झाले दूरी । लडू भक्त
येथवां ॥२८॥ याचा करी विचार । संकट आल्या कोणावर । कोणी न साह्य करणार । एका ईश्वरावाचुनीं
॥२९॥ जिलेबी पेढे बर्फां खाती । माझ्या आल्या पळून जाती । ऐशी जयांची आहे कृति । ते स्वार्थी
भक्त निःसंशय ॥३०॥ बंकटलाल मधुरोत्तर । करितां झाला त्यावर । महाराज आणवूं का सोनार ।
काटे माझ्यांचे काढावया ॥३१॥ महापापी मी गुरुराया । तुम्हांलागीं त्रास द्याया । आणवितां झालो
या ठायो । माझ्या किती उसल्या तरी ॥३२॥ गांधी अगणित अंगावर । उठल्या तुमच्या साचार । याचा
व्हावया परिहार । उपाय सांगा कोणता ॥३३॥ बंकटलालाचे शेकिले । वचन, महाराज बोलते झाले ।
अरे यांत ना कांही अधिक घडलें । उसणें स्वभाव माझ्यांचा ॥३४॥ मला त्याची मुळीच बाधा । होणार
नाहीं जाण कदा । त्या माशीरूप सच्चिदानंद । म्यां जाणले म्हणोन ॥३५॥ माशी तरी तोच झाला । तोच
आहे माझा पुतळा । पाण्यानेच पाण्याला । काय दुरुववितां येईल ॥३६॥ हे ऐकता ब्रह्मज्ञान ।
बंकटलाल धरी मौन । कांटे काढण्यालागून । बाहिले त्याने सोनार ॥३७॥ सोनार चिमटे घेऊन आले ।
देहास शोधूं लागले । कोठे आहेत काटे रुतले । मक्षिकेचे पाहावया ॥३८॥ महाराज बदले तयांना । काय
त्या बंध्यामैथुना । करितसा तुमच्या नयनां । कांटे ते ना दिसतील ॥३९॥ ते काढण्या चिमट्याची ।

गती नाहीं मुळीच साची। साक्ष ती ह्या गोष्टीची। मीच दावितों तुम्हांला ॥४०॥ ऐसे म्हणून कोंतुक केले। वायुलागी रोधून धरिलें। तो कांटे अवघे बरी आले। रुतलेल्या स्थलांतून ॥४१॥ तो पाहता प्रकार। लोक आनंदले फार। कळून आला अधिकार। श्रीगजाननस्वामीचा ॥४२॥ पुढें कणसें भाजली। अवघ्यांनी ती ग्रहण केलीं। अस्तमानीं निघून आली। मंडळी निजगृहाते ॥४३॥ असो पुढें एक वेळां। महाराज गेले अकोटला। आपल्या बंधूस भेटण्याला। श्रीनरसिंगजीकारणें ॥४४॥ हा कोंतश्या अल्लीचा। शिष्य मराठा जातीचा। कंठमणी विठ्ठलाचा। भक्तिबलाने झाला असे ॥४५॥ त्या नरसिंगजीचे चरित्र। मी भक्तलीलामृतांत। वर्णिले आहे इत्थंभूत। आता ते सांगणे नको ॥४६॥ हे अकोट नामे नगर। शेंगांवाहून साचार। आहे अठरा कोसांवर। ईशान्येला परियेसी ॥४७॥ मनोवेगाचा सजवून वारु। निघते झाले सद्गुरु। जे पदनाताचे कल्पतरु। श्रीगजाननमहाराज ॥४८॥ अकोटाच्या सान्निध्यासी। एका निबिडतरशा अरण्यासी। नरसिंग राहे अहर्निशी। एकान्तवास सेवावया ॥४९॥ हे निर्जन अवघे अरण्य। महाभयंकर दारुण। निंब अश्वत्थ रातांजन। वृक्ष जेथे उदेलें ॥५०॥ लता त्या नाना जाती। वृक्षा वेढून बैसल्या असती। तृण वाढलें भूमीवरती। सर्प वारुळी असंरल्यात ॥५१॥ ऐशा त्या अरण्यांत। नरसिंगजी जाऊन बसत। म्हणून आले अवचित। समर्थ त्यासी भेटावया ॥५२॥ सारखा भेटे सारख्यासी। पाणीच मिळे पाण्याशीं। विजातीय द्रव्यासी। समरसता होणे नसें ॥५३॥ गजाननासी पाहिले। तेणे चित्त आनंदले। स्वामी नरसिंगजीचे भलें। तो प्रेमा न वर्णवि कीं ॥५४॥ एक हरी, एक हर। चालते बोलते परमेश्वर। एक राम एक कुमर। वसुदेवदेवकीचा ॥५५॥ एक मुनि वसिष्ठ। एक पाराशर ऋषि श्रेष्ठ। एक जान्हवीचा कांठ। एक तट गोदेचा ॥५६॥ एक हिरा कोहिनूर। एक कौस्तुभ साचार। एक वैनतेय, एक कुमर। सती वानरी अंजनीचा ॥५७॥ दोघे भेटले एकमेकां। दोघा आनंद सारखा। बैसते झाले आसनीं एका। हितगुज ते करावया ॥५८॥ अनुभव ते आपापले। एकमेका कथिते झाले। नरसिंगा तू उत्तम केले। प्रपंचात राहिलास ॥५९॥ मी त्याग केला त्याचा। स्वीकार करून योगाचा। या सच्चिदानंद तत्वाचा। करितो

झालों विचार ॥६०॥ या योगाच्या क्रियेतें । गोष्टी होती अघटित । ज्यांचा मुळी न लागे अंत । या सामान्य लोकांला ॥६१॥ त्या गोष्टी लपवावया । पिसा बनलों जगा ठायां । उपाधि ते नासावयां । वेड बळेंच पांघरलों ॥६२॥ तत्व जाणण्याकारण । मार्ग काथिले आहेत तीन । कर्म, भक्ती, योग म्हणून । शास्त्रकारांनी शास्त्रात ॥६३॥ फल या तिन्ही मार्गांचे । एकचि आहे अखेरीचे । परी बाह्य स्वरूप त्यांचे । भिन्न भिन्न असें की ॥६४॥ योगी योगक्रियेचा । जरी अभिमान बाही साचा । तरी तयासी तत्वाचा । खरा बोध ना होईल ॥६५॥ योगक्रिया वरून । अलिप्त राहावे तयापासून । कमलपत्रासमान । तरीच तत्व कळून ये ॥६६॥ याचपरी प्रपंचाची । स्थिती नरसिंगा आहे साची । आसाक्ति कल्यापुत्रांची । मुळीच राहता कामा नये ॥६७॥ गार पाण्यांत रहाते । परी न पाणी शिरुं देते । तैसेंच वागती साचें । या प्रपंचामाझारी ॥६८॥ यापरी त्वां रहावें । अपेक्षारहित असावें । चित्तातून ना ढळू द्यावे । साच्चिदानंद ईशाला ॥६९॥ म्हणजे काहीच अशक्य नाहीं । तू मी आणि शेषशायी । प्रकरण आहे पाही । जन जनार्दन भिन्न नसे ॥७०॥ नरसिंग म्हणती बंधुराया ! । आलास मसी भेटावया । ही तुझी केवढी दया । उपमा याला देण्या नसे ॥७१॥ प्रपंच मुळी अशाश्वत । त्याची काय किंमत । दुपारच्या सावलीप्रत । कोण सांगा खरें मानी १ ॥७२॥ तू काथिले जयापरी । तैसा वागेन भूवरी । मी, जाण वरच्यावरी । अशीच भेट द्यावी तुवां ॥७३॥ देहप्रारब्ध जयाचें । असेल ज्या जातीचें । तेंच आहे व्हावयाचे । लोकाचारी निःसंशय ॥७४॥ तुम्हा आम्हां कारणे । जे कां धाडिले ईशानें । तेच आहे आपणांकरणे । निरालसपणे भूमिवरी ॥७५॥ आता विनंती इतुकीच खरी । व्यावहारिक भेट वरच्यावरी । देत जावी साजिरी । मी धाकटा बंधु तुझा ॥७६॥ नंदीग्रामा राहिला भरत । रघुपतीची वाट पाहत । तैसाच मी या आकोटात । राहून पाहतो वाट तुझी ॥७७॥ तुला येथे यावया । अशक्य कांही नाही सदया । अवद्या आहेत योगक्रिया । अवगत तुला पहिल्यापून ॥७८॥ पद न लाविता पाण्याप्रत । योगी भरधांव वरुनी पळत । क्षणामाजी फिरून येत । शोधून अवद्या त्रिभुवना ॥७९॥ ऐसे हितगुज उभयतांचे । रात्रभरी झालें साचें । भरतें आले प्रेमाचें । दोघांचिया संगमी ॥८०॥

खरे खरे जे कां संत । तेथे हेच घडून येत । दांभिकांची होतात । भांडणे पाहून एकमेका ॥८१॥
 दांभिक म्हणू नये गुरु । ते अवघे पोटभरु । पुरामाजी फुटके तारुं । तारण्यासी समर्थ नसे ॥८२॥
 दांभिकांचा बोलबाला । जरी होतो जगी भला । तरी त्यागणे आहे त्याला । निवडूनिया श्रोते हो ॥८३॥
 संतत्व नाही मठात । संतत्व नाही विद्वत्तेत । संतत्व नाही कवित्वांत । तेथे स्वानुभव पाहिजे ॥८४॥
 दांभिक मुलाम्याचे सोने । त्याला सांगा काय घेणे । गृहिणी म्हणून ठेवणे । काय कसबीण सदनात ?
 ॥८५॥ ही संतजोडी साक्षात्कारी । दांभिकतेची साच वैरी । नांदे ज्यांच्या सदैव घरी । सन्नीती सदाचार
 ॥८६॥ नरसिंगजीस भेटण्या जाण । कानतीं आले गजानन । ऐसे कळले वर्तमान । गुरारवीद्वारे
 आकोटाला ॥८७॥ ते कळता आनंदले । लोक धावू लागले । नारळ घेऊन निघाले । पहाया द्वय
 संतासी ॥८८॥ एकमेका ऐसे म्हणती । चला चला रे सत्वर गती । गोदा आणि भागीरथी । संगम
 पावली काननांत ॥८९॥ त्या भेटरूप प्रयागासी । जाऊं आपण स्नानासी । या महोदयपर्वणीसी । साधून
 घेऊं चला हो ॥९०॥ तो इकडे काय झाले । गजानन आधीच निघून गेले । नरसिंगासी पुसून भले ।
 भेट ना झाली पौरासी ॥९१॥ पुढे एकदां गजानन । करीत असता भ्रमण । दर्यापुराच्या सन्निध जाण ।
 येते जाहले शिष्यांसह ॥९२॥ दर्यापुराच्या शेजारी । शिवर गांव निर्धारि । असे चंद्रभागेच्या तीरी ।
 ब्रजभूषणा वास जेथे ॥९३॥ श्रोते ही चंद्रभागा । पंढरीची नाही बया । ही लहानशी एक गंगा । पयोष्णीला
 मिळणारी ॥९४॥ या शिवर गांवांत । ब्रजभूषण नामे पंडित । चार भाषा अवगत । होती श्रोते ज्याला
 ॥९५॥ कीर्ती ज्याच्या विद्वत्तेची । वज्हाडी पसरली साची । याला भाक्ती भास्कराची । आत्यंतिक असे
 हो ॥९६॥ प्रत्यही चंद्रभागेवर । स्नान करी साचार । उदयास येता दिनकर । अर्घ्य त्यासी देतसे ॥९७॥
 पंच पंच उषःकाला । ब्रजभूषण उठे भला । सारून प्रातर्विधीला । अरुणोदयी स्नान करी ॥९८॥
 तेही शीतोदकांनी । ऐसा कर्मठ परी ज्ञानी । मानमान्यतां विद्वज्जनी । ज्याची होती विशेष ॥९९॥ त्या
 शिवरगावांला । योगीराज फिरत आला । वाटे तपाचे द्यावयाला । फल त्या ब्रजभूषणासी ॥१००॥

अध्याय - ६

॥ गण गण गणात बोते ॥

चंद्रभागेच्या बाळवंटी । हा बैसला ज्ञानजेठी । समोर तदीच्या कांठी । आले व्रजभूषण स्नानाला ॥१॥ ती प्रभातीची वेळ पाही । प्रकाशिल्या दिशा दाही । कुक्कुटाचा आवाज येई । वरचेवरी ऐकावया ॥२॥ चातक भारद्वाज पांखरे । जाऊ लागली अत्यादरे । भास्करासी सामेरे । पूर्व दिशा लक्षून ॥३॥ भास्कराचा उदय होतां । तम निमाला हां हां म्हणतां । जैसा सभेस पंडित येतां । मूर्ख जाती उठेनी ॥४॥ ऐशा त्या सुप्रभातीं । बाळवंटी गुरुमूर्ति । बैसली होती निश्चिती । ब्रह्मानंदी डोलत ॥५॥ सवे शिष्ये अपार । बसले होते मंडलाकार । ते शिष्य नव्हते किरणें थोर । त्या गजाननभास्कराची ॥६॥ तई व्रजभूषण तत्वतां । झाला सूर्यासी अर्घ्य देतां । तो हा पुढें ज्ञानसविता । त्यानें पाहिला प्रत्यक्ष ॥७॥ सूर्याप्रमाणें सतेज कांति । आजानुबाहू निश्चिती । दृष्टि नासाग्रच्या वरती । स्थिर जयाची झाली असे ॥८॥ ऐसा पुरुष पाहतां क्षणी । व्रजभूषण हर्षला मनी । संध्यासामान घेऊनी । आला धावून जवळ त्यांच्या ॥९॥ अर्घ्य दिले पायांवरी । गजाननाच्या सत्त्वरी । प्रदक्षिणाही अखेरी । त्याने घातली त्याला ॥१०॥ मित्राय नमः सूर्याय नमः । भानवे नमः खगाय नमः । ऐशी नांवे घेऊन पाहा । घातले द्वादश नमस्कार ॥११॥ शेवटी आरती ओवाळिली । गजाननासी आदरे भली । न्यूनता ती नाही पडली । कशाचीही त्या ठायां ॥१२॥ प्रार्थनापूर्वक नमस्कार । साष्टांग केला अखेर । मुरवानें ते स्तवन थोर । महाराजांचे चाललें ॥१३॥ माझ्या तपाचरणार्थें । फळ आजि मिळाले साचें । दर्शन दिव्य पायांचे । आज झालों धन्यमी ॥१४॥ नभोदरीच्या भास्कराला । देत होतो अर्घ्य भला । तो आज प्रत्यक्ष पाहिला । ज्ञाननिधी योगेश्वर ॥१५॥ (श्लोक) हे पूर्णब्रह्म जगचालक ज्ञानराशी । ऐसे युगायुगी किती अवतार घेसी । झाल्यास दर्शन तुझे, भय रोगाचिंता । नासे गजाननगुरो । मज पाव आतां ॥१॥ ऐसी प्रार्थना करून । संपविले त्यांते स्तवन । योगश्वरें या आंलिगन । दृढ दिधले त्या दोन्ही करे ॥१६॥ माय जैसी लेकराला । प्रेमे धरी पोटाळा । तेवीं व्रजभूषणाला । धरिते झाले महाराज ॥१७॥ मस्तकावरी ठेविला कर । आशीर्वाद दिधला थोर । सर्वदा तुझा जयजयकार । होईल बाळा व्रजभूषणा ॥१८॥ कर्ममार्ग सोडू नको । विधी निरर्थक मानू

नको। मात्र त्यांत होऊं नकी। लिप्त बाळा केव्हांही ॥१९॥ आचरून कर्मफल। टाकिता भेटतो
घनतीळ। त्याच्या अंगी न लागे मळ। या कर्माचा केव्हांही ॥१२०॥ तू आतां आपुल्या सदनीं। माझे
बोल ठेव मनी। प्रत्यहीं माझे तुला द्यानीं। होत जाईल दर्शन ॥२१॥ ऐसें म्हणून प्रसाद दिला।
श्रीफलाचा श्रोते भला। त्या व्रजभूषण पंडिताला। महाराज आले शेगांवी ॥२२॥ ह्या शेगांवाचे होते नांव।
पूर्वकाली शिवगांव। अपभ्रंश लाधला ठाव। शेगांव या शब्दाला ॥२३॥ तेच हल्लीं प्रचलित। आहे बुधहो
वन्हाडांत। सतरा पाटील होते सत्य। ह्या एकाच ग्रामाला ॥२४॥ महाराज शेगांवासी आले। परी न
स्थिर राहिले। हमेशा ते भटकत फिरले। मनास येईल त्या स्थळा ॥२५॥ आकोट अकोले मलकापूर।
नांबे सांगावीं कुठवर ?। चांदण्याची न होणार। मोजदाद कोणाही ॥२६॥ ज्येष्ठ आषाढ महिना गेला।
पुढे श्रावण मास आला। उत्सव होता सुरू झाला। मारुतीच्या राऊळांत ॥२७॥ हे मारुतीचे मंदिर।
शेगांवी भव्य साचार। पाटील मंडळी थोर थोर। होती या भक्त देवाची ॥२८॥ पेडीलागीं जैसा आळा।
तेवीं पाटील गांवाला। जें जें काही आवडे त्याला। तिकडे लोकांचा कल होई ॥२९॥ चाले उत्सव
महिनाभर। अभिषेक पोथी कीर्तन गजर। अन्नदानाशीं येई पूर। अवघे लोक तृप्त होती ॥१३०॥ या
उत्सवाचा पुढारी। खंडू पाटील निर्धारी। जो गांवचा कारभारी। होता उदार मनाचा ॥३१॥ श्रोते हे
पाटीलपण। आहे वाघाचे पांघरूण। तें जो घेई त्याला जन। भिऊ लागती सहजची ॥३२॥ गांव करी तें
राव न करी। ऐशी मराठी भितरीं। म्हण एक आहे साजरी। ती यथातथ्य असे ॥३३॥ त्या मारुती
मंदिरासी। आले गजानन पुण्यराशी। श्रावणाच्या आरंभासी। उत्सव श्रीचा पाहावया ॥३४॥ बोलले
बंकटलालासी। मी आतां या मंदिरासी। राहीन जाण अहर्निशी। त्याचा शोक करूं नको ॥३५॥ गोसावी
संन्यासी फकीर। यांता कायमचें राहण्या घर। योग्य नाही साचार। तुम्हा प्रापंचिकाचें ॥३६॥ मी परमहंस
संन्यासी। आतां राहतो मंदिरासी। तूं बोलाविशी ज्या दिवशीं। तेवढ्यापुरता येईन तेथ ॥३७॥ हे अंतरीचे
गृह्य तुला। कथन केले बंकटलाला। स्वामी शंकरचार्याला। भ्रमण करणें भाग आले ॥३८॥ गोसावी

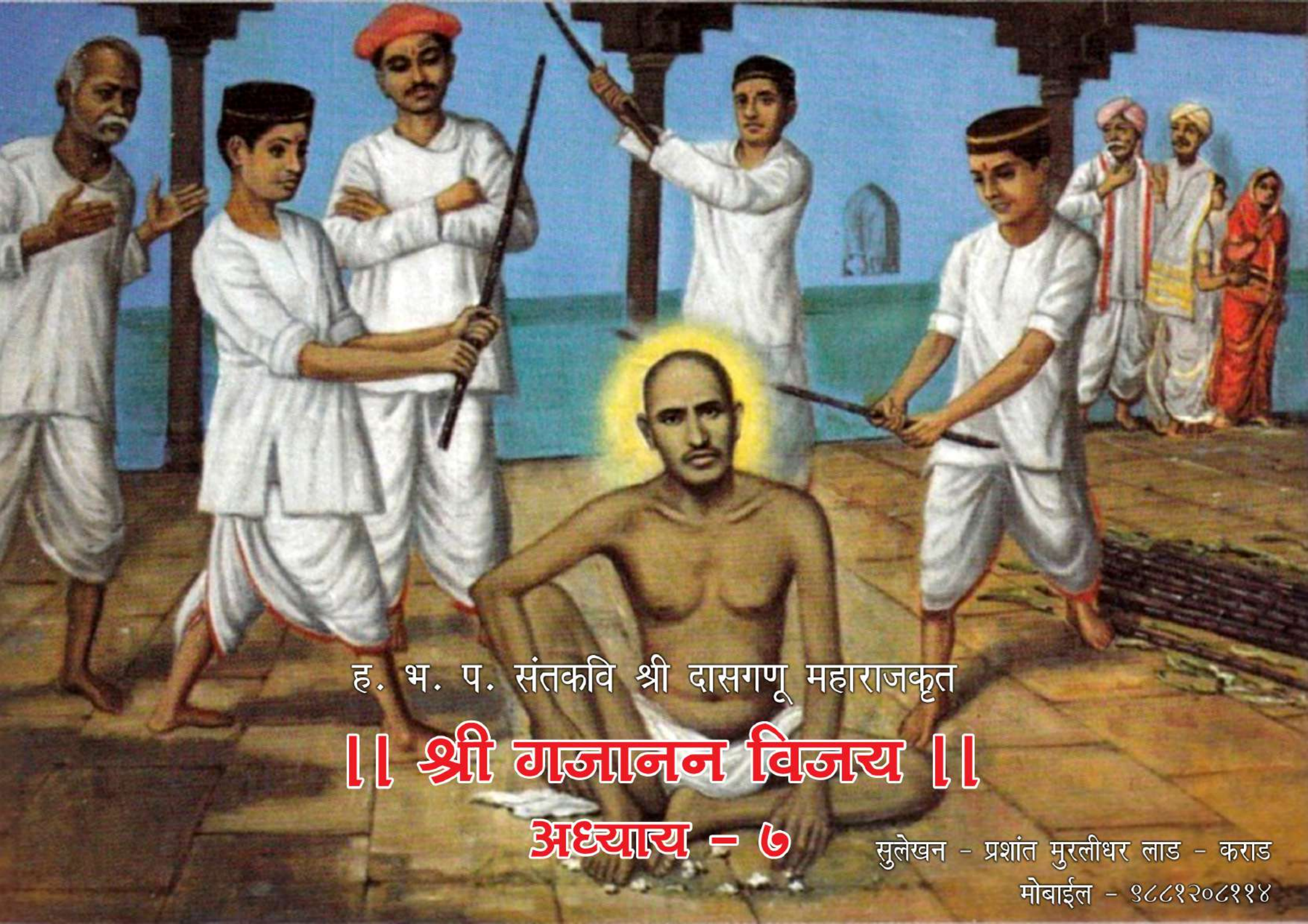
अध्याय - ६

॥ गण गण गणात बोते ॥

मच्छिंद्र जालदंर । हेहीं राहिले निरंतर । प्रापंचिकाचे वगळून घर । काननामाजी वृक्षातळी ॥३१॥
छत्रपती राजा शिवाजी । जो रणबहादूर वीरगाजी । ज्याने हिंदूची रक्षिली बाजी । दंडून दुष्ट यवनांना
॥३४०॥ त्या शिवाजीचे प्रेम फार । होतें रामदासांवर । परी सज्जनगडावर । स्वामी होते वस्तीला ॥३४१॥
याचा विचार करावा । हट्ट मुळी ना धरावा । माझ्या म्हणण्यास मान द्यावा । यांत कल्याण तुझें असें ॥३४२॥
निरुपाय होऊन अरवेर । देता झाला रुकार । तो बंकटलाल सावकार । गजाननांचे म्हणण्याला ॥३४३॥
मंदिरी स्वामी समर्थ येतां । हर्ष झाला समस्तां । भास्कर पाटील शुश्रूषेकरितां । जवळ राही निरंतर ॥३४४॥
हा दासगणूविरचित । श्रीगजाननविजय नामे ग्रंथ । मुमुक्षूला दावो पथ । संतचरण सेवेचा ॥३४५॥ शुभं
भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य षष्ठोऽध्याय समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ७

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

श्रीगणेशाय नमः ॥ जयजयाजी राघव रामा । जय जयाजी मेघः श्यामा । संत जनांच्या विश्रामा । सीतापते दाशरथे ॥१॥ तुझ्या कृपेने वानर । बलिष्ठ झाले भूमिवर । ज्यांनी रावणाचा चक्काचूर । केला देवा लंकेवरी ॥२॥ तुझी कृपा झाल्या पाही । तो सर्वदा होतो विजयी । जें जें इच्छील तें तें नेई । काम आपलें तडीला ॥३॥ भूपतीचा वशीला । ज्यातें देवा लाधला । तो बंद्य होतो दिवाणाला । नीच कितीही असला जरी ॥४॥ ऐशा अमोघ कृपेला । होईन कां मी योग्य भला । याचा विचार जो मी केल्या । तों ऐसे आलें कळोन ॥५॥ नाही ज्ञान, नाही भक्ती । खरीखुरी हे श्रीपती । ऐसी आहे माझी स्थिती । शोचनीय पांडुरंगा ॥६॥ मन सदा आशाळभूत । ते न कदा स्थिर होत । नाना विकल्प मनांत । येऊ लागती वरच्यावरी ॥७॥ मग ऐशा पातक्याला । केवि लाधावा वशीला । तुझा सांग जगत्पाला । हे व्यावहारिक म्हणणें असें ॥८॥ तुला आवडी पातक्याची । मनापासून आहे साची । ऐसी साक्ष पुराणाची । आहे की दीनबंधो ॥९॥ पुण्यवानांचें तारण । केल्या न कांही नवल जाण । जो पातक्यालागून । उद्धरीतसे तोच मोठा ॥१०॥ या जगती तुझ्याहून । मोठा नाही कोणी आन । देवा मम पातकालागून । किमपि आता पाहू नको ॥११॥ रक्षी आपला मोठेपणा । मज सांभाळी नारायणा । दासगणू शरण चरणा । आता उपेक्षा करू नका ॥१२॥ हा मारुतीचा उत्सव । करीत होता अवघा गांव । याचा पुढारी खंडेराव । पाटील गणेशकुळीचा ॥१३॥ हे पाटील घराणें जाण । आहे अति पुरातन । घरचे धन कनकसंपन्न । पसारा थोर शेतीचा ॥१४॥ पूर्वीपासून यांच्या घरीं । संतसेवा होती खरी । आली भाग्ये जमेदारी । मग काय विचारतां ॥१५॥ महादजी पाटलास । दोन मुलगे औरस । थोरल्या त्या पुत्रास । नाव असे कडताजी ॥१६॥ कुकाजी तो धाकटा । पंढरीचा भक्त निका । गोमाजीचा उपदेश देखा । होता या घराण्यातें ॥१७॥ पाटील कडताजी कारण । मुलगे होते सहा जण । कुकाजी नुसता भाग्यवान । पुत्र नव्हतां त्याचे कुशी ॥१८॥ कडताजी पावतां मरण । साही मुलांचे संगोपण । कुकाजीने केले जाण । जन्मदात्या बापापरी ॥१९॥ कुकाजीच्या अमदानीत । भरभराट झाली बहुत । अष्टसिद्धी सदानांत । वाटे नांदू लागल्या ॥२०॥ पाटील कुकाजीनंतर । खंडू करी

कारभार । याच्या पुढें साचार । काही न चालें कोणाचे ॥२१॥ या खंडू पाटलाप्रती । पाच बंधू निश्चिती । गणपती नारायण मारुती । हरी आणि कृष्णाजी ॥२२॥ आधीच पाटील जमेदार । सत्ता हाती साचार । पैशाचा तो निघे धूर । जयाचिया सदनामध्ये ॥२३॥ बंधुसारे तालीम करिती । दांडपट्टे खेळती । कुस्तीचा तो षोक अती । होता हरी पाटलास ॥२४॥ उत्सव नांवास मारुतीचा । तरी जयजयकार पाटलाचा । म्हणतील तो शब्द त्यांचा । झेलणें भाग रयतेला ॥२५॥ नेहमी कटकटी मारामाया । शेगावांत होती खऱ्या । पाटील प्रक्या मापी साऱ्या । लोकांप्रती मोजितसे ॥२६॥ हा सज्जन साधुसंत । हे न त्यांच्या मनीं येत । वाटेल त्या बोलती सत्य । अब्दातब्दा यथामती ॥२७॥ असो पाटील बंधूनी । राऊळांत येऊनी । महाराजांते हेटाळणीं । करण्याचें ते सुरू केलें ॥२८॥ कोणी म्हणावें पिशा गण्या । खातोस का ताककण्या १ । प्रेशा गोष्टी अति उण्या । त्यांनी कराव्या समर्थीसी ॥२९॥ कोणी म्हणावें खेळ कुस्ती । आम्हांसवे निश्चिती । तुला लोक बोलती । योगयोगेश्वर म्हणोन ॥३०॥ त्याचे दाव प्रत्यंतर । ना तरी आम्ही देऊं मार । याचा करी विचार । बऱ्या बोलाने येधवां ॥३१॥ त्यांचें बोल एकावे । समर्थीसी न उत्तर द्यावें । अवघे हंसण्यावरी त्यावे । कोप न धरावा यत्किंचित् ॥३२॥ ऐसा उर्मट प्रकार । मंदिरी चाले तिरंतर । म्हणून पाटील भास्कर । समर्थीसी ऐसे बदला ॥३३॥ नका महाराज येथे राहूं । चला आकोली ग्रामा जाऊं । ही पाटील पोरें माजली बहु । यांचा नको संबंध ॥३४॥ हे शाक्तिनें माजले । लक्ष्मीनें धुंद झालें । सत्तेपुढें कांही न चाले । येथे यांची पाटीलकी ॥३५॥ गजानत बोललें त्यावरी । भास्करा थोडा दम धरी । ही पाटील मंडळी सारी । आहेत माझे परमभक्त ॥३६॥ मात्र विनयाप्रती थारा । यांच्यापाशी नाही जरा । शोधुनि पाहा अंतरा । त्यांच्या म्हणजे कळेल तुज ॥३७॥ ही पोरें पाटलाचीं । माझीं लेकरें आहेत साचीं । कृपा आहे संतांची । यांच्या कुळावर भास्करा ॥३८॥ जमेदारा उर्मटपणा । हेच आहे भूषण । काय वाद्याचे ते वजन । असावे सांग गाईपरी १ ॥३९॥ तलवारीला मऊपणा । मुळीं उपयोगी नाही जाणा । अग्नीने तो थंडपणा । सांग धरावा कवण्या रीती ॥४०॥ गेल्यावरी कांही काळ । हा उर्मटपणा जाईल । पावसाळ्याचे गढूळ जल । हिवाळ्यात

अध्याय - ७

॥ गण गण गणांत बोते ॥

निवळ होई ॥ ४१॥ उके दिवशी पाटील हरी । आला मारुतीच्या मंदिरी । महाराजांला घरून करी ।
 म्हणे कुस्ती करी माझ्यासवे ॥ ४२॥ तुला कुस्तीत करीत चीत । चाल जाऊं तालमीत । उगे न बैसे ऐसें
 म्हणत । गण गण गणांत बोते ॥ ४३॥ तुझे प्रस्थ माजले बहु । ते खरे खोटे आज पाहू । मला पाडसी
 तरी देऊं । तुला मोठें बक्षीस ॥ ४४॥ ते समर्थ मानवले । दोघे तालमीमध्ये गेले । समर्थांनी कौतुक केले ।
 ते आता परियेसा ॥ ४५॥ खाली बसले गजानन । उठीव आता मजलागून । असल्यास जरी पैलवान ।
 तरी साच करशील हे ॥ ४६॥ हरी पाटील उठवावया । लागला यत्न करावया । परी ते अवघे गेले वायां ।
 हालेनात समर्थ मुळीं ॥ ४७॥ घामाघूम तनू झाली । शक्तीची ती कमाल केली । पेंच झाले निर्बळी ।
 समर्थांसी झुंजतां ॥ ४८॥ हरी म्हणे मनांत । हा केवढा तरी सशक्त १ । अचल ऐसा पर्वत । याच्यापुढे
 येईल उणा ॥ ४९॥ हा किडकिडीत दिसतो जरी । शक्ती याची गजापरी । खोड्या आमच्या नानापरी ।
 आजवरी यातें सहन केल्या ॥ ५०॥ त्याचे हेंच कारण । हा गजापरी बलवान । आम्ही जंबुकासमान ।
 म्हणून नाहीं रागावला ॥ ५१॥ जंबुकाच्या चेष्टेला । गजपती न माती भला । श्वानाच्या भुंकण्याला
 व्याघ्र ना दे किंमत ॥ ५२॥ कांही असो याच्या पायीं । आतां ठेवणें आली डोई । आजपर्यंत मी नाहीं ।
 कवणासीही नमत केले ॥ ५३॥ समर्थ म्हणाले हरीला । आतां बक्षीस द्या आम्हांला । ना तरी चीत
 मजला । तुवां करावे कुस्तींत ॥ ५४॥ कुस्ती हा मर्दानी । षोक श्रेष्ठ सर्वाहुनी । कृष्ण बलरामें बालपणीं ।
 पेशाच कुस्त्या केल्या रे ॥ ५५॥ मुष्टिक आणि चाणूर । मल्लविद्येने परमेश्वर । वधिता झाला साचार ।
 जे देहरक्षक कंसाचे ॥ ५६॥ पहिली संपत्ति शरीर । दुसरें ते घरदार । तिसरीचा तो प्रकार । आहे
 धनमानाचा ॥ ५७॥ तुझ्याप्रमाणे पुतनारी । पाटील होता यमुनातिरी । गोकुळींचीं पोरें सारीं । त्यातें
 केली सशक्त ॥ ५८॥ तैसे तुवां करावे । शरीरबला वाढवावे । ना तरी हे सोडावे । पाटील नांव आपुलें ॥ ५९॥
 हेच बक्षीस द्यावे मज । ना तरी कुस्ती करी आज । येणें रिती उतरला माज । समर्थांनी हरीचा ॥ ६०॥
 हरी म्हणे समर्थास । आपुली कृपा असल्यास । शेगांवच्या लेकरांस । सशक्त करितां येईल कीं ॥ ६१॥

ऐसे धूर्तपणाचे बोलणें । केले पाटील हरीने । जे मुळांत असती शहाणे । त्यांना शाळा नको कीं ॥६२॥
 असो त्या दिवसांपासून । हरीने दिले सोडून । अद्वातद्वा भाषण । करणे पुण्यपुरुषाशीं ॥६३॥ ही पाहोनि
 त्याची कृती । इतर बंधु बोलती । हरी तूं त्या जोगडयाप्रति । का भितोस कळेना ॥६४॥ आपण पाटलाचे
 कुमार । या गांवीचे जमेदार । तें तूच कां रे ठेविशी शिर । पदी त्या नागव्याच्या ॥६५॥ त्या पिशाचें
 थोतांड । गांवी माजले उदंड । त्याचा पाहिजे काढिला दांड । लोकां सावध करावया ॥६६॥ ऐसे न जरी
 आपण केले । तरी लोक अवघे होतील खुळे । पाटलाचे कर्तव्य भले । गांवा हुशार करण्याचें ॥६७॥
 मैद साधूचे वेष घेती । वेड्यावाकड्या कृत्या करिती । बायाबापड्या भोंदिती । याचा करी विचार ॥६८॥
 सोन्या कस लाविल्याविना । न कळे रे सोनेपणा । तुकारामाचा शांतपणा । कळून आला उसांनें ॥६९॥
 ज्ञानेश तेव्हां साधु कळला । जेव्हां रेडा वेद बोलला । परीक्षेविण कवणाला । अस्थानीं मान देऊं
 नये ॥७०॥ चाल परीक्षा तयाची । आज आपण करूं साची । मोळी घेऊन उंसाची । मंदिरात पातले ॥७१॥
 हरी न कांही बोलला । इतरांनी प्रश्न केला । अरे पिशा या उंसाला । खातोस कां तूं सांग हे ॥७२॥
 जरी उस खाण्याची । इच्छा असेल तुला साची । तरी एक अट आमुची । आहे ती तूं मान्य करी ॥७३॥
 आम्ही उसाचे करूं प्रहार । तुझ्या येधवा अंगावर । त्याचे वळ ना उठले जर । तरीच योगी मानूं
 तुला ॥७४॥ ऐसे भाषण ऐकिलें । महाराज काही न बोलले । लेंकराचे बालिश चाळे । मनीं न आणी
 सूझ कदा ॥७५॥ मारुती म्हणाला त्यावर । अरे हा भ्याला साचार । उंसाचा तो खाण्या मार । हा कांही
 तयार नसे ॥७६॥ मग म्हणाला गणपती । अरे मौन हीच संमती । त्यानें दिधली आपणाप्रति । आतां
 काय पाहतां ! ॥७७॥ ते दोघां तिघां मानवले । उंस करी येतले । समर्थीसी मारण्या भले । आले चढून
 अंगावर ॥७८॥ ते पाहता नारिनर । मंदिरी जे होते इतर । ते पळूं लागले भराभर । भास्कर तेवढा
 जवळ असे ॥७९॥ भास्कर म्हणें पोरंसी नका मारूं समर्थीसी । या उंसांनें आज दिवशीं । हें कांही
 बरे नव्हे ॥८०॥ तुमचा पाटील-कुळांत । जन्म झाला आहे सत्य । तुमचें असावें दयाभूत । अंतकरण

दिनांविषयी ॥८१॥ हे महासाधु तुम्हांसी । जरी न वाटतील मानसी । तरी हीन दीन लेखून यासी ।
 घावे सोडून हेच बरें ॥८२॥ अरे शूर जे कां शिकारी । ते चाल करिती वाघावरी । उगींच बंदूक
 घेऊन करी । न मारिती नाकतोडा ॥८३॥ मारुतीने जाळिली । रावणाची लंका भली । उगींच नाही
 चाल केली । झोपड्या पाहून दुबळ्यांच्या ॥८४॥ यावरी म्हणती पोरें । तुमचे भाषण ऐकिले सारें ।
 गांवीचे लोक अत्यादरें । योगयोगेश्वर म्हणती या ॥८५॥ म्हणून त्याचा पहाया योग । येथे आलो
 आम्ही चांग । यात न दयावा तुम्ही भाग । पाहा मौज दुरुनी ॥८६॥ उंस्स घेऊन हातात । मारु लागले
 समर्थाप्रत । जैशा का झोडितात । ओढ्या शेतीं कृषीवल ॥८७॥ परि न महाराज डगमगले । मुलां
 पाहून हंसत बसले । कोठेही ना उमटले । वळ त्यांच्या अंगावर ॥८८॥ तें पाहतां पोरे भ्यालीं ।
 चरणीं त्यांच्या लागलीं । म्हणती खराच आहे बली । हा योगयोगेश्वर ॥८९॥ महाराज म्हणती
 पोरंला । मुलांतो तुमच्या कराला । असेल अति त्रास झाला । मारण्यानें मजलागी ॥९०॥ त्या श्रमाचा
 करण्या नाश । काढून देतो इक्षुरस । तुम्हांलागी प्यावयास । या बसा माझ्यापुढें ॥९१॥ ऐसे म्हणून
 घेतला । एक उंस्स करीं भला । हातानेंच पिळून त्याला । रस काढिला पात्रामध्ये ॥९२॥ त्या ऊंसाची
 अवधी मोळी । समर्थांनी पाहा पिळिली । आणि प्यायाकारणें दिली । रस नव्हाळी पोरंस ॥९३॥
 श्रीगजानन पुण्यपुरुष । चरकांवाचून काढिला रस । ते पाहतां बालकांस । अति आनंद जाहला ॥९४॥
 लोक म्हणती ही योगशक्ति । दंतकथा मुळी नसती । योगें जी का प्राप्त होती । त्या शक्तीला च्युति
 असे ॥९५॥ पौष्टिक पदार्थ शक्ति येते । परी न ऐसी कायम टिकते । सशक्त आपुल्या राष्ट्रातें ।
 करणें असल्या योग शिका ॥९६॥ हेच तत्व सुचवावयासी । पाटील अर्भकांसी । करे काढून
 रसाशीं । दाविते झालें श्रोते हो ॥९७॥ समर्थांसी बंदून । पोरें गेली तिघून । खंडू पाटलाकारण ।
 वर्तमान श्रुत केलें ॥९८॥ दादा आपुल्या गांवांत । गजानन ईश्वर साक्षात् । त्याचा आज आम्हाप्रत ।
 आला आहे प्रत्यय ॥९९॥ ऐसे म्हणून कथिली सारी । हकीकत त्याला खरी । ती ऐकता अंतरी ।

अध्याय - ७

॥ गण गण गणात बोते ॥

खंडू पाटील चकित झाला ॥१००॥ मग तोही दर्शनाला। समर्थाच्या येऊ लागला। परी मर्दव वाणीला। मुळी नव्हते यत्किंचित् ॥१॥ गण्या, गजा ऐसे म्हणे। पाटील समर्थाकारणे। अरे तुरे हे बोलणे। होते दोन ठिकाणी ॥२॥ प्रेम आंत्यतिक जें कायीं। तेथें ऐसे घडून येई। आई लेकरांमाजी होई। भाषण अरेतुरेचे ॥३॥ हा एक प्रकार झाला। आता दुसरा राहिला। तोही सांगतो ऐका भला। सावधान चित्ताने ॥४॥ नोकर चाकर हीन दीन। याच्या सवे जे भाषण। करिती संभावित जन। तेही एकेरी स्वरूपाचे ॥५॥ अरेतुरे म्हणण्याची। संवय पाटला पडे साची। कां की रयत गांवची। लेकरें त्याची निःसंशय ॥६॥ श्रोते याच संवयीने। खंडू पाटील गण्या म्हणे। श्रीसमर्थाकारणे। कांहीं न दुसरें कारण ॥७॥ गण्या गण्या म्हणे वाणी। परी प्रेम उपजे अंतः करणी। पाहा नारळा-लागुनी। वर करवंटी खोबरे आंत ॥८॥ याच न्याये तयाचा। परिपाठ होता बोलण्याचा। वृद्धापकाळ कुकाजीचा। झाला म्हणून कारभार करी ॥९॥ कुकाजी तो एके दिवशी। बोलता झाला खंडूशीं। तूं जातोस प्रतिदिवशीं। महाराजांच्या दर्शना ॥१०॥ सांगतोस मला साक्षात्कारी। गजानन एक भूमीवरी। मग कां रे तुझी वैरवरी। मुग्ध होते त्यांच्यापुढे ॥११॥ तुला नाही पोरबाळ। माझा झाला वृद्धापकाळ। नातवंडाचे बोल खेळ। पाहू दे मज डोळ्यातें ॥१२॥ आज विनंती करी त्यांना। स्वामी समर्थ गजानना। म्हणावें त्या करून करुणा। पोर एखादे द्या मज ॥१३॥ तो खरा साधू असल्या सत्य। पुरतील तुझे मनोरथ। आणि माझाही अवघा हेत। तडीस जाईल त्यायोगें ॥१४॥ साधुपुरुषा अशक्य कांहीं। जगत्रयी या उरले नाहीं। संतलाभाचा करून घेई। कांही आपणा उपयोग ॥१५॥ ते खंडूतें मानवले। एके दिवशी बोलणे केलें। मारुतीच्या मंदिरी भले। ते ऐका येणे रिती ॥१६॥ अरे गण्या माझा चुलता। वृद्ध झाला आहे आतां। इच्छा उपजली त्याच्या चित्ता। नातवंड ते पाहण्याची ॥१७॥ तुला लोक साधु म्हणती। दर्शन केल्या तुजप्रती। इच्छा मनींच्या पूर्ण होती। ऐसें लोक सांगतात ॥१८॥ त्याचें दावी प्रत्यंतर। उगा नको करुं उशीर। तुझ्या पायी ज्याचे शिर।

तो कां राहावा निपुत्रिक १॥१९॥ ऐसे भाषण ऐकिलें। महाराज त्यासी बोललें। आज हे उत्तम घडून आले। त्वां याचना केली आम्हां ॥१२०॥ सत्ता, धन तुझ्या हाती। तू प्रयत्नवादी असशी निगुती। मग विनंती आम्हांप्रती। का करितोस कळेना १॥२१॥ धन आणि बलापुढें। अवघेच म्हणशी बापुडें। मग कां रे हे न घडे। साह्यें धनबलाच्या ॥२२॥ तुझी भव्य आहे शेती। गिरण्या दुकानें पेढ्या अती। तुझे कोणी न मोडती। जन शब्द या वऱ्हाडांत ॥२३॥ मग त्या ब्रह्मदेवाला। का न आज्ञा करिशी भला १। आपणां पुत्र द्यावयाला। हेच कोडें पडले मज ॥२४॥ खंडू करी भाषण। ही गोष्ट ना यत्नाधीन। पिकें पाण्यापासून। येती जरी जगामध्ये ॥२५॥ तरी पाडणें पाणी। मानवाच्या न करी जाणी। दुष्काळांत जमिनी। पडती उताण्या खऱ्यात हे ॥२६॥ मात्र पाणी पडल्यावर। कर्तृत्व आपुले चालवी नर। तैसाच हाही प्रकार। तेथे ना गती मानवाची ॥२७॥ खंडू पाटील ऐसे बोलतां। हंसू आले समर्थी। तू केलीस याचना आतां। मजकारणें पोरान्ची ॥२८॥ याचना म्हणजे मागणें भीक। हे तू आज केलें देख। तुला होईल बालक। भिक्या नांव ठेव त्याचें ॥२९॥ पुत्र देणें माझ्या करीं। सर्वतोपरी नाहीं जरी। परी मी विनंती करीन खरी। तुझ्यासाठी परमेश्वरा ॥३०॥ तो ऐकेल माझी भीड। त्याला न कांही जड। तू घरचा आहेस धड। रस आंब्याचा द्विजा घाली ॥३१॥ हे मम मानी प्रमाण वचन। पुत्र होईल तुजकारण। आम्ररसाचें भोजन। दरसाल घाली ब्राह्मणा ॥३२॥ हे खंडूनें ऐकले। घरी येऊन सांगितलें। कुकाजीसी निवेदिलें। मंदिराचें वर्तमान ॥३३॥ हे ऐकतां कुकाजीस। आनंद झाला बहुवस। तो कांही लोटता दिवस। समर्थ वचन झालें खरें ॥३४॥ कांता खंडू पाटलाची। गंगाबाई नांवाची। गर्भिणी झाली साची। नवमास पूर्ण झाले ॥३५॥ तिजलागीं पुत्र झाला। खंडू पाटील आनंदला। कुकाजीच्या हर्षाला। पारावार कांही नसें ॥३६॥ त्यानें धर्म केला बहु। गरिबां दिलें गूळ गहूं। पेढे-बर्फीचा दिला खाऊ। गांवातील अर्भकांना ॥३७॥ थाटांत झाले बारसें। भिक्ू नांव ठेविलेंसैं। पुढे बाळ वाढला असे। शुक्लपक्षीच्या इंदुपरी ॥३८॥ आम्ररसाचे भोजन। दिले ब्राह्मणांकारण।

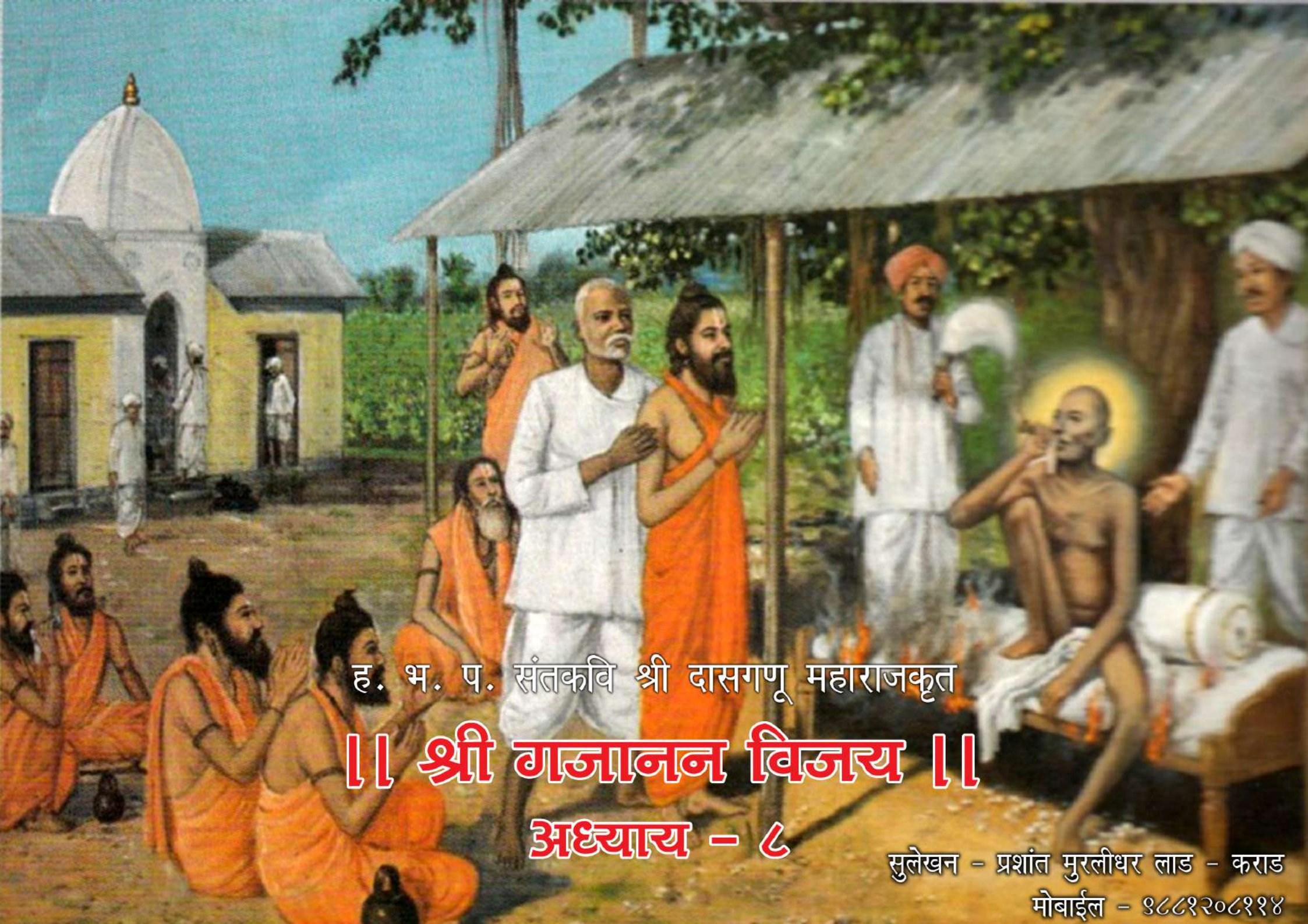
अध्याय - ७

॥ गण गण गणात बोते ॥

तो संप्रदाय अजून। शेगांवांत चालत असे ॥३९॥ पुण्यपुरुषाची वैरवरी। कोठून होईल असत्य तरी।
पाटलाच्या ओसरीवरी। बाळ रांगूं लागला ॥१४०॥ हो बेलबाला पाटलाचा। देशमुखां पटला न
साचा। शेगांव हा दुफळीचा। गांव पहिल्यापासून ॥४१॥ एक फळी देशमुखांची। एक फळी पाटलांची।
अंतःकरणे एकमेकांची। मुळी होती अशुद्ध ॥४२॥ प्रत्येक आपुल्या डावांत। एकमेकांचा करण्या घात।
सदा इच्छिती मनांत। लेश नसे प्रेमाचा ॥४३॥ शास्त्री दोन मंत्री दोन। शास्त्री दोन तंत्री दोन।
एकमेकांपुढे श्वान। येता गुरगुर रोकडी ॥४४॥ तैसें झाले शेगांवांत। पाटील आणि देशमुखात।
छत्तिसाचा आकडा सत्य। झाला न होईल त्रेसष्ठाचा ॥४५॥ पुढे गोष्ट झाली ऐशी। कुकाजी झाले
स्वर्गवासी। पाहूनिया नातवंडासी। भीमातटी पंदरीत ॥४६॥ तेणे खंडूचें उद्दिग्न मन। गेले सहज
होऊन। तो म्हणे छत्र पूर्ण। माझे आज दासळले ॥४७॥ ज्या चुलत्याच्या जिवावरी। मी निर्भय
होतो भूमीवरी। तो आधार माझा श्रीहरी। कां रे नेलास काढून ? ॥४८॥ ऐशी संधि पाहून। बालंत
आणाया कारण। पाटलावरी सबड पूर्ण। मिळाली देशमुख मंडळीला ॥४९॥ तो वृत्तांत अष्टमांत।
सांगेन श्रोते तुम्हांप्रत। ही जमेदारी खाण सत्य। आहे प्रत्यक्ष दूषाची ॥१५०॥ हा दासगणूविरचित।
श्रीगजाननविजयनामं ग्रंथ। परिसा श्रोते सावचित्त। कुतर्कातें सोडोनिया ॥१५१॥ शुभं भवतु ॥
श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य सप्तमोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ८

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

अध्याय - ८

॥ श्री गजानन विजय ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ हे वसुदेवदेवकीनंदना । हे गोपगोपीमनरंजना । हे दुष्टदानवमर्दना । श्रीहरी पाव माते ॥१॥ तुझ्या प्राप्तीचें साधन । कर्मादिकांचे अनुष्ठान । परा भक्तिचें सेवन । करण्या आहे अपात्र मी ॥२॥ तुझी ज्ञानदात्री शास्त्रें सारी । गीर्वाण भाषेंभीतरीं । त्यांचे सांग करूं हरी । सेवन तें कवण्या रीतीं ॥३॥ गीर्वाणाचा नसे गंध । त्यांतून माझी मती मंद । कमलातील मकरंद । बेडुकाला मिळतो कसा ॥४॥ अन्नदानें तुझी प्राप्ती । जरी करून घेऊं श्रीपती । तरी धनाचा अभाव निश्चिती । दारिद्र्य पदरी बांधले त्वां ॥५॥ जरी करूं मी तीर्थयात्रा । तरी सामर्थ्य नाही गात्रा । तशांतही अंधत्व आतां । आले आहे दृष्टीतें ॥६॥ ऐसा सर्व बाजूंनी । मी हीनदीन चक्रपाणी । दारिद्र्याचे मनीच्या मनी । जाती जिरोन मनोरथ ॥७॥ हे व्यावहारिक दृष्ट्या खरे जरी । परी तुझी कृपा झाल्यावरी । स्वानंदाच्या सागरी । पोहत राहे अहोरात्र ॥८॥ तुझ्या कृपेचें महिमान । आगळे आहे सर्वांढून । धनाच्या पाण्यालागून । दाम देण्याची गरज नसें ॥९॥ मेघांनी आणिल्या मनांत । तळी विहिरी भरतात । निव्वळ खडकास फुटतात । पाट पाण्याचे पांडुरंगा ! ॥१०॥ ऐशा त्या तंव कृपेचा । दासगणू हा भुकेला साचा । घास उखादा तरी त्याचा । घाल माझ्या मुखान्त ॥११॥ तेणे मी तृप्त होईन । अवद्या सुखातें पावेन । अमृताचा लाभतां कण । रोग सारे दूर होती ॥१२॥ असो मागील अध्यायीं । देशमुख पाटलाठायीं । मुक्कामाते दुफळीबाई । येऊन बैसली हें ऐकिलें ॥१३॥ जेथ जेथ ही नांदे दुफळी । तेथ तेथ ही करी होळी । अवद्या सुखांची रांगोळी । इच्या पायीं होतसे ॥१४॥ क्षयरोग तो शरीराला । वा दुफळी रोग समाजाला । नेतसे यमसदनाला । प्रयत्न पडती लुळे तेथ ॥१५॥ असो तळ्याचिया काठांवर । देशमुखाचा एक महार । करूं लागला चरचर । या खंडू पाटलापुढें ॥१६॥ पाटील गांवींचा अधिकारी । पाटील गांवीची पांढरी । काही कामावरून खरी । कुरबुर झाली उभयतांत ॥१७॥ तो असे मज्या महार । देशमुखाचा ज्याला जोर । तो बोलला उणे उत्तर । खंडू पाटलाकारणें ॥१८॥ पाटील वदला त्यावरी । तुझी रीत ही नाही बरी । गरीबानें पायरी । आपली कधी सोडूं नये ॥१९॥ उणी उत्तरें बोलण्याचा । अधिकार आहे देशमुखाचा ।

तुझ्यासारख्या नकट्याचा । नाही हे जाण मनीं ॥२०॥ तरी महार ऐकेना । करूं लागला चेष्टा
 नाना । त्याच्या ऐकोनी भाषणा । पाटील खवळला मानसीं ॥२१॥ बाचाबाचीचे कारण । होते अति
 क्षुल्लक जाण । कागद ठाण्यालागून । पाठवणे होते पाटलाला ॥२२॥ तो टप्पा न्यावयासी । सांगितले
 होते महारासी । कीं तू असाच जा अकोल्यासी । तहशिलींत टप्पा द्याया हा ॥२३॥ ते ऐकोनि वदला
 महार । मी न हा टप्पा नेणार । देशमुखाच्या अश्रितावर । तुमचा डोळा हमेशा ॥२४॥ काही असो
 आज दिनीं । मी टप्पा न जाय घेवोनी । तुझ्या हुकूमालागुनी । बोंबा शिमग्याच्या समजतो मी ॥२५॥
 ऐसे वदनी बोलला । हावभावही तैसा केला । मूठ वळूनि हात नेला । त्याने आपुल्या मुखापुढे ॥२६॥
 ती त्याची पाहूनी कृती । खंडू पाटील कोपला चित्तीं । भरीव वेळूची कांठी होती । पाटलाच्या
 हातांत ॥२७॥ त्याच काठीचा केला प्रहार । महाराच्या हातावर । पाटील मूळचा जोरदार । त्याने
 रागें केला प्रहार हा ॥२८॥ त्या प्रहारें करुनी । हात गेला मोडूनी । महार बेशुद्ध होवोनी । पडतां
 झाला भूमीवर ॥२९॥ पाटील दुसऱ्या महाराला । गेले टप्पा द्यावयाला । तो इकडे वृत्तांत कैसा
 झाला । तो आता सांगतो ॥३०॥ तो महार त्याच्या आप्तांनी । नेला उचलून देशमुखसदनी ।
 मोडला हात हे पाहूनि । देशमुख ते संतोषले ॥३१॥ वा ! वा ! छान गोष्ट झाली । आपण कुरापत
 काढण्या भली । ही अनायसें संधी आली । ती उपयोगी न दवडणें ॥३२॥ त्यांनी त्या महारासी ।
 तात्काळ नेले कचेरीसी । समजाविलें अधिकाऱ्यासी । खोटेनाटें विबुध हो ॥३३॥ कोठेंही दोन
 पक्षांत । वाकडे आल्या यत्किंचित् । काढ्यांचेच होतात । नायटे ते अवलोका ॥३४॥ फिर्याद त्या
 महाराची । पुस्तकात नोंदली साची । आज्ञा झाली अधिकाऱ्याची । पाटील पकडून आणावया ॥३५॥
 शेगांवी झाली पुकार । उद्यां आहे पडणार । पाटलाच्या पदीं थोर । बेडी, करीं हातकड्या ॥३६॥ तें
 खंडू पाटला समजलें । धाबें त्याचें दणाणलें । तोंडचे पाणी पळालें । झाला अति चिंतातुर ॥३७॥
 ज्या शेगांवी मी वाघापरी । वागत होतो आजवरी । तेथेंच कां हा श्रीहरी । प्रसंग आणिला

बेडीचा ॥३८॥ अब्रुदारास अपमान । वाटे मरणाहून मरण । बंधू गेले घाबरून । कांही विचार
सुचेना ॥३९॥ खंडू हताश होऊन बसला । तो एक विचार सुचला त्याला । श्रीगजानन महाराजांला ।
सांकडे हें घालावें ॥४०॥ त्या साधूचें वाचून । या संकटाचे निरसन । करणारा न कोणी आत । राहिला
या वऱ्हाडी ॥४१॥ लौकिकीं यत्न करण्याला । बंधू गेले अकोल्याला । खंडू पाटील नीट आला ।
समर्थीकडे रात्रीस ॥४२॥ येताच केला नमस्कार । शिर ठेविले पायावर । महाराज आला कठीण फार ।
प्रसंग तो माझ्यावरी ॥४३॥ सरकारी कामानिमित्त । मी एका महाराप्रत । तळ्यापाशीं ताडिलें सत्य ।
करांतील काठीनें ॥४४॥ त्याचा ऐसा परिणाम झाला । कांट्याचा नायटा केला । देशमुख मंडळींनी
भला । माझे अहित करण्यास ॥४५॥ त्यानिमित्त कैद मला । होण्याचा उद्या प्रसंग आला । समर्थी
माझ्या इज्जतीला । तुजवीण कोण रक्षील १ ॥४६॥ उद्यां येतील राजदूत । मला येथूनि नेण्याप्रत । बेडी
ठोकोनि पायात । ऐसें आज ऐकिलें ॥४७॥ त्यापेक्षा गुरुवरा । गळा माझा येथेचि चिरा । ही ह्या तलवार
देतो करा । वेळ करू नका हो ॥४८॥ अब्रुदाराकारण । बेइज्जत हेच मरण । अपराध माझा त्यांतून ।
अति अल्प दयाळा ॥४९॥ त्या अपराधरुपी खड्याचा । हा डोंगर झाला साचा । अभिमान माझ्या
अब्रुचा । धरा समर्थी ये काळीं ॥५०॥ जयद्रथाच्या वेळेला । अग्निकाष्ठ भक्षण्याला । होता अर्जुन तयार
झाला । केवळ आपल्या अब्रुस्तव ॥५१॥ तेथे भगवंतानें भली । अब्रु त्याची रक्षण केली । प्रभूने वस्त्रे
नेसविलीं । द्रौपदीला सभेत ॥५२॥ तेवीं मम अब्रु ही पांचाळी । देशमुख कौरवांनी आणिली । नग्न
करण्यासाठी भली । तिचे करा हो रक्षण ॥५३॥ ऐसे वदून समर्थीला । पाटील रडू लागला । आसवांचा
तो चालला । पूर नेत्रावाटे हो ॥५४॥ घरचीं माणसें चिंतातुर । आधीच झाली होती फार । नाही
त्यांच्या शोका पार । तो सांगावा कोठवरी १ ॥५५॥ इकडे समर्थींनीं भले । दोन्ही हातीं कवटाळीलें ।
खंडू पाटला हृदयी धरिले । त्याचें सांत्वन करावया ॥५६॥ अरे कामकर्त्या पुरुषाप्रत । ऐशी संकटे
येतात । वरच्यावरी जाण सत्य । त्याची चिंता वाहूं नको ॥५७॥ स्वार्थदृष्टी बळावतां । ऐसेच होते

तत्त्वतां । खऱ्या नितीचा ही वार्ता । अणुमात्र त्या कळत नसें ॥ ५८ ॥ तुम्ही पाटील देशमुख दोघेजण ।
 एका जातीचे असून । एकमेकांचे नुकसान । स्वार्थे करू पाहतां ॥ ५९ ॥ मार्गे कौरव पांडवांत । स्वार्थेच
 आला विपट सत्य । परि पांडवांचा पक्ष तेथ । त्याये रवरा होता कीं ॥ ६० ॥ म्हणून पांडवांकारणें । साह्य
 केले भगवंताने । सत्यासाठीं मारणें । भाग पाडले कौरवांना ॥ ६१ ॥ जा भिऊं नकोस तिळभर । बेडी
 न तुशीं पडणार । किती जरी केला जोर । देशमुखाने आपला ॥ ६२ ॥ तेच पुढे खरे झालें । पाटील
 निर्दोषी म्हणोन सुटले । जे कां संत मुखावाटे आले । ते न खोटे होई कधीं ॥ ६३ ॥ पाटील मंडळी
 उत्तरोत्तर । भजू लागली साचार । कोणा नाही आवडणार । अमृत ते सेवावया ॥ ६४ ॥ पुढे खंडू
 पाटलातें । करून विनंती प्रेमातें । नेले रहावयाकारणें । समर्थाला निजगृहीं ॥ ६५ ॥ असतां पाटील
 सदांत । गजाननस्वामी समर्थ । ब्राह्मण आले अवचित । दहापांच तैलंगी ॥ ६६ ॥ तैलंगीं विद्वान्
 असती । कर्मठ वेदावरी प्रीती । परी धनाचा लोभ चित्तीं । राहीं ज्यांच्या विशेष ॥ ६७ ॥ ते कांही मिळेल
 म्हणून । समर्थकडे आले जाण । तरी होते पाघंरुण । घेऊन समर्थ निजलेले ॥ ६८ ॥ त्यांते जागें
 करण्याप्रत । ब्राह्मण म्हणू लागले मंत्र । जटेचे ते स्वरांसहित । आति उच्च स्वरातें ॥ ६९ ॥ मंत्र
 म्हणण्यात चूक झाली । ती न त्यांनीं दुरुस्त केली । म्हणून आसनीं उठून बसली । गजाननाची
 स्वारी पहा ॥ ७० ॥ आणि ऐसें वदलें ब्राह्मणाला । तुम्हीं कशासाठीं वैदिक झाला । हीनत्व वेदविद्येला ।
 आणूं नका रे निरर्थक ॥ ७१ ॥ ही न विद्या पोटाची । मोक्षदात्री आहे साची । बा डोईस बांधल्या शालीची ।
 किंमत कांही राखा हो ॥ ७२ ॥ मी म्हणतों ऐसें म्हणा । खरे स्वर मनीं आणा । उगीच भोळ्या भाविकांना ।
 सोंग आणून नाडूं नका ॥ ७३ ॥ जी ऋचा ब्राह्मणांनीं । म्हणण्यां सुरू केली जाणी । तोच अध्याय समर्थनीं ।
 घड घड म्हणून दाखविला ॥ ७४ ॥ चूक न कोठें म्हणण्यांत । शब्दोच्चार स्पष्ट सत्य । वाटे वसिष्ठ
 मूर्तिमंत । वेद म्हणण्या बसला असे ॥ ७५ ॥ तैलंगी ते ऐकून चकित झाले । अधोवदन बैसले । मुख
 वरी करण्या आपुलें । भय मनीं वाटलें त्यां ॥ ७६ ॥ सूर्य उदय झाल्यावर । त्याच्यापुढें कां होणार ।

दीपांचा तो जयजयकार । त्यांची किंमत अंधारी ॥७७॥ विप्र म्हणती आपुल्या मनीं । हा पिसा
कशाचा महाज्ञानी । चारी वेद याच्या वदनीं । नांदतात प्रत्यक्ष ॥७८॥ हा विधाताच होय दुसरा । शंका
येथे नुरली जरा । हा ब्राम्हण स्वरा । जातीनें कीं निःसंशय ॥७९॥ परमहंस दीक्षा याची । वार्ता न उरली
बंधनाची । कोणत्याही प्रकारची । हा जीवनमुक्त सिद्धयोगी ॥८०॥ कांही पुण्य होतें पदरीं । म्हणून मूर्ति
पाहिली स्वरी । हा वामदेव याला दुसरी । उपमा न ती द्यावया ॥८१॥ असो खंडू पाटलाकडून । त्या
ब्राह्मणाला गून । देते झाले दयाधन । रुपया रुपया दक्षिणा ॥८२॥ ब्राह्मण संतुष्ट झाले । अन्य गांवा निघून
गेले । महाराजही कंटाळले । उपाधिला गांवच्या ॥८३॥ श्रोते स्वऱ्या संताप्रत । उपाधि न असे पदत ।
दांभिकाला मात्र । भूषण होते तियेचे ॥८४॥ गांवाचिये उत्तरेला । एकमळा सान्निध्याला । या मळ्यांत
भाजीपाला । होता होता बहुवस ॥८५॥ एक शिवाचे मंदिर । तेथें होते साचार । लिंबतरुंची थंडगार ।
छाया होती ते ठायीं ॥८६॥ हा कृष्णाजी पाटलाचा । मळा होता मालकीचा । हा कृष्णाजी खंडुजीचा ।
सगळ्यांत शेवटला भाऊ असे ॥८७॥ त्या मळ्यांत महाराज आले । शिवालयसन्निध बसले । एका
ओढ्यावरी भले । निंबतरुच्या छायेंत ॥८८॥ समर्थ म्हणाले कृष्णाजीसी । मी आलो तुझ्या
मळ्यासी । कांही दिवस रहावयासी । या श्रीशंकरासन्निध ॥८९॥ हा भोलानाथ कर्पूरगौर । नीलकंठ
पार्वतीवर । हा राजराजेश्वर । आहे अवद्या देवांचा ॥९०॥ तो तुझ्या मळ्यांत रमला । म्हणून मीही
विचार केला । येथे येण्याचा तो भला । दे साऊली करुन ॥९१॥ ते वाक्य ऐकिले । सहा पत्रें आणविले ।
ओढ्यावरी छप्पर केले । कृष्णाजीनें तात्काळ ॥९२॥ समर्थानीं वास केला । म्हणून मळा क्षेत्र झाला ।
राजा जाय जया स्थला । तीच होते राजधानी ॥९३॥ महाराजांचे बरोबर । होता पाटील भास्कर । सेवा
करण्या निरंतर । दुसरा तुकाराम कोकाट्या ॥९४॥ खाण्यापिण्याची तरतूद सारी । निजांगे कृष्णाजी
पाटील करी । समर्थ तें जेवल्यावरी । तो प्रसाद घेत असे ॥९५॥ असो गजानन असतां मळ्यात । गोष्ट
घडली अदभूत । येते झाले फिरत फिरत । दहावीस गोसावी ते ठायीं ॥९६॥ समर्थाचा बोलबाला ।

त्यांनी आधींच होता ऐकिला । म्हणून त्यांनी तळ दिला । येऊनि या मळ्यामध्ये ॥१७॥ गोसावी
 म्हणती पाटलासी । आम्हीं आहो तीर्थवासी । जातो रामेश्वरासी । भागीरथीला घेऊन ॥१८॥ गंगोत्री,
 जमनोत्री, केदार । हिंगेलाज, गिरनार, डाकोर । ऐशी क्षेत्रे अपार । पाहिलीं पायी फिरून ॥१९॥
 ब्रह्मगिरी गोसाव्याचे । आम्ही शिष्य आहो साचे । महाराजही आमुचे । आहेत साप्रंत बरोबर ॥२०॥
 हे महासाधु ब्रह्मगिरी । ज्यांचा बंदा गुलाम हरी । ती मूर्ति आली घरी । तुझ्या पूर्वभाग्याने ॥२१॥
 शिरापुरीचें अयचित । आम्हां घावे तुम्हीं त्वरीत । लागे जो ओढण्याप्रत । गांजा तोही पुरवावा ॥२२॥ तीन
 दिवस येथे राहूं । चौथे दिवशी येथून जाऊं । पाटील नका कष्टी होऊं । साधून द्या ही पर्वणी ॥२३॥
 तुम्ही पोशिला मळ्यांत । वेडापिसा नंगाधूत । मग आम्हां देण्या आयाचित । मागेपुढे का पाहतां ॥२४॥
 गाढवासी पोशिती । गाईस लाथा मारिती । ते कां म्हणावे सत्पती । पहा विचार करून ॥२५॥ आम्ही
 गोसावी वैराग्यभरित । जाणतो अवघा वेदांत । मर्जी असल्या मळ्यात । या पोथी ऐकावया ॥२६॥ कृष्णाजी
 म्हणे त्यावरी । उद्यां घालीन शिरापुरी । आज आहेत भाकरी । त्याच जाव्या घेऊन ॥२७॥ जितुका गांजा
 ओढाल । तितुका तेथेच मिळेल । तेथे चालता बोलता कंठनीळ । बसला आहे पत्र्यामध्ये ॥२८॥ दोन
 प्रहराची वेळ खरी । घेतल्या चूण भाकरी । मळ्यात येऊनि विहिरीवरी । बसले गोसावी भोजना ॥२९॥
 समर्थीच्या समोरी । एका छपराभीतरी । गोसाव्यांनी लाविली खरी । आपआपली कडासनें ॥३०॥ त्यांचा
 जो होता महंत । ब्रह्मगिरी नामे सत्य । तो भगवद्गीतेप्रत । वाचू लागला अस्तमाती ॥३१॥ गोसावी
 श्रवणा बैसले । गावांतूनही कांही आले । पोथी ऐकावया भले । त्या ब्रह्मगिरी गोसाव्याची ॥३२॥
 "नैनं छिन्दति" हा श्लोक । निरुपणाचा होता देख । ब्रह्मगिरी पक्का दांभिक । स्वानुभावाचा लेश
 नसे ॥३३॥ निरुपण त्याचें ऐकलें । गावकऱ्यास नाही पटलें । ते आपसांत बोलू लागले । हा तुसता
 शब्दच्छल ॥३४॥ सारे पोथी ऐकल्यावरी । येऊन बैसले पत्र्याभीतरीं । गजातनाच्या समोरी ।
 संतदर्शन द्यावया ॥३५॥ लोक म्हणती छपराला । निरुपणाचा भाग झाला । येथे पत्र्यास बैसला ।

स्वानुभवाचा पुरुष हा ॥१६॥ तेथे ऐकला इतिहास । येथे प्रत्यक्ष पाहिला पुरुष । या भाषणें
 गोसाव्यास । राग आला कांहीसा ॥१७॥ अवघे गोसावी गांजा प्याया । बैसले होते घेऊनिया । त्या
 पत्र्याचिया ठाया । चालली चिलीम गांजाची ॥१८॥ पत्र्यांत पलंगाच्या वरी । बसली होती समर्थस्वारी ।
 चिलीम भरून वरच्यावरी । प्याया देई भास्कर ॥१९॥ त्या चिलिमीच्या विस्तवाची । विणगी पलंगी
 पडली साची । ती पडतांना कोणाची । दृष्टि न गेली तिच्यावर ॥२०॥ कांही वेळ गेल्यावर । निघू
 लागला धूर । पलंग पेटला अखेर । एकदम चहू बाजूंनी ॥२१॥ तो प्रकार पाहतां । भास्कर बोलें
 सद्गुरुनाथा । पलंग सोडा शीघ्र आतां । या रवाली उतरून ॥२२॥ लाकडे ही पलंगाची । आहेत कीं
 सागाचीं । ती न आता विझायचीं । पाण्यावाचून दयाळा ॥२३॥ तरी समर्थ बोलले वाचें । भास्करा
 आग्नि विझावण्याचें । कारण नाही तुला साचें । जल मुळीच आणूं नको ॥२४॥ अहो महाराज ब्रह्मगिरी ।
 या बैसा पलंगावरी । तुम्ही आहे अवगत खरी । भगवद्गीता साकल्ये ॥२५॥ त्याच्या परीक्षेची वेळ ।
 आणिली हरीनें तात्काळ । ब्रह्मा न जाळी अनळ । याचा प्रत्यय दारववा ॥२६॥ "नैनं चिन्दति"
 श्लोकावर । त्याखान केले एक प्रहर । आतां कां मानिता दर । या पलंगीं बसण्याचा ॥२७॥ जा जा
 भास्करा लौकरी । ब्रह्मगिरीला करी धरी । आणून बसवी अत्यादरीं । या जळत्या पलंगास ॥२८॥
 ऐशी आज्ञा होता क्षणीं । भास्कर गेला धांवोति । ब्रह्मगिरीचा सव्य पाणी । धरिला त्यानें निजकरें ॥२९॥
 भास्कराचे शरीर । धिप्पाड सशक्त पिळदार । तो गोसावी त्याच्या समोर । शोभू लागला घुंगुरडे
 ॥३०॥ पलंग पेटला चौफेर । ज्वाळा निघू लागल्या थोर । परी महाराज आसतीं स्थिर । हलले
 मुळीं न इतकेंही ॥३१॥ श्री प्रल्हाद कथाधुसुत । उभा केला अग्नींत । हे लिहिलें पुराणांत । श्रीव्यासांनी
 भागवतीं ॥३२॥ त्या लिहिल्या गोष्टीचें । प्रत्यंतर दाविलें साचें । मळयामाजीं कृष्णाजींचें । श्रीगजानन
 साधुंनी ॥३३॥ ब्रह्मगिरी म्हणे भास्कराशीं । मला न न्या पलंगापाशीं । महाराजांच्या अधिकाराशीं । मी
 नाही जाणितले ॥३४॥ तें न मानी भास्कर । ओढीत आणिला फरफर । उभा केला समोर । आपल्या

सद्गुरुरायांच्या ॥३५॥ नैनं दहति पावक । हे रवरे करुन दावा । वाक्य । ऐसें बोलतां महाराज
 देव । गोसावी परम घाबरला ॥३६॥ गोसावी म्हणे भीत भीत । मी पोढभन्या आहे संत । शिरापुरी
 खाण्याप्रत । मी झालों गोसावी ॥३७॥ माझ्या अपराधाची क्षमा । साच करी शांतिधामा । केला
 खटाटेप रिकामा । गीताशास्त्र शिकण्याचा ॥३८॥ तुला पिसा मी म्हणालों । आता पस्तावा पावलों ।
 मी दातीं तूण धरुन आलों । शरण तुला, अभय दे ॥३९॥ जेगांवच्या जनांनी । केली समर्थी विनवणी ।
 आपणा अग्नीपासूनी । भय नाही हें रवरे ॥४०॥ तरी महाराज आमच्याकरितां । खाली यावें लवकर
 आतां । अशा स्थितीत पाहतां । तुम्हा । आम्हा धडकी भरे ॥४१॥ म्हणून आमच्यासाठीं । उतरा खाली
 ज्ञानजेठी । गोसावी झाला हिंपुटी । तो न कांही बोलला ॥४२॥ लोक विनंतीस द्याया मान । खाली
 उतरले गजानन । तो पलंग पडला कोसळून । एक पळही न लागले त्या ॥४३॥ अवघाच होता जळला ।
 जो भाग शेष उरला । तो लोकांनी विझविला । साक्ष दावण्या इतरांसी ॥४४॥ ब्रह्मगिरी पायी लागला ।
 निराभिमान अवघा झाला । स्पर्श होता गंगाजला । मल कोव्नी राही तेथ ॥४५॥ मग मध्यरात्रीच्या
 समयाला । ब्रह्मगिरीस बोध केला । आजपासून चेष्टेला । तू या सोडून देई रे ॥४६॥ ज्यांनी राख
 लावावी । त्यांनी उपाधी दूर ठेवावी । अनुभवावीण न सांगावी । गोष्ट कोणा निरर्थक ॥४७॥ नुसते
 शब्दपांडित्य । माजले जरी अतोनात । तेणेंच आहे झाला घात । आपल्या या संस्कृतीचा ॥४८॥
 गोसावी मच्छिंद्र, जालंदर । गोरख, गहिनी, साचार । ज्ञानेश्वरांचा अधिकार । किती म्हणून सांगावा ॥४९॥
 स्वानुभवाचे झाले यती । श्रीशंकराचार्य निश्चिती । प्रपंची राहून ब्रह्मस्थिती अनुभविली एकनाथांनीं ॥५०॥
 स्वामी समर्थ ब्रह्मचारी । हेही ब्रह्मसाक्षात्कारी । होऊन गेले भूमीवरी । यांची चरित्रे आणी मना ॥५१॥
 उगीच खाया शिरापुरी । भटकू नको भूमीवरी । सार न त्या माझरीं । येतुलेंही गवसणार ॥५२॥
 ऐसा बोध ऐकिला । ब्रह्मगिरी विरक्त झाला । प्रातः काळीच उठोन गेला । कोणा न भेटता शिष्यांसह
 ॥५३॥ ही गोष्ट दुसऱ्या दिवशीं । कळली अवघ्या गांवासी । जो तों आला पहावयासी । मळ्यांत

अध्याय - ८

॥ गण गण गणात बोते ॥

जळलेल्या पलंगाते ॥ ५४ ॥ हा दासगणविरचित । श्रीगजाननविजय नामे ग्रंथ । तारो भाविका
भवाढीत । हेचि इच्छी दासगण ॥ ५५ ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरीहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य अष्टमोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ९

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

अध्याय - ९

॥ श्री गजानन विजय ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ हे सगुण स्वरूपा रुक्मिणीवरा । हे चंद्रभागातटविहारा । श्रीसंतवरदा
 शारंगधरा । पतितपावना दयानिधे ॥ १ ॥ लहानावांचून मोठ्याचा । मोठेपणा न टिके साचा ।
 पतिताविण परमेश्वराचा । बोलबाला होणें नसे ॥ २ ॥ आम्ही आहो पतित । म्हणून तुला म्हणतात ।
 पावनकर्ता रुक्मिणीकांत । हे आतां विसरु नको ॥ ३ ॥ परिस लोहाला सोनें करी । म्हणुनी त्याचें
 महत्व भूमीवरी । ओहोळ पोटीं घे गोदावरी । म्हणून म्हणती तीर्थ तिला ॥ ४ ॥ याचा विचार करावा ।
 चित्तीं आपुल्या माधवा । दासगणूला हात द्यावा । बुडूं न घावें कोठेही ॥ ५ ॥ असो गोविंदबुवा टाकळीकर ।
 एक हरिदास होता थोर । तो कराया कीर्तनगजर । शेगांवासी पातला ॥ ६ ॥ तेथें शिवाचें मंदिर । पुरातन
 होतें साचार । ज्याचा केला जीर्णोद्धार । मोटे नामक सावकारें ॥ ७ ॥ अलिकडच्या श्रीमंताला । मंदिराचा
 कंटाळा । मोटारी क्लब बायसिकला । यांचें प्रेम बहु असे ॥ ८ ॥ तैसा न मोटे सावकार । श्रीमंत असून
 भाविक फार । त्यानेंच हा जीर्णोद्धार । केला असे मंदिराचा ॥ ९ ॥ म्हणोन मोठ्याचें मंदिर । वदूं लागले
 नशिनेर । आतां पुढचा प्रकार । काय झाला तो ऐका ॥ १० ॥ त्या मोठ्याच्या मंदिरीं । उतरले टाकळीकर
 कथेकरी । त्यांचा घोडा समोरी । बांधिला होता मंदिराच्या ॥ ११ ॥ घोडा अतिदाड होता । कोणासही
 मारी लाथा । समोरून कोणी येतां । त्यास चावे कुठ्यासम ॥ १२ ॥ तोडी चऱ्हाटे वरच्यावरी । स्थिर न
 राहें क्षणभरी । कधीं कधीं कांतारीं । त्यानें जावें पळोन ॥ १३ ॥ रिवंकाळे रात्रंदिवस । वाईट खोड्या
 बहुवस । आल्या होत्या मुक्कामास । श्रोते त्या घोड्याच्या ॥ १४ ॥ लोखंडाच्या सांखळ्या । होत्या
 त्यासी बांधण्या केल्या । त्या या समयीं राहिल्या । टाकळीमाजी विसरून ॥ १५ ॥ चऱ्हाटानें कसा तरी ।
 घोडा मंदिरासामोरी । बांधूनिया कथेकरी । निजले जाऊन शरयेला ॥ १६ ॥ रात्र झाली दोन प्रहर । तमें
 आक्रमिले अंबर । दिवाभीतांचे घुत्कार । होऊं लागले वृक्षावरी ॥ १७ ॥ टिटल्या 'टी टी' शब्द करिती ।
 वाघुळें भक्ष्या धुंडिती । पिंगळे बसुनि वृक्षांवरती । किलबिल करूं लागले ॥ १८ ॥ सामसुम जिकडे
 तिकडे । बंद झालीं कवाडें । कोठेही ना दृष्टी पडे । एकही माणूस रस्त्यांनी ॥ १९ ॥ ऐशा रात्रसमयास ।

श्रीगजानन पुण्यपुरुष । घोडा बांधल्या ठाय्यास । येते झाले सहजगतीं ॥२०॥ जे जे कोणी
 व्हाड असती । त्यांना सुधारण्याप्रती । साधुपुरुष अवतार घेती । ईशाजेनें भूमीवर ॥२१॥ औषधाचे
 प्रयोजन । रोगा निवारण्याकारण । तेवीं व्हाडाचे व्हाडपण । साधुसंत निवारती ॥२२॥ असो गजानन
 घोड्यापासी । आले रात्रसमयासी । जाऊनी निजले अति हर्षी । चहू पायांत घोड्याच्या ॥२३॥ मुखे
 भजन चालले होतीं । 'गणीगणगणांत बोते' । या सांकेतिक भजनार्ति । जाणण्या कोण समर्थ हो ॥२४॥
 त्या सूत्ररूप भजनाचा । अर्थ ऐसा वाटतो साचा । गणी या शब्दाचा । अर्थ मोजी हाच असे ॥२५॥
 जीवात्मा म्हणजे गण । तो ब्रह्माहून नाही भिन्न । हे सुचवावया कारण । गणांत हा शब्द असे ॥२६॥
 बोते हा शब्द देखा । अपभ्रंश वाटे निका । बाते हा शब्द ऐका । तेथे असावा निःसंशय ॥२७॥ बाया
 शब्दें करून । घेतलें पाहिजे मन । ते हें आहे सर्वनाम । शब्दाऐवजीं आलेलें ॥२८॥ म्हणजे मना समजे
 नित्य । जीव हा ब्रह्मास सत्य । मानूं नको तयाप्रत । निराळा त्या तोचि असे ॥२९॥ 'गिणगिण
 गिणांत बोते' । कोणी 'गणीं गण गणांत बोते' । ऐशी आहेत दोन मते । या भजनाविषयी शेगांवी ॥३०॥
 त्यासी न आपुले प्रयोजन । आपण कथेसी कारण । महाराज निजले येऊन । चौपायात घोड्याच्या
 ॥३१॥ वरील भजन मुखानें । चालले होते आनंदाने । वाटे या भजनरूप सांखळीनें । घोडा
 बांधूनी टाकिला ॥३२॥ गोविंदबुवांच्या अंतरी । धास्ती होती जबर खरी । म्हणून तो वरच्यावरी ।
 उठून पाहे वारगला ॥३३॥ तो ठाण्यावरी घोडा शांत । ऐसें पडता दृष्टीप्रत । गोविंदबुवांच्या
 चित्तात । अति नवल वाटलें ॥३४॥ तो आपुल्या मनीं म्हणे । हे ऐसे झाले कशातें । कां कांही
 आजरातें । त्याप्त झाला घोडा हा ॥३५॥ म्हणूनी राहिला शांत । हें न काहीं कळों येत । हा ऐसा
 आजपर्यंत । नाहीं कधीच स्थिरावला ॥३६॥ हें काय आहे ते पहाया गेलें । तो एक माणूस दिसलें ।
 चोहोपायांत निजलेले । त्या व्हाड घोड्याच्या ॥३७॥ अति निकट येऊनी । पाहूं लागले निरखुनी । तो
 दिसले कैवल्यदाणी । तेथें गोविंदबुवाला ॥३८॥ ते म्हणाले मनांत । घोडा का झाला शांत । हें कळलें

कारणासहीत । मजलागीं येधवां ॥ ३९ ॥ समर्थाच्या सहवासें । घोडा शांत झालासे । जेथे कस्तुरी
तेथें नसे । दुर्गंधाला थारा कदा ॥ ४० ॥ समर्थाच्या पायांवरी । गोविंदबुवाने अत्यादरीं । शिर ठेविलें
निर्धारीं । अष्टभाव दादले ॥ ४१ ॥ मुखें करूं लागले स्तवन । आपण रवरेच गजानन । विदनांचे
करितसा कंदन । याचा प्रत्यय आज आला ॥ ४२ ॥ माझा घोडा व्हाड अती । सर्वही ज्याला भीती ।
तेथेंच आलात गुरुमूर्ती । हरण्या त्याचा व्हाडपणा ॥ ४३ ॥ ह्या घोड्याच्या अचाट खोडी । चालता
मह्येच मारी उडी । क्षणाक्षणा मागल्या झाडी । हा दुगण्या महाराजा ॥ ४४ ॥ मी गेलों होतों कंटाळून ।
म्हणून बाजारालागून । गेलों विकाया कारण । परी न कोणी घेई या ॥ ४५ ॥ फुकटही लागलो द्याया ।
परी न कोणी तयार द्याया । त्यावरी आपण केली दया । हे झाले फार बरे ॥ ४६ ॥ आम्हां कथेकथ्याचें ।
घोडे पाहिजे गरीब स्याचें । घरामाजीं धनगराचें । नाही वाघ कामाचा ॥ ४७ ॥ ऐसा झाला प्रकार ।
घोडे झाले गरीब फार । जडजीवांचा उद्धार । करण्यास स्वामी अवतरले ॥ ४८ ॥ घोड्यास म्हणाले,
आता गड्या । करूं नकोस येथून खोड्या । त्या येथेंच रोकड्या । घाट्या अवढ्या सोडून ॥ ४९ ॥ तू शिवाच्या
समोरीं । याचा विचार कांही करी । वागत जावें बैलापरीं । त्रास न देई कवणातें ॥ ५० ॥ ऐसे त्यासी
बोलून । गेले निघून दयाधन । कृपाकटाक्षें करून । पशूही ज्याने आकळिला ॥ ५१ ॥ असो श्रोते
दुसरे दिवशीं । मळ्यांत असता पुण्यराशीं । आले गोविंदबुवा । दर्शनासी । घोड्यावरी बैसून ॥ ५२ ॥
घोडा गोविंदबुवांचा । शेगांवासी ठाऊक साचा । कोश अवढ्या खोड्यांचा । भीत होते त्यासी जन ॥ ५३ ॥
तो मळ्यांत आलेला पाहून । लोक बोलले त्याकारण । गोविंदबुवा ही घेऊन । पीडा कशास येथें
आला ॥ ५४ ॥ मुलें बायका मळ्यांत । आहेत पहा वावरत । तुमचा घोडा करील घात । सहज लीलेने
कवणाचा ॥ ५५ ॥ गोविंदबुवा त्यांसी वदले । तुमचे म्हणणें मी ऐकिले । माझ्या घोड्यास शहाणें केलें ।
काल रात्री समर्थीनी ॥ ५६ ॥ त्यानें खोड्या दिल्या टाकून । झाला गोगलगाई समान । आता श्यावयाचें
कारण । कांही न उरलें कोणाशी ॥ ५७ ॥ चिंचेरवाली उभा केला । टाकळीकरांनी घोडा भला ।

अध्याय - ९

॥ गण गण गणात बोते ॥

चन्हाटांवाचूनी राहिला । उभा तो एक प्रहर ॥ ५८ ॥ भाजीपाला कोवळा घास । मळ्यात होता विशेष । परी ना लविले त्यास । तोड घोड्यानें एकाही ॥ ५९ ॥ पहा संताची केवढी शक्ती । पशुही आज्ञेत वागती । पत्र्यांत आरंभिली स्तुति । गोविंदबुवांनी समर्थांची ॥ ६० ॥

श्लोक (पृथ्वी वृत्त)

अचिंत्य जगताप्रती कृति तुझी न कोणा कळे ।
असो रबलहि केवढा तव-कृपे सुमार्गी वळे ।
उणे पुढति ये तुझ्या रवचित रत्नचिंतामणी ।
शिरीं सतत माझिया वरदहस्त ठेवा इणीं ॥ १ ॥

ऐसी स्तुति करुन । गेले गोविंदबुवा निघून । घोड्यास आपल्या घेऊन । टाकळी ग्रामाकारणें ॥ ६१ ॥
प्रत्येक दिती शेगांवी । यात्रा येई नवी नवी । कांही तरी धरुन जीवीं । हेतु आपल्या श्रोते हो ॥ ६२ ॥
त्या यात्रेकर, मंडळीत । बाळापूरचे दोन गृहस्थ । आले कांही धरुनि हेत । समर्थांच्या दर्शना ॥ ६३ ॥
पथीं जाता एकमेकां । बोलू लागले ऐसें देखा । पुढील वारीस गांजा सुका । येऊं आपण घेऊन ॥ ६४ ॥
कां कीं या गांजावर । समर्थांचे प्रेम फार । तो आपण आणिला जर । तरी कृपा होईल त्यांची ॥ ६५ ॥
लोक आणती बर्फी रववा । आपण गांजा नेऊं बरवा । गांठ धोतरां बांधून ठेवा । ना तरी विसमृति होईल ॥ ६६ ॥
पुढल्या वारीस दोघेजण । आले दर्शनाकारण । परि गेले विसरोत । गांजा तो आणावया ॥ ६७ ॥
शिर ठेवितां पायांवरी । आठवण त्यांना झाली रवरी । कां नाही आणिला बरोबरी । गांजा तो आपण ॥ ६८ ॥
आतां पुढच्या वारीसी । दुप्पट आणू गांजासी । ऐसे बोलून मानसीं । दर्शन घेऊन गेले हो ॥ ६९ ॥
पुढल्या वारीस तेंच झाले । गांजा आणण्याचें विसरले । कर जोडून मात्र बसले । स्मृती नसे गांजाची ॥ ७० ॥
तें स्वामी म्हणाले भास्करासी । पाहा जगाची रीत कैसी । गांठ मारुन धोतरासी । विसरती जिन्नस आणावया ॥ ७१ ॥
जातीनें आहेत ब्राह्मण । तेंच आपुलें भाषण । करिती

अध्याय - ९

॥ गण गण गणात बोते ॥

आपण होऊन । रवोटे पहा सर्वांशी ॥७२॥ ब्राह्मणाचें भाषण । कदा नसावें अप्रमाण । या
तत्त्वालागून । न जाणती चांडाळ ते ॥७३॥ द्विजे निजधर्म सोडिला । आचार विचार सांडिला । ह्यामुळे
श्रेष्ठत्वाला । ते मुकले साप्रंत ॥७४॥ बेटें मनी नवस करिती । आणि हात हालवित येथें येती । अशानें
का पूर्ण होती । त्यांच्या मनीचें मतोरथ १ ॥७५॥ बोलण्यांत पाहिजे मेळ । चित्त असावे निर्मळ । तरीच तो
घननीळ । कृपा करितो भास्करा ॥७६॥ हे शब्द त्या दोघांसी । अति लागलें मानसीं । पाहू लागले
एकमेकांसी । कुतूहल दृष्टीनें ॥७७॥ पाहा केवढें अगाध ज्ञान । आहे यांचे परिपूर्ण । हा जगतचक्षू
गजानन । सूर्यापरीच असे हो ॥७८॥ आपण केला नवस मनीं । तो जाणिला समर्थानी । आतां येऊं
घेऊती । चला गांजा गांजातून ॥७९॥ ऐसा विचार करून उठले । गांजांत जाऊं लागले । गांजा आणावया
भले । तें महाराज वदलें त्या ॥८०॥ आतां शिळ्या कढीप्रत । कां हा उगा आणिता ऊत । सार नाहीं
किमपि यांत । मी न हपापलो गांजाला ॥८१॥ आतां आणण्यां गांजाप्रत । तका जाऊं पेठेत । मेळ हमेशा
बोलण्यांत । ठेवा तुम्ही आपुल्या ॥८२॥ लबाडाचे न हेतु पुरती । ही खुणगांठ बांधा चित्ती । तुमचे काम
इगल्यावरती । मर्जी असल्या गांजा आणा ॥८३॥ पुढील आठवड्यांत तुमचें काम । होईल जा अत्युत्तम ।
परी कढी न चूकवा नेम । पांच वाज्या येथील करा ॥८४॥ कां कीं हा येथें स्थिर । आहे मृडानीपती
कर्पूरगौर । ज्याच्या कृपेनें कुबेर । जगीं इयाला धनपती ॥८५॥ जा नमस्कार त्यासी करा । गांजा
आणावया न विसरा । परमार्थात रवोटें जरा । बोलूं नये मानवांनी ॥८६॥ ऐसा उपदेश ऐकून ।
महाराजास वंदून । घेतले शिवाचें दर्शन । आणि गेले बाळापुरा ॥८७॥ पुढील आठवड्यामाजी भले ।
काम त्यांचें फल्लें इयालें । तेही गांजा घेऊन आले । शेगांवांत वारीला ॥८८॥ त्या बाळापूरची दुसरी
कथा । तुम्ही ऐका श्रोते आतां । बाळकृष्ण नामें होता । बाळापुरात रामदासी ॥८९॥ कांता त्यांची
पुतळाबाई । परम भाविक होती पाही । दरवर्षी वारीस जाई । पायी सज्जनगडाते ॥९०॥ पति-पत्नीचा
विचार एक । पौष मासीं निघती देख । ओइयासाठी घोडे एक । घेऊनिया बरोबरी ॥९१॥ कुबडी

कंथा दासबोध । सर्वे हें सामान अति शुद्ध । साधुत्वाचा नव्हता मद । तयासी कीं चढलेला ॥९२॥
 मार्गी चालतां ग्रामांतरी । प्रत्यही इरोळी फिरवी रवरी । त्या इरोळीच्या भिक्षेवरी । नैवेद्य करी रामाला ॥९३॥
 पौष वद्यात बाळापूर । सोडी नवमीला साचार । कांता असे बरोबर । पुतळाबाई नाम जिचे ॥९४॥
 बाळकृष्ण बुवा हाती । चंदनाच्या चिपळ्या असती । पुतळाबाई करी साथी । इपांज हाती घेऊन ॥९५॥
 रघुपतीचा नाम गजर । करी पंथानें निरंतर । शेगांव, स्वामगांव, मेहेकर । देऊळगांवराजा पुढें ॥९६॥
 आनंदीस्वामीस जालनापुरी । वंदुनिया जांब नगरीं । जाय तेथे मात्र करी । तीन दिवस मुक्काम ॥९७॥
 कां की तें ठिकाण । समर्थीचें जन्मस्थान । पुढें दिव्यास येऊन । वंदन करी गोदेला ॥९८॥ पुढे बीड
 आंबेजोगाईचें । मोहोरी बेलेश्वर स्वामीचे । पटशिष्य समर्थीचे । डोंमगांवी कल्याण ॥९९॥ नरसिंगपूर
 पंढरपूर । नातेपोते शिंगणापूर । वाई आणि सातार । असे जे गडाच्या पायथ्याशीं ॥१००॥ माघ वद्य
 प्रतिपदेला । तो येऊन पहुचे भला । श्रीसज्जनगडाला । नवमीच्या त्या उत्सवासी ॥१॥ यथाशक्तीप्रमाणें ।
 ब्राह्मणभोजन करावें त्यानें । श्रीस्वामीसमर्थीकारणें । खरा खराच रामदासी ॥२॥ ऐसे रामदासी आतां ।
 होणें कठीण सर्वथा । दासनवमीचा उत्सव होता । परत जाई त्याच मार्गे ॥३॥ ऐसा क्रम चालला । बहुत
 दिवस त्याचा भला । साठ वर्षे देहाला । गेली त्याच्या उलटून ॥४॥ माघ वद्य द्वादशीस । सोडून
 सज्जनगडास । निघावे परत जावयास । त्याने आपल्या बाळापुरा ॥५॥ असो वद्य एकादशीसी । बसला
 समर्थ समाधीपासीं । आले दुःखाश्रु लोचनासी । शब्द न त्यासी बोलवे ॥६॥ हे रामदास स्वामी समर्थ ॥
 हे गुरुराया पुण्यवंता ॥ माझे शरीर थकले आतां । वारी न पायीं होईल ॥७॥ जरी बसून वाहानातें ।
 येऊ सज्जनगडातें । तरी तेही कठीण दिसतें । मजलागी दयाळा ॥८॥ नेम चालला आजवर । आतां पडूं
 पाहे अंतर । परमार्थसी शरीर । निकोप आधीं पाहिजे ॥९॥ तरीच सर्व घडे कांहीं । रामदासा माझे
 आई । हें म्हणण्याची जरूर नाही । आपण सर्व जाणतसा ॥१०॥ ऐशी प्रार्थना करुन । निजला
 शय्येस जाऊन । तो प्रभातकाळीं पडले स्वप्न । बाळकृष्णबुवाला ॥११॥ स्वप्ती म्हणाले रामदास ।

ऐसा न होई हताश । नको येऊं येथून खास । या सज्जनगडातें ॥१२॥ माझी कृपा तुझ्यावरी । माझा उत्सव बाळापुरी । करावा तूं आपल्या घरी । मी येईन नवमीला ॥१३॥ तुला द्याया दर्शन । हे मानीं प्रमाण वचन । आपल्या शक्तीस पाहून । परमार्थ तो आचरावा ॥१४॥ ऐसे स्वप्न पाहिले । बाळकृष्ण आनंदले । कांतेसह परत आले । बाळापुरास आपुल्या घरी ॥१५॥ पुढे श्रोते दुसरे वर्षी । काय झालें माघमासी । त्या बाळापुरासी । तें आतां अवधारा ॥१६॥ माघ वद्य प्रतिपदेस । समर्थीच्या उत्सवास । आरंभ बाळापुरास । बाळकृष्णांनी घरीं केला ॥१७॥ दासबोधाचें वाचन । रात्रीस हरिकीर्तन । दोन प्रहरीं ब्राह्मणभोजन । धूपार्ती अस्तमानाला ॥१८॥ बाळकृष्णाच्या मनांत । विचार हाची घोळत । पाहूं कसे येतात । स्वामी समर्थ नवमीसी ॥१९॥ बाळकृष्णाच्या वचनांनी । केली गांवकऱ्यांनी । आपापसांत वर्गणी । उत्सवा साहय करावया ॥२०॥ ऐसा थाट बाळापुरा । नव दिवस झाला खरा । नववे दिवशीं दोन प्रहरा । अघटित आलें घडून ॥२१॥ श्रीगजानन साक्षात्कारी । श्रोते त्या बाळापुरी । उभे राहिले दोन प्रहरीं । नवमी तिथी लक्षून ॥२२॥ बाळकृष्णांच्या दारांत । रामाभिषेक चालला आंत । लोक झाले विस्मित । गजाननासी पाहुनियां ॥२३॥ म्हणूं लागले बुवासी । उठा हो वेगेसी । तुमच्या दासनवमीसी । दारीं पातले गजानन ॥२४॥ त्यावरी बुवा म्हणाले । गजानन आले बरे झाले । त्याही संताचे लागले । पाय माझ्या घरासी ॥२५॥ परी आजच्या दिनी साची । मी वाट पाहतो समर्थीची । त्या सज्जनगड निवासीयाची । आतूर होऊन ये ठायां ॥२६॥ त्यांचा मसी करार आहे । मी नवमीला येईन पाहे । ती वाणी असत्य नोहे । ऐसा माझा भरवंसा ॥२७॥ इकडे स्वामी गजानन । दारी उभे राहून । जयजय रघुवीर म्हणोन । श्लोक बोलूं लागले ॥२८॥

श्लोक - अहिल्या शिळा राघवे मुक्त केली ।

पदी लागतां दिल्य होऊन गेली ।

अशी वाणी ऐकतां उठली । स्वारी बाळकृष्णाची ॥२९॥ पाहाती जो येऊन दारीं । तो गजाननाची

नग्न स्वारी । अजानुबाहु साजिरी । उभी निजानंदामध्ये ॥ १३० ॥ करण्या गेला नमस्कार । तो रामदास दिसले साचार । हाती कुबडी जटाभार । रुळत होता पाठींवरीं ॥ ३१ ॥ भाली त्रिपुंड्र उभा साचा । होता गोपिचंदनाचा । नेसलेल्या लंगोटीचा । रंग होता हिरमुजी ॥ ३२ ॥ ऐसे रूप पाहिलें । बाळकृष्णा भरतें आलें । प्रेमाचें ते श्रोते भलें । नयनीं संचले आनंदाश्रु ॥ ३३ ॥ तों सर्वेच दिसती गजानन । त्याच्या नेत्रांकारण । कुबडी लंगोटी कांहीच न । त्रिपुंड्र शिरीचा जटाभार ॥ ३४ ॥ पुनः त्यानें हताश व्हावें । तो रामदास स्वामी दिसावें । पुनः जों निरखून पाहावें । तो मागुती गजानन ॥ ३५ ॥ ऐसी स्थिती झाली खरी । सिनेमाच्या रवेळापरी । घोटाळलासे अंतरी । कोडे कांहींच उमगेना ॥ ३६ ॥ मग म्हणाले गजानन । रामदासासी प्रेमेकरून । नको गांगारुं देऊ मन । तुझा समर्थ मीच असे ॥ ३७ ॥ मागे बापा गडावरी । माझीच होती वस्ती खरी । आतां शेगांवाभीतरी । राहिलो येऊन मळयांत ॥ ३८ ॥ तुला सज्जनगडीं दिलें वचन । कीं दासनवमीस येईन । मी बाळापुरालागून । ह्याचें स्मरण आहे कां १ ॥ ३९ ॥ त्या वचनाची पूर्तता । करण्यास येथें आलों आतां । दे सोडोन अवधी चिंता । मीच आहे रामदास ॥ १४० ॥ शरीररूपी वस्त्रास । तू किंमत देतोस । आणि आत्म्याला विसरतोस । याला काय म्हणावें १ ॥ ४१ ॥ श्लोक आहे गीतेठायीं । वांसासि जीर्णानी तो पाहीं । ऐसा मुळिं न भ्रमिष्ट होई । चाल पाटीं बसवी मला ॥ ४२ ॥ बाळकृष्णाचा धरून हात । गजानन आले घरात । एका मोठ्या पाटी स्थित । स्वामी गजानन जाहले ॥ ४३ ॥ बाळापुरी पुकार झाली । गजानन आल्याची ती भली । मंडळी धावूं लागली । दर्शन द्याया पायांचें ॥ ४४ ॥ रामदासी अवद्या दिवसभर । करीत राहिला विचार । शेवटी रात्र होतां तीन प्रहर । स्वप्न पडलें बाळकृष्णा ॥ ४५ ॥ अरे. गजानन माझीच मूर्ति । हल्ली तुमच्या वऱ्हाड प्रांती । संशय मुळी ना धरीं चित्ती । तो धरितां बुडशील ॥ ४६ ॥ मी तोच समजून । करी गजाननाचे पूजन । गीतेचे हे आहे वचन । संशयात्मा विनश्यति ॥ ४७ ॥ ऐसे स्वप्न पडल्यावरी । बाळकृष्ण तोषला भारी । मस्तक ठेविलें अत्यादरीं । गजाननाचे पायांवरी ॥ ४८ ॥ महाराज आपुली लीला । मी ना समर्थ

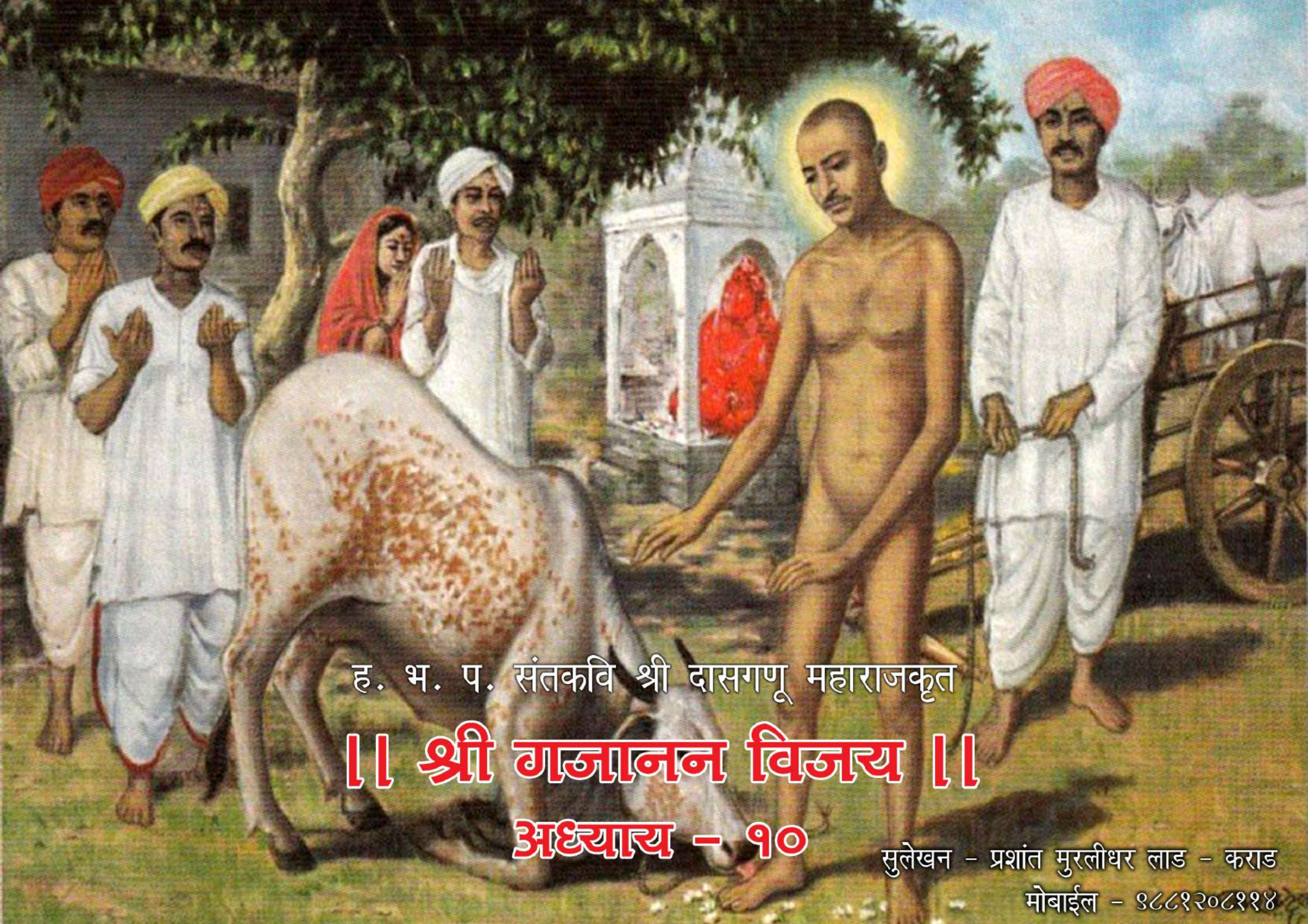
अध्याय - ९

॥ गण गण गणात बोते ॥

जाणण्याला । तो घोटाळा उकलिला । तुम्ही स्वप्न देऊन ॥४९॥ नवमी माझी सांग झाली ।
न्यूनता कांही न उरली । अर्भकावरी कृपा केली । तेणें धन्य झालो मी ॥५०॥ आतां कांही दिवस ।
राहा या बाळापुरास । हीच आहे मनीं आस । ती पूर्ण करा हो ॥५१॥ महाराज म्हणाले त्यावर । ऐक
माझा विचार । कांही दिवस गेल्यावर । येईन मी बाळापुरा ॥५२॥ भोजनोत्तर निघून गेले । स्वामी
शेगांवासी भले । रस्त्यानें न कोणी दिसले । क्षणांत पोचले शेगांवी ॥५३॥ स्वास्ति श्रीदासगणविरचित ।
हा श्रीगजाननविजय नामे ग्रंथ । सुरवद होवो भाविकांप्रत । हेचि इच्छी दासगण ॥५४॥ शुभं भवतु ।
श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजाननविजय ग्रंथस्य नवमोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १०

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

श्रीगणेशाय नमः ॥ हे अरुपा अव्यया । पूर्णब्रह्मा पंढरीराया । सज्जनानांच्या विसाविया । मजला परते लोट्टे नको ॥१॥ देवा हा दासगणू । नको परक्याचा आतां म्हणू । माझ्या पातकांचा नको आणू । विचार चित्तीं नारायणा ॥२॥ माझ्या करेन न झालें पुण्य । हें ठाऊकें मजलागूत । फार काय तुला वदन । दावण्या मी योग्य नसे ॥३॥ ऐशी स्थिती आहे जरी । परि देवा कृपा करी । ओहळास गोदावरी । पोटी आपल्या घेतसे ॥४॥ तैसे तुवा करावें । दुःख अवघे निवारावें । पातकाला न उरूं द्यावें । माझ्या ठायीं यत्किंचित ॥५॥ तू आणिल्या मनांत । अवघेच कांही घडून येत । रंकाचाही राव होत । तुझा लाधतां वशिला ॥६॥ असो फुकदां पुण्यराशी । गेले उमरावतीसी । जाऊन उतरले सदनासी । आत्माराम भिकाजीच्या ॥७॥ हा आत्माराम भिकाजीसुत । उमरावतीचा असे प्रांत । मोठा अधिकार हातांत । होता त्याच्या विबुध हो ॥८॥ कायस्थ प्रभू याची जात । हा संताचा प्रेमी अमित । सदाचार संपन्न गृहस्थ । गृहस्थाश्रमी वर्ततसे ॥९॥ त्याच्या घरी समर्थ गेले । ते त्यांते सांग पूजिलें । मंगलस्नान घातलें । उष्णोदकानें गजानना ॥१०॥ उटणीं नाना प्रकारची । अंगा लाविली साचीं । वृत्ति आनंदली त्याची । संतसहवासे तेधवां ॥११॥ कर्वतीकांठी उमरेड्या । धोतरजोडा नेसविला साचा । भालीं केशरी गंधाचा । भव्य तिलक लाविलासे ॥१२॥ कंठामाजी पुष्पहार । नैवद्याचे नाना प्रकार । दक्षिणेसीं शंभर । रुपये त्यातें ठेविलें ॥१३॥ धूप दीप आरती झाली । पुष्पांजली समर्पिली । दर्शनालागी दाटी झाली । उमरावतीच्या लोकांची ॥१४॥ प्रत्येका ऐसे वाटावें । समर्थ आपल्या घरी न्यावें । यथासांग करावे । पूजन त्यांचे येणे रितीं ॥१५॥ इच्छा बहुतां झाली । परी थोडक्यांची मनीषा पुरली । सदनी पाऊलें लागण्या भलीं । पुण्य पाहिजे बलवत्तर ॥१६॥ ते ज्यांच्यापाशी होते । समर्थ गेले तेथें तेथें । कां की साधूस अवघें कळतें । अंतर्ज्ञाने करून ॥१७॥ गणेश श्रीकृष्ण रवापडे । उमरावतीचे गृहस्थ बडे । वकीलीत ज्यांच्यापुढे । टीग रुपयांचे पडती कीं ॥१८॥ दादासाहेब यांप्रत । म्हणत होते व्हाडांत । हा सज्जन भाविक अत्यंत । ब्राह्मण शुल्क यर्जेव्दी ॥१९॥ त्यानें विनांति करिता खरी । महाराज गेले त्याच्या घरीं । तेथेही झाली

याचपरी । समर्थांची पूजा हो ॥२०॥ गणेश आप्पा म्हणूनी । होते लिंगायत वाणी । चंद्राबाई कामिनी । त्याची परम भाविक असे ॥२१॥ ती बोलली पतीला । हा साधु पाहिजे नेला । कसेही करून घेयाला । पहा विनंती करून ॥२२॥ आपुलें निष्पाप असल्या मन । याच्या आगमने करून । होईल आपलें पवित्र सदन । भाविकाचा देव असे ॥२३॥ गणेश आप्पा म्हणे तिला । वेड लागले आहे तुला । हा सदनी साधु न्यावयाला । वशिला पाहिजे बलवत्तर ॥२४॥ पहा खापड्यालागुनी । हा साधु न्यावया सदनीं । श्रम पडले ते आण द्यानी । उगा हट्ट धरूं नको ॥२५॥ चंद्राबाई म्हणे नाथा हे न पटे माझ्या चित्ता । सांगे माझी मनोदवता । सदनीं साधु येतील हो ॥२६॥ तुम्ही करा हो त्यांना नुसती । सदनी येण्यास विनंती । गरीबावरी असती प्रीती । संतांची ती विशेष ॥२७॥ परि आप्पा बोलेना । छाती त्याची होईना । बोलवावयासी निजसदना । श्रीगजानन साधुते ॥२८॥ महाराज वदले अखेर । गणेश आप्पाचा धरून कर । तुझे किती आहे सदन दूर । तेवढे सांग मला १ ॥२९॥ तुझ्या सदनीं वाटतें यावें । कांही वेळ बसावें । अरे चित्ती असेल तें बोलवें । भीड ना धरितां कवणाची ॥३०॥ ऐसे महाराज बोलतां । गणेश आप्पाच्या चित्ता । हर्ष झाला तत्त्वतां । तो न शब्दे बोलवें ॥३१॥ समर्थास नेऊन सदनीं । पूजा केली उभयतांनी । आपुला संसार त्याचे चरणी । अर्पण केला तात्काळ ॥३२॥ असों ऐशा पूजा अमित । झाल्या उमरावतीत । त्या प्रत्येक पूजेप्रत । एक गृहस्थ हजर असे ॥३३॥ तों आत्माराम भिकाजीचा । नात्यानें हा होता भाचा । राहणार मुंबई शहरांचा । तारमास्तर असें कीं ॥३४॥ ती रजा घेऊन भला । उमरावतीस होता आला । भेटण्या आपुल्या मामाला । बाळाभाऊ नाम ज्याचें ॥३५॥ त्या बाळाभाऊकारण । समर्थांचे लागले ध्यान । म्हणे ऐशा साधूचे चरण । सोडून कुठें जाऊं नये ॥३६॥ प्रपंच अवघा अशाश्वत । त्यांत कशाला गोवूं चित्त । केला आजपर्यंत । तोच आंता पुरे झाला ॥३७॥ कांही असो आजपूत । मी न सोडी त्यांचे चरण । अमृताला टाकून । विष प्याया कोणी जावें १ ॥३८॥ म्हणून प्रत्येक पूजेला । बाळाभाऊ हजर भला ।

होता बुध हो राहिला । दुसरें न काही कारण ॥ ३९ ॥ असो काही दिवसांती । शेगांवी आले परतोती । मळयासीं न जातां जाणी । आले मंदिरीं मोट्याच्या ॥ ४० ॥ त्या मंदिराच्या पूर्वस । एक जागा होती ओस । गजानत पुण्य पुरुष । येऊन बसला ते ठायां ॥ ४१ ॥ बातमी महाराज आल्याची । कृष्णा पाटला कळली साची । त्यांती जागा मळयाची । सोडली हें समजलें ॥ ४२ ॥ म्हणून आला धांवत । त्या ओस जागेवरी सत्य । महाराजा करून दंडवत । अधोवदन बैसला ॥ ४३ ॥ डोळ्यांतून वाहे पाणी । खंड त्याला नसे जाणी । वस्त्र टाकले भिजवोती । त्या अश्रूंनीं छातीचें ॥ ४४ ॥ तें महाराज वदले पाटलाला । ऐसा कां रे रडशी भला १ । शोक कोणता तुला झाला १ । तें वेगें सांग मज ॥ ४५ ॥ पाटील बोले त्यावर । जोडून आपले दोन्ही कर । महाराज मळयाचा अवेर । कां हो आज केलात हा १ ॥ ४६ ॥ ऐसा अक्षम्य कोणता । अपराध झाला सांगा आतां । माझ्याकडून ज्ञानवंता । मी लेकरुं आपुलें असे ॥ ४७ ॥ ही देशमुखाच्या बाजूची । जागा आहे बघा साची । एका माळ्याच्या मालकीची । येथे तुम्ही राहू नका ॥ ४८ ॥ मळयात मर्जी नसेल जरी । तरी चला राहत्या घरीं । ते रवालीं करितों सत्तरीं । तुम्हांसाठी दयाळा ॥ ४९ ॥ कां कीं तुम्हावाचून । मला न काहीं प्रिय आन । हे कळले वर्तमान । अवद्या पाटील मंडळीतें ॥ ५० ॥ तेही तेथें धावून आले । महाराजा विनवूं लागलें । निजसदना या या भले । हरी आणि नारायण ॥ ५१ ॥ महाराज बोलले तयासी । मी जो या जागेसी । येऊन बसलो आज दिवशीं । ते तुमच्या हितास्तव ॥ ५२ ॥ तें पुढें येईल कळोन । आतां न करा भाषण । वाद दोघांचे निर्मूलन । करील हे विसरुं नका ॥ ५३ ॥ जितके जगीं जमेदार । तितके न करिती विचार । मागचा पुढचा साचार । हेच उणें त्यांच्या ठायी ॥ ५४ ॥ जा बंकटलालासी । पाहून आण वेगेसीं । मी सोडिता तत् गृहासी । तो नाहीं रागावला ॥ ५५ ॥ तें कां हे त्यासी विचार । माझी कृपा तुमच्यावर । आहे ती न ठळणार । कोणत्याही कारणांती ॥ ५६ ॥ बंकटलालही आला तेथ । घालूं लागला समजूत । यांच्या मर्जीविरुद्ध मळयांत । तुम्ही यांता नेऊं नका ॥ ५७ ॥ माझ्या घरून जेव्हां आले । तेव्हा सांगा मी काय केलें । आपण आहोंत त्यांची

बाळे । तें सारखे अवध्यांना ॥५८॥ सरवाराम आसोलकर । आहे मनाचा उदार । तो जागा
 देण्यांस इत्कार । करणार नाही वाटते ॥५९॥ सरवाराम देईल जागा । पुढे करुं आपण बघा ।
 म्हणजे अवध्यांस यांत भागा । घेता येईल सहजची ॥६०॥ समेट अवध्यांचा होऊनी । मठ बांधिला
 त्या ठिकाणीं । परशराम, सावजींनी । मेहनत घेतली विशेष ॥६१॥ समर्थाच्या बरोबर । निरसीम
 भक्त होते चार । भास्कर, बाळाभाऊ, पितांबर । उमरावतीचा गणेश आप्पा ॥६२॥ रामचंद्र गुरव
 त्याचपरी । राहत होता बरोबरी । हे पांच पांडव, श्रीहरी । गजानन शोभू लागले ॥६३॥ वृत्ति
 बाळाभाऊची । अतिविरक्त झाली साची । पर्वा न त्यानें नौकरीची । केली यत्किंचित आपुल्या ॥६४॥
 पत्रे येतीं वरच्यावरी । बाळाभाऊस येण्या घरी । परी परिणाम अंतरी । कांहीच त्याच्या होईना ॥६५॥
 भास्कर म्हणे गुरुराया । हा सोकला पेढे खाया । म्हणून ता इच्छी जाया । आपल्यापासून कोणीकडे
 ॥६६॥ तुम्ही घावा यातें मार । म्हणजे हा जवळ करील घर । रत्त चौदावें पाहिल्याबिगर । हा येथून
 हलणें नसे ॥६७॥ लकडी वांचून माकड । पाहा न होई कधीं धड । मोठमोठाले ते पहाड । भिऊ
 लागती वज्राला ॥६८॥ एकदा बळेंच घालवून । दिलें बाळाभाऊकारण । परी तो आला परतून । राजीनामा
 देवोनिया ॥६९॥ बाळाभाऊ शेगांवासी । येतां भास्कर बोलला त्यासी । कां रे आम्हा त्रास देसी १ । येथें
 येऊन वरच्यावर ॥७०॥ ओढाळ बैल हिरव्यावर । पाहे पडाया निरंतर । त्यास जरी दिला मार । तरी
 येई तेथ पुनः ॥७१॥ तैसी लोचटा तुझी कृति । तंतोतंत निश्चिती । झाली जयाला विरक्ति । त्यानेच
 येथे यावें रे ! ॥७२॥ हे अंकाराचे भाषण । समर्था न खपले जाण । त्यांनी भास्कराचें अज्ञात ।
 निवटाया कृत्य केलें ऐसें ॥७३॥ एका गृहस्थाच्या हातीं । भली थोरली छत्री होती । ती गजानने
 घेऊन हाती । बाळास झोडूं लागले ॥७४॥ मारतां मारतां मोडली । बुध हो ती छत्री भली । मग
 एक मोठी घेतली । भरीव कांठी वेळूची ॥७५॥ तितें मारणें सुरुं केलें । तें पाहता लोक झाले । कांही
 पळून गेले । सोडून त्या मठाला ॥७६॥ परी बाळाभाऊ तसाच पडला । समर्थाच्या पुढे भला । कैक

म्हणती असेल मेला । तो या आशा माराते ॥७७॥ भास्करही झाला चिंतातूर । बाळाभाऊचा
 पाहून मार । परी समर्थाच्या समोर । बोलण्या छाती होईना ॥७८॥ तीही काठी मोडली खरी ।
 बाळाभाऊच्या पाठीवरी । मग ते कंटाळून अरेवरीं । तुडवू लागले तयाला ॥७९॥ जैसा का तो कुंभार ।
 माती तुडवितो साचार । तैसाच केला प्रकार । महाराजांती तुडविण्याचा ॥८०॥ मठी हा प्रकार चालला ।
 शिष्यसमुदाय पळत सुटला । कोणी गेलें बोलावण्याला । त्यांच्या आवडीच्या मंडळीस ॥८१॥ बंकटलाल,
 कृष्णाजी । धावून आले मठामाजीं । समर्थ हात धरण्या राजी । कोणी तयार होईना ॥८२॥ बंकटलाल
 म्हणे भीत भीत । समर्थ हा आपुला भक्त । पुरें झालें याप्रत । आतां ऐसे तुडविणें ॥८३॥ ऐसें ऐकतां
 भाषण । समर्थ बदले हांसून । हें असंबद्ध भाषण । कां करितां कळेना ॥८४॥ मीं न बाळासी मारिलें
 नाही तयासी तुडविलें । निरखून पहा चांगलें । म्हणजे येईल कळोती ॥८५॥ महाराज म्हणात बाळासी ।
 उठ वत्सा वेगेसी । या आलेल्या मंडळीसी । अंग तुझें दाखिव ॥८६॥ ऐसी आज्ञा होता भला ।
 बाळाभाऊ उठून बसला । लोक त्याच्या अंगाला । पाहू लागले निरखून ॥८७॥ तो वळाचें नाव नाहीं ।
 कोठेही न लागलें कांही । तो पहिल्यापरीच होता पाहीं । निमग्न आपुल्या आनंदात ॥८८॥ त्यायोगें
 भास्कराला । बाळाभाऊचा अधिकार कळला । मग तोही ना पुन्हां बोलला । वेडेवांकडे बाळासी ॥८९॥
 सोनें कसासी उतरतें । तेव्हांच त्याची किंमत कळते । आश्चर्य झालें समस्तांते । तो प्रकार पाहून ॥९०॥
 सुकलाल नामें आगरवाला । होता बाळापुराला । श्रोते त्याच्या आगराला । गाय एक व्दाड होती ॥९१॥
 तिने गांवांत फिरावें । मुलामाणसां तुडवावें । सशक्तांसी हुंदडावे । शिंगातें की आपुल्या ॥९२॥ वाटेल
 त्याच्या दुकानांत । गाईनें शिरावें अवचित । धान्याच्या टोपल्यांत । तोंड आपुलें खुपसावें ॥९३॥ वाटेल
 तितुकें यथेच्छ खावें । राहिलेलें नासावें । तेलतुपाचें लवंडावें । पिंप अंगाच्या धक्क्यानें ॥९४॥ घरी
 बांधून ठेवितां । चहाटे तोडी हां हां म्हणतां । सारवळीसी आणली लघुता । बांधतां त्या गाईने ॥९५॥
 ती गाय नोव्हे वाघीण । बाळापुराकारण । लोक गेले कंटाळून । त्रास सोसितां तियेचा ॥९६॥ गाभण

मुळींच होईना । कास कधींच करीता । कोंडून ठेवितां राहीता । घरामाजीं कोठेंही ॥१७॥ लोक म्हणती
सुकलालाला । दे खादकास या गाईला । किंवा मारून टाक तिला । तूंच गोळी घालून ॥१८॥ सुकलाल
म्हणे लोकांसी । तुम्हीच मारून टाका तिसी । वाटेल त्या प्रयत्नांसी । करून या विबुध हो ॥१९॥ एका
पठाणातें तिला । मारण्याचा यत्न केला । गोळा भरून बंदुकीला । टपून बैसला होता हो ॥२०॥ ते कसें
काय कोण जाणें । कळलें गाईकारणें । तिनें येऊन शिंगातें । पठाण पाडिला उताणा ॥२१॥ मी परगांवी नेऊन ।
दिली होती सोडून । परी ती आली परतून । त्याला सांगा काय कर ॥२२॥ ऐसें ऐकता लोक म्हणती । आतां
याला एक युक्ति । गोविंदबुवांचा घोडा म्हणती । समर्थनें गरीब केला ॥२३॥ तूही या गाईला । घेऊन जा
शेगांवाला । अर्पण करी समर्थाला । म्हणजे अवघें संपले ॥२४॥ साधुस गाय दिल्याचें । पुण्य तुला लाभेल
साचें । आणि संकट आमुचें । टळेल बापा त्यायोगें ॥२५॥ ते अवघ्यांस मानवलें । गाय नेण्याचें ठरविलें ।
तिला धरण्यासाठी केलें । प्रयत्न नातापरीचे ॥२६॥ एकही यत्न नाही फळला । शेवटी एक्या पटांगणाला ।
हरळकुंढ्याचा टीग केला । सरकी ठेविली शेजारी ॥२७॥ ती खायालागून । गाय आली धांवून । ती येतां
फांस टाकून । धरिली दहावीस जणांती ॥२८॥ साखळदंडानें बांधून पुरी । गाय घातली गाडीवरी ।
आणिली शेगांवाभीतरीं । गजाततासीं घावया ॥२९॥ जवळ शेगांव जसें जसें । येऊ लागलें तसें तसें ।
स्वभावांत पडलासें । त्या गाईच्या पालट ॥३०॥ समर्थपुढें येताक्षणीं । गाय झाली दीनवाणी । तिनें
लोचणी आणून पाणी । पाहिलें त्या पुण्यपुरुषा ॥३१॥ महाराज म्हणाले अवघ्यांना । हा काय तुमचा
मूर्खपणा । गाईस ऐशा यातना । देणें कांही बरें नव्हे ॥३२॥ चारही पाय बांधलेत । गळा साखळदंड
लाविलेत । शिंगाचीही तीच गत । केली चव्हाटे काश्याच्या ॥३३॥ ऐसा मोठा बंदीबस्त । शोभतसे
वाघिणीप्रत । ही गाय बिचारी साक्षात । तिला न ऐसें करणें बरे ॥३४॥ अरे खुळ्यांतो, ही गाय ।
अवघ्या जगाची आहे माय । तिला बांधिलें हाय हाय । केवढा कठीण प्रसंग आला ॥३५॥ तिला
आताच करा मुक्त । ती न हुंदाडी कोणाप्रत । परी लावण्या तिला हात । छाती कोणाची होईना ॥३६॥

जो तो पाहून मागे सरें। तेथ समर्थ आले त्वरें। आपुल्या त्या पुनीत करें। बंधनें तोडिली
 धेनूचीं ॥ १७ ॥ बंधनें अवघीं तुदतां भलीं। गाय गाडीच्या खालीं आलीं। पुढले पाय टेकिती इगली।
 समर्थ वंदन करावया ॥ १८ ॥ खालीं घालूनिया मान। प्रदक्षिणा त्या केल्या तीत। समर्थांचे दिव्य
 चरण। चाटूं लागली जिभेनें ॥ १९ ॥ ऐसा प्रकार तेथें इगला। तो अवघ्यांनी पाहिला। समर्थांच्या
 प्रभावाला। शेषही वर्णू शकेना ॥ २० ॥ समर्थ म्हणाले धेनूस। बाई कोणा न द्यावा बास। तूं या
 सोडून मठास। कोठेंही जाऊं नको ॥ २१ ॥ ऐसा घडतां प्रकार। अवघ्यांनी केला जयजयकार। उच्च
 स्वरातें त्रिवार ॥ समर्थांच्या नांवाचा ॥ २२ ॥ बाळापूरची मंडळी। बाळापुरा निघून गेली। गाय तेथेच
 राहिली। शेगांवांसी मठामध्ये ॥ २३ ॥ त्या दिवसापासून। ठावे न तिला चव्हाट जाण। सुद्ध धेनूचे
 अवघे गुण। तिच्या ठायीं पातले ॥ २४ ॥ अजून त्या शेगांवाते। तिची संतती नांदते। जे कांहीं
 वदती ब्रह्मवेत्ते। तेच येतें घडोन ॥ २५ ॥ असो एक कारंज्याचा। लक्ष्मण घुडे नांवाचा। विप्र
 वाजसनीय शारवेचा। धनकनक संपन्न असे ॥ २६ ॥ त्यासी रोग इगला पोटात। उपाय केले
 अत्यंत। परि न आला गुण किंचित। खर्च सारा व्यर्थ गेला ॥ २७ ॥ त्याने समर्थांची कीर्ती।
 कर्णोपकर्णी ऐकली होती। म्हणून सहपरिवारें सत्वर गती। आला शेगांवाकारणें ॥ २८ ॥ रोगव्यथेनें
 चालवेना। श्रोतें त्या लक्ष्मणा। दोघातिघांती उचलून जाणा। आणिले त्या मठांत ॥ २९ ॥ करण्या
 नुसता नमस्कार। असमर्थ होतें शरीर। त्याच्या कुटुंबातें पदर। समर्थांपुढें पसरिला ॥ ३० ॥ आणि
 म्हणाली दयाधना। मी आपली धर्मकन्या। माझ्या पतीच्या यातना। हरण कराव्या आपण ॥ ३१ ॥
 अमृताचे दर्शन। होता कां यांवे मरण। माझ्या कुंकवालागून। टिकवा हीच विनंती ॥ ३२ ॥ त्या
 वेळीं समर्थस्वारी। आंबा खात होती खरी। तोच फेकिला अंगावरी। त्या लक्ष्मणकांतेच्या ॥ ३३ ॥
 जा दे हा पतीस खाया। त्याधि त्याची बरी व्हाया। तूं शोभसी त्यास जाया। पति- भाक्ती
 परायण ॥ ३४ ॥ यापुढें न कांही वदले। चिलीम ओढूं लागले। श्रीगजाननस्वामी भले। आपुल्या

मठांत शेगांवीं ॥ ३५ ॥ भास्कर म्हणे 'अहो बाई' । आतां न बस्ये ये ठाई । आपुल्या पतीस लवलाही । जा घेऊन कारंज्यातें ॥ ३६ ॥ प्रसाद आंब्याचा जो कां तुला । समर्थ करीं प्राप्त झाला । तोच घाली खावयाला । आपुल्या पतीकारणें ॥ ३७ ॥ याने तुझे होईल काम । गुण येईल अत्युत्तम । लक्ष्मणासी आराम । होईल आंबा खाताच ॥ ३८ ॥ बाई घेऊन आंब्याला । येती झाली कारंज्याला । प्रसाद खाऊ घातला । आंब्याच्या आपल्या पतीस ॥ ३९ ॥ निजगृही जोडपें आलें । आप्त पुसू लागलें । शेगांवांत काय घडलें । ते सांगावें साकल्यें ॥ ४० ॥ बाईनें अवघें वर्तमान । कळविलें लोकांलागून । आंब्याचा तो म्हणून दिला समर्थें मजलागीं ॥ ४१ ॥ आणि आज्ञा केली वरी । खाऊ घाला अत्यादरीं । आंबा प्रसाद निजकरीं । आपुल्या त्या पतीला ॥ ४२ ॥ त्याप्रमाणे मीही केलें । आज सकाळीं खाऊ घातलें । हें वैद्यांनी जई ऐकलें । तई त्या वाटले वाईट ॥ ४३ ॥ अहो बाई तुम्ही काय । केलेत हे हाय । आंबा हेच कृपश्य होय । या पोटातील रोगाला ॥ ४४ ॥ माधवनिदानीं हेच कथिलें । सुश्रुतांनीही वर्णिले । निघंटानें कथन केले । शारंगधर म्हणे ऐसेंच ॥ ४५ ॥ तुम्ही तो प्रसाद दिलेला । पाहिजे होता भक्षण केला । पत्नीचें पुण्य पतीला । उपयोगी पडतसे ॥ ४६ ॥ ऐसें वैद्य बोलले । आप्त अवघे घाबरले । जे ते टोचूं लागले । लक्ष्मणाच्या पत्नीस ॥ ४७ ॥ परीं झालें अघटित । लक्ष्मणाचें पोट सत्य । रेच होऊन अकस्मात । मऊ होऊन गेले हो ॥ ४८ ॥ शौच्यावाटे त्याधि गेली । हळंढळूं शक्ति आली । पहिल्या परीच होती झाली । प्रकृति लक्ष्मणाची ॥ ४९ ॥ निसर्गाच्या बाहेरी । वैद्य-शस्त्र कांही न करी । तेथे उपयोगी पडे खरी । कृपा देवसंतांची ॥ ५० ॥ लक्ष्मण बरा झाल्यावर । आला शेगांवी सत्वर । म्हणे महाराज माझे घर । पाय लावून पवित्र करा ॥ ५१ ॥ मी आलो त्याचसाठी । चला कारंज्यास ज्ञानजेठी । मला न करा हिंपुटीं । नाही ऐसें म्हणूं नका ॥ ५२ ॥ आग्रह त्याचा विशेष पडला । महाराज गेले कारंज्याला । तेथवां होते संगतीला । शंकर-भाऊ पितांबर ॥ ५३ ॥ घरी नेऊन पूजा केली । दक्षिणा ती निवेदिली । अवघी संपत्ती आपुली । आहे मी कोण देणार ॥ ५४ ॥ परीं एका

ताटांत । काही रुपये ठेविले सत्य । महाराज बघून त्याप्रत । ऐशा रिती बोलले ॥५५॥ म्हणशी
माझे काहीं न उरलें । मग हे रुपये कोतून आणले १ । लक्ष्मणा ऐसे चाळे । दांभिकपणाचे करूं
नको ॥५६॥ मला दिले तूं आपले घर । आतां उघड अवघी दारं । फेकून देई रस्त्यावर । अवघी
कुलुपे येधवां ॥५७॥ लक्ष्मण कांही न बोलला । मौन धरून बैसला । परी समर्थे आग्रह धरिला ।
खजिन्याचे दार उघडी ॥५८॥ भीत भीत मोकळें द्वार । केले त्याने अरवेर । खजिन्याच्या
उमज्यावर । स्वतः जाऊन बैसला ॥५९॥ आणि म्हणाला महाराज यावे । वाटेल तें घेऊन जावे । ऐसें
बोलिला जरी बरवें । परी अन्यभाव अंतरींचा ॥६०॥ हे त्याचे दांभिकपण । समर्थ आलें कळोन ।
बहुरुज्याचे राजेपण । कोतून ठिके बाजारी ॥६१॥ जैसें कडू वृंदावन । वरून पाहतां दिसे छान । परी
अंतरी कडवटपण । पूर्ण त्याच्या भरले असें ॥६२॥ सोडून त्याच्या घरासी । उपाशी निघालें पुण्यरासी ।
दाभिकांच्या सद्गतासी । संत न होती तृप्त कदा ॥६३॥ तेथें त्याच्या घराची । वा धनदौलतीची । गरज
समर्थी नव्हती साची । ते वैराग्याचे सागर ॥६४॥ परी तो जें कांही बोलला । त्याचा सत्यपणा
पाहिला । खोटेपणाचा राग आला । म्हणून गेले उठोन ॥६५॥ जातां जातां बोलले । माझे माझे
म्हणशी भले । भोग आतां त्याचीं फळे । माझा उपाय त्यास नसे ॥६६॥ मी कृपा करावया । आलो
होतो या ठाया । याहीपेक्षां दुष्पट घाया । परी ते न तुझ्या प्रारब्धी ॥६७॥ तेच पुढें झाले सत्य ।
एका सहा महिन्यांत । अवघी लक्ष्मी झाली फस्त । त्या भिक्षेची वेळ आली ॥६८॥ म्हणून श्रोते
परमार्थांत । खोटेपणा न खरे किंचित् । याचसाठीं हे चरित्र । समर्थे घडवून आणिलें ॥६९॥ श्री
गजानन चिंतामणी । त्या गार काय शोभा आणि १ । वा सुवर्णलागूनी । भूषवावे कां कथिलातें १
॥७०॥ स्वास्ति श्रीदासगणविरचित । श्रीगजाननविजय नामे ग्रंथ । सदा भाविक परिसोत । तिज
कल्याण व्हावया ॥७१॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - ११

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ हे ओंकाररुपा पशुपती । हे भवानीवरा दक्षिणामूर्ती । ब्रह्मांडात जितक्या विभूती । तितुकी रुपें तुझीं देखा ॥१॥ तुझे रुप जे निराकार । जेणें हे व्यापक चराचर । जें सर्वस्वीं आधार । अविद्या माया प्रकृतीला ॥२॥ तें स्वरुप जाणावया । अशक्य आहे देवराया । म्हणून तू करण्या दया । सगुण रुपें धरलीस ॥३॥ जैसे ज्याला वाटत । तैसे तो तुला भाग देत । नामामुळें तुजप्रत । भिन्नत्व ये ना कधींहीं ॥४॥ शैव तुला शिव म्हणती । ब्रह्म बोलती वेदान्ती । रामानुजाचा सीतापती । वैष्णवांचा विष्णू तू ॥५॥ उपासनेप्रमाणें । तांवे मिळाली तुजकारणें । परी तू अभिन्नपणें । सर्वठायींच गवससी ॥६॥ तूं सोमनाथ विश्वेश्वर । हीम केदार ओंकार । क्षिप्रातटाकीं साचार । महंकाल तूंच की ॥७॥ नागनाथ वैजनाथ । घृणेश्वर वेरुळान्त । त्र्यंबक तुला म्हणतात । गोदावरीच्या तटाकीं ॥८॥ तू भीमाशंकर । मल्लिकार्जुन रामेश्वर । तू गोकर्णरुपी शंकर । तू महादेव शिंगणापुरीं ॥९॥ त्या अवद्यांकारण । असो माझे साष्टांग नमत । माझ्या त्रितापांचे हरण । शीघ्र करी दीनबंधो ॥१०॥ देवा तुम्ही कुबेराला । क्षणांत धनपती केला । मग माझ्याविषयीं का हो पडला । प्रश्न तुम्हांसी गिरिजापते ॥११॥ बाळकृष्णाच्या सदनासी । समर्थ आले दुसरें वर्षी । त्या बाळापुरासी । दासतवमीकारणें ॥१२॥ सुकलाल बाळकृष्ण । या बाळापुरालागून । निस्सीम भक्त होते दोन । त्यांची सरी न ये कोणा ॥१३॥ या वेळीं बरोबर । होते पाटील भास्कर । बाळाभाऊ, पितांबर । गणू, जगदेव, दिंडोकार ॥१४॥ उत्सव दासतवमीचा । सांग झाला तेथ साचा । दैवयोग भास्कराचा । तेथेंच आला ओढवून ॥१५॥ एक कुत्रें पिसाळलेलें । भास्करा येऊन चाबलें । तेणें लोक इतर भ्याले । म्हणती आतां हा पिसाळेल ॥१६॥ उपाय अवघे व्यावहारीक । भास्करासी केले देख । कोणी म्हणती निःशंक । डॉक्टरा धाडा बोलावणें ॥१७॥ भास्कर म्हणे ते अवसरी । वैद्याची ना जरुरी रवरी । माझा डॉक्टर आसनावरी । बैसला आहे गजानन ॥१८॥ त्याचकडे मजला न्यावें । वृत्त अवघें कळववि । ते सांगतील ते ऐकावें । आपला हेका करुं नका ॥१९॥ गजाननांचे समोर । आणिला पाटील भास्कर । बाळाभाऊनें समाचार । अवघा समर्थास

श्रुत केला ॥२०॥ तो अवघा ऐकून । महाराज बदले हसून । हत्या, वैर आणि ऋण । हे कोणासी
 चुकेना ॥२१॥ सुकलालच्या गाईठायी । द्वाडपणा जो होता पाही । तो या भास्करें लवलाही । शेगांवी
 दवडिला ॥२२॥ तें तिचे द्वाडपण । कुत्रे येथें झालें जाण । तेंच चावलें येऊन । या पाटील भास्कराला ॥२३॥
 तिचा हरण्या द्वाडपणा । मशीं यातें केली प्रार्थना । इचें प्यावया दूध जाणा । ऐसा भास्कर मतलबी ॥२४॥
 दूध पिता वाटलें गोड । आतां कां रे चालले जड । तको ठेवूंस पडदा आड । वांचवूं कां मी सांग तुला ?
 ॥२५॥ हें कुत्रे निमित्त झालें । तुझे आयुष्य मुळींच सरलें । आतां पाहिजे प्रयाण केलें । तू या सोडून
 मृत्यूलोकां ॥२६॥ जरी इच्छा असेल मनीं । वांचण्याची तुजलागोती । तरी तुझे मी यापासुनी । रक्षण
 वेड्या करीन ॥२७॥ परी ती होईल उसनवारी । जन्ममृत्यूची बाळा खरी । या अशाश्वताच्या बाजारी ।
 देणे घेणे चालत ॥२८॥ बोल आतां झडकर । काय तुझा विचार । ऐसी कधीं ना येणार । पर्वणी ती
 जाण तुला ॥२९॥ भास्कर बोले त्यावरी । मी अजाण सर्वतापरी । जें असेल अंतरीं । आपुल्या तेंच
 करावें ॥३०॥ लेंकुराचे अवघें हित । माता एक तें जाणत । ऐसें एक्या अभंगांत । श्रीतुकोबा बोलले
 ॥३१॥ मी आपले लेंकरुं । म्हणून विनंती कशास करुं ? । तू अवघ्या ज्ञानाचा स्यागरु । अवघे कांहीं
 कळते तुला ॥३२॥ ऐसें ऐकतां भाषण । संतोषले गजानन । खऱ्याप्रती समाधान । खरे बोलतां
 होतसें ॥३३॥ कोणी म्हणाले गुरुराया । भास्करासी वांचवा सदया । या कुत्र्यापासूनिया । तो आपुला
 भक्त असे ॥३४॥ महाराज म्हणती त्याकारण । हेच तुझे अज्ञान । अरे वेड्या जन्ममरण । हीच मुळीं
 भ्रांति असे ॥३५॥ जन्मे न कोणी, मरे ना कोणी । हे जाणावयालागुनी । परमार्थाचा उपाय जाणी ।
 शास्त्रकारें कथन केला ॥३६॥ त्याचा उपयोग करावा । मोह समूळ सोडावा । प्रारब्धभोग भोगावा ।
 निमूटपणें हेंच बरें ॥३७॥ संचित - प्रारब्ध - क्रियमाण । हें भोगल्यावाचन । या बहद जीवालागून ।
 सुटका होणें मुळींच नसे ॥३८॥ पूर्वजन्मीं जें करावे । तें या जन्मीं भोगावें । आणि ते भोगण्यासाठी
 यावें जन्मा हा सिद्धांत असे ॥३९॥ या जन्मीं जें करावे । ते पुढच्या जन्मास उरवावें । असे किती सांग

द्यावे । फेरे जन्ममृत्यूचें १ ॥ ४० ॥ पूर्वजन्मीचें उर्वरित । भास्कराचें न उरलें सत्य । तो अवद्यापून
 झाला मुक्त । मोक्षास जायाकारणे ॥ ४१ ॥ म्हणून आग्रह धरुं नका । मार्ग त्याचा आडवू नका । काय
 भास्करासारखा । भक्तराणा जन्मे पुन्हा ॥ ४२ ॥ पूर्वजन्मीचें याचें वैरी । कुत्रें होते निर्धारी । म्हणून तें
 या बाळापुरी । चावते झाले भास्करास ॥ ४३ ॥ त्यानें अवद्या आपुला । डाव येथें साधिला । तैसा
 जरी शेष उरला । द्वेष मनीं भास्कराच्या ॥ ४४ ॥ तरी तो त्याचा द्वेष । कारण पुढील जन्मास । कारण
 होईल भास्करास । दावा आपुला उगवावया ॥ ४५ ॥ म्हणून पूर्वजन्मीचें वैर सरलें । आतां न काही
 शेष उरलें । या भास्कराकारण भलें । अवद्या उपाधि निरसल्या ॥ ४६ ॥ आता मी इथकेंच करितो ।
 दोन महिने वांचवितों । याला न पिसाळूं देतो । श्वानविषापासून ॥ ४७ ॥ तें न मी केलें जरी । हा जन्मास
 येईल पुन्हां परी । दोन महिने भूमिवरी । उरलें आयुष्य भोगावया ॥ ४८ ॥ ऐसें ज्ञान ऐकिलें । ते कित्येकांस
 नाहीं पटलें । मात्र बाळाभाऊ आनंदले । त्या बोधाते ऐकूनी ॥ ४९ ॥ भास्करातू धन्य धन्य । संतसेवा
 केलीस पूर्ण । चुकले तुझें जन्ममरण । काय योग्यता वानूं तुझी १ ॥ ५० ॥ ऐसा प्रकार झाल्यावरी । मंडळी
 आली शेगावनगरी । भास्कर बोलें मधुरोत्तरीं । महाराजांच्या भक्तगणा ॥ ५१ ॥ बाळापूरची हकीकत ।
 सांगे प्रत्येका इत्थंभूत । माझी विनंती जोडून हात । हीच तुम्हां भास्कर म्हणे ॥ ५२ ॥ महाराज लाधलें
 शेगांवा । याचा विचार करावा । या कीर्तीचा अमोल ठेवा । सांभाळा स्मारक करुन ॥ ५३ ॥ त्यांना
 स्मारकाची जरुरी नाही । तें पुढीलांसाठी पाहीं । तें स्मारक साक्षी देई । त्यांच्या अमोल साधुत्वाची
 ॥ ५४ ॥ पाहा आळंदीस ज्ञानेश्वर । समर्थ सज्जनगडावर । पवित्र केलें देहूनगर । त्या तुकोबारायानें
 ॥ ५५ ॥ त्यांची स्मारके त्या त्या ठाया । ठेविलीं भक्त्य करुनिया । तोच पथ अनुसराया । तुम्ही
 झटावें मतापून ॥ ५६ ॥ ऐसें प्रत्येका सांगत । भास्कर राहिला निवांत । परी त्याच्या मतांत । ऐसें आले
 एकदां ॥ ५७ ॥ हें मला हो हो म्हणती । माझी ऐकून विनंती । परी शंका येत चित्तीं । हो म्हणण्याची
 यांची मला ॥ ५८ ॥ त्यानें एकदा ऐसे केलें । अवद्या लोकांस मिळविलें । एकदा ठायी मठांत भले ।

महाराजांच्या अपरोक्ष ॥ ५९॥ बंकटलाल पाटील हरी । मारुती चंद्रभान कारभारी । जो खंडुजीच्या दुकानावरी । होता कारभार करीत ॥ ६०॥ श्रीपतराव वावीकर । ताराचंद साहुकार । आणि मंडळी होती इतर । तांवे कुठवर सांगावी ॥ ६१॥ मिळवुनिया त्या लोकांला । भास्करें पदर पसरीला । माझा आता संबंध उरला । दोन महिन्यांच तुमच्याशी ॥ ६२॥ माझ्या मनीं ऐशी आस । समर्थीचें स्मारक खास । भत्य व्हावें व्हाडास । या शेगांवामाझारी ॥ ६३॥ तुम्हीं हें करितों म्हणा । तेणे आनंद माझ्या मना । होऊन सुखें करीत गमना । मी वैकुंठाकारणें ॥ ६४॥ संतसेवा कधींही । अनाठायीं जाणार नाहीं । इच्छा जयाची ज्या ज्या होई । ती ती संत पुरविती ॥ ६५॥ स्मारक ऐसे करावे । अवघ्यांनीच वाखाणवे । पाहून त्या डोलावें । प्रत्येकाने आपल्या मनीं ॥ ६६॥ ऐसेच स्मारक करण्याची । शपथ वाहा समर्थीची । ही विनंती अखेरची । माझी ती मान्य करा ॥ ६७॥ ते अवघ्यांनीं कबूल केलें । भास्कराचें स्थिरावले । यायोगें तें चित्त भलें । रुरवरुरव मनाची संपत्ती ॥ ६८॥ उत्तरोत्तर आनंदवृत्ती । भास्कराची वाढत होती । जैसी लेकुरें आनंदती । पुढील सणाच्या आशेतें ॥ ६९॥ माघ वद्य त्रयोदशीस । महाराज वदले भास्करास । चाल त्र्यंबकेश्वरास । जाऊं आपण शिवरात्रीला ॥ ७०॥ तो त्र्यंबकराजा कर्पूरगार । भवभवांतक भवानीवर । जो आहे झाला स्थिर । गोदावरीच्या तटातें ॥ ७१॥ ते ज्योतिर्लिंग मनोहर । करी पातकाचा संहार । नको करुंय आतां उशीर । जाऊं गंगास्ताला ॥ ७२॥ भास्करा, त्या त्र्यंबकेश्वरी । पहाड एक ब्रह्मगिरी । जेथें औषधी नातापरी । बहुसाल असती उगवलेल्या ॥ ७३॥ त्या ब्रह्मगिरीवर स्थित । आहेत पहा गहतीनाथ । ज्यांना आहेत अवगत । गुणधर्म औषधीचे ॥ ७४॥ वेड्या कुत्र्याच्या विषावरी । तेथें औषधी आहे खरी । तिचा उपयोग सत्त्वरी । करुन पाहूं येथवा ॥ ७५॥ भास्कर म्हणे गुरुनाथा । आतां औषधी कशाकरतां ॥ ७६॥ तुमची आहे अगाध सत्ता । औषधीहून आगळी ॥ ७७॥ आपल्या कृपेतें भलें । विष बाळापुरीच निमालें । आयुष्याचे आहेत उरले । दोन महिन्यांच आतां की ॥ ७८॥ म्हणून वाटे मजप्रती । शेगांवींच राहू गुरुमूर्ती । त्र्यंबकेश्वर आम्हाप्रती । तुम्हीच आहात

साक्षात् ॥७८॥ गोदावरी तुमचे चरण। तेथेंच मी करी स्नान। अन्य तीर्थांचे प्रयोजन। मला
न आतां राहिले ॥७९॥ ऐसी ऐकतां त्याची वाणी। समर्थ बदले हांसोती। हें जरी खरें जाणी। तरी
तीर्थमहिमा मानावा ॥८०॥ चाल नको करुं उशीर। पाहूं तो त्र्यंबकेश्वर। बाळाभाऊ, पितांबर।
यांसही घे बरोबरी ॥८१॥ मग ती मंडळी निघाली। शेगांवाहन भलीं। शिवरात्रीस येती झाली।
त्र्यंबकेश्वराकारणें ॥८२॥ कुशावती केले स्नान। घेतले हराचें दर्शन। गंगाद्वारा जाऊन। पूजन केले
गौतमीचें ॥८३॥ वंदिली माय निलांबिका। तेवी गहतीताथ देखा। तेथून आले नाशिका। गोपाळदासास
भेटावया ॥८४॥ हो गोपाळदास महंत। काळ्या रामाच्या मंदिरांत। धुती लावून द्वारांत। पंचवटीच्या
बसलासे ॥८५॥ राममंदिरासमोर। एक पिंपळाचा होता पार। शिष्यांसहित साधुवर। तेथे जाऊन
बैसले ॥८६॥ गोपाळदासास आनंद झाला। बोलले जवळच्या मंडळीला। आज माझा बंधु आला।
वन्हाडातून गजानत ॥८७॥ जा द्या त्याचें दर्शन। अनन्यभावे करुन। माझी ही भेट म्हणून।
नारळसारखर त्यासी द्या ॥८८॥ हा हार घाला कंठांत। तो मी एक साक्षात्। देह भिन्न म्हणून दैत।
आम्हां उभयतीं मानूं नका ॥८९॥ शिष्यांनी तेथेंच केले। दर्शन द्याया अवघे आले। कंठामाजी
घातिले। दिलेल्या पुष्पहाराला ॥९०॥ नारळ आणि खडीसारखर। ठेविली स्वामींसमोर। ती पाहून
गुरुवर। ऐसे बोलले भास्कराला ॥९१॥ हा प्रसाद अवघ्यांस वाटी। परी न होऊ देई दाटी। माझ्या
बंधूची झाली भेटी। आज या पंचवटीत ॥९२॥ माझे येथील काम झालें। आतां नाशकाचे राहिले।
म्हणून पाहिजे तेथें गेलें। धुमाळ वकीलाच्या घरा ॥९३॥ महाराज आले नाशकांत। लोक दर्शना
जमले बहुत। बारीक सारीक गोष्टी अमित। तेथें असत्या जहाल्या ॥९४॥ त्या अवघ्यां सांगतां।
विस्तार होईल उगीच ग्रंथा। म्हणून देतो संक्षेप आतां। त्याची क्षमा करा हो ॥९५॥ तेथें राहून
कांही दिवस। महाराज आले शेगांवास। तो अडगांवी नेण्यास। इयामसिंग पातला ॥९६॥ त्याने
आग्रह केला फार। समर्थ दिले उत्तर। रामनवमी झाल्यावर। येऊं आम्ही अडगांवा ॥९७॥ आता

तूं जावे परत । उगा न पडे आग्रहांत । इयामसिंग मुळीच भक्त । तिरूसीम होता समर्थांचा ॥१८॥
 तो आला तैसे परत गेला । आपुल्या त्या अडगांवाला । पुन्हा श्रोते येता झाला । रामतवमीस शेंगांवी
 ॥१९॥ उत्सव करुन शेंगांवांत । समर्थांना शिष्यांसहित । आला घेऊन अडगांवांत । हनुमानजयंतीकारणें
 ॥१००॥ अडगांवी असता समर्थस्वारी । चमत्कार झाले नातापरी । एके दिवशीं दोन प्रहरी । भास्कर
 लोंढविला फुपाट्यात ॥१॥ छातीवरी बैसून । भास्करा केलें ताडन । लोक पहाती दुरुन । परी जवळ
 कोणी जाईना ॥२॥ बाळाभाऊ जवळ होता । तो म्हणाला सदगुरुनाथा । भास्करासी सोडा आतां । बेजार
 झाला उन्हांतें ॥३॥ तें म्हणाला भास्कर । बाळाभाऊ न जोडा कर । माझा हा साक्षात् ईश्वर । काय
 करील तें करु दे ॥४॥ लोकांसी वाटते चापट्या दिल्या । मला होतात गुदगल्या । अतुभवाच्या गोष्टी
 भल्या । अतुभवीच जाणती ॥५॥ पुढें घेऊन भास्करासी । महाराज आले बिऱ्हाडासी । त्या अडगांव
 यामासी । उतरलेल्या ठिकाणास ॥६॥ बाळाभाऊस बोलले । अवघे आतां दोन उरले । भास्कराचे
 दिवस भले । पंचमीला जाईल तो ॥७॥ आज मी जें केलें कृत्य । ताडनाचें रानांत । ते कां हें तुजप्रत ।
 आले असेल कळोनी ॥८॥ तुजला या भास्करांनीं । मारविलें होतें छत्रींनीं । शेंगावी माझ्या कराती ।
 तें आहे कां द्यातात १ ॥९॥ ते क्रियमाण नासावया । त्यास मारिले ये ठायां । ह्या एकाच गोष्टी-
 वांचूनिया । अत्य नव्हता हेत कांही ॥१०॥ उत्सव पूर्ण झाल्यावर । त्या अडगांवीचा साचार । काय
 घडला प्रकार । तो आता परियेसा ॥११॥ उत्सवाचा काला झाला । बघ पंचमी दिवस आला । एक
 प्रहर दिवसाला । समर्थ म्हणती भास्करासी ॥१२॥ भास्करा तुझे प्रयाण । आज दिवशी आहे जाण ।
 पद्मासत घालून । पूर्वाभिमुख बैसावे ॥१३॥ चित्त अवघें स्थिर करी । चित्ती साठवावा हरी । वेळ
 आली जवळ रवरी । आतां सावध असावे ॥१४॥ इतर जनाकारण । म्हणूं लागले करा भजत ।
 विठ्ठल विठ्ठल नारायण । ऐसे उंच स्वराते ॥१५॥ हा तुमचा बंधु भला । जातो आज वैकुंठाला ।
 त्याच्या करा पूजताला । माळबुक्का वाहून ॥१६॥ भास्करें घातलें पद्मासत । तासागीं दृष्टि ठेवून ।

वृत्ति अवध्या केल्या लीन । अंतर्मुख होऊनिया ॥१७॥ भक्त भास्करा पूजिती । माळा बुक्का वाहती । ते कौतुक पाहाती । समर्थ दूर बैसून ॥१८॥ भजन झालें एक प्रहर । माझ्यान्हीस आला दिनकर । महाराजांती "हरहर" । शब्द केला मोठ्याने ॥१९॥ त्यासरसा प्राण गेला । भास्कराचा वैकुंठाला । संतातीं हाती धरिलें ज्याला । तो पाहुणा हरीचा ॥२०॥ लोक पुसती महाराजांस । कोठे करणें समाधीस । या भास्कराच्या शरीरास । कोठें त्यावें ठेवावया १ ॥२१॥ समर्थ अवध्यास सांगती । व्दारकेश्वर जो पशुपती । ज्याच्या सन्निध आहे सती । तेथे ठेवा भास्कराला ॥२२॥ ऐसी आज्ञा होतांक्षणी । विमान बांधिलें लोकांनी । केळीचे खांब लावूनी । चहू बाजूंस विबुध हो ॥२३॥ आंत ठेविलें कलेवर । पुढे भजनाचा होय गजर । मिरवित आणिला भास्कर । व्दारकेश्वराचियापाशीं ॥२४॥ सांगविधि समाधीचा । ते ठायीं झाला साचा । लोक म्हणती महाराजांचा । परम भक्त गेला हो ॥२५॥ दुसरें दिवसापासून । समाधीच्या सन्निध जाण । होऊ लागले अन्नदान । गोरगरीबांकारणे ॥२६॥ स्थान व्दारकेश्वराचे । अडगांवाच्या सन्निध साचे । अंतर एक मैलाचें । गांवापासून उत्तरेस ॥२७॥ जागा व्दारकेश्वराची । परमणीय होती साची । झाडी चिंचवृक्षांची । होती विशेष ते ठायीं ॥२८॥ निंब अश्वत्थ मांदार । आम्र वट औदुंबर । ऐसे वृक्ष होते इतर । शिवाय कांही फुलझाडे ॥२९॥ अडगांव अकोलीच्या मध्यंतरी । हे ठिकाण निर्धारी । तेथें समाधि दिधली रवरी । समर्थानीं भास्कराला ॥३०॥ दहा दिवस अन्नदान । झालें याचें वर्णन । तुम्हीं नुकतेच केलें श्रवण । संतभंडारा नांव ज्याचें ॥३१॥ चिंचवृक्षांच्या सावलींत । जेवाया बसें पंगत । तयी कावळे अतोनात । त्रास देऊं लागले ॥३२॥ काव काव ऐसें करिती । द्रोण पात्रीचें उचलून नेती । मलोत्सर्ग तोही करिती । जेवणारांच्या अंगावर ॥३३॥ त्या योगें लोक त्रासले । कावळ्यास हाकूं लागले । भिल्लांनी ते तयार केले । तीरकमटे त्या मारावया ॥३४॥ तई बोलले गजानन । अवध्या लोकांलागून । नका मारु त्याकारण । अपराध त्यांचा कांही नसे ॥३५॥ या भंडार्यात येण्याचा । हेतु इतकाच आहे त्यांचा । प्रसाद आपणा भास्कराचा । इतरांपरीच मिळावा ॥३६॥

कां की हा भास्कर । वैकुंठी गेल्या साचार । हा पितृलोकावर । नाहीं मुळींच राहिला ॥३७॥ दहा दिवसपर्यंत । प्राण अंतरिक्षांत । राहे परिभ्रमण करित । सपिंडी होता जाय पुढें ॥३८॥ त्या अकराव्या दिवशीं । बळी देती कावळ्याशीं । काक जेव्हां स्पर्शेल त्यासी । तेव्हांच प्राण जातो पुढें ॥३९॥ त्या बलीदाताचें । कारण भास्करा नुरले साचें । म्हणून या कावळ्यांचे । पित्त गेले खवळून ॥४०॥ आत्मा या भास्कराचा । मुळींच मुक्त झाला सांचा । तो पाहुणा वैकुंठीचा । झाला आहे येथवां ॥४१॥ या सोमसूर्य लोकांचे । कारण त्यासी नुरलें साचें । म्हणून पिंडदानाचें । नुरलें पहा प्रयोजन ॥४२॥ ज्याला न ऐसी गती । त्याच्यासाठी पिंड देती । कावळ्यांची वाट पाहाती । पिंड ठेवून कलेशावर ॥४३॥ म्हणून कावळे रागावले । त्यांनी हे जाणीतले । भास्करानें गमत केलें । एकदम वैकुंठ लोकाला ॥४४॥ म्हणून आम्हां प्रसाद त्यांचा । मिळू द्या या भंडार्याचा । ऐसा विचार कावळ्यांचा । दिसतो या कृतीनें ॥४५॥ तुम्ही त्यांस मारुं नका । मीच त्या सांगतो देखा । अहो जिवांनो माझे ऐका । गोष्ट आता सांगतो जी ॥४६॥ तुम्ही उद्यांपासोन । वर्ज्य करा हे ठिकाण । ना तरी भास्करालागून । येईल माझ्या कमीपणा ॥४७॥ आज प्रसाद घेऊन । तुम्ही तृप्त व्हा अवघे जण । मात्र उद्यांपासोन । या रुथळासी येऊं नका ॥४८॥ ऐसें महाराज बोलले । ते भाविकांसी अवघे पटले । परि कुत्सित जे कां बसले । होते त्या मंडळीत ॥४९॥ ते एकमेकांलागुनी । म्हणते झाले हांसोनी । ही गजानताते केली वाणी । अस्थानीं की निरर्थक ॥५०॥ पक्षी कुठे का वागतात । मानवाच्या आज्ञेत १ । पाहू याची प्रचीत । उद्यां मुद्दाम येऊनी ॥५१॥ हे वेडे काही बोलती । भाविकां नादी लाविती । आपले स्तोम माजविती । संतत्वाचें निरर्थक ॥५२॥ अहो साजेल तें बोलावें । जें कां पचेल तेंच खावे । उसनें न कधी आणावें । अवसान ते अंगांत ॥५३॥ दुसरे दिवशी ते कुत्सित । मुद्दाम पाहाया आले तेथ । तो एकही ना दृष्टीप्रत । पडला त्यांच्या कावळा ॥५४॥ मग मात्र चकित झाले । समर्थासी शरण आले । बारा वर्षे तेथ भले । कावळे न आले श्रोते हो ॥५५॥ चौदा दिवस झाल्यावरी । गजानत फिरले माघारीं । येते झाले शेगांव तगरी । आपल्या

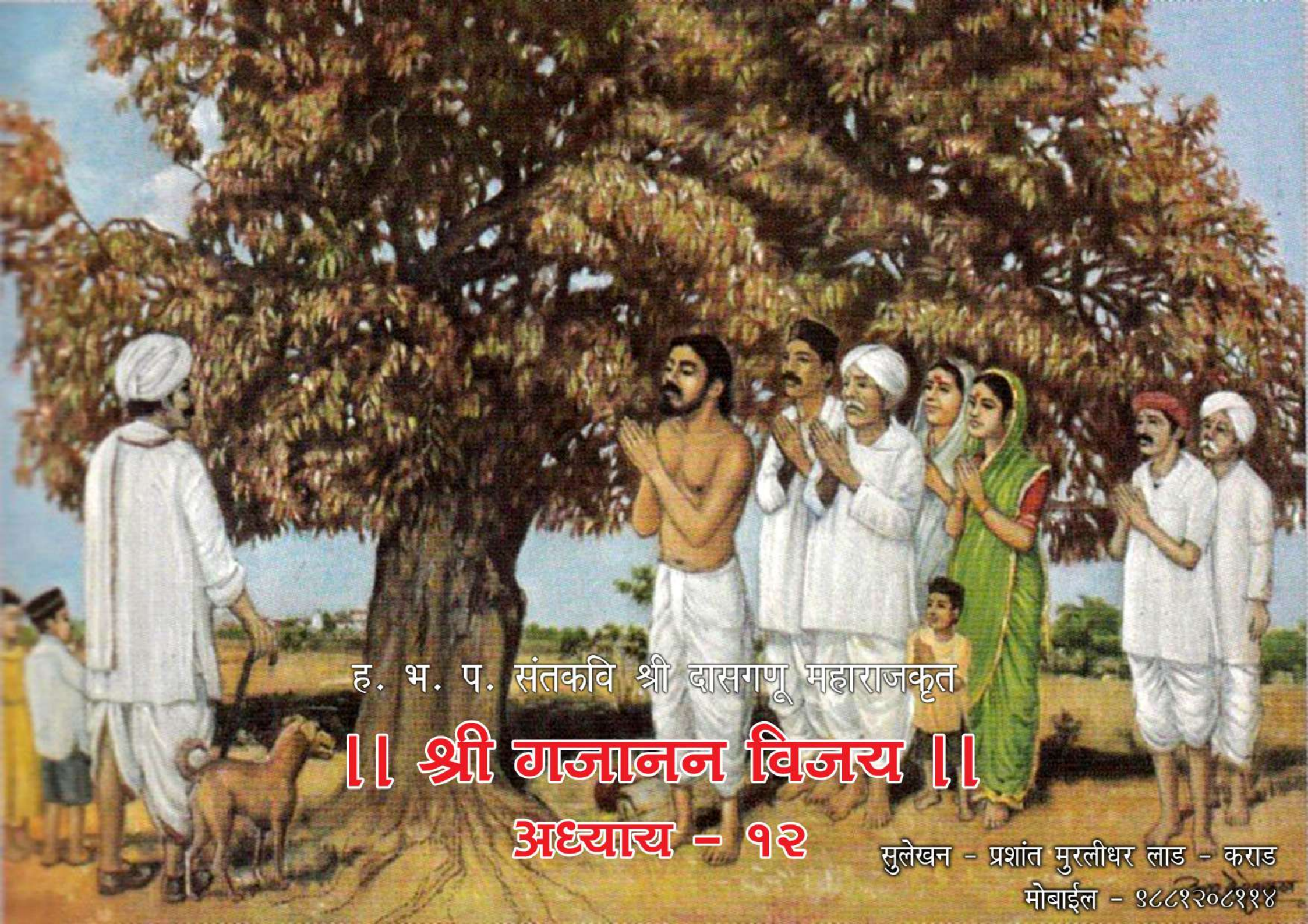

उर्वरित शिष्यांसह ॥ ५६ ॥ श्रोते त्या शेगांवांत । एक गोष्ट घडली अघटित । ती ऐका सावचित्त ।
 सांगतो मी येधवां ॥ ५७ ॥ होतें साल दुष्काळाचें । म्हणून एका विहिरीचें । काम चाललें खोदण्याचें ।
 सुरुंगाते लावून ॥ ५८ ॥ विहीर दोन पुरुषांवर । गेली खोल साचार । खडक काळा लागला थोर । गती
 खुंटली पहारीची ॥ ५९ ॥ म्हणून भोकें करून । आंत दारु ठांसून । सुरुंगाच्या साह्ये करून । काम
 फोडण्याचें सुरु झालें ॥ ६० ॥ चारी बाजूस भोके चार । केली पहारीनें तयार । दारु ठासिली अखेर ।
 आंत दोऱ्या घालूनी ॥ ६१ ॥ एरंड पुंगळ्या पेटवून । सोडल्या चारी दोऱ्यांतून । तो मध्येच बैसल्या
 अडकून । दोऱ्यांचीया गांठीवरी ॥ ६२ ॥ पुंगळी खाली जाईना । दारूस विस्तव लागेना । पाणी दम धरीना ।
 आलें जवळीं सुरुंगाच्या ॥ ६३ ॥ तें कामावरचा मिस्तरी । विचार करी अंतरीं । सुरुंगास लागल्या वारी ।
 सुरुंग वाया जाईल कीं ॥ ६४ ॥ म्हणून गणू जवऱ्याला । मिस्तरी तो बोलला । तूं उतरून विहिरीला ।
 पुंगळ्या थोड्या सरकीव ॥ ६५ ॥ आणि तूं येई लौकर वरी । पुंगळ्या जातील तोवरी । बाराचिया
 शेजारी । म्हणजे काम होईल ॥ ६६ ॥ त्या पुंगळ्या सरकवण्यासी । कोणी न धजे जावयासी । म्हणून या
 गणू जवऱ्यासी । मिस्तरीनें दटविलें ॥ ६७ ॥ काय करतो बिचार । दारिद्र्य होतें ज्याच्या पदरां । त्याच्यावरी
 चाले जोरा । यज्ञास बळी बोकडाचा ॥ ६८ ॥ या गणू जवऱ्याची । निष्ठा समर्थावरी साची । आज्ञा होतां
 मिस्तरीची । गणू आत उतरला ॥ ६९ ॥ एक पुंगळी सरकविली । ती तात्काळ तळा गेली । दारुप्रती
 जाऊन भिडली । गणू आंत सांपडला ॥ ७० ॥ दुसरीस जों घाली हात । पुंगळी सरकवण्याप्रत । तो
 पहिला सुरुंग उडाला सत्य । मग काय विचारतां १ ॥ ७१ ॥ गणू म्हणे विहिरींतून । समर्था ये धांवून ।
 माझे आतां रक्षण । तुझ्यावीण कोण करी १ ॥ ७२ ॥ विहिरीमाजी धुराचा । डोंब झाला होता साचा ।
 दुसरा सुरुंग पेटण्याचा । अवधि उरला थोडका ॥ ७३ ॥ तो गणू जवऱ्या भली । कपार हाती लागली ।
 त्या कपारीत बैसली । स्वारी गणू जवऱ्याची ॥ ७४ ॥ एकामागून एकांती । पेट घेतला सुरुंगांती । उडाले
 सुरुंग ऐसे तिन्ही । दगड अपार निघाले ॥ ७५ ॥ लोक जे कां होते वरती । ते बोलले ऐशा रिती ।

बहुदा मिळाली असेल मुक्ती। विहिरीमाजी गणूला ॥७६॥ छिन्न भिन्न शरीर। इगळे असेल
 साचार। डोकावून पाहाती नारीतर। आत गणू जवज्याला ॥७७॥ तो कोठें दिसेना। जनांच्या नाना कल्पना।
 दगडाप्रमाणे गणू जाणा। उडाला असेल बाहेर ॥७८॥ त्याचें आसमंत भागांत। कोठे तरी असेल प्रेत।
 पडलेले त्या शोधण्याप्रत। माणूस कोणी पाठवा ॥७९॥ मिस्तरीचा शब्द ऐकिला। आंतून गणू बोलला।
 अहो मिस्त्री नाही मेल्ला। गणू आहे विहिरींत ॥८०॥ गजाननांच्या कूपेनीं। मी वाचलों या ठिकाणीं। बसलों
 आहे दडोनी। या पहा कपारींत ॥८१॥ परी कपारीच्या तोंडाला। धोंडा एक मोठा पडला। त्यामुळे बाहेर
 मला। येतां येत नाही कीं ॥८२॥ गणूचे शब्द ऐकिले। लोक अवघे आनंदले। लोक रवाली उतरले।
 तो धोंडा काढावया ॥८३॥ दहापाच जणांनी। धोंडा सरकविला पहारींनी। गणूस बाहेर काढूनी। घेऊन
 आले वरते त्या ॥८४॥ वरती येतांच गावांत। गणू गेल्ला पळत पळत। समर्थींच्या मठांत। दर्शनी त्यांचे
 द्यावया ॥८५॥ गणू दर्शना येतांक्षणी। बोलले त्या कैवल्यदानी। गण्या कपारींत बैसोनी। किती धीडे
 उडविलेस ॥८६॥ त्यांत मोठा धोंडा तुला। रक्षण्यास येऊन बैसला। कपारीच्या तोंडाला। म्हणून तूं
 वांचलास ॥८७॥ पुन्हा ना ऐसे साहस करी। पुंगळीवरून सुटल्यापरी। मध्येच तिला जाऊन करीं।
 कशाही प्रसंगी धरूं नये ॥८८॥ जा तुझे गंडांतर। आज निमालें साचार। गणूप्रती पाहाया इतर।
 लोक आले गावींचें ॥८९॥ गणू म्हणे सद्गुरुनाथा। सुरंग चारी पेटतां। तूच मला देऊन हातां।
 कपारींत बैसविले ॥९०॥ म्हणून मी वांचलो। तुझे पाय पाहाया आलों। ना तरी असतो मेल्लों।
 विहिरीमाजी गुरुराया! ॥९१॥ ऐसें गजानन कूपेचें। महिमान आहे थोर साचें। तें साकल्ये वर्णण्याचें।
 मसीं नाहीं सामर्थ्य ॥९२॥ श्रीदासगणूविरचित। हा श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ। आल्हादावो
 भाविकांप्रत। हेंच इच्छी दासगणू ॥९३॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य प्रकादशोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १२

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

श्रीगणेशाय नमः ॥ हे गणाधीशा गणपती । मयुरेश्वरा विमलकीर्ती । माझ्या हृदयी करुन वस्ती ।
 ग्रंथ कळसास नेई हा ॥११॥ तू ज्ञानबुद्धीचा दाता । तूं भक्तमनोरथ पुरविता । विद्वत्तनगाते संहारिता ।
 तूच एक गणराया ॥१२॥ तू साक्षात् चिंतामणी । चिंतिलेले देशी जाणीं । आपुल्या भक्तांलागुनी । ऐसें
 पुराणे म्हणतात ॥१३॥ माझ्या मनीची अवधी चिंता । लयास नेई एकंदता । लंबोदरा पार्वतीसुता ।
 भालचंद्रा सिंदुरारे ॥१४॥ असो बच्चुलाल अग्रवाला । होता एक अकोल्याला । धन-कनक-संपन्न
 भला । मताचाही उदार जो ॥१५॥ त्यानें हकिकत कांरज्याची । म्हणजे लक्ष्मणपंत घुड्याची । कर्णोपकर्णी
 ऐकिली साची । तेणे साशंक जाहला ॥१६॥ तें खरे खोटे पहाण्यास । विचार करी चित्तास । तो एकें
 समयास । महाराज आले अकोल्याला ॥१७॥ येऊन बच्चुलाला घरीं । बसते झाले ओढ्यावरी । कीं
 गजानन साक्षात्कारी । भक्त आपुला जाणून ॥१८॥ बच्चुलाला आनंद झाला । तो समर्थीसी ऐसे
 बदला । आज गुरुराया वाटतें मला । आपली पूजा करावी ॥१९॥ ऐसें ऐकतां भाषण । समर्थ
 तुकविलीं मान । जे साक्षात् असे चिन्ह । श्रोते संमती दिल्याचें ॥२०॥ बच्चुलालाने तयारी । तात्काळ
 केली ओढ्यावरी । षोडशापचार अत्यादरी । पूजन त्याने आरंभिले ॥२१॥ प्रथमतः घातले मंगलस्नान ।
 नाताविध उटणी लावून । मग करविलें परिधान । वस्त्र पितांबर जरीचा ॥२२॥ शालजोडी अंगावरी ।
 बहुमोल घातली काशिमरी । एक जरीचा रुमाल शिरी । अभ्रस्मि आणूनि बांधिला ॥२३॥ गोफ
 घातिल्या गळ्यांत । सलकडीं ती हातांत । करांच्या दाही बोटांत । मुद्रिका घातल्या नानापरी ॥२४॥
 बहुमोल हिज्याची । वामकरी घातली पौची । रत्नजडीत कंठ्याची । कंठीं शोभा विशेष ॥२५॥
 जिलेबी राघवदास पेंढे । नैवेद्यास ठेविलें पुढें । त्रयोदश गुणी ठेविलें विडे । प्रक्या लहात तबकांत
 ॥२६॥ अष्टगंध अर्गजा अत्तर । सुवासिक लाविलें फार । त्याने अवद्या अंगभर । गुलाबपाणी
 शिंपडीलें ॥२७॥ एका सुवर्णाच्या ताटी । दक्षिणा ठेविली शेवटीं । ती होती फार मोठी । रुपये होत
 मोहोरांची ॥२८॥ बेरीज करता दहा हजार । येईल ती साचार । ऐसी दक्षिणा होती थोर । किती

वर्णन करुं तिचें ॥१९॥ श्रीफळ पुढें ठेवून । वितये केलें भाषण । महाराज माझें इच्छी मन ।
 राममंदीर बांधावया ॥२०॥ या माझ्या ओठ्यावरी । अडचण होतसे भारी । मंडप तो घातला जरी ।
 उत्सवासी गुरुराया ॥२१॥ त्या माझ्या मतोरथा । पुर्ण करी ज्ञानवंता । ऐसे म्हणून ठेविला माथा ।
 अतन्यभावे पायावरी ॥२२॥ त्यावरी साधु गजानत । देते झाले आशीर्वचन । श्रीज्ञानकीजीवन । तुझ्या
 करील पूर्ण हेतू ॥२३॥ असो, आज तूं हे काय केलें ? । मला पोळ्याचा बैल बनविलें । हे अलंकार
 घालून भले । त्याचें काय कारण ? ॥२४॥ मी न बैल पोळ्याचा । अथवा घोडा दसऱ्याचा । मला
 या दागदगिन्यांचा । काय सांग उपयोग ? ॥२५॥ अरे हे अवघे विष । मला नको त्यांचा स्पर्श ।
 या नसत्या उपाधीस । माझ्या मागे लावू नको ॥२६॥ अथवा तू मोठा श्रीमान । हे दारवचाया कारण ।
 केलेंस कां हे प्रदर्शन । सांग मसी बच्चुलाला ? ॥२७॥ जे आवडते जयासी । तेंच घावें तयासी ।
 मी वेडापिसा संन्यासी । नागवा फिरतो गांवभर ॥२८॥ हे अवघें तुझे तुला । लखलाभ असो
 बच्चुलाला । तुम्हां प्रापंचिकाला । या द्रव्याची जरूर ॥२९॥ माझा यजमात भीमातटीं । उभा विटेसी
 जगजेठी । तो काय माझ्यासाठी । हे वैभव घाया तयार नसे ॥३०॥ ऐसे म्हणून काढिले । दागिते
 अंगावरचे भले । चहूं बाजूस फेकियले । वस्त्रांचीही तीच गती ॥३१॥ दोन पेढे रवाऊन । निघून
 गेले गजानत । हा प्रकार अवलोकून । केला शोक अकोल्यांत बहुतांती ॥३२॥ त्यांत काही
 कारंज्याचे । लोक हजर होते साचें । ते म्हणती आपुल्या वाचें । अभागी आमुचा लक्ष्मण ॥३३॥
 त्याने बच्चुलालापरी । पूजत केलें आपुल्या घरीं । परी कचरला अंतरी । मोह धनाचा धरून ॥३४॥
 वरघडीचें भाषण । केले वितय दारवून । ते कां समर्थकारण । समजणे अशक्य आहे हो ॥३५॥
 जेवीं पूजा दांभिकांची । शब्दमयीं असती साची । पूर्तता महावस्त्राची । होते त्यांची अक्षतेंने ॥३६॥
 'शर्करारवंडरवाद्यानि' । ऐसे म्हणतिया वदनीं । कुचका दाणा आणोनि । ठेवी पुढें भुईमूगाचा ॥३७॥
 अशा दांभिक पूजताचें । फलही त्याच स्वरूपाचे । वाटोळे लक्ष्मणाचें । याच कृतीनें झाले हो ॥३८॥

हा बच्चुलाल धन्य धन्य । जैसे केलें भाषण । तैसेच ठेविलें वर्तन । जवाहून न आगळें ॥३९॥
 आतां याच्या वैभवाला । आहोत हा ना शब्द उरला । संतकृपा झाली ज्याला । तो सुरुवीच
 राहातसे ॥४०॥ बच्चुलालांनी तपास । केला अवध्या अकोल्यास । परी न लागला थांग त्यास ।
 समर्थांचा कोठेही ॥४१॥ असो एक पितांबर नांवाचा । शिष्य शिंपी जातीचा । होता गजानन
 महाराजांचा । शेगांवी मठामध्ये ॥४२॥ त्यानें सेवा बहुत केली । तपश्चर्या फळा आली । एके दिनीं
 ऐसी झाली । गोष्ट ऐका मठांत ॥४३॥ फाटके तुटके धोतर । नेसला होता पितांबर । ते पाहून
 गुरुवर । ऐशा रीती बोललें ॥४४॥ अरे तुझें नांव पितांबर । नेसण्या न धडके धोतर । दुंगणास
 पाहती नारीनर । ते तरी इयांक वेड्या ! ॥४५॥ नांव म्हणे सोनुबाई । हाती कथलाचाही वाळा नाही ।
 नांव पाहतां गंगाबाई । आणि तडफडे तहानेनें ॥४६॥ तशांतलाच प्रकार । आहे तुझा साचार । हे
 फाटके धोतर । पेटेज्याच्या उपयोगी ॥४७॥ तेंच नैसून बैससी । दुंगण जगाला दाविसी । हा घे दुपेटा
 देतो तुसी । नेसावयाकारणें ॥४८॥ तो न करितां अनमान । राहे बाळा तेसून । यासी नको सोडू
 जाण । कोणी कांही केलें तरी ॥४९॥ पितांबर दुपेटा नेसला । हे असह्य झालें इतराला । भाऊच घातकी
 भावाला । होतो स्वार्थ दृष्टीनीं ॥५०॥ तो वेडावांकडा प्रकार । कशास बोलूं साचार । गटारीचें
 उघडाता व्दार । घाण मात्र सुटते हो ॥५१॥ श्रीगजानन स्वामीप्रत । शिष्य होते असंख्यांत । परी
 अधिकारी त्यांत । दोन्ही हातांच्या बोटांइतके ॥५२॥ पाहा श्रोते कांतारी । वृक्ष असती नानापरी ।
 त्यांतून क्वचित् कोठें तरी । नजरेस पडती चंदनतरु ॥५३॥ त्यापरीच होते येथें । त्यांच्या
 शिष्यमंडळीतें । कांही शिष्य पितांबरातें । दोचू लागले निरर्थक ॥५४॥ हेंच का तुझें शिष्यपण । वस्त्र
 करिसी परिधान । जें कां समर्थाकारण । ल्यावयाच्या उपयोगी ॥५५॥ तुझी भक्ती कळून आली ।
 तूं खुशालचंद अससी मुळीं । तूं राहूं नको ये स्थळीं । अपमान करण्या सदगुरुंचा ॥५६॥ तें
 पितांबर म्हणाला । मी न गुरुचा अपमान केला । उलट मान ठेविला । आज्ञा ऐकून त्यांची ॥५७॥

वस्त्र हे मज त्यांनीं दिलें। नेसावया सांगितले। तेच मी हो परिधात केले। ही का झाली
 अवज्ञा ॥५८॥ ऐसी भवति न भवति झाली। शिष्यांत तेढ माजली। ती मिटवावया माव केली।
 ऐशा रीतीं गजाननें ॥५९॥ पितांबरस म्हणती गुरुवर। तू येथून जावे दूर। जाणते मूल झाल्यावर।
 आई त्याला दूर ठेवी ॥६०॥ माझी कृपा आहे खरी। हे पितांबर तुजवरी। जा हिंडून भूमीवरी।
 पदनातासी तारावे ॥६१॥ डोळ्यांत आसवे आणून। करुनिया साष्टांग नमन। मागे पाहे फिरफिरून।
 साडून जातां मठासी ॥६२॥ पितांबर आला कोंडोलीसी। बसला वनांत आंब्यापासी। चिंतन चालले
 मानसी। निजगुरुचें सर्वदा ॥६३॥ तेथें होता रात्रभर। उदय येता दिनकर। जाऊन बसला झाडावर।
 मुंगळ्याचिया आसनें ॥६४॥ अवघ्या आम्रवृक्षावरी। मुंग्या मुंगळे होते भारी। लहान थोर
 फांद्यावरी। आला पितांबर जाऊन ॥६५॥ परी निर्भय ऐसे सापडेना। स्थान त्यासी बसण्या जाणा।
 हेच कृत्य गुराख्यांना। कौतुकास्पद वाटले ॥६६॥ ते म्हणाले आपपसांत। हा माकडापरी कां रे
 फिरत ॥६७॥ वृक्षावरी सत्य। हें कांही कळेना ॥६८॥ लहान सात फांदीला। निर्भयपणे फिरत
 आला। परीं नाहीं खाली पडला। हेंच आहे आश्चर्य ॥६९॥ दुसरा म्हणाला यांत कांही। आश्चर्य
 वाटण्याजोगे नाहीं। गजाननाच्या शिष्याठायीं। ऐसे सामर्थ्य असते रे ॥७०॥ यावरून हा त्यांचा।
 शिष्य असावा खचित साचा। चला हा येथ आल्याचा। वृत्तांत सांगू गांवात ॥७१॥ गोपमुखें वृत्त
 कळलें। कोंडालीचे लोक आले। आम्रवृक्षापाशी भले। कोण आले तें पहावया ॥७२॥ म्हणाले
 पौरवासी नर। हा दोंगी असावा साचार। बळेंच करतो वेडेन्चार। गजाननाच्या शिष्यापरी ॥७३॥
 शिष्य गजानत महाराजांचा। भास्कर पाटील होता साचा। झाला तुकताच अंत त्याचा। अडगांव नामें
 ग्रामांत ॥७४॥ समर्थीचें शिष्य। येथे येतील कशास ॥७५॥ बळें करण्या उपवास। सोडून बर्फी पेदयाला
 ॥७६॥ पुसून एकदा यांस पाहावे। तो काय म्हणतो ते ऐकावे। मग खरे खोटे ठरवावे। उगीच
 तर्क नाही बरा ॥७७॥ एक मनुष्य पुढे झाला। पितांबरासी पुसू लागला। तूं कोण कोठील कशास

अध्याय - (१२)

॥ गण गण गणात बोते ॥

आला १। गुरु तुझा कोण असे ॥ ७६ ॥ पितांबर बोलि त्यावर । मी शेगांवचा राहणार । मी शिंपी पितांबर । शिष्य गजानत स्वामींचा ॥ ७७ ॥ त्यांची आज्ञा मजलागून । करण्या झाली पर्यटन । म्हणून येथें येऊन । वृक्षापाशी बैसलो ॥ ७८ ॥ तो आंब्याच्या मुळाशी । मुंगळे होते बहुवसी । म्हणून बैसलो फांदीसी । वृक्षावरी जाऊन ॥ ७९ ॥ ऐसे ऐकतां तद्दाषण । लोक कोपले दारुण । अरे मोठ्याचें नांव सांगून । चेष्टा ऐशा करुं नको ॥ ८० ॥ काय म्हणे मी राजाची । राणी आवडती आहे साची । खळगी भरण्या पोटाची । आले मजुरी करावया ॥ ८१ ॥ देशमुख त्या गांवीचा । शामराव नामें साचा । तो बोलला ऐसी वाचा । अरे सोंगाड्या ऐक हे ॥ ८२ ॥ स्वामी समर्थ गजानत । प्रत्यक्ष आहे भगवान । त्यांचे नांव सांगून । बट्टा त्यांना लावू नको ॥ ८३ ॥ अरे वेड्या एक्या काळी । त्यांनीं ऐसी कृति केली । ऋतू नसतां आणवली । फळें आम्रवृक्षाला ॥ ८४ ॥ त्यांनी फळें आणवली । तूं नुसतीं पातें आण भलीं । नाही तरी या स्थलीं । तुझी न धडगत लागेल ॥ ८५ ॥ हा बळीराम पाटलाचा । वृक्ष वटलेला आंब्याचा । तो पर्णयुक्त करी साचा । आमच्या देवत ये काळीं ॥ ८६ ॥ ऐसें न जरी करशील । तरी मार खाशील । खरा असल्यास होशील । वंद्य आम्हांकारणे ॥ ८७ ॥ कां की शिष्य सदगुरुंचे । कांही अंशी निघती साचे । बापा त्यांच्याच तोडीचें । हा आहे त्याच जगी ॥ ८८ ॥ नको करुं उशीर । हा आंबा करी हिरवागार । ते ऐकता पितांबर । गेल्या असे घाबरून ॥ ८९ ॥ बोलला ऐसे ताडूं नका । माझी सारी कथा ऐका । एका खाणीत निघती देखा । हिरे आणि गारा हो ॥ ९० ॥ तैसाच मी गार परी । गजानत शिष्याभितरी । बोललो नाही वैखरी । यत्किंचित खोटे हो ॥ ९१ ॥ गारीवरून खाणीस । नाही येत जगी दोष । मी निज गुरुच्या नांवास । चोरून कैसे ठेवावे ॥ ९२ ॥ शामराव म्हणें त्यावर । नको करुं चरचर । संकट शिष्यास पडता थोर । ते धांवा करिती सदगुरुंचा ॥ ९३ ॥ मग तो शिष्य त्यांचा जरी । नसला कृतीनें अधिकारी । तरी सदगुरुंचा प्रभाव करी । साह्य त्या आपल्या शिष्यास ॥ ९४ ॥ ऐसी झाली आड-विहीर । पितांबरासी

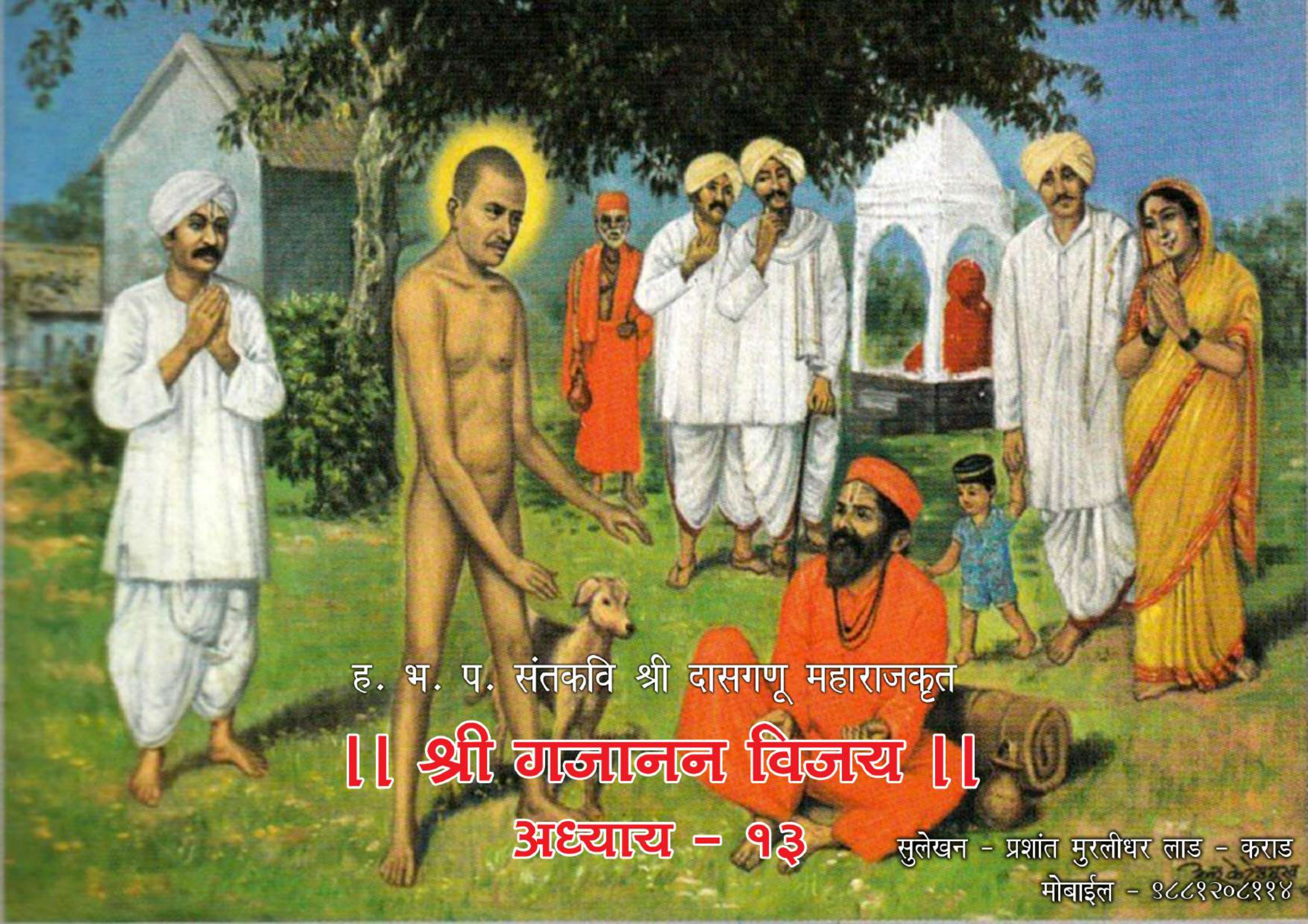
साचार । झाला बिचारा चिंतातुर । कांही न सुचे तयासी ॥१५॥ त्या वठलेल्या झाडापाशी ।
 मिळाले अवघे पौरवासी । काय होतें ते पाहावयासी । मुलें बायका समवेत ॥१६॥ निरुपाय
 होऊनि अरवेर । पितांबरानें जोडिले कर । स्तवन मांडिले अपार । आपुल्या सदगुरुरायांचे ॥१७॥ हे
 स्वामी समर्थ गजानना । ज्ञानांबरीच्या नारायणा । पदनताच्या रक्षण्या । धांव आतां ये काळी ॥१८॥
 माझ्यामुळे दोष तुला । येऊं पाहतो भक्तपाला । आपुल्या ब्रीदासाठी पाला । आणीव आम्रवृक्षासी ॥१९॥
 माझी भिस्त तुझ्यावरी । पाव मातें त्रवकरीं । नातरी आली पाळी खरी । मजला येथें मरण्याची ॥२०॥
 प्रल्हाद खरा करण्याला । स्तंभी नरहरी प्रगटला । जती चढवितां सुळाला । त्याचें पाणी जहालें ॥२१॥
 जतीचा भार देवावर । माझा आहे तुजवर । संतदेवांत अंतर । मुळीच नाही राहिलें ॥२२॥ देव तेची असती
 संत । संत तेचि देव साक्षात् । मला लोक म्हणतात । शिष्य गजाननाचा ॥२३॥ माझे कांही महत्त्व नाहीं ।
 ते अवघे तुझ्या ठायीं । पुष्पामुळे किंमत येई । जगी सूत्रा कारणें ॥२४॥ तू पुष्प मी आहे सूत । तूं
 कस्तुरी मी माती सत्य । तुझ्यामुळेच आले येथ । संकट हे माझ्यावरी ॥२५॥ आता न माझा अंत
 पाही । गुरुराया ! धाव घेई । या वठलेल्या वृक्षाठायीं । आणि पर्णें कोमल ॥२६॥ लोकांस म्हणें पितांबर ।
 करा सदगुरुंच्या नामगजर । जय जय गजानन साधुवर । शेगांवच्या अवलिया ॥२७॥ लोक अवघे गजर
 करिती । तों पालवी फुटली वृक्षाप्रती । जन नयती पाहती । त्या अगाध कौतुकाला ॥२८॥ कोणी म्हणती
 असेल स्वप्न । तें जे पडले आपणालागुन । पाहा चिमटा घेऊन । आपुल्याला करांनी ॥२९॥ चिमटे घेऊन
 पाहती । तो निमाली स्वप्नभ्रंति । यावरी कोणी फेसे म्हणती । ही नजरबंदी असेल १ ॥ ११०॥
 गारुड्यांच्या खेळांत । वाद्या होती सर्प सत्य । रवाफ्या असून दृष्टीप्रत । त्यांचें रुपये दिसती कीं ॥११॥
 तोही भ्रम निमाला । तोडून पाहता पर्णाला । फांदीवाटे तत्काळ आला । चीक शुभ्रसा बाहेर ॥१२॥ मग
 मात्र खात्री झाली । वाळल्या वृक्षा पालवी फुटली । श्रीगजानन माऊली । खरीच आहे महासंत ॥१३॥
 आतां पितांबराविशीं । शंका न धरणें मानसीं । चला घेऊन गांवासी । हा त्यांचा शिष्य असे ॥१४॥

याच्यायोगे करुन । कधीतरी गजानन । येतील कोंडोलीकारण । वांसरासाठीं गाय जैसी ॥१५॥ ते
 अवध्यासी मानवले । पितांबरसी मिरवीत नेले । ऐसे जेव्हा दिल्य झाले । तेव्हा भाव उदेला ॥१६॥ जैसा
 समर्थी आपुला । शिष्य डोमगांवी पाठविला । कल्याण नामें करुन भला । कल्याण करण्या जगाचें ॥१७॥
 तैसेच केले गुरुवरें । श्रीगजानन साजिरे । उदेले हे भाग्य खरे । त्या कोंडोली गांवचे ॥१८॥ श्रोते
 अजूनपर्यंत । तो आंबा आहे कोंडोलीत । इतरांपेक्षा असंख्यात । फळे येती त्याला ॥१९॥ त्या पितांबराचे
 भजती । कोंडोली गांव लागला जाणी । जेथ जाईल हिरकणी । तेथे ती मोल पावे ॥२०॥ मठ पितांबराचा ।
 कोंडोलीत झाला साचा । आणि अंतही त्याचा । ते ठायी झाला हो ॥२१॥ आता इकडे शेगांवांत ।
 महाराज आपुल्या मठांत । एके दिवशी उद्विग्न चित्त । होऊनिया बैसले ॥२२॥ शिष्य त्यांचे कारण ।
 पुसूं लागले कर जोडून । महाराज आपुले मन । कां हो अस्थिर जाहले ॥२३॥ तें महाराज वदले
 लोकांला । आमचा कृष्ण पाटील गेला । जो चिकनसुपारी आम्हांला । रोज आणुन देत असे ॥२४॥ त्याची
 झाली आठवण । राम त्याचा मुलगा लहान । आतां सुपारी चिकन । कोण देतो या ठायां ॥२५॥ राम थोर
 झाल्यावरी । करील माझी चाकरी । म्हणून मी या मठांतरी । आतां ना तयार राहावया ॥२६॥ ऐसे
 महाराज बोलता । जनालागी लागली चिंता । महाराजांचा विचार आतां । दिसतो येथून जाण्याचा ॥२७॥
 म्हणून कसेही करुन । जाऊं न द्यावे त्याकारण । चला आपण धरु चरण । महाराजांचे येवेळां ॥२८॥ ऐसा
 विचार मिळून केला । मंडळी आली मठाला । श्रीपतराव बंकटलाला । ताराचंद मारुती ॥२९॥ मंडळीतीं
 धरिले चरण । महाराज आम्हां सोडून । तुम्ही आपुले ठिकाण । राहण्याचें अत्य करुं नये ॥३०॥ तुमची
 इच्छा असेल जेथ । तेथेच राहा शेगांवांत । परी सोडण्याचें मनांत । ग्राम हें आणू नका ॥३१॥ तें
 महाराज वाणी निघाली । तुमच्या गावांत आहे दुफळी । मला कोणाची जागा मुळीं । नको येथें राहावया
 ॥३२॥ जी कोणाची नसेल । ऐसी जागा जरी घाल । तरीच राहणें होईल । माझें या शेगांवी ॥३३॥
 ऐसी गोष्ट ऐकिली । तेव्हा मंडळी चिंतावली । समर्थीनीं आज्ञा केली । मोठ्या पेंचाची आपणा ॥३४॥

कोणाच्या जागेत । राहण्या तयार नाहीत । सरकार यांच्या प्रीत्यर्थ । जागा ती देईल कशी ॥ ३५ ॥
 भूषण आपुल्या साथीचें । सरकारास नाही साचें । बंकटलाल बोलला वाचे । ऐसे संकट घालूं नका ॥ ३६ ॥
 सरकार धार्मिक कृत्याला । जागा देईल हा न उरला । भरवंसा तो आम्हांला । हे राज्य परक्याचे ॥ ३७ ॥
 म्हणून आम्हांपैकी कोणाची । जागा द्या मागून साची । आहे तयारी आमुची । ती तुम्हां घावयास ॥ ३८ ॥
 समर्थ केले भाषण । काय हे तुमचें अज्ञात । जमिनीची मालकी पूर्ण । आहे सच्चिदानंदाची ॥ ३९ ॥
 राजे कित्येक भूमीवरी । आजवरी झाले तरी । जागा कशाची सरकारी । इचा मात्रक पांडुरंग ॥ ४० ॥
 व्यवहारदृष्ट्या मात्रकपण । येते राजालागून । त्याचें नाही भूषण । तुम्ही प्रयत्न करा जा ॥ ४१ ॥ जागा
 मिळेल प्रयत्न करितां । पुढें नका बोलूं आतां । हरी पाटलाच्या हातां । यश येईल तिः संशय ॥ ४२ ॥
 हरी पाटलाकडे आली । मंडळी ती अवधी भली । त्यांच्या सल्ल्यानें मागितली । जागा अर्ज करून ॥ ४३ ॥
 बुलढाण्याचा सर्वाधिकारी । साहेब होता नामे 'करी' । त्यानें एक एकर जागा खरी । अर्जविरून दिली
 असे ॥ ४४ ॥ आणि ऐसे म्हणाला । तुम्ही दोन एकरांस्तव अर्ज केला । परी मी तूर्त तुम्हांला । एक
 एकर देतसे ॥ ४५ ॥ तुम्ही एक वर्षात । जागा केल्या व्यवस्थित । तुमचा मी पुरवीत हेत । जागा आणिक
 देऊनिया ॥ ४६ ॥ तो ठराव सरकारचा । आहे दफ्तरी नमूद साचा । समर्थांच्या वाणीचा । प्रभाव खचित
 लोकोत्तर ॥ ४७ ॥ मग हरी पाटील । बंकटलाला । निघते झाले वर्गणीला । द्रव्यनिधी क्षणांत जमला ।
 आणि काम झाले सुरू ॥ ४८ ॥ या पुढील अवघे वृत्त । येईल पुढल्या अश्यायांत । सत्पुरुषाचा
 पुरविण्यात हेत । देव राहे तत्पर सदा ॥ ४९ ॥ विठ्ठल पाटील डोंगरगांवचा । लक्ष्मण पाटील वाडेगांवचा ।
 जगु आबा शेगांवचा । हे पुढारी वर्गणीचे ॥ ५० ॥ श्रीदासगणविरचित । हा श्रीगजाननविजय नामें
 ग्रंथ । ऐका श्रोते सावचित्त । निजकल्याण व्हावया ॥ ५१ ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १३

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १३

श्रीगणेशाय नमः ॥ हे संतवरदा श्रीधरा । हे दयेच्या सागरा । हे गोपगोपीप्रियकरा ।
तमालनीळा पाव हरी ॥१॥ तुझे ईशत्व पाहण्याकरितां । जेव्हां झाला विधाता । गाई वासरे चोरितां ।
यमुनातटीं गोकुळांत ॥२॥ तेव्हां तू निजलीले करून । गाई वासरे होऊन । ब्रह्मदेवाकारण । आपले
ईशत्व दाविले ॥३॥ दुष्ट ऐशा कालियाला । यमुनमाजी तुडवून भला । रमणकद्वीपा धाडिला । गोप
निर्भय करण्यास ॥४॥ तेवीं माझ्या दुर्दैवा । तुडवुनीया वासुदेवा । दासगणू हा करावा । निर्भय सर्व
बाजूंनी ॥५॥ मी अजाण भक्त तुझा हरी । परी देवा कृपा करी । मी आहे अनधिकारी । योग्य न तुझ्या
कृपेस ॥६॥ ऐसें जरी आहे सत्य । परी नको पाहूं स अंत । माझी चिंता वार त्वरित । आपुल्या
कृपाकटाक्षें ॥७॥ आता श्रोते सावधान । बंकट, हरी लक्ष्मण । विठू जगदेवादि मिळून । गेले वर्गणी
जमावावया ॥८॥ भाविकांनी वर्गणी दिली । कुत्सितांनी कुटाळी केली । वर्गणीची का हो पडली ।
जरूर तुमच्या साधूस्तव ॥९॥ गजानन म्हणतां महासंत । जें न घडे तें घडवीत । मग त्यांच्या
मठाप्रत । वर्गणी ही कशाला ? ॥१०॥ कुबेर त्यांचा भांडारी । मग कशास फिरता दारोदारी ? । चिठ्ठी
कुबेराच्यावरी । करा म्हणजे काम झालें ॥११॥ ऐसें ऐकतां भाषण । जगदेव बोलला हांसोत । या
भिक्षेचें कारण । आहे तुमच्या बऱ्यासाठीं ॥१२॥ श्रीगजाननासाठीं । नको बांधणे मठ-मठीं । ह्या
अवघ्या आटा आटी । तुमचें कल्याण व्हावयास ॥१३॥ स्वामी गजाननाचा । त्रैलोक्य हाचि मठ
साचा । अवघीं वने हा बगीचा । पलंग ज्यांचा मेदिनी ॥१४॥ अष्टसिद्धी दासीपरी । राबताती
ज्याच्या घरीं । तो न तुमची पर्वा करी । त्याचें वैभव निराळें ॥१५॥ सविता सूर्यनारायण ।
त्यासी दीप कोठून । प्रकाश देऊ शकेल जाण । प्रतिकार करण्या तमाचा ॥१६॥ तो मुळीच
प्रकाशमयीं । त्याला दीपाचें काज नाहीं । हलकारा तो कोवून होई । सार्वभौमा भूषवितां ॥१७॥
इच्छा ऐहिक वैभवाची । असते मानवांप्रति साची । ती आहे व्हावयाची । पूर्ण या पुण्यकृत्यानें
॥१८॥ रोग बरा करण्या भली । औषधाची योजना केली । प्राणासाठीं नसे झाली । ती हे द्यानी

धरा हो ॥१९॥ रोग भय शरीरास । नाही मुळींच प्राणास । जन्ममरण हेंही त्यास । नाही मुळी
 राहिलें ॥२०॥ तैसी तुमची सुसंपन्नता । रक्षण व्हाया सर्वथा । पुण्यरूप औषधी आतां । मिळणे भाग
 आहे की ॥२१॥ संपन्नता हे शरीर । रोग त्याचे अनाचार । त्याचा नाश होणार । या पुण्यरूप
 औषधीतें ॥२२॥ म्हणून पुण्यसंचय करा । कुतर्क ना चित्तीं धरा । पुण्य मेदिनींमाजीं पेंरा । करा
 आपुल्या संपत्तीचा ॥२३॥ बीज पेरिता खडकावर । ते वायां जाते साचार । त्यास कधीं ना येणार ।
 मोड हें ध्यानीं धरावें ॥२४॥ अनाचार दुर्वासता । हे खडक असती जाणा । तेथें टाकिल्यावरी
 दाणा । तें किडे पांखरे भक्षिती ॥२५॥ संतसेवेसमान । कोणतें नाही पुण्य आत । स्वामी साप्रंत
 गजानन । मुगुटमणी संतांचे ॥२६॥ संतकार्यास कांहीं देता । अगणित होतें सर्वथा । एक दाणा टाकितां ।
 मेदिनींमाजीं कणीस होतें ॥२७॥ त्या कणसास दाणे येती । एकाचेच बहुत होती । तीच पुण्याची आहे
 स्थिती । हें बुध हो विसरूं नका ॥२८॥ ऐसें बोलतां साचार । कुटाळ झाले निरुत्तर । खरे तत्व
 असल्यावर । कुंठित गती तर्काची ॥२९॥ नेता असल्या वजतदार । वर्गणीं ती जमे फार । क्षुल्लकाच्यानें
 न होणार । कार्य कधी वर्गणीचें ॥३०॥ असो मिळाल्या जागेवरी । कोट बांधिला सत्वर । झट्ट
 लागले गांवकरी । मग वाण कशाची ॥३१॥ बांधकाम कोटाचें । चालतां शेगांवीं साचें । दगड चुना
 रेतीचें । सामान गाड्या वाहती ॥३२॥ त्या वेळीं समर्थ स्वारी । होती जुन्या मठावरी । त्यांनी
 विचार अंतरी । ऐशा रीतीं केला हो ॥३३॥ आपण तेथें बसल्याविणे । काम न चाले झपाट्याने ।
 म्हणून कौतुक समर्थीं । केले कसें ते परियेसा ॥३४॥ एका रेतीच्या गाडावरी । समर्थींची बसली
 स्वारी । तो गाडीवान झाला दुरी । महार होता म्हणून ॥३५॥ तयीं महाराज बदले त्यास । कां रे
 खालीं उतरलास ॥३६॥ महार बोले त्यावरी । महाराज तुमच्या शेजारीं । मी न बसे गाडीवरी । ते आम्हां उचित नसे ॥३७॥ मारुती रामरूप
 झाला । परी रामासन्निध नाही बसला । तो उभाच पहा राहिला । कर जोडुनी रामापुढें ॥३८॥

बरे बापा तुझी मर्जी । त्यास हरकत नाही माझी । बैलांतो, नीट चला आजी । गाडीवाल्या-
 मागून ॥ ३९ ॥ बैल तैसे वागले । नाही कशास बुजले । गाडीवाल्यांवाचून आले । नीट सांकेतिक
 स्थळास ॥ ४० ॥ समर्थ रवालीं उतरले । मध्यभागीं येऊन बसले । तेथेच हल्लीं काम झाले । त्यांच्या
 भव्य समाधीचें ॥ ४१ ॥ ही जागा शेगांवांत । आहे दोन नंबरांत । त्रेचाळीस पंचेचाळीस । सातशे
 सर्व्हे नंबराच्या ॥ ४२ ॥ महाराज बसले ज्या ठिकाणीं । तीच यावी मेदिनीं । मध्यभागा म्हणूनी ।
 हें करणें भाग पडलें ॥ ४३ ॥ त्या दोन नंबरांतून । जागा थोडथोडी घेऊन । साधिला तो मध्य जाण ।
 ऐसें चतुर कारभारी ॥ ४४ ॥ एक एकराचा हुकूम झाला । परी बांधकामाच्या वेळेला । समाधिमध्य
 साधण्याला । जागा थोडी पडली कमी ॥ ४५ ॥ त्यासाठी म्हणून । अकरा गुंठे जास्त जाण । जमीन
 ती घेऊन । बांधकाम चालविलें ॥ ४६ ॥ पुढाऱ्यांच्या होतें मतीं । वचत दिलें अधिकाऱ्यांनी । आणिक
 एक एकर तुम्हांलागुनी । काम पाहून जागा देऊं ॥ ४७ ॥ यास्तव केले धाडस । अकरा गुंठे घेण्यास ।
 परी तें गेले विकासास । एका दुष्टाच्या बातमीमुळे ॥ ४८ ॥ यामुळे पुढारी । थोडे घाबरले अंतरीं ।
 त्यांत जो पाटील होता हरी । तो बोलला समर्था ॥ ४९ ॥ अकरा गुंठे जागेचा । तपास करावया
 साचा । एक जोशी नांवाचा । आला असे अधिकारी ॥ ५० ॥ हांसत हांसत पाटलाला । समर्थातें
 शब्द दिला । जागेबद्दल जो कां झाला । दंड, तुम्हा तो माफ होईल ॥ ५१ ॥ त्या अधिकारी
 जोशाप्रती । समर्थांनी दिली स्फूर्ती । चाललेल्या प्रकरणावरती । शेरा त्यांनी मारिला ॥ ५२ ॥ कीं
 हा दंड झालेला । विनाकारण आहे भला । दंड ! गजानन संस्थेला । परत द्यावा म्हणून ॥ ५३ ॥ मी
 करून आलो चीकशी । जाऊन त्या शेगांवासी । या घडलेल्या प्रकारासी । दंड होणे उचित
 नाही ॥ ५४ ॥ म्हणून तो माफ केला । ऐसा हुकूम जेव्हां आला । तें हरी पाटलाला । आनंद झाला
 विशेष ॥ ५५ ॥ तो म्हणे समर्थांचे । वाक्य ना रवेटें व्हावयाचें । मजवरी किटाळ महाराचें ।
 येऊन गेले नुकते एक ॥ ५६ ॥ त्या वेळीं महाराजांनीं । भिऊं नकोस म्हणोनी । तुझ्या एकाही

केसालागुनी । धक्का न त्याचा बसेल ॥ ५७ ॥ तेंच खरें अखेर । घडून आलें साचार ।
 तेसाच हाही प्रकार । आज दिनी झालासे ॥ ५८ ॥ समर्थवाक्य रवोटें झालें । ऐसें कोणी न कधी
 ऐकिलें । असो शेगांवाचे लागले । लोक भजती स्वामींच्या ॥ ५९ ॥ आतां नव्या जागेत आल्यावर ।
 जें कांहीं घडलें प्रकार । म्हणजे समर्थांचे चमत्कार । ते आतां वर्णितो ॥ ६० ॥ मेहेकरच्या सान्निध्याला ।
 सवडद नामें ग्राम भला । त्या गांवीचा एक आला । गंगाभारती गोसावी ॥ ६१ ॥ यास होता
 महारोग । कुजून गेले अवघे अंग । उरली न पडल्यावांचून भेग । जागा दोन्ही पायांला ॥ ६२ ॥
 करपद बोटे झडून गेली । तनुप्रती चढली लाली । काताच्या सुजल्या पाळी । कंठू सुटला तनूतें ॥ ६३ ॥
 म्हणून गंगाभारती । त्या महारोगा त्रासला अती । समर्थांची ऐकोन कीर्ती । शेगांवासी पातला ॥ ६४ ॥
 श्रोते त्या गोसाव्याप्रत । लोक आडवू लागले बहुत । तुला रक्तपिती आहे सत्य । तूं न जावें दर्शना
 ॥ ६५ ॥ महाराज दिसतील ऐंशा ठायीं । उभा राहून दर्शन घेई । कधींही ना जवळ जाई । त्यांचे
 चरण घरावया ॥ ६६ ॥ हा स्पर्शजन्य रोग फार । म्हणून वैद्य डॉक्टर । सांगती याचा विचार । तूं
 आपुल्या मनीं करी ॥ ६७ ॥ परी एके दिनी गंगाभारती । चुकवून अवघ्या लोकांप्रती । येता
 झाला सत्वर गती । प्रत्यक्ष दर्शन घ्यावया ॥ ६८ ॥ डोई ठेवितां पायावर । समर्थांनी चापट थोर ।
 मारिली त्याच्या डोक्यावर । अति जोरानें विबुध हो ॥ ६९ ॥ म्हणून तो उभा ठेला । समर्थांस
 न्याहाळू लागला । स्वामींनी त्याचे थोबाडाला । दोन्ही करे ताडिले ॥ ७० ॥ फडाफड मारिल्या
 मुरवांत । आणिक वरती एक लाथ । रवाकरोनी बेडक्याप्रत । थुंकले त्याच्या तनूवरी ॥ ७१ ॥
 तोच त्याने मानिला । समर्थांचा प्रसाद भला । बेडका होता जो कां पडला । त्याच्या अंगावर ।
 ॥ ७२ ॥ तो त्याने घेऊन करी । चोळून अवघ्या शरीरी । लाविता झाला मलमापरी । आपुल्या
 सर्व अंगास ॥ ७३ ॥ तो प्रकार पाहतां । एक कुटाळ तेथे होता । तो गोसाव्यासी बोलतां । झाला
 पाहा येणें रीति ॥ ७४ ॥ आधीच शरीर नासलें । तुझें आहे बापा भलें । त्यावरी त्यांनी टाकिले ।

या अमंगळ बेडक्यातें ॥७५॥ तो तू प्रसाद मानिला । अवध्या अंगातें चोळिला । जा लावून साबणाला । धुवून टाकी सत्वर ॥७६॥ हे ऐसे वेडेपेर । विचरुं लागतां भूमीवर । त्यांशी अंधश्रद्धेचे नर । साधू ऐसे मानिती । ॥७७॥ त्याचा परिणाम ऐसा होतो । अविधी कृत्यांस ऊत येतो । तो येतां सहज जातो । समाज तो रसातळां ॥७८॥ यासी तुझेंच उदाहरण । तूं औषध घेण्याचे सोडून । आत्मास की रे धांवून । या वेड्यापिशापाशीं ॥७९॥ गोसावी तें ऐकतां । हसूं लागला सर्वथा । म्हणे तुम्ही येथेंच चुकतां । याचा करा विचार ॥८०॥ अमंगळ साधूपासी । कांही न राहातें निश्चयेसी । कस्तुरीच्या पोटाशी । दुर्गंधी ना बसे कदा ॥८१॥ तुम्हा दिसला बेडका । तो हा प्रत्यक्ष मलम देखा । कस्तुरीच्या सारखा । सुवास येतो यालागीं ॥८२॥ तुम्हां संशय असल्यास । पाहा माझ्या अंगास । हात लावूनिया खास । म्हणजे कळून येईल कीं ॥८३॥ त्यात थुंक्याचें नांव नाही । अवधी औषधी आहे पाही । मी इतुका वेडा नाहीं । बेडक्यास मलम माननारा ॥८४॥ तुझा त्यासी संबंध नव्हतां । म्हणून बेडका दिसला तत्वतां । समर्थांची योग्यता त्वां न मुळीं जाणिली ॥८५॥ त्याचें पाहण्या प्रत्यंतर । चाल जाऊं एकवार । स्नान केलेल्या जागेवर । वेळ आतां करुं नको ॥८६॥ समर्थ स्नान प्रतिदिवशीं । करतील त्या जागेसी । तेथल्या ओल्या मातीसी । मी लावितों निजांगा ॥८७॥ ऐसा संवाद तेथे झाला । दोघे गेले स्नानस्थला । तो कुटाळासी आला । अनुभव गोसाव्यापरीच ॥८८॥ मृत्तिका स्नानस्थलाची । दीर्घांनीही घेतली साची । तो गोसाव्याच्या हातीं । बैसली औषधी होऊन ॥८९॥ कुटाळाच्या हातांत । ओलीच माती आली खचित् । दुर्गंधीही किंचित् । येत होती तियेला ॥९०॥ तो प्रकार पाहतांक्षणी । कुटाळ घोटाळला मनीं । कुत्सित कल्पना सोडुनी । शरण गेल्या समर्था ॥९१॥ असो कोणी गोसाव्यातें । जवळ बसू देत नव्हते । हा दूर बसून भजनातें । करी स्वामीपुढे नित्य ॥९२॥ आवाज गंगाभारतीचा । पहाडी गोड मधुर साचा । अभ्यास होता गायनाचा । त्या गंगाभारतीला ॥९३॥ ऐसे पंधरादिवस

गेले । रोगाचें स्वरूप पालटलें । लालीतें ते सोडिलें । तयाचिया अंगाला ॥१४॥ चाफे झाले
 पूर्ववत् । भेगा पदींच्या निमाल्या समस्त । दुर्गंधीचा मोडला त्वरित । ठाव त्याचा श्रोते हो ॥१५॥
 गोसाव्याचे ऐकून भजन । होई संतुष्ट समर्थमन । प्रत्येक जिवाकारण । गायत हें आवडतें ॥१६॥
 बायको गंगाभारतीची । अनुसूया नांवाची । ती शेगांवी आली साची । न्याया निज पतीला ॥१७॥
 संतोषभारती कुमार । होता तिच्या बरोबर । येऊन पतीस जोडिले कर । चला आतां गांवातें ॥१८॥
 तुमची व्याधी बरी झाली । मी ती दृष्टी पाहिली । समर्थ साक्षात् चंद्रमौळी । आहेत हेंच खरें
 असे ॥१९॥ मुलगा तेंच बोलला । म्हणे बापा गांवी चला । पुसून गजानन महाराजाला । येथें राहणें
 पुरे झालें ॥२०॥ गंगाभारती म्हणे त्यावर । मला नका जोडू कर । आजपासून साचार । मी तुमचा
 खचित नाहीं ॥२१॥ ही अनार्थांची माऊली । स्वामी गजानन येथें बसली । त्यांनी माझी उतरविली ।
 धुंदी चापट मारून ॥२२॥ राख लाविली अंगाप्रत । आणि चित्त तुझें संसारात । केलीस विटंबना
 बहुत । या भगव्या वस्त्राची ॥२३॥ ऐसे संकेतें बोलले । थापट्या मारून जागें केलें । आतां डोळे
 उघडिलें । संसाराचा संबध नको ॥२४॥ हे संतोषभारती कुमार । तूं तुझ्या आईस नेई घरा । येथे
 नको राहूं जरा । सवडद जवळ करावें ॥२५॥ हिचें जीवमान जोवरी । तोंवरी हिची सेवा करी । ही
 तुझी माय खरी । हिला अंतर देऊ नको ॥२६॥ मातोश्रींची करितां सेवा । तो प्रिय होतो वासुदेवा ।
 पुंडलिकाचा ठेवावा । इतिहास तो डोळ्यांपुढे ॥२७॥ मी येता सवडदांत । पुन्हां रोग होईल पूर्ववत् ।
 म्हणून त्या आग्रहांत । तुम्हीं न पडावे दोघांती ॥२८॥ आजवरी तुमचा होतो । आतां देवाकडे जातो ।
 तरजन्माचा करुन घेतों । कांही तरी उपयोग ॥२९॥ हा वाया गेला खरा । तराचा जन्म साजिरा ।
 चुकेल चीन्याशींचा फेरा । ऐसे साच सांगितलें ॥३०॥ समर्थकृपेनें निश्चिती । झाली मला ही
 उपरती । या परमार्थखिरींत माती । टाकू नका रें मोहाची ॥३१॥ ऐसे सांगून कुटुंबाला । मुलासह
 सवडदाला । दिले धाडून राहिला । आपण तसाच शेगांवी ॥३२॥ पदपदांतरे समर्थीची । आवडीने

म्हणावी साची । त्यास कला गायनाची । येत होती विबुध हो ॥ १३ ॥ प्रत्यहीं ती अस्तमाना ।
 एकतारा घेऊन जाणा । समर्थाच्या सान्निधाना । बैसून भजन करातसे ॥ १४ ॥ ऐकून त्याचें भजन ।
 इतरांचेही हर्षे मन । वस्तु अशीच आहे गान । रंजविणारी सर्वाते ॥ १५ ॥ हा गंगाभारती बरा झाला ।
 रोगाचा पत्ता मोडला । मलकापुरास पुढें गेला । गजाननाच्या आज्ञेने ॥ १६ ॥ असो एकदा पौषमासी ।
 झ्यामसिंग आला शेगांवासी । बोलतां झाला समर्थासी । माझ्या गावास चला हो ॥ १७ ॥ मम भाच्याच्या
 गृहाला । अडगांवी नेण्याला । मी आलों होतों आपणाला । तयी आपुला करार ॥ १८ ॥ ऐसा होता समर्था ।
 मी नाही येत आतां । तकी करुं आग्रह वृथा । पुढें मार्गे येईन ॥ १९ ॥ त्याला दिवस झाले बहुत ।
 आतां चला मुंडगांवांत । मी आहे आपुला भक्त । माझी इच्छा पूर्ण करा ॥ २० ॥ मुंडगांवांत माझे
 घरी । कांहीं दिवस राहा तरी । मी अवघी करुन तयारी । त्याया आलो आपणां ॥ २१ ॥ झ्यामसिंगा
 बरोबर । मुंडगांवी आले साधुवर । दर्शना लोटले नारीनर । तो न आनंद वर्णवे ॥ २२ ॥ झ्यामसिंगाते
 भंडारा । घातिला असे थोर खरा । मुंडगांव झाले गोदातीरा । दुसरें कीं हो पैठण ॥ २३ ॥ पैठणा-
 माजी एकनाथ । मुंडगांवीं गजानन संत । भजती दिंड्या अमित । आल्या भजन करावया ॥ २४ ॥
 आचारी लागले स्वैंपाका । अर्धा स्वैंपाक झाला तिका । तें महाराज बोलले देखा । ऐसे
 झ्यामसिंगासी ॥ २५ ॥ झ्यामसिंगा, आज चतुर्दशी । मुळींच आहे रिक्त तिथी । भोजनाच्या पंक्ती ।
 पौर्णिमेला होऊं दे ॥ २६ ॥ झ्यामसिंग बोलला यावर । स्वयंपाक झाला तयार । लोक जमले आहेत फार ।
 आपला प्रसाद द्यावया ॥ २७ ॥ स्वामींनीं केले बोलणें । तुजें व्यवहारदृष्टीनें । योग्य परी हें न माते ।
 त्या जगदीश्वराला ॥ २८ ॥ झ्यामसिंगा ! हें अन्न । न येईल उपयोगाकारण । तुम्हां प्रापंचिकालागून ।
 आपलेच व्हावें वाटते ॥ २९ ॥ पंक्ती बसल्या भोजना । तीं एका एकी आकाश जाणा । भरुन आले
 गर्जना । होऊं लागली मेघांची ॥ ३० ॥ चमकें वीज माथ्यावरी । झंझावात सुटला भारी । कडकडा तीं
 कांतारी । लागली झाडे मोडावया ॥ ३१ ॥ घटकेत पाणी पाणी झालें । अन्न अवघे वाया गेलें । मग

इयामसिंगाने वितविले। महाराजांस येणें रीतीं ॥३२॥ आतां महाराज उद्यां तरी। मुळी न व्हावे
 आजच्या परी। हिरमुष्टी होऊन बसली खरी। अवघी मंडळी गुरुराया ॥३३॥ निवारा या
 पर्जन्याला। हा तव्हे पावसाळा। अगांतुक बेठा आला। आमचा नाश करावया ॥३४॥ आतां
 पाऊस पडेल। तरी शेतीचें होईल। वाटोळें तें पाहा सकळ। मग म्हणतील लोक ऐसें ॥३५॥
 इयामसिंगे केलें पुण्य। हा भंडारा घालून। ते भोवले आम्हा लागून। वा खूप तऱ्हा पुण्याची ॥३६॥
 तें महाराज म्हणाले इयामसिंगा।। ऐसा संचित होसी कां गा। तुला न उद्यां देईल दगा। हा
 पर्जन्य कधीही ॥३७॥ आतांच मी वारितो त्यासी। ऐसे बोलोन आकाशासी। पाहू लागले
 पुण्यराशी। तो आभाळ फांकले ॥३८॥ मेघ क्षणांत निघून गेले। सर्व ठायीं उन पडले। हें
 एका क्षणांत झाले। अगाध सत्ता संतांची ॥३९॥ दुसरे दिवशी पौर्णिमेला। थोर भंडारा पुन्हा
 झाला। तो नियम चालला। अजून त्या मुंडगांवी ॥४०॥ इयामसिंगाने आपुली। इस्टेट सर्व अर्पण
 केली। महाराजांचे चरणी भली। त्या मुंडगांव ग्रामांत। लोक त्या मुंडगावात। समर्थीचे झाले
 भक्त। पुंडलिक भोकरे म्हणूनी त्यांत। एक जवान पोण्या असे ॥४१॥ हा उकिरड्या नामक
 कुणव्याचा। पुत्र एकुलता एक साचा। भक्त झाला महाराजांचा। ऐन तारुण्यामाझारी ॥४२॥
 हे उकीर्डा नाम वऱ्हाडांत। पोर नसल्या वांचत। लोक नवसें ठेवितात। ऐसा प्रघात त्या प्रांती ॥४३॥
 तें पेंटर्या तेलंगणात। केर पुंजा महाराष्ट्रांत। तैसा उकीर्डा वऱ्हाडांत। तांव ठेविती बालकाचे ॥४४॥
 हा पुंडलिक वद्य पक्षासी। करावया वारीसी। येते नियमं शेगांवासी। द्याया दर्शत समर्थीचें ॥४५॥
 जैसें कां ते वारकरी। वद्य पक्षामाझारिं। जाती इंद्रायणीचें तीरीं। देहू आळंदी गावाला ॥४६॥
 तैसाच हा वऱ्हाडांत। वारी वद्य पक्षात। करी येऊन शेगांवात। परम भावभक्तीनें ॥४७॥
 असो एकदां वऱ्हाडांत। रोग ग्रंथिक सन्निपात। बळावला अत्यंत। गांव बाहेर पडले कीं ॥४८॥
 या तापांत ऐसें होतें। प्रथमतां थंडी वाजते। अंग ज्वरानें तप्त होतें। डोळे होती लाल बहु ॥४९॥

आणि कोवेतरी सांख्यावर । ग्रंथि उठें सत्वर । ती होता करी जोर । वात तिच्या मागूनी ॥५१॥
 मग रोगी बरळतसे । शुद्धि न कांही राहतसे । तलखी अंगाची होत असे । बेशुद्ध होई क्षणाक्षणां ॥५२॥
 पूर्वी हा रोग विपरीत । नव्हता भरतरवंडांत । त्याचा वास युरोपांत । होता मोठ्या प्रमाणी ॥५३॥ ती
 सांथ इकडे आली । गांवोगांव पसरली । त्याच्या प्रतिकारा सोडून दिलीं । लोकांनी ती घरेंदारे ॥५४॥
 त्या दुर्धर सांथीची स्वारी । आली पाहा मुंडगांवावरी । तो पुंडलिकाची आली वारी । शेगांवास
 निघाला ॥५५॥ कसकस त्याला घरीच आली । परी तो त्याने चोरिली । शेगांवाची वाट धरली ।
 आपुल्या पित्यासमवेत ॥५६॥ येतां पांच कोसांवर । शरीरासी भरला ज्वर । एक पाऊल भूमीवर ।
 त्याच्यातें टाकवेता ॥५७॥ गांठ उठली बगलेंत । हैराण झाला रस्त्यांत । ऐसें पाहून पुसें तात । कां रें
 पुंडलिका ऐसें करिशी १ ॥५८॥ पुंडलिक म्हणे बापाला । बाबा मशीं ताप आला । गोळा एक
 कांखेला । उठला आहे येधवा ॥५९॥ शाक्ती सारी क्षीण झाली । आतां मशीं न चालवें मुळीं । काय
 काय करूं ही राहिलीं । वारी हाय रे दुर्देवा ॥६०॥ हे स्वामी दयाधना । वारीस खंड पाडी ना । दाव
 तुझ्या दिल्य चरणा । भक्तवत्सला कृपानिधी ॥६१॥ वारी सांग झाल्यावर । मग येऊं दे खुशाल
 ज्वर । जरी सांडले शरीर । तरी न त्याची पर्वा मला ॥६२॥ माझा पुण्यठेवा हीच वारी । ती रक्षण
 आतां करी । ही साथ झाली वैरी । नाश तिचा करावयातें ॥६३॥ शरीरसामर्थ्य जोवर । परमार्थ घडें
 तोंवर । बापही झाला चिंतातुर । ती मुलाची पाहून स्थिती ॥६४॥ तोही रडू लागला । हा एकुलता एक
 पुत्र भला । देवा न दिवा नेई भला । हा माझ्या वंशाचा ॥६५॥ उकिर्डा म्हणे पुत्रास । गाडीघोडे बसावयास ।
 आणूं कां या समयास । तुला बाळा बसावया ॥६६॥ पुंडलिक वदे तयावरी । झाली पाहिजे पायींच वारी ।
 उठत बसत कसे तरी । जाऊं चला शेगांवा ॥६७॥ मध्येच मृत्यू आल्यास । शव तरी ने शेगांवास ।
 नको करूं शोकास । हेंच आतां सांगणे ॥६८॥ बसत उठत पुंडलिक आला । अति कष्टे शेगांवाला ।
 पाहून स्वामी समर्थाला । घातलें त्यानें दंडवत ॥६९॥ तो समर्थानीं माव केली । एका हातानें

दाबिली । कांख त्यांनीच आपुली । अति जोर करोनिया ॥७०॥ आणि केलें मधुरोत्तर ।
 पुंडलिका ! तुझें गंडांतर । टळले आतां तिळभर । चिंता त्याची करुं नको ॥७१॥ तैसे महाराज
 बदतां क्षणी । पुंडलिकाची गांठ जाणी । गेली जागच्या जागी जिरोती । ताप तोही उतरला ॥७२॥
 कंप अशक्ततेनें । राहिला देहाकारणे । करी पुंडलिकाच्या मातेनें । आणिला नैवेद्य वादून ॥७३॥ घांस
 त्या नैवेद्याचे । समर्थ घेतां दोत साचे । कांपरे ते पुंडलिकाचे । गेले बंद होवीतिया ॥७४॥ पुंडलिक
 झाला पूर्ववत् । अशक्तता राहिली किंचित् । हे गुरुभक्तीचें फळ सत्य । उघडा डोळे अंधातों ! ॥७५॥
 गुरु योग्य असल्यावरी । वायां न जाई सेवा खरी । कामधेनु असल्या घरीं । कां न इच्छा
 पुरतील १ ॥७६॥ सांग करुन वारीला । पुंडलिक गेला मुडगांवाला । हें जो चरित्र वाची भला ।
 त्यांचे टळेल गंडांतर ॥७७॥ संतचरित्र ना कहाणी । अनुभवाची खाण जाणी । मात्र अविश्वास
 मनीं । संतकथेचा न यावा हो ॥७८॥ श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजाननविजय नामे ग्रंथ । सुखद
 होवो भाविकांप्रत । हेंच देवा मागणें ॥७९॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य त्रयोदशोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १४

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - (१४)

श्रीगणेशाय नमः॥ हे कौसल्यात्मज रामराया । हे रघुकुलभूषणा करुणालया । सीतापते करा दया । आर्ता या लेकरासी ॥१॥ त्राटिकां त्वां उद्धरली । अहिल्या शिळा सजीव केली । शबरीची पुरविली । इच्छा तू दाशरथे ॥२॥ भक्तरक्षणा कारण । सोडिलें नृपसिंहासन । वानर केलेस बलवान । केवळ आपुल्या कृपेंतें ॥३॥ शिळा तरल्या सागरी । तुझ्या नामे रावणारी । बसविलास गादीं वरीं । भक्त आपुला बिभीषण ॥४॥ जो जो आला शरण पदा । तुझ्या कीं हें आनंदकंदा । दैन्य, दुःख, आपदा । त्याच्या त्वां वारिल्यास ॥५॥ हे मनीं आणावें । दासगणूस सांभाळावे । बालकाते धावावें । जननिविण कोणाकडे १ ॥६॥ तूं जननी जनिता सदगुरु । तूं भक्तांता कल्पतरु । भवतदीचें भव्य तारुं । तूंच कीं रे रामराया ! ॥७॥ एक खेडें गांवचा । रहिवासी मेहकर तालुक्याचा । बंडू तात्या तांवाचा । ब्राह्मण होता विबुध हो ॥८॥ हा बंडू तात्या ब्राह्मण । सदाचारसंपन्न । उदार होते ज्याचें मत । गृहस्थाश्रम चालवी ॥९॥ श्रोते या प्रपंचात । संकटें येती अतोनात । परी नाही पाहा सुदृढ । लोभ त्याचा मानवा ॥१०॥ या बंडूतात्या घरीं । पाहुणे येती वरच्यावरी । तो अवघ्यांची साच करी । सरबराई निजांगें ॥११॥ ऐसा क्रम चालला । संचय अवघा संपला । आली पाळी बिचाऱ्याला । कर्ज काढणें साहूचें ॥१२॥ घरदार पडलें गहाण । अगणित झाले त्या ऋण । लोकांप्रती दावण्या वदत । लाज वाटूं लागली ॥१३॥ विकावया न कांही उरलें । सदत अवघे साफ झाले । भांडे-कुंडें तेही गेलें । काय विपत्ती वर्णावी १ ॥१४॥ तगादे करिती सावकार । शिपाई धाडून वरच्यावर । भागवण्यासी दोत प्रहर । अडचण पडूं लागली ॥१५॥ कांता बीले टाकून । मुलें करिती अपमान । पत गेली उडून । उसने न कोणी देती हो ॥१६॥ ऐशा तापें तापला । जीव द्याया तयार झाला । पैसा संपतां प्रपंचाला । काही नसे किंमत ॥१७॥ जें सुखाचें वाटें स्थात । तेच दुःखाचें तिकेतन । संपून गेल्यावरी धन । सहज होतें त्याय हा ॥१८॥ बंडू तात्या विचार करी । जीव कोठें देऊं तरी । अफू खाऊन मरूं जरी । तरी ती द्याया पैसा नसे ॥१९॥ जरी जाऊन विहिरीवरी । जीव हा मी देऊं तरी । तितुक्यांत

कोणी येऊन वरी । जरी मला काढल्यास ॥ २० ॥ जीवही ना जाईल । उलटी फजिती होईल ।
सरकार शिक्षा देईल । आत्महत्यारा म्हणून मला ॥ २१ ॥ यापेक्षा हिमालया । जावे वाटे जीव द्याया ।
आत्महत्येचा ते ठायां । दोषही ना लागेल ॥ २२ ॥ पेसा करुनि विचार । पडला घराच्या बाहेर । अखेरचा
तो नमस्कार । केला त्यानें प्रपंचाला ॥ २३ ॥ एक लंगोटी घातली । राख अंगा लाविली । त्यानें ही
युक्ति केली । ओळख आपली बुजवावया ॥ २४ ॥ श्रोते अब्रुदारासी । जनतिंदेचे मानसी । भय वाटे
अहर्निशीं । हे सकळासी ठाऊक ॥ २५ ॥ बंडूतात्या म्हणे मनीं । हे दीनदयाळा चक्रपाणी । अवकृपा
मजलागोती । कां रे ऐसी केलीस ॥ २६ ॥ तुझ्यावरी विश्वास माझा । पूर्ण होता अधोक्षजा । तूं रंकाचा
करिशी राजा । ऐसे ऐकिले पुराणीं ॥ २७ ॥ ते सर्व खोटे झाले । प्रत्ययासी माझ्या आले । व्यर्थ कवींनी
रंगविले । चरित्र तुझे नारायणा ॥ २८ ॥ आतां जीव देतो परी । तुझ्यावरी मी श्रीहरी । याचा विचार कांही
करी । हत्या नको घेऊ मम ॥ २९ ॥ ऐसें मनी बोलला । तिकीट द्याया लागला । तो एक भेटला । विप्र
त्यासी स्टेशनांत ॥ ३० ॥ आतांच हरिद्वाराचे । तिकीट नको घेऊं साचे । घेऊन दर्शन संताचे । मग जावे
हरिद्वारा ॥ ३१ ॥ आपल्या वऱ्हाड प्रांतांत । श्रीगजातन महासंत । आहेत अवतरले सांप्रत । त्यांच्या
दर्शना जाय तूं ॥ ३२ ॥ संतदर्शन आजवरी । वायां न गेले भूमीवरी । उगाच वासून अंतरी । भलते
कांही करुं नको ॥ ३३ ॥ ऐसें बोलता ब्राह्मण । तात्या गेला गोंधळून । म्हणे हा मनुष्य कोण ॥
अवचित मसी भेटला ॥ ३४ ॥ किंवा याते ओळखिले । मी बंडूतात्या म्हणून भले । कांही न माझा
तर्क चाले । पुसूं तरी याते कसा ॥ ३५ ॥ कांही असो शेगांवासी । जाऊन वंदूं समर्थसी । ऐसें
बोलून मानसीं । शेगांवासी पातला ॥ ३६ ॥ दर्शना गेला ब्राह्मण । तो महाराज बदले हांसून । कां रे
देशी जाऊन प्राण । हिमालयासी बंडूतात्या ॥ ३७ ॥ अरे आत्महत्या करुं नये । हताश कदापि होऊं
नये । प्रयत्न करण्या चुकूं नये । साध्य वस्तु साधण्यास ॥ ३८ ॥ आतां जरी दिलास प्राण ।
प्रपंचाशी वासून । तरी येशील घेऊन । जन्म पुन्हां ते भोगावया ॥ ३९ ॥ नको जाऊं हिमालया ।

गंगेमाजी प्राण घाया । परत आपुल्या घरीं जाया । वेळ वेड्या करुं नको ॥४०॥ तिकीट घेतां जो भेटला । स्टेशनावरी ब्राम्हण तुला । ओळखिले का सांग त्याला १ । तो कोण होता हे कांही ॥४१॥ जा आतां घरी परत । राहूं नको लवही येथ । बापा तुझ्या मळ्यांत । आहे एक म्हसोबा ॥४२॥ त्या म्हसोबाच्या पूर्वेसी । बाभुळीच्या झाडापासी । खोदून पाहा मेदिनासी । दोन प्रहर रात्रीला ॥४३॥ काम जमीत खोदण्याचें । तूच एकटा करी साचें । खाली तीत फुटांचे । द्रव्य तुजला सांपडेल ॥४४॥ त्यांतून थोडे कर्जदार । देऊनी ऋणमुक्त होई खरा । तको सोडूंन बायकापोरां । उसते वैराग्य वाहूं नको ॥४५॥ ऐसें बोलतां गजानत । आनंदला तो ब्राह्मण । आला खेड्यास परतून । राख पुसून अंगाची ॥४६॥ रात्रीच्या वेळेला । मळ्यांत म्हसोबापासी आला । बाभुळीखालीं लागला । जमीत खोदाया कारण ॥४७॥ तो तीत फुटांवर । लागली श्रोते घागर । एक तांब्याची साचार । वेळणी होती जिच्या मुरवा ॥४८॥ त्या तांब्याच्या घागरीत । मोहरा सोन्याच्या चार शत । पडल्या त्याच्या दृष्टीप्रत । मग काय विचारतां १ ॥४९॥ करी घागर घेऊनियां । लागला तेथेच ताचावया । जय जय गजानत गुरुराया । ऐसें मुखें बोलून ॥५०॥ त्याच द्रव्येंकरुन । फेडिलें त्यानें अवघें ऋण । मळा होता पडला गहाण । तोही आणिला सोडवोनी ॥५१॥ घडी बसली प्रपंचाची । ही गजानतकृपेनें साची । वृत्ति बंडूतात्याची । गेली अती आनंदून ॥५२॥ जेवीं मृत्यूची घटका भरतां । अमृतकलश यावा हातां । वा सागरामाजीं बुडतां । तारुं दृष्टीस पडावे ॥५३॥ बंडूतात्यास तैसें झालें । दुःखाचे ते दिवस सरले । मग त्यानें पुढें केले । येणे पाहा शेगांबा ॥५४॥ दातधर्म तेथे केला । मोठ्या प्रमाणामाजीं भला । गजानताच्या पदी झाला । लीत अतन्यभावानें ॥५५॥ तई महाराज बदले त्यासीं । आम्हांस कां रे वंदिसी १ ज्यानें दिला आहे तुसी । द्रव्य घट तो वंदी तया ॥५६॥ आतां तरी येथून । खर्च करावा सांभाळून । उगे न करी उद्येपण । त्यांत नसे सार कांही ॥५७॥ जत सुखाचे सोबती । निर्वाणीचा श्रीपती । त्याची सदैव करी भक्ती । तो न उपेक्षी कदा तुला ॥५८॥

ऐसा उपदेश ऐकिला । समर्थासी वंदून भला । बंदूतात्या गांवास गेला । आपुल्या अती
 आनंदे ॥७९॥ एकेकाली सोमवती । पर्व आले निश्चिती । जी कां अमावस्या येती । सोमवारीं ती
 सोमवती हो ॥८०॥ या सोमवतीचे महिमात । पुराणांत केले कथन । त्या दिवशीं नर्मदास्नान । अवश्य
 म्हणती करावे ॥८१॥ म्हणून शेगांवची मंडळी । नर्मदेस जाया तयार झाली । तयारी त्यांती अवघी
 केली । पडशा वर्गरे भरुन ॥८२॥ मार्तंड पाटील, बंकटलाल । मारुती चंद्रभात, बजरंगलाल । यांती
 केला एक मेळ । ओंकारेश्वरी जाण्याचा ॥८३॥ बंकटलाल म्हणे अवघ्यांसी । आपण जातो
 नर्मदेसी । घेऊ सांगाते महाराजांसी । स्नान कराया नर्मदेचें ॥८४॥ चींघे मठामाजीं आले । समर्था
 विनवू लागले । ओंकारेश्वरी गुरुमाऊले । चला आमुच्या समवेत ॥८५॥ तुम्ही असल्या बरोबर ।
 काळाचाही नाही दर । घाला आम्हास पायावर । त्या ओंकारेश्वराच्या ॥८६॥ हा अधिकार मातेविना ।
 नाही पाहा इतरांता । आमुची विनंती हीच चरणा । त्यावे आम्हां नर्मदेसी ॥८७॥ तुम्ही आल्यावाचून ।
 आम्ही न हालूं येथून । बालहृद्दालागून । जतनी तीच पुरवितसे ॥८८॥ महाराज म्हणाले तयासी ।
 आहे नर्मदा माझ्यापाशीं । उगीच त्रास घायासी । जाऊं कशाला तिला मग १ ॥८९॥ मी या मठांत
 बैसून । करीत नर्मदेचें स्नान । तुम्ही या सारे जाऊन । श्रीओंकारेश्वराला ॥९०॥ तेथे राजा पूर्वकाली ।
 मान्याता भाग्यशाली । होऊन गेला महाबली । दिगंत ज्याची कीर्ती असे ॥९१॥ श्रीशंकराचार्य
 गुरुवर । यांती कराया जगदोद्धार । तेथेच दीक्षा साचार । परमहंसाची घेतली ॥९२॥ जा जा तुम्ही
 तया स्थला । भेटा माझ्या नर्मदेला । मात्र तेऊं तका मला । उगाच आग्रह करुन ॥९३॥ आतां
 पर्वाचे प्रयोजन । नाही राहिलें मजलागून । ऐसें ऐकतां चींघे जण । घट्ट धरिती पायांला ॥९४॥
 कांही असो तेथवरी । चला आमुच्या बरोबरी । लगेच येऊं माघारी । स्नान करुनी नर्मदेचें ॥९५॥
 महाराज म्हणाले ठीक ठीक । तुम्हीं दिसता दांभिक । नर्मदेचे आहे उदक । या आपुल्या विहिरीमध्ये
 ॥९६॥ तिला टाकून आपण । तेथे कराया गेलो स्नान । तरी राग येईल दारुण । माझ्या त्या

नर्मदेला ॥ ७७ ॥ म्हणून सांगतो तुम्हींच जावे। मला न आग्रहा करावे। माझे वचन मानावे।
 यात तुमचे कल्याण ॥ ७८ ॥ मग मारुती चंद्रभान। करुं लागला भाषण। आम्ही घेतल्यांचून।
 आपणां न जाऊं कीं ॥ ७९ ॥ समर्थ म्हणाले मी तेथे। आल्या होईल विपरीत। मग तुम्ही दोष मात्र।
 देऊं नये आम्हांला ॥ ८० ॥ ऐसें मठांत बोलणें झालें। अवघे ओंकारेश्वरा आलें। पर्वासिं मिळाले।
 लोक तेथें अपार ॥ ८१ ॥ नर्मदेचे अवघे घाट। स्त्रीपुरुषांनीं भरले दाट। मुंगीलाही नसे वाट। जाया
 हराच्या मंदिरी ॥ ८२ ॥ कोणी स्नानास उतरले। कोणी संकल्प ऐकू लागले। कोणी घेऊन बेलफुलें।
 जाऊं लागले मंदिरांत ॥ ८३ ॥ कोणी बर्फी पेढे खवा। बसून खाऊं लागले मेवा। थव्यामार्गे लागला
 थवा। तेथे भजनकल्यांचा ॥ ८४ ॥ पर्व संपेपर्यंत। अभिषेकाची मंदिरांत। गर्दी झाली अत्यंत। शब्द
 कोणाचा कोणा न कळे ॥ ८५ ॥ रम्यशा त्या ओंकारी। समर्थांची बैसली स्वारी। पद्मासन घालूनी।
 कांठावरी। त्या महानदी नर्मदेच्या ॥ ८६ ॥ चौघे दर्शित घेऊन आले। समर्थां विनवू लागले। आतां
 पाहिजे सोडिले। जाणें सडकेतें आपणा ॥ ८७ ॥ कां की भीड झाली फार। गाड्या मोडती वरचेवर।
 बैल गाडीचे बुजार। आहेत आपुल्या त्यांतूनी ॥ ८८ ॥ खेडीघाट स्टेशनाला। जाण्यायेण्याचा करार
 केला। गाडीवाल्यातें तो भला। न सांगतां गुण बैलांचे ॥ ८९ ॥ ते बसतां आले कळून। आपण
 होता म्हणून। पींचलो जेथें येऊन। बैल व्हाड गाडीचे ॥ ९० ॥ परत बसून गाडींत। जाणे न निर्भय
 वाटत। म्हणून या नावेत। बसून जाऊ स्टेशनाला ॥ ९१ ॥ गर्दी झाली रस्त्यांनी। नदीतून जाऊं
 शांतपणीं। ऐसेच केले कित्येकांनी। त्या पाहा नावा चालल्यात ॥ ९२ ॥ तुम्हांस वाटेत, तेच करा।
 आम्हां न काहीं विचारा। मी वचनांत गुंतलो खरा। तुम्ही बसाल तेथे येऊ ॥ ९३ ॥ ऐसे समर्थ
 बोलले। त्यांच्यासवे नावेत बैसले। नदीतून जाऊं लागले। खेडीघाट स्टेशनाला ॥ ९४ ॥ तो नदींत
 मध्यंतरी। नाव आदळली खडकावरी। फळी फुटून गेली सारी। तिच्या बुडाची एक हो ॥ ९५ ॥
 छिद्र पडलें आरपार। येऊं लागले आंत नीर। नावाड्यानें सत्वर। नदीत उड्या टाकिल्या ॥ ९६ ॥

परी महाराज निर्धास्त होते । 'गितगित गणांत बोते' । ऐसे भजन मुखार्ते । चालले होते
अखंड ॥ १७॥ मार्तंड बजरंग मारुती । घाबरून गेले अती । उडू लागली धडाधडा छाती । बंकटलालाची
विबुध हो ॥ १८॥ चवघे समर्था बोलले । आम्ही अपराधी आहो ! भले । आम्ही न तुमचे ऐकिले ।
शेगांवांत दयाळा ॥ १९॥ त्यांचे दिले आम्हां फळ । तुम्ही आज तात्काळ । नर्मदाच झाली काळ ।
आम्हालागी बुडवावया ॥ २०॥ गुरुराया, आपुली चाणी । वेदतुल्य मातू येथूनी । वाचवा या संकटातूनी ।
शेगांव दृष्टी पडू द्या ॥ २१॥ ऐसें जो ते बोलतात । तो निम्म्यावरी पाण्यांत । नाव बुडाली लोटत लोटत ।
एक फर्लांग गेली हो ॥ २२॥ कांही लोक बोलती ऐसें । मेली ही पांच माणसें । आता यांचा भरंवसा
नसे । अथांग पाणी नर्मदेला ॥ २३॥ तई म्हणाले गजानन । नका होऊं हैराण । तुमच्या जीवालागून ।
धक्का न लावी नर्मदा ॥ २४॥ ऐसें म्हणून स्तवन केलें । नर्मदेचें त्यांनी भले । हे चवघे बैसले । हात
जोडून तावेंत ॥ २५॥

श्लोक (अनुष्टुप छंद)

नर्मदे मंगले देवी । रेवे अशुभनाशिनी ।

मंतु*क्षमा करी यांचा । दयाळू होऊन मतीं ॥

ऐसें स्तवन चालले । तों आतील पाणी निघून गेलें । नर्मदेने लाविलें । आपुल्या करांस त्या
छिद्रा ॥ २६॥ नाव श्रोते पहिल्यापरी । आली जलाचिया वरी । त्या नावेच्या बरोबरी । होती प्रत्यक्ष
नर्मदा ॥ २७॥ कोळीणीचा धरिला वेष । मस्तकावरी कुरळ केश । भिजविले जियेच्या वस्त्रास ।
कंबरेपर्यंत जलानें ॥ २८॥ नौका कांठास लागली । अवघ्यांती ती पाहिली । आश्चर्यचकित मुद्रा केली ।
पाहून तळाच्या छिद्राला ॥ २९॥ ती बाई होती म्हणून । आमुचे हे वांचले प्राण । बाई आपण
कोठील कोण १ । हे काही सांगा हो ॥ ३०॥ सोंडा वस्त्र भिजलेले । आम्ही नवे देतो भले । तई

नर्मदेते पाहा केले। अशा रीतीने भाषण ॥११॥ मी ओंकार कोळ्याची कत्यका। माझे तांव
 नर्मदा ऐका। आम्हां परिपाठ आहे देखा। ओले वस्त्र नेसण्याचा ॥१२॥ मी ओलींच राहते
 निरंतर। माझे रुप आहे नीर। ऐसे बोलून तमस्कार। करुन गेली गजातना ॥१३॥ क्षणामाजी
 नाहीशी। झाली ती नर्मदेसी। बीज चमकून आकाशी। घती जैसी लीत होते ॥१४॥ तो पाहता प्रकार।
 चवघे आनंदले फार। कळला स्वामींचा अधिकार। नर्मदा आली दर्शना ॥१५॥ बंकट विचारी खोदून।
 समर्था ही स्त्री कोण १। ते सांगावे फोडून। गुप्त कांहीं ठेवू नका ॥१६॥ तई महाराज बदले तत्त्वतां।
 तुम्ही जे कां विचारितां। तो कथिला आहे गाथा। नर्मदेते तुम्हांस ॥१७॥ कोळी जो कां ओंकार।
 तोच हा ओंकारेश्वर। माझेच रुप आहे नीर। ऐसे नर्मदा बदली ना ॥१८॥ अरे ती प्रत्यक्ष नर्मदा।
 संशय तेथें न द्यावा कदा। संकटामाजी देते सदा। हात ती आपुल्या भक्ताते ॥१९॥ म्हणून तिचा
 जयजयकार। करा मोठ्याते एक वार। जय जय नर्मदे तिरंतर। ऐसेच रक्षण अंबे करी ॥२०॥
 ऐसे ऐकतां वचत। बंकटलालादी चवघे जाण। समर्थाचे दिव्य चरण। बंदू लागले क्षणक्षणां ॥२१॥
 परत आले शेगांवांत। ज्यांना त्यांना हीच मात। होऊनिया हर्षभरीत। सांगू लागले विबुध हो ॥२२॥
 सदाशिव रंगनाथ वानवळे। एका गृहस्थासमवेत भले। शेगांवांत येते झाले। महाराजांच्या दर्शना ॥२३॥
 या सदाशिवाकारण। होपण तांव तात्या जाण। हे माधवनाथाचे छात्रगण। चित्रकूटच्या हेते हो ॥२४॥
 या माधवनाथाप्रत। योगांगे होती अवगत। ज्यांचा शिष्यगण माळव्यांत। आहे मोठ्या प्रमाणीं ॥२५॥
 सदाशिव आले शेगांवाला। जेव्हा श्रींच्या दर्शनाला। तेव्हा महाराज भोजताला। बसले होते
 मठांत ॥२६॥ सदाशिवासी पाहून। माधवाची झाली आठवण। गजातनाकारण। संत संता
 जाणती ॥२७॥ वानवळे येतांक्षणी। महाराज बोलले मोठ्यांती। अरे नाथाच्या शिष्यालागुती। बसवा
 आणून माझ्यापुढे ॥२८॥ त्यांचे गुरु माधवनाथ। गेले जेवून इतक्यांत। मठीं माझ्या समवेत।
 तो हे दोघे पातले ॥२९॥ थोडा वेळ आधी जरी। हे आले असते तरी। भेट त्यांच्या गुरुची

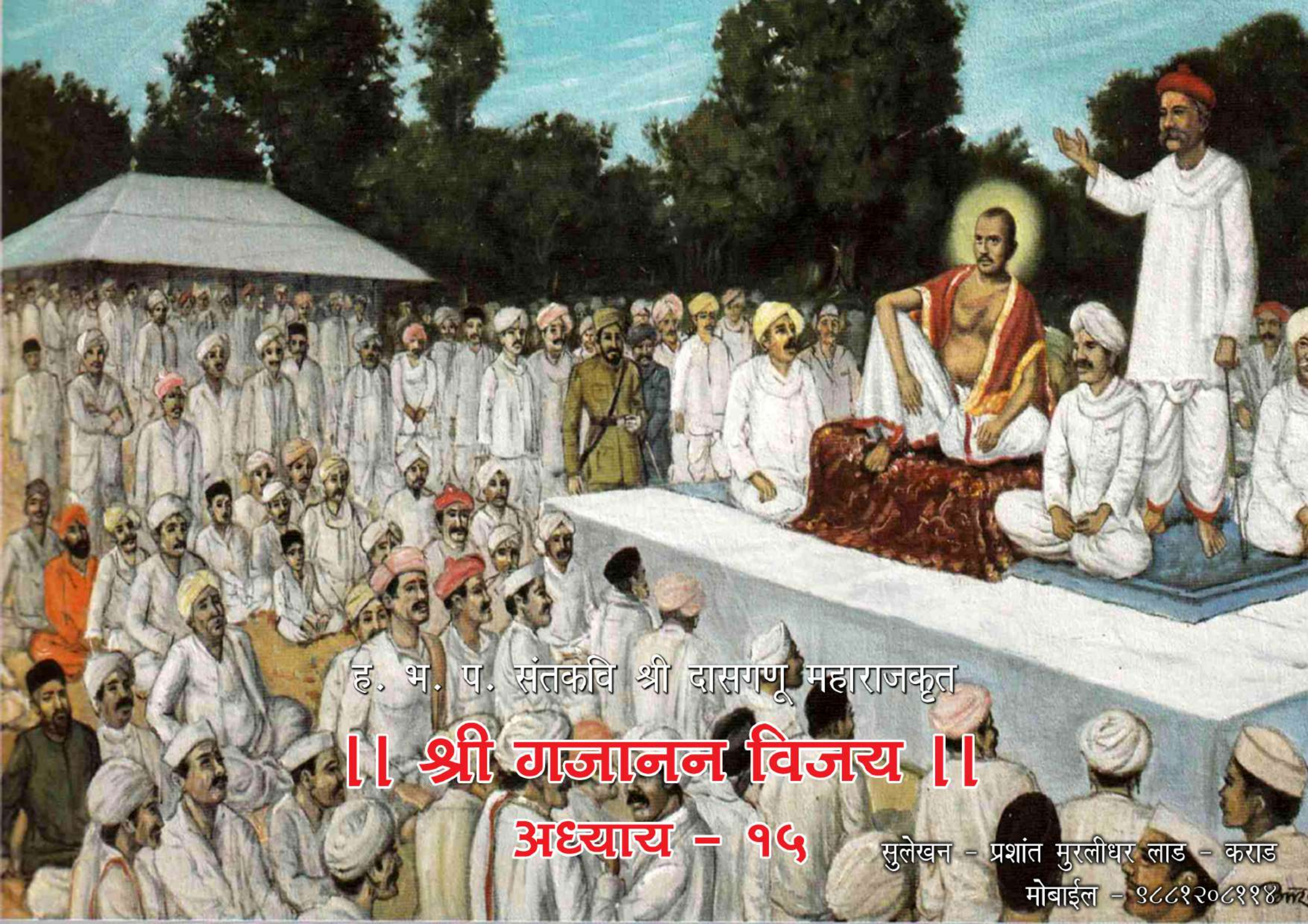

खरी । होती यांता मठांत ॥ १३० ॥ आतां हे मागून आले । गुरु त्यांचे तिघून गेले । विडा न
 घेता भले । त्याची करु पूर्तता ॥ ३१ ॥ वानवळ्यासी आलिंगत । देते झाले दयाधन । पोरे बंधूची
 म्हणून । प्रेसा तो संतप्रेमा ॥ ३२ ॥ रितीप्रमाणें सत्कार केला । वानवळ्याचा शेगांवला । जातांता त्या
 तिरोप दिला । समर्थांनी येणे रीति ॥ ३३ ॥ तुम्ही माधवनाथाला । असेंच जा भेटण्याला । त्यांचा येथें
 राहिला । विडा तो त्या द्यायास ॥ ३४ ॥ मी म्हणतो तेच सांगा । पदरचे न घाला बघा । आमच्या
 वाक्यामाजी उगां । फरक तुम्हीं करु नये ॥ ३५ ॥ म्हणा " सार्थें भोजन हुआ । बिडा तुम्हारा याही रहा ।
 तो आम्ही आणिला पाहा । नाथा तुम्हा द्यावयास " ॥ ३६ ॥ हे सारें बोलणें । ऐकलें त्या वानवळ्यातें ।
 घेऊन विड्याची दोन पातें । गमन करिता जाहला ॥ ३७ ॥ माधवनाथा हकीकत । त्यातें कथिलीं
 इत्थंभूत । महाराज आपण शेगांवांत । आला होता कां ते दिनीं १ ॥ ३८ ॥ गजानन जे बोलले । तैसेच
 आहे जाहलें । भोजनसमयीं त्यांनीं केलें । स्मरण माझें तीच भेट ॥ ३९ ॥ प्रेशा रीति एकमेका । आम्ही
 भेटतो सदैव देखा । येथे शंका घेऊं नका । स्मरण तीच भेट होय ॥ १४० ॥ त्यांचा माझा एक प्राण ।
 शरीरें ही मात्र भिन्न भिन्न । हे आहे खोल ज्ञान । तें न इतुक्यात कळे तुम्हां ॥ ४१ ॥ बरें झालें
 आणिला । आमुचा विडा तुम्हीं भला । जो होता राहिला । शेगांवी शिष्य हो ॥ ४२ ॥ पाते देतो
 वानवळ्यांनीं । ती भक्षिली नाथांनीं । खलबलत्यांत कुट्टनी । थोडा प्रसाद दिला त्याला ॥ ४३ ॥
 संतभेटी होती कैसी । हे चांगदेव पासष्टीसी । सांगतें झालें ज्ञानराशी । श्रीज्ञानेश्वर महाराज ॥ ४४ ॥
 ती पासष्टी मनीं आणा । म्हणजे त्या कळतील खुणा । स्वानुभवाच्या ठायीं जाणा । वाव न
 तर्काकारणें ॥ ४५ ॥ योगी वाटेल तेथोनी । भेटे एकमेकां लागुनी । भेटी ठायींच बैसोनी । होते त्यांचे
 कौतुक हें ॥ ४६ ॥ शेख महमंद श्रीगोंद्यात । तुकाराम होते देहूंत । आग लागतां मंडपाप्रत । देहूमाजीं
 कीर्तनाच्या ॥ ४७ ॥ ती शेख महमंदांनीं । विझविली श्रीगोंद्यांत बैसूनी । हे महिपतींनीं लिहूनी ।
 ठेविले भक्तिविजयांत ॥ ४८ ॥ जाऊन हळी खेड्यांत । विहिरींत बुडतां पाटीलसुत । वांचविले देऊन

हात । महाराज माणिकप्रभुंती ॥४९॥ खरा योगी असल्याविना । ऐसे कौतुक होईना । हे न साधे
दांभिकांता । त्यांनी गप्पाच मारल्या ॥५०॥ योग अवद्यांत बलवत्तर । त्याची न ये कोणां सर । करणें
असल्या राष्ट्रोद्धार । त्याचा अवलंब करा हो ॥५१॥ श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजानतविजय नामें
ग्रंथ । ऐकोत सदा प्रेमळ भक्त । तिष्ठा ठेवून ग्रंथावरी ॥५२॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानत विजय ग्रंथस्य चतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १५

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - (१५)

श्रीगणेशाय नमः ॥ हे कश्यपात्मज वामना । हे बटुरुपधारी नारायणा । तूं बलीच्या घेऊनी दाता ।
कृतार्थ त्याला केलेंस ॥१॥ राज्य मृत्यूलोकींचें । घेतले त्वां जरी साचें । तरी दिलें पाताळाचें । राज्य
बलीकारणें ॥२॥ आंबळा घेऊन नारळ दिला । तुम्ही त्या पुण्यवंत बलीला । आणि त्याच्या भक्तिस्तव
झाला । द्वारपाल द्वारीं तुम्ही ॥३॥ या मन्वन्तरानंतर । बलीच आहे होणार । देवांचा राजराजेश्वर । देवा
तुझ्या वरानें ॥४॥ एका घटकात अनंता । चहू वेदांच्या संहिता । पठण केल्या बुद्धिमत्ता । केवढी तुझी
अगाध तरी ! ॥५॥ अवस्थां तुझ्या अवतारी । हा सोंवळा अवतार श्रीहरी । कोणाचाहीं भूमीवरी । वध
तुम्हीं न केलांत ॥६॥ शत्रुमित्रांच्या घरी दिवा । ये अवतारी लाविला बरवा । देव आणि दातवा । तू वंद्य
सारखाच ॥७॥ देव तेही आनंदविले । राक्षस तेंही रक्षिले । आपले ईशत्व सांभाळिले । याच अवतारी
देवा तूं ॥८॥ तुला माझा नमस्कार । असो वामना वारंवार । मस्तकीं ठेवा वरदकर । तुम्ही दासगणूच्या
॥९॥ टिळक बाळ गंगाधर । महाराष्ट्राचा कोहिनूर । दूरदृष्टीचा सागर । राजकारणीं प्रवीण जो ॥१०॥
निज स्वातंत्र्यासाठी । ज्याने केल्या अनंत खटपटी । ज्याची धडाडी असे मोठी । काय वर्णित तिचें
करु ? ॥११॥ करारी भीष्मासमान । आर्य महींचे पाहून दैन्य । सतीचे झालो घेता वाण । भीड त
सत्यांत कोणाची ॥१२॥ वाक्चातुर्य ज्याचे । बृहस्पतीच्या समात साचें । धाबें दणाणें इंग्रजांचे ।
पाहून ज्याच्या लेखाला ॥१३॥ कृति करुन मिळविली । ज्यातें लोकमान्य ही पदवी भली । ती
न त्यांना कोणी दिली । ऐसा होता बहादूर ॥१४॥ तो एके वेळी अकोल्याला । शिवजयंतीच्या
उत्सवाला । लोकाग्रहें येतां झाला । त्याख्यात द्यायाकारणें ॥१५॥ झाली तयारी उत्सवाची । त्या
अकोल्यामध्ये साचीं । मोठमोठाल्या विद्वानांची । गेली गडबड उवून ॥१६॥ दामले, कोल्हटकर,
खापर्डे । आणखी विद्वान बडेबडे । जमते झाले रोकडे । त्या अकोल्या ग्रामासी ॥१७॥ अष्टयक्ष त्या
उत्सवाचें । नेमिले होते टिळक साचे । नांव ऐकता टिळकांचे । वऱ्हाड सारे आनंदले ॥१८॥
शिवरायांची जयंती । याच्या आधीच या प्रांतीं । झाली पाहिजे होती । त्याचें कारण ऐसे पहा ॥१९॥

शिवाजीची जन्मदात्री । जी वीरमाता जिजा सती । ती वऱ्हाडीच आपुली होती । सिंधरवेडी जन्म जिचा ॥२०॥ त्या वीरगाजी शिवाजीला । जितें पोटी जन्म दिला । वऱ्हाड महाराष्ट्र एक झाला । या सतीच्या कतृत्वे ॥२१॥ माता होती वऱ्हाडी । पिता महाराष्ट्री शहाजी गडी । अवध्या दापंत्यात ही जोडी । रवचित होती अनुपम ॥२२॥ आधीच उत्सव शिवाजीचा । जो कलिजा महाराष्ट्राचा । आणखी वरी अध्यक्ष त्याचा । टिळक बाळ गंगाधर ॥२३॥ आधीं एक महिना तयारी । उत्सवाची चालली रवरी । ज्याच्या त्याच्या अंतरी । आनंद होत चालला ॥२४॥ अध्यक्ष उपाध्यक्ष तिबडीले । स्वयंसेवक तयार झाले । तई कडकांचे म्हणणें पडले । ऐशा रीति विबुध हो ॥२५॥ या शिवजयंती उत्सवाला । आणा शेगांवचे महाराजाला । श्रीस्वामीसमर्थ गजातताला । म्हणजे दुधात सारवर पडेल कीं ॥२६॥ शिवाजीच्या राष्ट्रोद्वारा । आशीर्वाद होता रवरा । समर्थाचा साजिरा । म्हणून तडीस गेला तो ॥२७॥ टिळकांचे राजकारण । हेच जिजाई हृदय-रत्न । त्याला पाहिजे आशीर्वचन । समर्थांचेच विबुध हो ॥२८॥ ते कित्येकां पसंत पडले । कित्येकांस नाही रुचले । ज्या न रुचले ते बोलले । उघड उघड येणें रीति ॥२९॥ तो शेगांवचा अवलिया । कशास आणितां ये ठायां । तो कांहीं तरी करुतियां । विक्षेभ करील सभेचा ॥३०॥ फिरेल नागवा सभेत । "गिण गिण गणांत" ऐसे म्हणत । मारील वाटे कदाचित । तो लोकमात्याला ॥३१॥ कांहीं लोक बोलले । हें न म्हणणें चांगले । गजातताची पाऊले । लागलीं पाहिजेत सभेला ॥३२॥ त्याचें जे कां वेडेपण । तें आहे वेड्याकारण । जे कोणी विद्वान सज्जन । त्यासी न वदती वेड्यापरी ॥३३॥ रवरेंरवुरे राष्ट्रोद्धारक । जरी टिळक असती एक । तरी महाराज निःशंक । सभेसी येतील ये ठायां ॥३४॥ रवऱ्याखोट्याची परीक्षा । साधूच हे करिती देखा । म्हणून सांगतो भिऊं नका । त्यांना आमंत्रण देण्यास ॥३५॥ ऐसी भवति न भवति झाली । मंडळी शेगांवास आली । आमंत्रण ते द्याया भली । सभेचे श्रीगजातता ॥३६॥ येतांच दादा खापड्यासी । बोलते झाले पुण्यराशी । आम्ही येऊ सभेसी । तुमच्या

शिवाजी उत्सवाच्या ॥ ३७ ॥ वेड्यापरी न तेथें करु। जागीच बसून मौत धरुं। सुधारकांचा कधीं न करुं। मतोभंग मनाचा ॥ ३८ ॥ करावयासी राष्ट्रोद्धार। योग्य बाळ गंगाधर। यांच्या परी न होणार। राष्ट्रप्रेमी पुरुष पुढें ॥ ३९ ॥ स्नेही त्या टिळकांचा। अण्णा पटवर्धन नांवाचा। शिष्य नरसिंह सरस्वतीचा। आळंदीचा असें जो ॥ ४० ॥ त्या दोघा पुरुषा पाहण्यांस। आम्ही येऊं अकोल्यास। ते ऐकतां खापड्यांस। अती आतंद जाहला ॥ ४१ ॥ पाहा पाहा कोल्हटकर। वऱ्हाडप्रांताचा जातहिरा। यानें वृत्तांत जाणिला सारा। जो कां झाला अकोल्यात ॥ ४२ ॥ यावरुन संतांचे। जात केवढें अगाध सार्चें। खऱ्या राष्ट्रपुरुषाचें। प्रेम यांता पहा किती ॥ ४३ ॥ बोलावयाची आपणास। जरूर पडली कांही न खास। तेच होऊन आपणांस। येतो म्हणून म्हणाले ॥ ४४ ॥ मुहूर्त या उत्सवाला। अती उत्तम लागला। चला वंदून समर्थाला। आपण जाऊं अकोल्यास ॥ ४५ ॥ खापडें, कोल्हटकर। तिघून गेले साचार। आला आठ दिवसांवर। सभेचा तो दिवस पाहा ॥ ४६ ॥ वऱ्हाड सारे आतंदले। ज्यांता त्यांता वाटले। कधीं टिळकांची पाऊले। पाहू आम्ही अकोल्यांत ॥ ४७ ॥ शके अठराशें तिसासी। ती सभा होती वैशाखमासीं। वऱ्हाडप्रांती अकोल्यासी। उभारिलेल्या मंडपात ॥ ४८ ॥ सण अक्षयतृतीयेचा। वऱ्हाडप्रांती महत्वाचा। परी समुदाय जनांचा। मिळतां झाला प्रचंड ॥ ४९ ॥ तोच अखेरचा दिन। त्या सभेचा होता जाण। लोक आले लांबलांबून। लोकमान्यासी पाहावया ॥ ५० ॥ शिवाय श्रोते त्या दिवशीं। महाराज येणार सभेसी। ऐसी खबर लोकांसी। आधीच होती विबुध हो ॥ ५१ ॥ मंडप चिकार भरुन गेला। जो तो पाहूं लागलां। म्हणती कां हो सभेला। अजूनी न आले महाराज ॥ ५२ ॥ परी ते सभा भरण्याआधीं। येऊन बैसले मंडपामधीं। साधू आपल्या वाणीस कधीं। असत्यता न येऊं दे ॥ ५३ ॥ सभेमाजी उच्चस्थानी। बसले होते कैवल्यदानी। गादीस लोडा टेकूनी। जीवन्मुक्त साधुवर ॥ ५४ ॥ सिंहासनाच्या अग्रभागा। टिळकांस दिली होती जागा। त्यांच्या सन्निध बसले बघा। अण्णासाहेब पटवर्धन ॥ ५५ ॥ श्रीकृष्णांचा नंदन। गणेश ज्याचें नामाभिधान। खापडें

कुलाचा कुलभूषण । एक्या बाजूस टिळकांच्या ॥ ५६ ॥ दामले कोल्हटकर त्या ठायीं । भावे
 व्यंकटराव देसाई । सभेचे पुदारी पाही । चमकत होते ते ठाया ॥ ५७ ॥ आणिक व्याख्याते विद्वातेतर ।
 बसले होते सभेवर । त्याचे वर्णत कोठवर । करावे मी एक्या मुरवे ॥ ५८ ॥ सभेलागी आरंभ झाला ।
 हेतू प्रथम निवेदिला । मग व्याख्यानसिंह उठला । टिळक बोलावयातें ॥ ५९ ॥ "दिवस आजचा धन्य
 धन्य । आहे पाहा हो सज्जन । स्वातंत्र्यासाठीं ज्यानें प्राण । खर्चिले आपुले पूर्वकाली ॥ ६० ॥ त्या
 धनुर्धर योद्ध्याची । वीर गाजी शिवाजीची । जन्म जयंति आहे साची । म्हणून आपण मिळालो ॥ ६१ ॥
 त्या रणगाजी शिवाजीला । रामदासें हाती धरिला । म्हणून त्याचा बोलबाला झाला भरतखंडामध्ये ॥ ६२ ॥
 तेवीच आज येथे झालें । आशीर्वाद द्याया आले । श्रीगजानन साधु भले । आपुलिया सभेस ॥ ६३ ॥
 म्हणून शिवाजीचें परी । सभा यशस्वी होवो खरी । अशाच सभेची जरूरी । आहे सांप्रत
 राष्ट्राला ॥ ६४ ॥ स्वातंत्र्यसूर्य मावळला । दास्यत्वाचा काळोख पडला । स्वातंत्र्य नाही जरी ज्याला
 तो समाज प्रेतवत् ॥ ६५ ॥ यासाठीं म्हणून । आहे करणें प्रयत्न । ज्या शिक्षणेकरून । राष्ट्रप्रेम
 वाढेल हो ॥ ६६ ॥ ऐसे शिक्षण पुढीलयांप्रती । देणें भाग निश्चिती । ते शिक्षण हा भूपती । देईल
 कां हो अर्भकाला १ ॥ ६७ ॥ ऐसे टिळक म्हणाले । महाराज आसतीं उठून बसले । गर्जून त्रिवार
 बोलले । नाहीं नाहीं ऐसें पाहा ॥ ६८ ॥ आवेशाच्या भरांत । बोललें गंगाधरसुत । जें बोलणें
 किंचित । तेचून होतें राजाला ॥ ६९ ॥ त्या भाषणाचा रोख भला । समर्थनी जाणिला । आणि
 हांसत हांसत शब्द केला । ऐशा रीतिं श्रोते हो ॥ ७० ॥ अरे अशानेंच पडतात । काढण्या दोन्ही
 दंडाप्रत । ऐसें बोलून गणगणांत । भजत करूं लागले ॥ ७१ ॥ भूपतीनें टिळकाला । एकशे
 चोवीसखाली धरिला । दोज्या पडल्या दंडाला । आला प्रसंग शिक्षेचा ॥ ७२ ॥ राजसत्तेच्या
 पुढें । कोणाचेंही न चाले घोडें । वकील होते बडे बडे । ते झटूं लागले टिळकांस्तव ॥ ७३ ॥
 प्रेमी मंडळी टिळकांची । जी कां होती जिद्दाळ्याची । त्यांनी पारमार्थिक उपायांची । केली

योजता एक अशी ॥७५॥ दादासाहेब खापर्डे । हेही होते गृहस्थ बडे । ते उमरावतीहून मुंबईकडे ।
जाऊं लागले खटल्यास्तव ॥७६॥ अकोल्याच्या रुटेशतावरी । कोल्हटकरास मधुरोत्तरी । बोलतें
झालें ऐशापरी । ते थोडके सांगतो ॥७७॥ तुम्ही जावें शेगांवासी । समर्था विनंती करा ऐसी ।
सोडवा बाळ टिळकासी । प्रसंग मोठा दुर्धर ॥७८॥ मीच गेलो असतो तेथें । परी मी जातो
मुंबईते । तुम्हीं जाऊन शेगांवाते । विनंती करा महाराजा ॥७९॥ लगेच बसला गाडीत । कोल्हटकर
टिळकभक्त । येतां झाला शेगांवांत । स्वामी गजाननाकडे ॥८०॥ तई महाराज मठांते । निज
आसनी तिजून होते । तीन दिवस जाहलें पुरते । परी न उठले यत्किंचित् ॥८१॥ कोल्हटकरही
तोवरी । बसला मठाभीतरी । जो कां असेल बिगारी । तो न ऐसे वागे कदा ॥८२॥ कळकळ
टिळकांविषयींची । कोल्हटकरा पूर्ण स्याची । कमाल त्यातें चिकाटीची । केली असे आपुल्या ॥८३॥
जाळांवाचून नाही कड । मायेवाचून नाही रड । ऐसी आहे एक जाड । म्हण मराठी भाषेमध्ये
॥८४॥ चवथे दिवशीं समर्थ उठलें । कोल्हटकरास बोलते झालें । तुम्ही अलोढ प्रयत्न केले ।
परी फळ न येईल त्या ॥८५॥ अरे छत्रपति शिवाजीला । रामदासांचा वशिला । होता परी
तो कैद झाला । बादशाही अमलांत ॥८६॥ सज्जतास त्रास झाल्याविना । राज्यक्रांति होईना ।
कंसाचा तो मनीं आणा । इतिहास म्हणजे कळेल ॥८७॥ ही मी देतो भाकर । ती खाऊं घाला
लोकर । टिळकांप्रती अंतर । यांत कांही करूं नका ॥८८॥ या भाकरीच्या बळावरी । तो करील
मोठी कामगिरी । जातो जरी फार दूरी । परी न त्याला इलाज ॥८९॥ ऐसे ऐकतां उत्तर । सांशंक
झाले कोल्हटकर । समर्था करून नमस्कार । भाकरी करीं घेतली ॥९०॥ ती नेऊन मुंबईला ।
घातली टिळकास खावयाला । वृत्तान्त तोही कथन केला । अथपासून इतिवरी ॥९१॥ तो
ऐकून लोकांप्रत । टिळक बोलले हंसत हंसत । स्वामींचे ते अगाध सत्य । ज्ञान आहे
खचित पाहा ॥९२॥ यश तुमच्या प्रयत्नांसी । येणार नाही निश्चयेसी । आपली बाजू

रक्षण्यासी । सरकार न्याया पाळील ना ॥१३॥ जेव्हां स्वार्थाचा संबंध नसतो तेव्हां न्याय आठवतो । हा जगाचा सिद्धांत तो । होईल खोटा कोठूनी १ ॥१४॥ माझ्या हातें कामगिरी । मोठी होणार आहे खरी । ऐसी समर्थाची वैखरी । बोलली हे गूढ एक ॥१५॥ भूत भविष्य वर्तमान । जाणताती साधुजण । आपण मनुष्य सामान्य । पाहूं पुढें काय होतें ॥१६॥ प्रसाद म्हणून भाकरी । ती कुसकरून भक्षिली खरी । दंत ना मुखाभीतरी । परी प्रसाद टाकवेना ॥१७॥ झाली शिक्षा टिळकांस । नेले ब्रह्मदेशी मंडाल्यास । तेथे जन्मला गीतारहस्य । गीतेवरील ग्रंथ त्यांचा ॥१८॥ हीच मोठी कामगिरी । झाली त्यांच्या हस्ते खरी । मान जगद्गुरुपरी । मिळता झाला टिळकांत ॥१९॥ या गीताशास्त्रावर । टीका झाल्या अपार । त्या सांगू तरी कोठवर ! । मति नाही दासते ॥२०॥ बुध हो प्रत्येक आचार्यानी । कालमातातें पाहूनी । केली गीतेची मांडणी । जगदींदार करावया ॥२१॥ कोणी लाविली अद्वैतपर । कोणी लाविली द्वैतपर । कोणी लाविली कर्मपर । त्याच एका गीतेला ॥२२॥ हीच मोठी कामगिरी । त्यांच्या हस्ते झाली खरी । या कामाची न ये सरी । कोणत्याही कृत्यातें ॥२३॥ येणेंच बाळ गंगाधर । जगतीं होतील अजरामर । कीर्ती त्यांची दूरवर । पसरवील ग्रंथ हा ॥२४॥ स्वातंत्र्य हे साचार । येतें जातें वरच्यावर । त्यांत फारसें नाही सार । तो व्यवहार लौकिकीं ॥२५॥ गीताशास्त्राचें तसें नाही । ते मोक्षपदाप्रती देई । आणि समाजाची बसवी पाही । विस्कळित घडी हे ॥२६॥ यावच्छंद्रदिवाकर । पुरुष बाळ गंगाधर । चिरंजीव निरंतर । राहील कीर्तीरूपानें ॥२७॥ असो करवीर कोल्हापुरीचा । दिज चित्पावन जातीचा । श्रीधर गोविंद नांवाचा । काळे उपतांव ज्याचें ॥२८॥ तो गरिबीच्या स्थितींत । गेला इंग्रजी शाळेत । आंग्लविद्या शिकण्याप्रत । मॅट्रिक परीक्षा पास झाला ॥२९॥ पुढें कॉलेजात गेला । परी इन्टर नापास झाला । म्हणून फिरत राहिला । वर्तमानपत्रे वाचीत ॥३०॥ तो 'केसरी' पत्रांत । वाचले ओयामा दोगो चरित्र । तेणें त्याच्या मनांत । वृत्ति एक उठली अशी ॥३१॥ आपण जावे

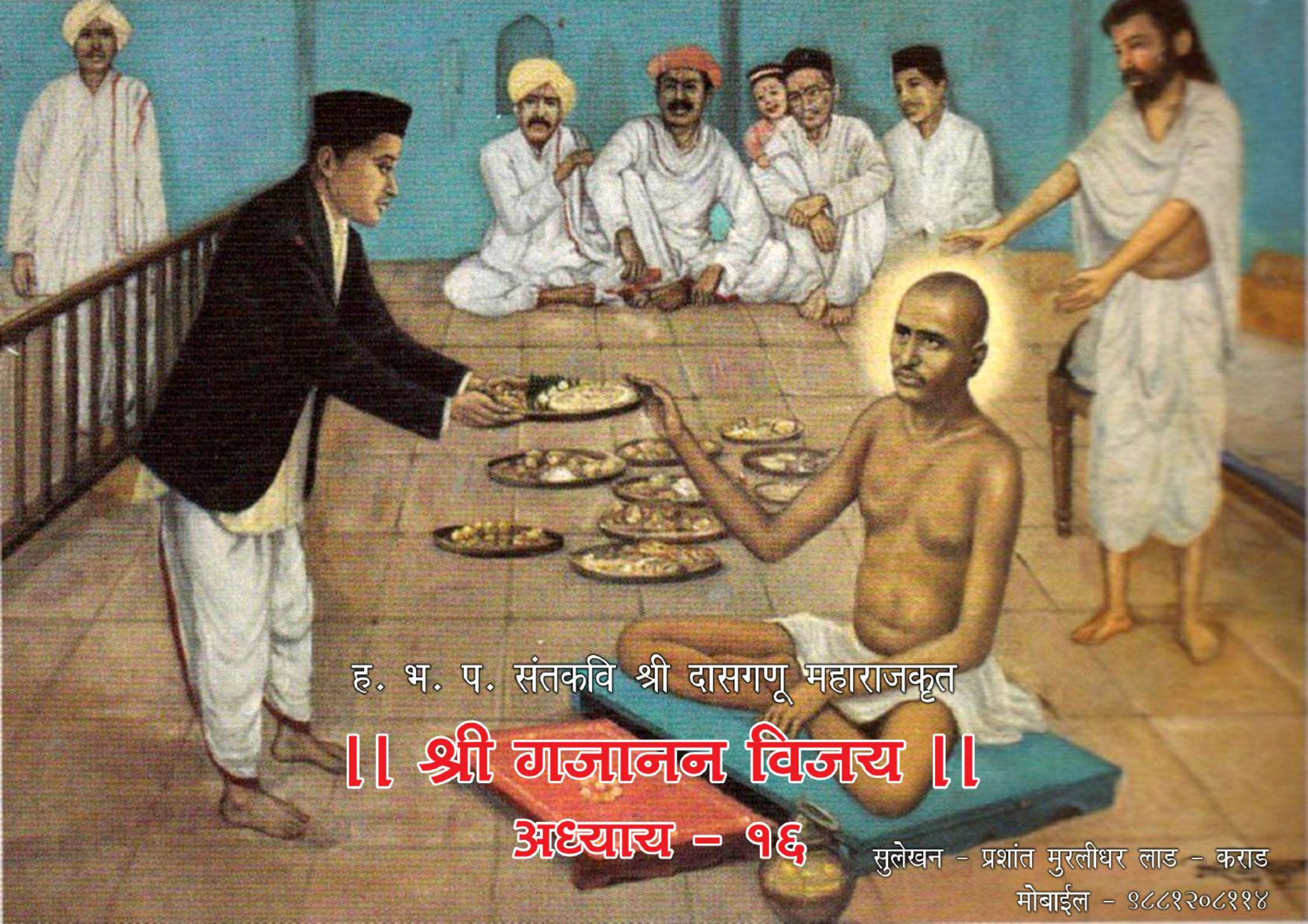

विलायतेला । यंत्रविद्या शिकण्याला । उगे भार भूमीला । होण्यामाजीं अर्थ काय १ ॥१३॥
 टोगो यामा दोघेजण । प्रथमतः ज्ञान संपादून । अभ्युदयाकारण । जपान आणिते जहाले ॥१४॥
 तैसे आपण करावे । मायभूमीस उद्धरावें । ऐसा विचार त्याच्या जीवे । घेतला परी इलाज ना
 ॥१५॥ द्रव्याची न लागे संगत । कोणीही ना करी मदत । घरची गरिबी अत्यंत । काय करितो
 विचारा ॥१६॥ तो आपल्या मित्रासी । आला भेटण्या भंडार्यासी । जो मन्त्रो हायस्कूलासी ।
 होता एक शिक्षक ॥१७॥ त्यासी विचार आपुला । श्रीधरानें कळविला । तोही त्याला पसंत
 पडला । परी पैशाची वाट काय १ ॥१८॥ मित्रा, एक पैशाविणे । कांही नाही जर्गीं होणें ।
 दारिद्र्याने मतींच करणे । मनोराज्य बापा रे ॥१९॥ चला जाऊं गांवाला । आपुल्या जन्मभूमीला ।
 त्या करवीर कोल्हापुराला । इकडे उन्हाळा विशेष ॥२०॥ दोघे बसले गाडीत । समर्थाची
 ऐकून कीर्त । उतरते झाले शेगांवात । साधु कसा तो पहावया ॥२१॥ पोस्टमास्तराच्या दारी ।
 सामान ठेविलें सत्वरी । आतुरता मोठी अंतरी । समर्थांना पाहण्याची ॥२२॥ दोघे आले मठात ।
 समर्थां केले दंडवत । बैसते झाले जोडून हात । स्वामीचिंया सन्मुख ॥२३॥ मनोदय श्रीधराचा ।
 समर्थांनी जाणिला साचा । म्हणाले उगीच परदेशाचा । विचार वेड्या करूं नको ॥२४॥
 अवघेच कांही आहे येथ । अर्थ ना भौतिकशास्त्रात । सेवी अध्यात्मविद्येप्रत । म्हणजे कृतार्थ
 होशील तूं ॥२५॥ त्यायोगीं विचारक्रांति । श्रीधरच्या झाली चित्तीं । कोल्हापुरची एक व्यक्ती ।
 आठवली या समयास त्या ॥२६॥ ते स्वामी कुंभारगल्लीचे । होते कोल्हापुरीचे । बोलणे याच
 परीचें । होतें हमेशा भक्तांसी ॥२७॥ तैसेच ही गुरुमूर्ती । भक्तांसवे भाषण करिती । याचा
 उलगडा चित्ती । कांहीच माझ्या होईना ॥२८॥ ऐसे श्रीधर आणित मनीं । महाराज बदले
 गर्जोती । हिंदुस्थाना सोडूनी । उगाच कोठे जाऊ नको ॥२९॥ अगणित करावें पुण्य । तेव्हाच
 होतें येथें जनन । या भौतिक शास्त्राहून । योगशास्त्र समर्थ असे ॥३०॥ ते योगशास्त्र

येतें ज्याला । तो न माती या भौतिकाला । योगशास्त्राहून भला । अष्ट्यात्मविचार श्रेष्ठ
असे ॥ ३१॥ तो जमल्यास करून पाही । कोठे न आतां जाई येई । ऐसे समर्थ बोलतां पाहीं ।
श्रीधर चित्तीं आनंदला ॥ ३२॥ पश्चिमेचा मावळला । तोच पूर्वेकडे आला । विचारसूर्य त्याचा
भला । श्रीधरा सुरवी करण्यास ॥ ३३॥ एक संतावाचून । विचाराचें परिवर्तन । कोणी न करूं
शके आन । सत्य एक त्यांनाच कळें ॥ ३४॥ महाराज म्हणालें या ठायीं । तुझा अभ्युदय
होईल पाही । कांता वाट पहाते गेहीं । तुझी कोल्हापुराला ॥ ३५॥ जा आता मित्रासहित ।
आपुल्या कोल्हापुराप्रत । तेच पुढें झालें सत्य । श्रीधर लौकिका चढले हो ॥ ३६॥ श्रीधर बी. ए.,
एम. ए. झाले । प्रिन्सिपॉल त्या नेमिले । शिवपुरी कॉलेजाशीं भले । सिंध्याच्या राज्यांत ॥ ३७॥
संत साक्षात् ईश्वर । चालते बोलते भूमीवर । त्यांच्या कृपेचा आधार । जया मिळे तोच
मोठा ॥ ३८॥ पाहा काळे श्रीधराला । दर्शनाचा योग आला । म्हणून वृत्तीत फरक पडला ।
खरे तेंच शोधावया ॥ ३९॥ हें पीक संतांचे । याच देशीं यावयाचें । वृक्ष नंदनवनीचे । अन्य
ठायीं न येती हो ॥ १४०॥ स्वास्ति श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ । दावो
सर्वदा सत्यथ । परम भाविकांकारणें ॥ १४१॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य पंचदशोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १६

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

श्रीगणेशाय नमः॥ जयजयाजी परशुधरा । हे जमदग्नीच्या कुमारा । परशुरामा परमेश्वरा ।
 आता उपेक्षा करूं नको ॥१॥ तूं सहस्रत्रार्जुनाते दंडून । केलें द्विजांचे संरक्षण । ब्राह्मणाचा अपमान ।
 सहन झाला नाही तुला ॥२॥ आतां मात्र डोळे मिटिशी । कां रे देवा ब्राह्मणांविशीं ? काय आहे
 लागली तुसी । गाढ निद्रा येधवां ॥३॥ म्हणून डोळे मिटू नका । स्वस्थ ऐसे बसूं नका ।
 आणीबाणीचा प्रसंग देखा । आहे हरी सांप्रत ॥४॥ तुझ्या वशिल्यावाचून । अवघी कृत्यें आहेत
 शीण । आर्यसंस्कृतीचे रक्षण । होणें नाही तुझ्याविण ॥५॥ गजानन माया अघटित । कोण जाणें
 तिजप्रत । महाराजांचा एक भक्त । पुंडलीक नामें मुंडगांवी ॥६॥ हा शेगांवची करी वारी ।
 समर्थविषयीं प्रेम भारी । हमेशा त्यांचे चिंतन करी । एकाग्रशा मनातें ॥७॥ त्याच गांवी
 भागाबाई । एक ठाकरीण होती पाही । निष्ठा तिची एक्याही । ठिकाणासी बसत नसे ॥८॥
 ती दांभिक होती फार । सदा दंभाचा बाजार । भरवून भोंदी नारीतर । हाच धंदा तिचेचा ॥९॥
 ती बोलली पुंडलीकाला । तुझा जन्म वाया गेला । का कीं तूं नाही केला । सदगुरू तो
 आपणातें ॥१०॥ गजाननाच्या बाज्या करिशी । सदगुरू त्याला मानिशी । परी त्यानें सांग
 तुसी । मंत्र कानीं कथिला कां ॥११॥ अरे विधीवाचून । गुरू न होती कधी जाण । शेगांवचा
 गजानन । वेडापिसा साच असे ॥१२॥ तुझा ताप झाला बरा । म्हणून तूं मानिशी त्याला । या
 काकतालीयन्यायाला । बळी पुंडलीका पडूं नको ॥१३॥ "गित गित गणातें" हें भजन ।
 पिशापरी आचरण । कोणाचेही रवाई जाण । ऐसा मुळी भ्रष्ट तो ॥१४॥ म्हणून तुला सांगतें ।
 चाल अंजनगांवातें । केजाजीच्या शिष्यातें । आपण दोघें गुरू करूं ॥१५॥ उद्यां त्यांचे कीर्तन ।
 अंजनगांवी असे जाण । तें ऐकावया कारण । उठून जाऊं प्रातः काळी ॥१६॥ गुरू असावा
 महाज्ञानी । चातुर्य - शास्त्र - चिंतामणी । गुरू असावा परमगुणी । भक्तिपंथाते दाविता ॥१७॥
 यांतील लक्षण एकही । गजाननाच्या तसे ठायीं । म्हणून वेळ न करीं कांही । चाल

अंजनगांवाते ॥१८॥ तो भोकरे पुंडलीक । होता मनाचा भाविक । भागीच्या भाषणें देख । चित्त
 त्याचें घोटाळलें ॥१९॥ त्यानें ऐसा विचार केल्या । उदईक अंजनगांवाला । जाऊं कीर्तन
 ऐकण्याला । पुढचा विचार पुढें करूं ॥२०॥ दोघांचा विचार झाला । पुंडलीक रात्री स्वस्थ । तो
 तीन प्रहर रात्रीला । काय घडलें ते ऐका ॥२१॥ पुंडलीकाच्या समोर । एक पुरुष दिगंबर । उभा
 राहिला साचार । थेट समर्थाच्या परी ॥२२॥ पुरुष म्हणे रे पुंडलीका । अंजनगावासी जातोस कां ?
 गुरू करायतें निका । त्या भागीच्या सल्ल्यानें ॥२३॥ जातोस तरी जावें त्वरित । त्याचें नांव
 काशिनाथ । तेथें जाता फिटेल भ्रांत । तुझी वेड्या निश्चये ॥२४॥ कानांत कांही बोलला । म्हणून कां
 तो गुरू झाला । लोक कानगोष्टीला । किती तरी करतात ॥२५॥ मग ते एकमेकांचे । काय गुरू
 होती साचे । नादी दंभाचार्याचें । त्वां पुंडलीका पडू नये ॥२६॥ तूं इकडे करी कान । मंत्र देतो
 तुजकारण । 'गण गण' ऐसे बोलून । महाराज स्तब्ध जहाले ॥२७॥ आणखी काय आहे आस ।
 ती मी आज पुरवीन रवास । ऐसे ऐकतां पुंडलीकास । आनंद अति जहाला ॥२८॥ पाहूं लागला
 निरखून । स्वप्नीं त्या पुरुषालागून । तो पाहिले गजानन । शेगांवचे स्वामी पाहा ॥२९॥ पुंडलीक
 म्हणे गुरुराया । पादुका द्या मला सदया । नित्य पूजा करावया । यावीण आणखी आस नसे ॥३०॥
 बरें । उद्या दोन प्रहर । दिवस येतां साचार । पादुकांची पूजा कर । ह्या मी दिधल्या घेई तुला ॥३१॥
 पादुका त्या द्यावयाला । स्वप्नीं पुंडलीक उठून बसला । तोच आली त्याला । साक्षात् जागृति
 श्रोते हो ॥३२॥ जागा होऊनी सभोवार । पाहूं लागला साचार । तो कोणीच दिसेना अखेर । नाही
 पत्ता पादुकांचा ॥३३॥ उलगडा कांही होईना । संशय मनींचा जाईना । म्हणे स्वामींच्या भाषणा ।
 बाट ना लागला आजवरी ॥३४॥ स्वप्नीं येऊन दर्शित । त्यांनी दिलें मजकारण । कशी भागी
 ठाकरीण । तेही स्वप्नी कथन केले ॥३५॥ तैसेच उद्या दोन प्रहरीं । पादुकांची पूजा करी । ऐसे
 बोलले साक्षात्कारी । त्याचा समजू काय अर्थ ॥३६॥ किंवा नव्या पादुका करून । म्यां करावें

पूजन । ऐसे त्यांचें आहे मन । हें कांही कळेना ॥३८॥ मी पदींच्या मागितल्या । पादुका त्या होत्या भल्या । त्याच त्यांनी मसी दिल्या । मग नव्या घेऊं कशास १ ॥३९॥ ऐसे नाना तर्क करी । पुंडलीक आपल्या अंतरीं । तो इतक्यांत आली घरीं । भागी ठाकरीण बोलावण्या ॥४०॥ अंजनगांवी चाल आतां । मोक्ष गुरू करण्याकरितां । दिसूं लागला आहे रस्ता । अरण्योदयाचे प्रकाशें ॥४१॥ पुंडलीक म्हणें भागाबाई । मी कांही येत नाहीं । मर्जी असल्यास । तूंच जाई । अंजनगांवाकारणे ॥४२॥ मी जो एकदां गुरू केला । श्रीगजानन महाराजाला । तो न आता सोडी भला । हाच माझा निश्चय ॥४३॥ ते ऐकता भागाबाई । अंजनगांवास गेली पाही । आता मुंडगांवाचे ठाई । काय झालें तें ऐका ॥४४॥ इयामसिंग रजपूत । गेला होता शेंगांवात । दर्शन स्वामींचें घेण्याप्रत । दोन दिवस याच्या आधी ॥४५॥ तो जेव्हा मुंडगांवाला । येण्या परत निघाला । तई बाळाभाऊला । ऐसे बोलले महाराज ॥४६॥ या पादुका पुंडलीकासी । द्याया देई याच्यापासी । समर्थ आज्ञा होतां ऐशी । तैसेंच केले बाळानें ॥४७॥ करीं घेऊन पादुका । इयामसिंगास बोलला देखा । भोकरे जो का पुंडलीका । तुमच्या गांवीचा असे हो ॥४८॥ त्यास ह्या द्या नेऊन । करावयासी पूजन । ते इयामसिंगे ऐकून । पादुका घेतां जाहला ॥४९॥ इयामसिंग आला मुंडगांवांत । तो पुंडलीक भेटला वेशीत । पुसूं लागला त्याप्रत । कुशलवृत्त समर्थींचें ॥५०॥ प्रसाद मला द्यावयासी । कांही दिला कां तुम्हापासी १ । हें ऐकता इयामसिंगासी । महदाश्चर्य वाटलें ॥५१॥ सवें घेऊन पुंडलीकाला । इयामसिंग घेऊनी घरी गेला । खोदून विचारू लागला । तूं ऐसें का विचारलें १ ॥५२॥ पुंडलीकाने स्वप्ताची । गोष्ट त्याला कथिलीं साची । ती ऐकतां इयामसिंगाची । भ्रान्ति नष्ट झाली हो ॥५३॥ लगेच पादुका काढिल्या । पुंडलीकाच्या हातीं दिल्या । त्याच अजून आहेत भल्या । मुंडगांवांत त्याच्या घरीं ॥५४॥ दोन प्रहरीं पूजन । पुंडलीकानें केले जाण । मनोभावे करून । त्या प्रसादी पादुकांचे ॥५५॥ पहा श्रोते खरे संत । सांभाळिती आपुले भक्त ।

आडमार्गानें किंचित् । जाऊं न देती त्याला ॥ ५६ ॥ निज भक्तांचे मनोरथ । समर्थ कैसे
 पुरवितात । ते येईल ध्यानांत । या कथेतें ऐकता ॥ ५७ ॥ एक वाजसतिय ब्राह्मण । कवर राजाराम
 म्हणून । होता धंदा करून । अकोल्यांत सराफीचा ॥ ५८ ॥ सोने चांदी भुसार । घेणें देणें साचार ।
 मध्यम प्रतीचा सावकार । हा राजाराम कवर असे ॥ ५९ ॥ या राजारामाप्रती । महाराजांची होती
 भक्ती । म्हणून त्यांची संतती । मातू लागली समर्था ॥ ६० ॥ या कवराकारण । दोन पुत्र होते जाण ।
 गोपाळ व्यंबक म्हणून । लव्हांकुशासारखे ॥ ६१ ॥ कनिष्ठ पुत्र व्यंबकाप्रती । भाऊ व्यवहारी बोलती ।
 तो हैद्राबादेप्रती । गेला डॉक्टरी शिकावया ॥ ६२ ॥ लहानपणापासून । भाऊस होते देवध्यान । म्हणजे
 व्यंबकालागून । हे येथें विसरूं तका ॥ ६३ ॥ कांही संकट पडल्यावरी । तो समर्थाचा आठव करी ।
 राहून त्या भागातगरीं । मुसा तदीच्या कांठाला ॥ ६४ ॥ एवंच भाऊ भक्तिमान । होता लहानपणा-
 पासून । त्याचे दैवत गजातन । स्वामी शेंगावग्रामीचें ॥ ६५ ॥ तो सुतामाजी आला घरीं । इच्छा
 उपजली अंतरी । जाऊनिया शेंगावतगरीं । जेवूं घालावे महाराजा ॥ ६६ ॥ पदार्थ त्यांच्या आवडीचें ।
 करोनिया सर्व साचे । परी हें कैसे व्हावयाचें १ हाच विचार पडला कीं ॥ ६७ ॥ भाऊ म्हणे गुरुनाथा ।
 काय तरी करू आतां । मरून गेली माझी माता । लहानपणांच दयाळा ॥ ६८ ॥ घरीं माझें नाही कोणी ।
 एक बंधूची कामिनी । जिचें नाव आहे नानी । स्वभाव तापट तिचेचा ॥ ६९ ॥ माझ्या आहे ऐसे
 मनीं । आपणा करावी मेजवानी । आपुल्या आवडीचें करोती । पदार्थ सारे गुरुराया ॥ ७० ॥ भाकरी
 ती जवारीची । कांदा भाजी अंबाड्याची । ऊन पिठले हिरवी मिर्ची । ऐसे तयार करावें ॥ ७१ ॥ हे
 पदार्थ करण्याला । सांगू कसा मी भावजयीला १ हद्द एक करण्याला । माता तेच स्थान
 असे ॥ ७२ ॥ ऐसा विचार करीत । भाऊ राहिला निवांत । तो कांही कामानिमित्त । नानी आली
 ते ठायां ॥ ७३ ॥ नानी दिराला बोलली । चिंता कशाची लागली १ मुखश्री ती म्मान झाली ।
 तुमची कशाने ये वेळां १ ॥ ७४ ॥ भाऊ वदे दीनवाणी । काय तुला सांगू वहिनी १ माझे जे

कां आले मतीं। विचार ते ये वेळां ॥७५॥ पूर्ण सत्तेवाचून। मनोरथ ना होती पूर्ण। म्हणून तुला सांगून। काय करणे आहे रे ॥७६॥ नानी म्हणें त्यावर। सांगून पहा एकवार। तूं माझा धाकटा दीर। मशी पडदा ठेवूं नये ॥७७॥ ज्येष्ठ भ्राता पित्यापरी। तत् कांता माय खरी। मानिली पाहिजे साजिरी। तें तुम्ही जाणतसा ॥७८॥ तें ऐकून भाऊ हंसला। नानीप्रती बोलता झाला। नानी माझ्या मनाला। आज ऐसें वाटतें ॥७९॥ गजातनाच्या आवडीचें। सर्व पदार्थ करून साचे। आहेत मला न्यावयाचे। त्यांना द्याया शेगांवी ॥८०॥ ते तूं जरी करशील। तरी तुलाही लागेल। पुण्य आणि होईल। काम माझे त्यायोगें ॥८१॥ तें ऐकतां बोलें नानी। दिराप्रती हास्यवदनीं। यासाठीच कां हो मतीं। संचित तुम्हीं बैसलात १ ॥८२॥ सांगा काय आहे करणें। मजला स्पष्ट शब्दातें १। कांही ना आपुल्या गेही उणें। कृपेनें गजातनाच्या ॥८३॥ मग भाऊनें सर्व कांहीं। निवेदन केले तिला पाही। तीही लागली लवलाही। आनंदातें स्वयंपाका ॥८४॥ भाजी चून भाकर। हिरव्या मिरच्या ओंजळभर। ठेविल्या आणून समोर। आपुल्या त्या दिराच्या ॥८५॥ भाकरी तीन कांदे तीन। हरभऱ्याचें चून जाण। लोणी ठेविलें मारवून। प्रत्येक त्या भाकरीला ॥८६॥ नानी म्हणाली दीरला। जा आतां शेगांवाला। वेळ थोडका राहिला। आहे पाहा गाडीस ॥८७॥ ती गाडी चुकल्यावरी। वाया जाईल तयारी। भोजनाच्या वेळेवरी। गेलात तरी उपयोग ॥८८॥ ऐसे नानीं बोलतां। भाऊ निघाला तत्त्वतां। पुसूनिया आपुल्या ताता। येतां झाला स्टेशनारी ॥८९॥ तो गाडी बाराची। निघूनिया गेली साची। तेंणे चित्तवृत्ति भाऊची। होती झाली शोकाकुल ॥९०॥ अति हिरमोड त्याचा झाला। पाणी आले लोचनाला। म्हणे महाराज कां हो केला। अवेर माझा ये काली १ ॥९१॥ मी मुळींच हीत दीन। कोठून घडावे मला पुण्य १। आम्हा कावळ्यांकारण। लाभ केवी मानसाचा ॥९२॥ अक्षम्य ऐसी कोणती। चूक झाली माझ्या हातीं। म्हणून माझी गुरुमूर्ति। गाडी चुकली ये वेळां १ ॥९३॥ हाय हाय हे दुर्देवा!। त्वां माझा साधिला दावा।

माझ्या करीं गुरुसेवा । घडूं न दिली आज तूं ॥ १४ ॥ ही माझी शिंदोरी । ऐशीच आज राहिली जरी । नाही करणार भोजन तरी । सत्य सत्य त्रिवाचा ॥ १५ ॥ गुरुराया कृपाराशी । नका उपेक्षूं लेकरासीं । ही शिंदोरी सेवण्यासी । यावें धावून सत्वर ॥ १६ ॥ थोर आपुला अधिकार । क्षणांत पाहता कैदार । मग या-या येथवर । कां हो अतमान करितसां ? ॥ १७ ॥ मी न आज्ञा तुम्हां करितो । प्रेमानें हाका मारितो । म्हणूनियां हा न होतो । अपमान तुमचा यत्किंचित् ॥ १८ ॥ तीन घंटे अजून । अवकाश गाडीकारण । तोंवरी आपुलें भोजन । होईल ऐसे वाटते ॥ १९ ॥ ऐसा विचार करित । तैथेच बैसला उपोषित । चतुर्थ प्रहरी शेगांवात । आला तिहीच्या गाडीनें ॥ २० ॥ कवर केला दर्शना । तई तो योगीराणा । न करिता भोजना । बसला होता आसनीं ॥ २१ ॥ नैवेद्याची अतोनात । ताटे होती मठांत । पक्वानांनी परिलुप्त । ती वर्णावी कोठवरी ? ॥ २२ ॥ कोणाच्या जिलब्या घीवर । कोणाचा तो मोतीचूर । कोणाची ती नुसती रवीर । श्रीखंड पुज्या कोणाच्या ॥ २३ ॥ परी त्या नैवेद्याला । समर्थांनी ना स्पर्श केला । वरच्यावरीं ताटाला । बाळा आणून ठेवीं पुढें ॥ २४ ॥ आणि म्हणे हे करा ग्रहण । गेला एक वाजून । आपुलें न झाल्या जेवण । प्रसाद भक्ता मिळतो कसा ? ॥ २५ ॥ त्याची ते वाट पाहती । करण्या आपणा विनंती । त्यांची नसे होत घाती । म्हणून मी बोललो ॥ २६ ॥ ते महाराज म्हणती थांब जरा । आग्रह नको करुंस रवरा । भोजन आज चौथे प्रहरा । माझे होणार आहे रे ॥ २७ ॥ मर्जी असल्यास थांबावे । ना तरी खुशाल जेवावे । नैवेद्य घेऊन घरा जावे । पर्वा नाही त्याची मला ॥ २८ ॥ ऐसा प्रकार तेथें झाला । तो इतक्यांत भाऊ आला । समर्थ पाहता आनंदला । भाऊ आपल्या मातसीं ॥ २९ ॥ दुरावलेली माय जेवीं । बाळकें दृष्टी पहावी । झालें असे पहा तेवीं । भाऊ कवराकारणें ॥ ३० ॥ समर्थांसी नमस्कार । केला साष्टांग साचार । उभा राहिला जोडोती कर । वाट पहात आज्ञेची ॥ ३१ ॥ त्या भाऊस पाहून । समर्थ केले हास्यवदन । बरेंच दिलेस आमंत्रण । ही कां वेळ जेवण्याची ? ॥ ३२ ॥

तुझ्या भाकेत गुंतलो । मी उपोषित राहिलों । नाहीं अजून जेवलों । आण तुझी शिंदोरी ॥ १३ ॥
 ऐसे महाराज बोलतां । हर्षलासे कवर चित्ता । म्हणे काय करू गुरुनाथा । गाडी चुकली
 बाराची ॥ १४ ॥ कवरास म्हणे बाळाभाऊ । आता नको दुःखित होऊं । काय आणले आहेस पाहूं १ ।
 समर्थासी जेवावया ॥ १५ ॥ ऐसे ऐकतां सत्वरीं । कांदे भाजी भाकरी । कवरानें ठविल्या समोरी ।
 स्वामी गजानताच्या ॥ १६ ॥ त्यातील भाकरी दोन । समर्थ केल्या भक्षण । एकीचा तो प्रसाद
 म्हणून । अवघ्या भक्तां वाटिली ॥ १७ ॥ तो प्रकार पाहतां । आश्चर्य झाले समस्तां । कळली
 स्वामींची योग्यता । खरेंच भक्तवत्सल तें ॥ १८ ॥ जेवीं हस्तिनापुरांत । भगवंतानें ठेविला हेत ।
 सोडून पक्वान्ताप्रत । विदुराच्या हुलग्यावरी ॥ १९ ॥ तैसेंच येथें आज झाले । आमचे पक्वान नाही
 रुचले । भाकरीवरी गुंतले । चित्त कवराच्या स्वामींचें ॥ २० ॥ भाऊंनीही घेतला । समर्थप्रसाद
 शेगांवला । सद्भाव जेथें उदेला । तेथें ऐसेच होणार ॥ २१ ॥ समर्थ बोलले कवरासी । जा आतां
 अकोल्यासी । पास होशील पुढचे वर्षी । तू डॉक्टरी परीक्षेत ॥ २२ ॥ भाऊ म्हणें गुरुराया । आपली
 असूं द्यावी दया । यावीण दुसरे मागावया । मी न आलो ये ठायीं ॥ २३ ॥ आपुलें हे दिव्यचरण ।
 हेच माझे धनमान । सर्वदा घडो चिंतन । आपल्या दिव्य मूर्तीचे ॥ २४ ॥ ऐसे बोलून अकोल्याला ।
 भाऊ कवर निघून गेला । समर्थ आपल्या भक्ताला । नुपेक्षिती कधीहीं ॥ २५ ॥ शेगांवीचा राहणार ।
 तुकाराम शेंगोकार । एक होता भाविक नर । कृषिकर्म करीतसे ॥ २६ ॥ घरची गरिबी होती खरी ।
 काम करेनी शेतांतरी । अस्तमानाचे अवसरी । दर्शना यावे मठांत ॥ २७ ॥ चिलीम द्यावी भरून ।
 द्यावें पदाचें दर्शन । कांही वेळ बसून । जावें पुन्हा शेतातें ॥ २८ ॥ ऐसा नित्यक्रम त्याचा ।
 बहुत दिवस चालला साचा । घाला विचित्र दैवाचा । तो न कोणा सोडितसे ॥ २९ ॥ जें जें
 असेल दैवात । तें तें श्रोते घडून येत । एके दिनी शेतात । असतां तुकाराम आपल्या ॥ ३० ॥
 तो एक आला शिकारी । बंदुक ज्यांच्या खांद्यावरी । नेम धरून ससे मारी । छरे घालून

बंदुकीत ॥३१॥ ती प्रभातींची होती वेळा । सूर्य नुकता उदयाला । तुकाराम होता बसला ।
 आपुल्या शेती शेकत ॥३२॥ तों त्याच्या मार्गे कुपाटिला । एक होता बसलेला । ससा शुभ्र तोचि
 पडला । शिकान्याच्या दृष्टीसी ॥३३॥ त्याची शिकार करण्या भली । शिकान्यानें आपुली । नेम
 धरून झाडीली । एवंद्यावरील बंदुक ॥३४॥ त्यायोगें ससा मेला । एक छरा लागला । त्या
 तुकाराम माळ्याला । कानामार्गे अवचित ॥३५॥ छरा मोठा जोरदार । मस्तकीं शिरला अखेर ।
 थकले अवघे डॉक्टर । प्रयोग करून त्याचेवरी ॥३६॥ कांही केल्या निघेना । छरा तो डॉक्टरांना ।
 होऊं लागल्या यातना । तुकारामासी अतिशय ॥३७॥ मस्तक दुखे अहोरात्र । निद्रा न लागे
 किंचित् । नवस सायास केले बहुत । परी गुण येईना ॥३८॥ ऐशाही अवस्थेत । यावे त्यानें
 मठांत । तो समर्थाचा एक भक्त । ऐसे बोलला त्याला ॥३९॥ डॉक्टर वैद्य सोडा आतां । साधुचिया
 सेवेपरता । नाही उपाय कोणता । उत्तम या जगांमध्ये ॥४०॥ कृपा त्यांची झाल्यास । चुकेल
 हा तुझा त्रास । झाडीत जा आसपास । या मठाच्या नित्य तूं ॥४१॥ तेव्हां सेवाही घडेल । पुण्य
 तेही लाधेल । कृपा झाल्या होशील । त्रासापासून मोकळा ॥४२॥ मात्र आपुल्या पित्यापरी ।
 दांभिकतेने हे न करीं । शुद्ध भाव अंतरीं । सर्वकाळ घरावा ॥४३॥ तुकारामासी मानवले । झाडणें
 त्यानें सुरू केले । अवघ्या मठास ठेविलें । स्वच्छ त्याने आरशापरी ॥४४॥ ऐसी चौदा वर्षे झालीं ।
 तुकारामाची सेवा भली । तई गोष्ट घडून आली । ऐशा रीती श्रोते हो ॥४५॥ झाडतां झाडतां
 कानांतून । छरा पडला गळून । जैसी कां ती भोकरांतून । दाबितां सुटे आंठोळी ॥४६॥ तैसे
 साच येथें झालें । छरा पडतां थांबले । दुखावयाचें मस्तक भलें । ऐसा प्रभाव सेवेचा ॥४७॥
 ही सेवा झाडण्याची । अखेरपर्यंत केली त्याची । प्रचीतीवीण कवणाची । परमार्थी न निष्ठा
 बसे ॥४८॥ ती एकदां बसल्यावर । मग मात्र होते स्थिर । संतसेवा महाथोर । हे भाविक
 जाणती ॥४९॥ स्वास्ति श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ । तारक होवो

अध्याय - १६

॥ गण गण गणात बोते ॥

भाविकांप्रत । भवसिंधुमाझारी ॥१५०॥ शुभं भवतु । श्रीहरिहरार्पणमस्तु॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य षोडशोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १७

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १७

श्रीगणेशाय नमः ॥ जय जयाजी महामंगला । जयजयाजी भक्तपाला । जयजयाजी तमालनीला ।
पतितपावन नरहरे ॥१॥ हिरण्यकश्यपू महाक्रूर । सज्जनांचा शत्रू थोर । त्यांचे तूं फाडून उदर ।
मरण त्यांचें साधिलें ॥२॥ प्रल्हाद रक्षणासाठी । तूं जन्मलास स्तंभापोटी । रूप अनुपम जगजेठीं ।
धारण तें करून ॥३॥ दांत दाढा भयंकर । आयाळ रुळे मानेवर । नेत्र जेवीं खदिरांगार ।
ब्रह्मांड जाळू पाहती ॥४॥ त्या भयंकर रूपाची । भीती नसे भक्ता साची । पिलें जेवीं वाघिणीची ।
अंगावर खेळती तिच्या ॥५॥ तुम्हां पाहून देवराया । लक्ष्मी न धजे पुढें यावया । ऐशा स्थितीत
लागला पाया । भक्त तुझा नरहरे ॥६॥ तू भक्तवत्सल लक्ष्मीकांत । ऐसे सांगत आले संत ।
पुरविशी भक्तमनोरथ । नाहीं न त्यासी म्हणसीं कदा ॥७॥ त्या आपुल्या ब्रीदासी । जाग आतां
हृषीकेशी । दासगणू लागला पायांसी । अभय असू दे पांडुरंगा ॥८॥ गजाननाचे परमभक्त । होते
कांही अकोल्यांत । त्यांचिया सदानाप्रत । हमेशा यावें समर्थांनी ॥९॥ चापडगांवचे बापू कृष्ण ।
खटाऊ शेटाचें कुटुंब जाण । गोंडुलालचा नंदन । बच्चुलाल नाम ज्याचें ॥१०॥ जीजीबाई
पंडित । आणीकही होते बहुत । त्यांची नांवे तुम्हांप्रत । किती सांगू विबुध हो ॥११॥ एके वेळीं
अकोल्यांत । आले गजानन स्वामी समर्थ । खटाऊच्या गिरणींत । मुक्काम त्यांनी ठेविला ॥१२॥
एक भक्त मलकापुरी । विष्णुसा नामें निर्धारि । त्याच्या वाटले अंतरीं । समर्थ आणावे
मलकापुरा ॥१३॥ त्यांते आमंत्रणाचा वशिला । भास्कराच्या द्वारे लाविला । हाच भास्कर होता
झाला । समाधिस्थ अडगांवी ॥१४॥ तो त्या वेळी होता जवळ । करी कारभार अंगे सकळ
विष्णुसाला होते बळ । याच भास्कर पाटलाचे ॥१५॥ भास्कर म्हणे मलकापुरी । चला
समर्था लवकरी । भक्त विष्णुसाच्या घरीं । बोलावण्यास आला तो ॥१६॥ मनोरथ येथील
भक्तांचे । तुम्ही पुरविलें असती साचे । आतां मलकापुरीचे । लोक वाट पाहती ॥१७॥ तई
समर्थ म्हणाले भास्करा । सध्याच मी मलकापुरा । येत नाही जाण खरा । तूं आग्रह

करं नको ॥१८॥ फार आग्रह करशील । तरी फजीत पावशील । याचा विचार करी खोल ।
मी न बोललो कांही तरी ॥१९॥ दोरीसे दिधल्या फार ताण । ती मध्येच तुटतसे जाण । मी
न हलणार येथून । तू या फंदांत पडू नको ॥२०॥ भास्कर बोले त्यावरी । काही असो
मलकापुरी । चला विष्णुसाचे घरी । हीच विनंती गुरुराया ! ॥२१॥ मी तुमचा लाडका । मसी
धक्का देऊ नका । मी भरवंसा दिलों देखा । तुम्हां घेऊनि येण्याचा ॥२२॥ ती प्रतिज्ञा माझी पुरी ।
तुम्ही करावी आज खरी । चला आतां स्टेशनावरी । गाडीत बसावयाकारणें ॥२३॥ ऐसा आग्रह
करून । घेऊन आला गजातन । मलकापुराकारण । न्यावयासी श्रोते हो ॥२४॥ भास्करानें विनवणी ।
स्टेशनमास्तरा करोनी । बारा जणांचा उबा त्यांनी । खाली करविला संतास्तव ॥२५॥ महाराज तैसेच
बैसलें । ते न कांही बोलले । जागेवरून नाही उठलें । गाडी सुटपर्यंत ॥२६॥ तो गाडी सुटण्याचा । घंटा
झाला अखेरीचा । डोळा चुकवून भास्कराचा । लीला केली ऐशा रीति ॥२७॥ जो उबा मोकळा
केला । तो त्यांनी सोडून दिला । योगीराज जाऊन शिरला । बायकांच्या डब्यामध्ये ॥२८॥ आधीच
मूर्ति दिगंबर । स्त्रिया घाबरल्या असती फार । त्यांनी वर्दी अखेर । दिली असे पोलिसाला ॥२९॥
पोलिसांचा अधिकारी । तेथे आला सत्वरीं । महाराजाला धरून करीं । खालीं ओढूं लागला ॥३०॥
अरे वेड्या नंग्या पीरा । अक्कल कैसी तुज ना जरा । बायकांच्या डब्यांत खरा । येऊन कैसा
बैसलास १ ॥३१॥ हिसडा देऊन त्याच्या हाता । तेथेच बसले तत्त्वतां । अधिकाऱ्याची भीति चित्ता ।
मुळीं न त्यांच्या वाटली ॥३२॥ मग तो अधिकारी भला । स्टेशनमास्तराकडे गेला । म्हणे
डब्यापाशी आतां चला । बायकांच्या माझ्यासवे ॥३३॥ दोघे डब्याजवळ आलें । तों मास्तराने
पाहिलें । योगीराज बसलेलें । बायकांच्या डब्यात ॥३४॥ मास्तर पोलिसांच्या अधिकाऱ्याला ।
ऐशा रीति बोलला । तुम्ही जाऊं द्यावे याला । याच डब्यांत बसून ॥३५॥ हा आहे संत थोर ।
चालता बोलता ईश्वर । याच्या हातें न होणार । गुन्हा तों केव्हाही ॥३६॥ ते ऐकून अधिकारी ।

बोलता झाला ऐशापरी । मी दिली आहे तार खरी । येविषयी वरिष्ठाला ॥ ३७ ॥ आतां माझ्या हातांत । कांही न राहिलें यात्किंचित् । मी वर्दी दिली तुम्हांप्रत । तुम्ही वाटेल तें करा ॥ ३८ ॥ स्टेशन-मास्तरांती । आपली तोपी काढूनी । बहु आदर दाखवोनी । बिनंती केली महाराजा ! ॥ ३९ ॥ तुम्ही रवालीं उतरावें । माझे एवढें ऐकावें । कायद्याचें अणावें । प्रयोजन आपुल्या मानसीं ॥ ४० ॥ महाराज उतरलें रवालती । पुढें खटला भरला त्यांचेवरती । कायद्याप्रमाणें निश्चिती । जठार-साहेबासमोर ॥ ४१ ॥ त्यांनीं फिर्याद घेतली । त्याची तारीख नेमली । शेगांवावरती भली । चौकशीची श्रोते हो ! ॥ ४२ ॥ बापूसाहेब जठार । आलें शेगांवाच्यावर । डाक बंगल्यात झाले स्थिर । करण्या चौकशी खटल्याची ॥ ४३ ॥ दयंकटराव देसाई । अकोल्याचे होते पाही । तेही आलें त्या ठायीं । कांही कामानिमित्त ॥ ४४ ॥ महाराजांच्या खटल्याची । गांवीं पुकार झाली साची । म्हणून मंडळी शेगांवाची । फार मिळाली बंगल्यावर ॥ ४५ ॥ तें देसाई म्हणती जठारास । आज कोणता खटला विशेष । तुम्हांपुढें आहे खास । म्हणून मिळाले लोक हें ॥ ४६ ॥ जठार म्हणालें त्यातें । याचें कारण तुम्हांतें । कैसे न कळलें ? वाटतें । हेच मला आश्चर्य ! ॥ ४७ ॥ तुमचे स्वामी गजानन । नंगे फिरती म्हणून । पोलिसांनीं भरून । हा खटला पाठविला ॥ ४८ ॥ त्या खटल्याची चौकशी । होणार आहे आज दिवशी । म्हणून वाटतें ऐसे मसी । लोक हे जमले असावेत ॥ ४९ ॥ हें ऐकतां भाषण । दयंकटराव झाले खिन्न । बोलते झाले कर जोडून । खटला हा न चालवावा ॥ ५० ॥ श्रीगजाननसाधुची । योग्यता आहे थोर साची । ती मूर्ति भगवंताची । आहे पाहा प्रत्यक्ष ॥ ५१ ॥ तो विदेही पुरुष जाणा । बंधन त्याला कशाचें ना । तो योग्यांचा योगीराणा । वंदनीय अवद्यांते ॥ ५२ ॥ खटला भरला हीच केली । पोलिसांनीं चूक भली । ती पाहिजे दुरुस्त झाली । आज आपुल्या करानें ॥ ५३ ॥ जठार म्हणती वकिलाला । तुम्ही जाणती कायद्याला । याचा पाहिजे होता केला । विचार तो पोलिसांनीं ॥ ५४ ॥ कारकुना म्हणती

बोलावणें । धाडा गजाननाकारणें । ते ऐकूनी एक त्यातें । जवान पोलिस पाठविला ॥५५॥ तो येऊन समर्थासी । म्हणे चला आतां कचेरीसी । अधिकान्यातें तुम्हांसी । मज धाडिलें बोलावण्या ॥५६॥ बऱ्या बोलावणें चलावें । फजितीस ना करून घ्यावें । ना तरी मला लागेल न्यावें । तुमच्या हाता धरून ॥५७॥ तई वदले गजानन । आम्ही न उठू येथून । तुझे पहातों शिपाईपण । ये घरी माझ्या करा ॥५८॥ शिपायाचा हात धरिला । तो न सुटे किमपि त्याला । रक्तप्रवाह बंद झाला । त्या दाबाच्या योगानें ॥५९॥ हातासी लागली कळ । जीव झाला व्याकुळ । करूं लागला तळमळ । शिपाई तो त्याच ठाई ॥६०॥ शिपायासी वेळ झाला । म्हणून पाठविले वकिलाला । त्या व्यंकटराव देसायाला । समर्थासी आणावया ॥६१॥ जठार म्हणती तुम्हीं जावें । समर्थासी घेऊन यावें । लोकांसी न जमूं द्यावे । बंगल्याभोंवती निरर्थक ॥६२॥ इतक्यांत आला समाचार । पोलिसाचा धरला कर । बसविला एक्या जागेवर । महाराजांती सहजलीलें ॥६३॥ मग देसाई तेथें आले । त्यांच्या भक्तांसी बोललें । या वेळीं नेसविलें । पाहिजे समर्था धोतर ॥६४॥ ऐसा सल्ला मिळताक्षणी । धोतर नेसविले भक्तांनी । तें टाकिले सोडोतीं । समर्थांनी रस्त्यांत ॥६५॥ गेले नागवे कचेरीस । सवें होता भास्करशिष्य । जठारांती पाहतां त्यांस । दिली खुर्ची बसावया ॥६६॥ या महाराज बसा येथ । तुम्ही नागवे गांवांत । कां फिरतां सदोदित । हे कांही बरें नव्हे ॥६७॥ नागवे फिरणें हाच गुन्हा । कायद्यांनी ठरविला जाणा । म्हणून विनंती आपणा । द्या हे सोडून नंगेपण ॥६८॥ ऐसे जठाराचें भाषण । घेतलें स्वामींनी ऐकून । आणि केलें हास्यवदत । उत्तर त्यासी द्यावया ॥६९॥ तुला काय करणें यासी । चिलीम भरावी वेगेंसी । उगीच नसत्या गोष्टींशी । महत्त्व न यावे निरर्थक ॥७०॥ तें ऐकतां भाषण । जठार गेले विरधळोन । जनरीतीचें याला भान । मुळींच नाही राहिलें ॥७१॥ हा वृषभदेव भागवतीचा । किंवा शुकाचार्य साचा । किंवा वामदेवाचा । हा दुसरा अवतार ॥७२॥ हा निजानंदी सदा रत ।

खचित आहे जीवन्मुक्त । नये लावितां याप्रत । गुन्हा विचारे केंव्हांही ॥७३॥ जेवीं अग्नीचा
 अग्नीपणा । अग्नि सौदित नसे जाणा । परी अग्निहोत्र्यांना । कुंडांत ठेवणे भाग त्यासी ॥७४॥
 अग्निदेव म्हणोत । ठेविल्या कुंडावाचून । तो करील दग्ध सदन । हा दोष त्याचा नसे ॥७५॥ तैसे
 यांचे नागवेपण । आहे अग्नीचें समान । म्हणून याचा शिष्यगण । आहे अपराधी येविषयीं ॥७६॥
 तैसे वस्त्ररूपीं कुंडाठायीं । जरी हा ठेविला असतां पाही । तरी हरकत नव्हती कांहीं । सर्वास सुखद
 होतें तें ॥७७॥ ऐसा विचार पूर्ण केला । जठरांनी चित्ती भला । आणि हुकूम फर्माविला । त्यांनी
 पुढीलप्रमाणें ॥७८॥ महाराज मुळचे जीवन्मुक्त । त्या ठेवणें व्यवस्थित । भास्कराचे काम सत्य ।
 होतें न ते केलें त्यांनीं ॥७९॥ म्हणून मी भास्कराला । पांच रुपये दंड केला । ऐसा खटल्याचा
 निकाल झाला । जठारापुढे शेगांवीं ॥८०॥ समर्थ म्हणालें भास्करासी । पुन्हा ऐशा आग्रहासी ।
 करशील कां सांग मशीं । निज फजिती करून द्याया १ ॥८१॥ भास्कर कांही न बोलला । मौन
 धरून राहिला । तेथोत मंडळींनीं केला । ऐशा प्रकारें विचार ॥८२॥ समर्थासी अग्निरथीं । न बसवा
 येथून कल्पांती । विनाकारण कटकटी होती । तें कांही बरे नव्हे ॥८३॥ हा क्रम कित्येक दिवस ।
 चालला असे शेगांवास । भक्त बैलांच्या गाडीस । बसवूं लागले महाराजा ॥८४॥ या रीती
 अकोल्यासी । आले एकदा पुण्यराशी । बापुरावाच्या सदनासी । जाऊनिया उतरलें ॥८५॥ याच
 वेळीं यवन जातीचा । साधु महेताबशा नांवाचा । होता कुरूम गावीं साचा । मूर्तिजापुरासन्निध ॥८६॥
 त्यानें बापुरावाप्रती । सांगितले होतें ऐशा रीति । जेव्हा समर्थ अकोल्यास येती । तेव्हां आम्हां
 कळवावें ॥८७॥ अकोल्यांत आल्यावर । श्रीगजानन साधुवर । बापुरावानें सत्वर । मनुष्य धाडिला
 कुरूमासी ॥८८॥ तो ऐशा रीती घडून आले । महेताबशा येण्या निघाले । अकोल्यास याया
 भले । समर्थासी भेटावया ॥८९॥ अकोल्याचा मनुष्य । मध्ये भेटला रस्त्यास । जो आला होता
 न्यावयास । महेताबशा कारणें ॥९०॥ तो मनुष्य भेटताक्षणी । कीं पुसूं लागले मधुरवचनी ।

त्या मनुष्यालागुनीं । महेताबशा श्रोते हो ॥ ११ ॥ तूं त जावें कुरूमाला । बैस आमच्या
 गाडीला । आपण जाऊं रुदेशताला । मीच आहे महेताबशा ॥ १२ ॥ पाहा संत आल्याचे वर्तमान ।
 कळले संतालागून । कोणी न सांगतां जाण । त्रिकालज्ञ ते खरोखरीं ॥ १३ ॥ महेताबशाच्या
 संगती । दोन चार यवत होते । अवघे येऊत सदनातें । उतरलें बापुरावाच्या ॥ १४ ॥ दुसरे दिवशी
 प्रातःकाळा । महेताबशा होता जेथें बसला । महाराज आलें त्या स्थळा । निजलीले करून
 ॥ १५ ॥ महेताबशाचे धरून केस । समर्थानीं ताडिले त्यास । त्या ताडण्याचा उद्देश । हाच
 होता विबुध हो ॥ १६ ॥ यवनजातीत जन्मून । कांही न केला उपयोग जाण । यवनाचे आडदांडपण ।
 नाहीं अजून गेले रे ॥ १७ ॥ या आडदांडपणानीं । तत्वघात होईल जाणी । मृत्युलोकीचे अवघे
 प्राणी । चिंताग्रस्त होतील ॥ १८ ॥ तुझें महेताब आहे नांव । त्याची काय आठवण ठेव । दोषरूपी
 तमा वाव । तुझ्यापुढे मिळूं नये ॥ १९ ॥ हो द्वेषरूपी अंधार । वाढत चालला वरचेवर । याची
 नाहीं तुला खबर । म्हणून तुजला ताडिलें ॥ २० ॥ ऐसा मिळतां इशारा । महेताबशा तोषला खरा ।
 साधुच साधूच्या अंतरा । जाणताती निःसंशय ॥ २१ ॥ जेव्हां महेताबशातें ताडिलें । तई संगतीचे
 यवन भलें । कावरेबावरे होते झालें । तो प्रकार पाहून ॥ २२ ॥ महेताबशा बोलला त्यासी । तुम्ही
 न राहावें आम्हांपासी । जावें निघून कुरूमासी । हेंच आहे उत्तम ॥ २३ ॥ शेख कडू शिवाय जाण । गेले
 चौघे निघून । तो द्यावयासी आमंत्रण । बच्चूलाल पातला ॥ २४ ॥ म्हणें उद्यां दयाघना ! । यावे तुम्ही
 भोजता । या दासाच्या सदना । हीच आहे विनंति ॥ २५ ॥ दुसरे दिवशीं तांग्यांत । बसवुनी समर्थप्रत ।
 मोठ्या थाटातीं मिरवित । निज सदना आणिले ॥ २६ ॥ परीं समर्थ तांग्याखालीं । उतरले नाहीत
 मुळीं । तेणे मंडळी चिंतावली । म्हणें कां न उतरती हे ॥ २७ ॥ तसाच तांगा नेला परत । बापुरावाच्या
 सदनाप्रत । मंडळी पडली घोटळ्यांत । समर्थ ऐसें कां केले ॥ २८ ॥ काल आमंत्रण घेतलें ।
 आज तांग्याखाली त उतरले । याचे कारण शोधिते झाले । आपापल्या बुद्धीने ॥ २९ ॥ त्यांत

होता एक धूर्त । तो बोलला अवध्यांप्रत । मला समजले इंगित । या गोष्टीचे ये वेळां ॥११०॥
 महेताबशाला वगळीलें । म्हणून महाराज नाहीं उतरलें । भोजनाचें कां न केले । महेताबशाला
 आमंत्रण ॥११॥ आता घेऊन दोघांसी । बसवून एका तांग्यासी । म्हणजे ते निश्चयेसीं । उभयंताही
 येतील ॥१२॥ तेंच वाक्य खरे झाले । दोघालाही मिरवित नेले । महेताबशाला उतरविले । मंदिराजवळील
 धेटरांत ॥१३॥ श्रीरामाच्या मंदिरी । गजाननाची उतरली स्वारी । परी तेही गेले अखेरी । उबोतिया
 धेटरांत ॥१४॥ अवध्यांची झाली भोजने । मग महेताबशा लोकास म्हणे । मला तुम्ही तिकिट देणे ।
 पंजाबचे काढून ॥१५॥ ती शेख कडू बोलला । महेताबशा फकिराला । तुम्ही कुरुमच्या मशिदीला ।
 टाकून कैसे जातां हो ॥१६॥ ती मशीद बाधून । पंजाबाशी जावे आपण । काम अर्ध टाकून । जाणें
 उचित नसे तुम्हां ॥१७॥ महेताब शेख कडूशीं । बोलता झाला प्रेमेशीं । आग्रह धरूं नका मशीं । ये
 वेळीं निरर्थक ॥१८॥ गजाननाचा हुकूम झाला । मजसी पंजाबांत जाण्याला । आतां एक क्षणही
 या स्थळा । मी न राहूं शके हो ॥१९॥ समर्थांच्या कृपेकरून । मशिदीचे काम पूर्ण । होईल माझे
 हे वचन । सत्य तुम्ही मानावे ॥२०॥ धर्माविषयी दैत । संतागाई नसते सत्य । ते अवध्या धर्मप्रत ।
 समसमान मांतिती ॥२१॥ खुळें देऊळ मशिदीची । तुम्ही नका वाढवूं साची । ती वाढतां दोघांची ।
 आहे हाति होणार ॥२२॥ सामान्य देऊळ मशिदीचें । एकची आहे साचें । आकारातें भिन्नत्व
 त्यांचे । मानून भांडू नये हो ॥२३॥ यवन तेवढा खुदाचा । आणि हिंदु काय भूताचा ॥२४॥ पोक्त
 विचार करा याचा । मनुष्यपण टिकवावया ॥२५॥ तरीच होईल कल्याण । हिंदु आणि
 मुसलमान । हे एकाच देवापासून । निर्माण असती जाहले ॥२६॥ धर्म बापा ज्याचा त्यांनी ।
 प्रिय मानावा प्राणाहुनी । परी विधर्म्यांच्या ठिकाणीं । अलोट प्रेम धरावे ॥२७॥ हे न झाले
 जोवरीं । सौख्य लांब तोवरी । जा मशीद होईल पुरी । गजाननाच्या कृपेनें ॥२८॥ महेताबशा
 निघून गेले । पुन्हां न इकडे परत आले । या गोष्टीचे पाहिजे केले । मतन हिंदुयवनांनी ॥२९॥

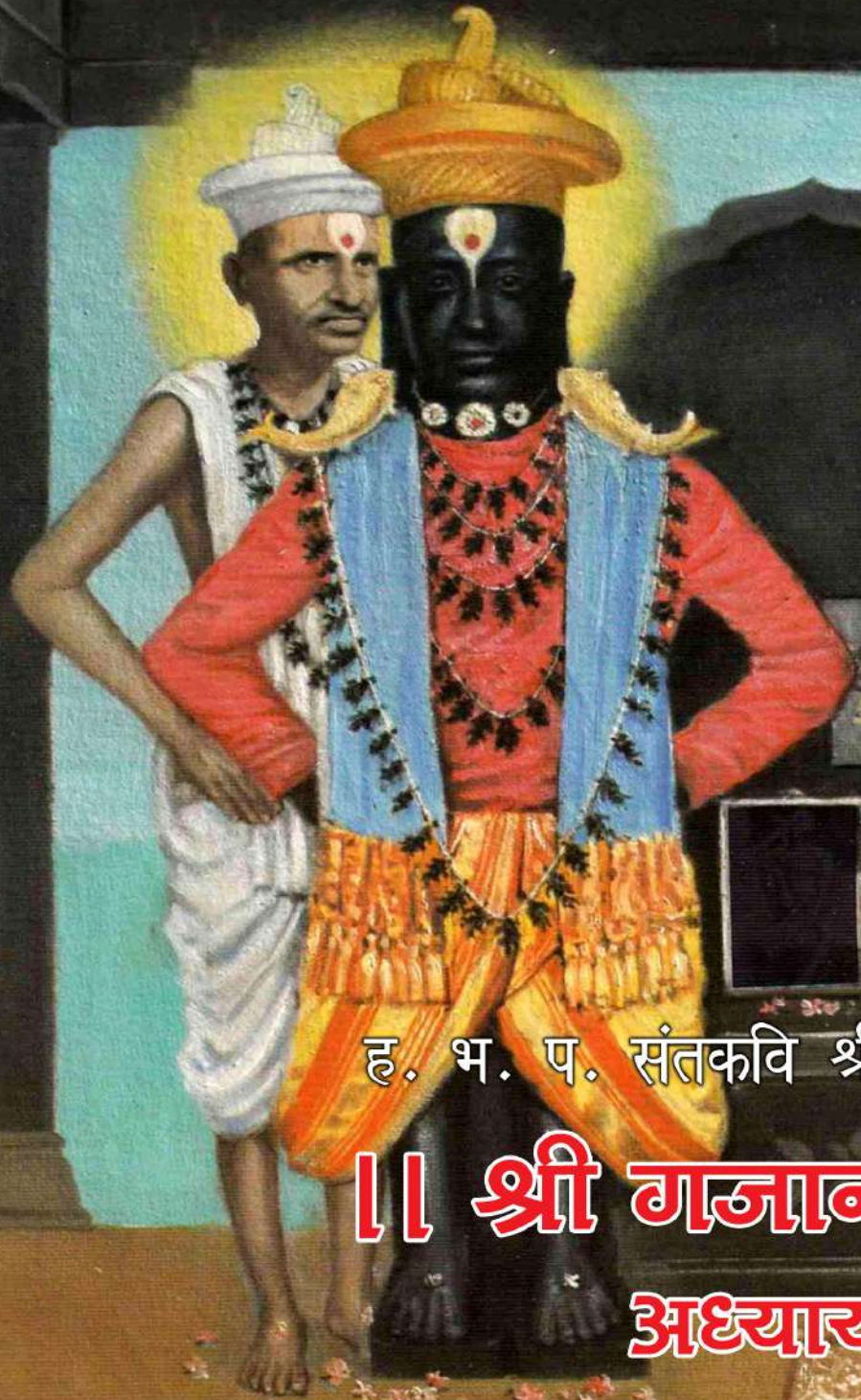

पाहा महेताबशाला जरी । ताडिते झाले साक्षात्कारी । परीक्षे नव्हता अंतरी । प्रेम अलोट
 होते हो ॥२१॥ शहालागीं घेतल्याविना । भोजना न गेला योगीराणा । हे मुद्दे मनी आणा । या
 गोष्टीचें श्रोते हो ॥२३०॥ असो या बापूरावाची । कांता एक होती साची । तिला भानामतीची ।
 बाधा होती विबुध हो ॥३१॥ मळवट यावा घटकेंत । घटकेमाजी कंठी तात । घटकेमाजी वस्त्राप्रत ।
 अग्नी ती लागावा ॥३२॥ बिब्याच्या पाठीवर । फुल्या याव्या अपरंपार । कधी दांडीवरील चीर ।
 जळून जावे अकस्मात ॥३३॥ या भानामतीच्या आसांती । ती बापूरावाची कामिनी । क्षीण गेली
 हीवोनी । अन्नपाणी न रुचे तिला ॥३४॥ भानामती काढण्याला । बापूरावे जाणत्याला । आणलें
 बाहून अकोल्याला । परी न झाला उपयोग ॥३५॥ खर्चही झाला अतोनात । गुण न आला
 किंचित् । अखेर त्यानें जोडिले हात । श्रीगजानत स्वामीला ॥३६॥ महाराज माझ्या कुटुंबाला ।
 भानामतीचा आस झाला । केले ताना उपायाला । आता मात्र कंटाळलो ॥३७॥ तुझी पाऊले
 माझ्या घरा । आज लागली गुरुवरा ॥ तेथेच कां आसरा । भानामतीस मिळावा १ ॥३८॥ ज्या
 दरींत पंचानन । बसला आहे येऊन । तेथेच कां ओरडून । दिमारव दारववावा कोल्ह्यांनी ॥३९॥
 जेथें कस्तुरी दरवळली । तेथेच कां हो राहावी भली । गुरुराया ही ओंगळी । घाण भानामतीची
 ॥४०॥ ऐसी विनंती ऐकूत । गजाननांती अवलोकत । केले तिजकृपे करून । बापूराव कांतेला
 ॥४१॥ त्यायोगें श्रोते तिची । भानामती तिमाली साची । नाही किंमत माकडाची । सिंहाच्या
 पुढें हो ॥४२॥ असो एकदा फिरत फिरत । महाराज आले आकोटांत । नरसिंगजीला भेटण्याप्रत ।
 बंधु आपला म्हणोनी ॥४३॥ त्याच्या मठाशेजारी । एक विहीर होती खरी । जाऊन त्या विहिरीवरी ।
 बसले गजानन महाराज ॥४४॥ पाय आंत सोडिले । डोकावून पाहूं लागले । आतील जलालागीं
 भले । वरच्यावरी श्रोते हो ॥४५॥ पाहून त्यांची प्रेक्षी कृती । लोक साशंक झाले चित्ती । नरसिंग
 महाराज विचारती । अरे हे काय करतोस १ ॥४६॥ गोदा यमुना भागीरथी । तुम्हांसाठी येथे

असती। आणखी तीर्थे आहेत किती १। हे पाहतो डोकावून ॥ ४७॥ तुला त्यांचे घडते स्नान।
मी कां राहू तस्याच जाण १। या तीर्थांनी मला स्नान। आज येऊन घालावे ॥ ४८॥ त्यांनी स्नान
घातल्यावितां। मी न येथून हले जाणा। ऐशा ऐकून भाषणा। कैक म्हणाले या रीति ॥ ४९॥
खरोखरी हा आहे पिसा। शेगांव नादी लागला कैसा। जरा थांबा येथेच बसा। काय करी हा
पाहू पुढे ॥ ५०॥ तो विहिरींतील जलांप्रत। उकळ्या उठल्या अगणित। श्रोतें एका निमिषांत।
विहार भरली पाण्यानें ॥ ५१॥ हजारी कारंजाच्या परी। गजाननाच्या अंगावरीं। वर्षू लागलें पाहा
वारी। त्या विहिरीचें तेधवां ॥ ५२॥ लोकां म्हणती गजानत। यारे स्नानालागून। नाही उरलें प्रयोजन।
विहिरीमाजी उतरण्याचें ॥ ५३॥ गंगा यमुना गोदावरी। वरती आली आहे खरी। स्नान साधा ये
अवसरी। या पुण्य सरितेचें ॥ ५४॥ भाविकांनी केले स्नान। निदकांनी खाली मान। घातली तो
पाहून। प्रकार त्या पाण्याचा ॥ ५५॥ संत जें जें आणती मनीं। ते तें पुरवी चक्रपाणी। त्यांच्या
वाणीलागुनीं। असत्यता न दे परमात्मा ॥ ५६॥ स्नान होता समर्थ उठलें। पाणी पहिल्यापरी
झालें। विहिरीच्या त्या तळास गेलें। उकळ्या बंद जाहल्या ॥ ५७॥ नरसिंगजीसी भेटून। तिघून
गेले दयाघन। शेगांवासी बैसून। मनोवेगाच्या वारूवरी ॥ ५८॥ स्वास्ति श्रीदासगणविरचित। हा
श्रीगजानतविजय नामे ग्रंथ। तारक होवो भवाब्धीत। भाविक भक्तांकारणे ॥ ५९॥ शुभं भवतु ॥
श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानत विजय ग्रंथस्य सप्तदशोऽध्यायः समाप्त ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १८

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १८

श्रीगणेशाय नमः ॥ जयजयाजी चिद्विलासा । हे गोविंदा श्रीतिवासा । हे आनंदकंदा
परेशा । पाहि माम् दीनबंधो ॥१॥ हे केशवा केशीमर्दना । हे माधवा मधुसूदना । हे पूतनाप्राणशोषणा ।
पांडुरंगा रुक्मिणीपते ॥२॥ काय माझ्या आहे मनीं । तें तू जाणसी चक्रपाणी । तेंच कां रे तुजलागुनी ।
बोलून दावूं पद्मनाभा ॥३॥ भक्त जी जी इच्छा करी । ती तूं पुरविसी श्रीहरी । ऐसे पुराणाभीतरीं ।
आहे वर्णन बहुसाळ ॥४॥ म्हणून माझ्या मनोरथा । पूर्ण करा पंदरीताथा । सोडा मनाची कठोरता ।
दासगणू हा तुझा असे ॥५॥ आकोटाचे शेजारी । मुंडगांव नामे एक नगरी । तेथें बायजा नामें
रवरी । समर्थीची भक्तीण असे ॥६॥ हळदी माळ्याच्या वंशात । इचा जन्म झाला सत्य । शिवराम
नामें इचा तात । भुलाबाई जननी असे ॥७॥ बायजाचे बाळपणीं । लग्न झालें होतें जाणी । ललाटीं
जे विधात्यांनी । लिहिलें असेल तेंच घडे ॥८॥ बायजा आली तारुण्यांत । गर्भाधान करण्याप्रत ।
घेऊन गेला तिचा तात । जामाताच्या गूहासी ॥९॥ परी उपयोग नाहीं झाला । जामात षंड होता भला ।
तेणें जनकजननीला । शोक झाला अनावर ॥१०॥ बायजेकडून पाहून । जननी करी रोदन । माझ्या
बाईचे तारुण्य । वांझ पाहू राहातें ॥११॥ भुली म्हणे शिवरामासी । बायजा न ठेवा ऐशी । दुसरा
नवरा करून इसी । देणें आहे भाग पाहा ॥१२॥ शिवराम म्हणे त्यावर । ऐसा नको सोडूं धीर । हा
पुरुषत्वाचा प्रकार । रवरा एकदम कळेना ॥१३॥ कांही दिवस वाट पाहूं । नको ऐसी अधीर होऊं ।
बायजासी येथेंच ठेवूं । तिच्या सासुरवाडीला ॥१४॥ नपुंसकत्व अधोपरी । आले असेल त्याला जरी ।
तें औषधाने होईल दुरी । वाट पाही यास्तव ॥१५॥ ऐसें उभयतां बोलून । बायजासी तेथें ठेवून । आले
मुंडगांवाकारण । आपुल्या घरातें ॥१६॥ बायजाचें वय पंधरा-सोळा । वर्ण काळासांवळा । तारुण्याने
मुसमुसलेला होता जिचा शरीरभाग ॥१७॥ डोळे नाक पाणीदार । बांधा उंच मनोहर । जिला पाहतां
अंतर । कामुकाचें मोहित होई ॥१८॥ तिच्या थोरल्या दिसासी । पाहूनिया बायजासी । इच्छा जाहली
मातसी । संभोग तिचा करावया ॥१९॥ त्यानें प्रयत्न केले नाना । वळवावया तिच्या मना । म्हणूं

लागला क्षणाक्षणा । ऐसे बायजाकारणे ॥२०॥ हताश ऐशी मुळीं न होई । मीच तुला पतीचे
 ठायीं । आमरण करीत पाही । तुझे वेडे संगोपन ॥२१॥ झुरणें दे हें सोडून । आनंदित ठेवी मन । वेडे
 आजपासून । मीच नवरा समज तुला ॥२२॥ ऐसें त्यानें सांगावें । चाळे नाना करावें । काही आमिष
 दावावें । चित्त तिचें भुलवावया ॥२३॥ परी उपयोग होईना । बायजीच्या न हें येई मना । ती म्हणे
 हे नारायणा । कां रे दैत्य मांडलेस ॥२४॥ बालपणापासून । ध्याइलें मी तुझे चरण । त्याचेंच कां
 हे मजलागून । फळ दृष्टी पडावें ॥२५॥ जयाचा मी हात धरीला । तो ना पुरुष कळून आला ।
 दैवयोग समजून चुकला । संसार नशिबी नाहीं मम ॥२६॥ बरें झालें तुझ्या ठायीं । चित्त आतां
 रमेल पाही । कृपा करी रे शेषशायी । स्पर्श पुरुषाचा ना होवो मला ॥२७॥ ज्येष्ठ दीर एके दिवसीं ।
 येता झाला बायजापासीं । आपला हेतु कळविण्यासी । रात्रीच्या समयाला ॥२८॥ तो बायजाते
 इत्कार । करत केलें उत्तर । कैसी लाज तिळभर । नाहीं उरली चित्तीं तुझ्या ॥२९॥ तूं माझा
 ज्येष्ठ दीर । पित्यापरीस साचार । सोड हा अविचार । स्वैर ऐसा होऊ नको ॥३०॥ ह्या तिथेच्या
 भाषणा । तो ना आणी मुळी मना । होता कामाची वासना । नीति विलया जातसे ॥३१॥ अंगावरी
 टाकण्या हात । जीं तों पाही इतक्यांत । त्याचा तो थोरला सुत । माडीवरून पडला हो ॥३२॥
 रवोक पडली डोक्यासी । बायजेनें धरिले त्यासी । बसवून आपल्या मांडीसी । औषध लावूं लागली
 हो ॥३३॥ बायजा म्हणे ज्येष्ठ दीरा । या गोष्टीचा विचार करा । अभिलाष तो नाहीं बरा ।
 परस्त्रियेचा केव्हांही ॥३४॥ मुलगा पडलेला पाहून । भव पावले त्याचें मत । अनुताप त्यासी
 झाला पूर्ण । केलेल्या कर्माचा ॥३५॥ त्यानें नाद सोडिला । सदनी निवांत राहिला । पुढे शिवराम
 घेऊन गेला । कन्येस आपल्या मुंडगावी ॥३६॥ भुलाई म्हणे पतीसी । चला जाऊं शेगांवासी ।
 महाराजाते पुसायासी । पुढील भाकीत बायजेचें ॥३७॥ तें मानलें शिवरामासी । आला घेऊन
 कन्येसी । महाराजांते पुसायासी । आपल्या त्या कांतेसह ॥३८॥ बायजा घातली पायांवर । केली

वितंति जोडून कर । कृपा करा या मुलीवर । पुत्र पौत्र द्यावे हिला ॥ ३१ ॥ ते समर्थानीं ऐकिले ।
 शिवरामासी हांसत वदले । अरे नशिबीं नाहीं लिहिले । विधात्याने पुत्र हिच्या ॥ ४० ॥ जेवढे पुरुष
 जगातात । तेवढे असती हिचे तात । उगे न पडा फंदांत । लग्न हिचे करण्याच्या ॥ ४१ ॥ ते ऐकतां
 शिवरामाला । अनावर शोक झाला । घेऊन त्या बायजाला । परत आला मुंडगांवी ॥ ४२ ॥ परी त्या
 समर्थवचनांनी । बायजा आतंदली मनी । निष्ठा गजाननाच्या चरणीं । जडली तेव्हांपासून ॥ ४३ ॥
 समर्थीचा एक भक्त । पुंडलीक नामें मुंडगांवात । त्याच्या संगें शेगांवात । बायजा येऊ लागली ॥ ४४ ॥
 पहिल्या प्रथम अडथळा । जतनीजनकें नाहीं केला । शेगांवास जाण्याला । पुंडलीकाचे बरोबर ॥ ४५ ॥
 त्यांता ऐसें वाटले । साधुचरण इतें धरिली । तेच तिच्या करतील भले । निजकृपेने कल्याणा ॥ ४६ ॥
 पुरुषत्व देतील जामातासी । अशक्य ना कांही संतांसी । ऐसा विचार मानसीं । करवत राहिले
 स्वस्थ ते ॥ ४७ ॥ पुंडलिकाचे बरोबरी । बायजा जाऊ लागली खरी । तेणें पुकार जगभरी । ऐशा रीतीं
 जाहली ॥ ४८ ॥ हे शेगांवच्या वारीचें । दोंग आहे दोघांचे । तरुणपणीं मानवाचें । मत परमार्थीलागेता ॥ ४९ ॥
 बायजा आहे तरणीज्वान । पुंडलीकासीही तारुण्य । यांची वारी विषयभात । हीच आहे
 निःसंशय ॥ ५० ॥ परस्परें प्रीति जडली । विषयसुखाची नवाळी । भोगण्या ही युक्ति केली । वाटते
 या उभयतोनीं ॥ ५१ ॥ पुंडलीक जरी माळी असतां । तरी हा संबंध योग्य होता । बायजाच्या धरण्या
 हाता । कां की तरुण दोघेही ॥ ५२ ॥ पुंडलीक आहे मराठी । ही माळ्याच्या आली पोटीं । म्हणून
 यांची ताटातुटी । केलीच पाहिजे जातीस्तव ॥ ५३ ॥ या दोघांचे अंतर । शुद्ध होतें साचार । नव्हतां
 कामाचा विकार । मनीं उत्पन्न जाहला ॥ ५४ ॥ भुलाई म्हणे बायजासी । तूं का कारटे अहर्निशीं ।
 पुंडलीकाच्या घरी जासी । हें काही कळेना ॥ ५५ ॥ ऐशा तरुण वयांत । तुम्हां कशाचा परमार्थ १
 कोल्हा त राही उपोषित । उंसाच्या फडामध्या ॥ ५६ ॥ वा पाहून बाटुकाला । बैल नाहीं पुढें गेला ।
 कारटे आमुच्या नांवाला । काळें उगे लावूं तकी ॥ ५७ ॥ भुलाई म्हणे नवऱ्यासी । हिला तका ठेवूं

ऐसी । लावून द्यावे मोहतरासी । पाहा पोरगा माळ्याचा ॥५८॥ ही पुंडलीकाच्या घरी जातें ।
 सदा त्यासी हितगुज करितें । एकमेकां पाहून भरतें । येते दोघां प्रेमाचें ॥५९॥ जाऊं चला
 शेगांवास । येऊन या कारटीस । सांगूं अवघे महाराजांस । चाळे या बायजीचे ॥६०॥ संतांसी
 अवघें कळतें । ते संततीचे चाहाते । पोटाभाजीं कधीं न निघते । चंदनाच्या दुर्गंधी ॥६१॥ भुला
 शिवराम बायजाबाई । पुंडलीक भोकऱ्या आला तोही । चोघे येऊन लागले पायीं । शेगांवी
 श्रीसमर्थाच्या ॥६२॥ पुंडलीकासी पाहून । बोलूं लागले दयाघन । कीं बायजा तुझी बहीण ।
 पूर्वजन्मीची पुंडलीका ॥६३॥ लोक निंदा जरी करिती । तरी अंतर न द्यावे इजप्रती । दोघे मिळून
 करा भक्ति । सच्चिदानंद हरीची ॥६४॥ भुले आपुल्या पोरीस । लावूं नको भलतां दोष । हीं
 बहीण-भाऊ आहेत । मुळींच पूर्वजन्मींचे ॥६५॥ शिवाय या बायजांला । कोठेंही न तवरा भला ।
 ही न आली करायला । संसार मुळीं जगामध्ये ॥६६॥ ही राहिल ब्रह्मचारी । अशीच गे जन्मवरी ।
 जनाबाई पंदरपुरीं । अशीच रीतिं राहिले गे ॥६७॥ तितें नामदेव गुरू केला । ही शरण आली
 आम्हांला । माझ्या जनाबाईला । कोणी न आतां छळावे ॥६८॥ ऐसे समर्थांचे भाषण । शिवरामानें
 गेला असे गहिवरून । शब्द न कांही बोलवे ॥६९॥ येऊन आपुल्या मुलीला । शिवराम मुंडगावासी
 आला । पुढें बायजाच्या वारीला । अडथळा कोणी केला नसे ॥७०॥ महाराज आपुल्या भक्ताप्रत ।
 सदैव रक्षण करितात । तें कसें ही थोडक्यांत । गोष्ट सांगतो ये ठाई ॥७१॥ भाऊ राजाराम कवर ।
 एक होता डॉक्टर । पाहा स्वामगांवकर । दवारवान्याचा अधिकारी ॥७२॥ त्यास दुर्धर फोड झाला ।
 आणविले मोठ्या डाक्टराला । औषधपाणी करायला । स्वामगांवा माझारीं ॥७३॥ बुलदाणा
 अकोला उमरावती । येथून डॉक्टर आणिले असती । शस्त्रक्रिया करण्याप्रती । त्या भाऊच्या
 फोडाला ॥७४॥ ताना औषधें पोदात दिली । विविध पोटीस बांधिलीं । शस्त्रक्रिया ही असे
 केली । त्या झालेल्या फोडाला ॥७५॥ कशाचा ना उपयोग झाला । फोड वाढूं लागला । वडील

बंधूस धाक पडला । त्या भाऊच्या दुरवण्याचा ॥७६॥ भाऊ तळमळे शरयेवरी । व्याधि
 असह्य झाली खरी । शेवटी त्याने अंतरी । विचार ऐसा केला हो ॥७७॥ आतां हाच उपाय ।
 आठवावे सद्गुरुपाय । याविणें दुसरी सोय । कांही तसे राहिली ॥७८॥ पडल्या पडल्या जोडी हात ।
 म्हणे धांव धांव हे सद्गुरुनाथ । या लेकराचा वृथा अंत । किमपि आता पाहूं नको ॥७९॥ ऐसी
 श्रोते विनवणी । करूं लागला क्षणोक्षणीं । रात्र गेली उलतेती । सुमारे समय एकाचा ॥८०॥
 तमातें भरले अंबर । रात्रीचा तो शब्द किर् । कोल्हे-हेकेतें कातार । दणाणून गेलें हो ॥८१॥ तो
 एक दमणी आली । तट्ट्यावरी लागलेली । गाडीस होती जुंपिली । जोडी खिल्या बेलेंची ॥८२॥
 कंठामाजीं घागरमाळा । वाजूं लागल्या खळखळा । मागें पुढें सोडिला । होता पडदा दमणीस ॥८३॥
 दवारवान्याच्या दारापाशीं । दमणी आली निश्चयेसी । डॉक्टर पाहात होता तिसी । पडून आपल्या
 शरयेवर ॥८४॥ तो एक उतरला । ब्राह्मण दमणीच्या खाली भला । दार ठोठावूं लागला । डॉक्टराच्या
 बंगल्याचें ॥८५॥ डॉक्टराच्या बंधूनी । दार उघडले ते क्षणीं । प्रश्न केला कोवूनी । आपण आलांत
 ये ठायां १ ॥८६॥ ब्राह्मण बोले त्याकारण । माझे गजा नामाभिधान । तीर्थ अंगारा घेऊन ।
 शेगांवाहून आलों मी ॥८७॥ डॉक्टर भाऊ कवराला । जो कां आहे फोड झाला । हा अंगारा
 पाठविला । लावण्या त्या फोडारी ॥८८॥ प्यावयासी दिलें तीर्थ । हें द्या आपल्या हातांत । मी
 जातो आतां परत । वेळ न मशीं राहावया ॥८९॥ तीर्थअंगारा देऊन । निघून गेला ब्राह्मण ।
 त्या शोधायाकारण । भाऊनें शिपाई पाठविला ॥९०॥ परी न पत्ता लागला । गाडी न दिसली
 कवणाला । भाऊ मनी घोटाळला । कशाचा ना तर्क चाले ॥९१॥ फोडास लावितां अंगारा । तो
 तात्काळ फुटला खरा । येऊं लागला भराभरा । पूं त्या श्रोते फोडांतून ॥९२॥ एक घटका
 गेल्यावर । पूं गेला निघून पार । पाहा किती आहे जोर । समर्थांच्या अंगान्याचा ॥९३॥
 भाऊस निद्रा लागली । व्याधी पुढें बरी झाली । हळुं हळुं शक्ति आली । भाऊ झाला पूर्ववत् ॥९४॥

दर्शना गेला शेगांवास । तों समर्थ वदले ऐसें त्यास । माझ्या गाडी बैलास । नुसता न चारा दिलास तूं ॥ १५ ॥ हे सांकेतिक भाषण । कळले भाऊलागून । हृदय आले उंचबळून । त्या भाऊ कवराचें ॥ १६ ॥ त्या रात्रीचा ब्राह्मण । स्वचित माझा गजानन । लेकरासाठी धांवून । स्वामगांवास आला हो ॥ १७ ॥ कवरे केलें अन्नदात । त्या व्याधीच्या निमित्त जाण । अंतर्ज्ञानी असती पूर्ण । श्री-गजानन अवलिया ॥ १८ ॥ असो एकदां समर्थस्वारी । निघती झाली पंढरपुरी । त्या श्रीचंद्रभागेतीरीं । विठ्ठलासी भेटावया ॥ १९ ॥ होती मंडळी बरोबर । दिवस वारीचा साचार । स्पेशल गाड्या वरचेवर । जाऊं लागल्या पंढरीला ॥ २० ॥ जगु आबा, पाटील हरी । बापुना व मंडळी दुसरी । सोडूनिया शेगांव नगरी । नागझरीला आले हो ॥ २१ ॥ त्या गांवी माळावर । आहे एक भुयार । येथे गोमाजी नामें साधुवर । समाधिस्थ झालासे ॥ २२ ॥ इथे जिवंत पाण्याचे । आसपास त्या माळाचे । आहेत म्हणून गांवाचे । नाव पडलें नागझरी ॥ २३ ॥ हा गोमाजी बोवा साचा । गुरू महादाजी पाटलाचा । प्रथम आशीर्वाद झाला याचा । शेगांवांच्या पाटीलवंशा ॥ २४ ॥ म्हणून पाटील शेगांवचे । गोमाजीला वंदून साचे । रस्त्यास लागती पंढरीचे । ऐसा त्यांचा परिपाठ ॥ २५ ॥ या परिपाठें म्हणून । नागझरीसी येऊन । अग्निरथांत बैसून । निघते झाले पंढरीला ॥ २६ ॥ हरी पाटलाबरोबरी । समर्थीची होती स्वारी । बापुना आणि दुसरी । माणसे पांचपन्तास ॥ २७ ॥ आषाढ शुद्ध नवमीचा । तो दिवस होता साचा । समुदाय वारकऱ्यांचा । येऊं लागला पंढरीसी ॥ २८ ॥ मेघ दाटले अंबरीं । स्वचित कोठें भूमिवरी । पर्जन्याची वृष्टि खरी । होऊं लागली श्रोते हो ! ॥ २९ ॥ ते भूवैकुण्ठ पंढरपूर । गजबजून गेलें फार । भरती येतां सागर । जेवीं जाय उंचबळोती ॥ ३० ॥ प्रदक्षिणेच्या रस्त्यावरी । टाळांची ती गर्दी खरी । 'जय जय रामकृष्ण हरी' । भक्त म्हणती उच्च स्वरें ॥ ३१ ॥ शब्द कवणाचा कवणाला । ने ये ऐकावयाला । ऐसा आनंदी आनंद चालला । तो वानू कोठवर ॥ ३२ ॥ नाथ निवृत्ति ज्ञानेश्वर । सांवता गौरा कुंभार । श्रीतुकोबा देवूकर । सोपान मुक्ता जनार्दन ॥ ३३ ॥

या संतांच्या पालख्या । पंदरीस आल्या देखा । भक्तांनी उधाळिला बुक्का । आदर कराया-
 कारणे ॥१४॥ त्यायोगे आकाशांत । बुक्क्याचें जणू झाले छत । सुवास उठला घमघमीत । गर्दी
 तुळशीफुलांची ॥१५॥ श्रोते त्या समयाला । समर्थ आले पंदरीला । उतरले जाऊन वाड्याला । त्या
 कुकाजी पाटलाच्या ॥१६॥ हा प्रदक्षिणेच्या वाटेवरी । वाडा चौफाळ्याशेजारी । दर्शनाला भीड
 खरी । झाली असे राऊळांत ॥१७॥ पोलिस हाताहातावरी । उभे राहिले रस्त्यांतरी । पथे चालले
 वारकरी । भजन करीत हरीचें ॥१८॥ एकादशीस साचार । हरी पाटलाबरोबर । बापुताविना इतर ।
 गेले दर्शना हरीच्या ॥१९॥ बापुता मार्गे राहिला । तो होता स्नानासी गेला । म्हणून त्यासी वेळ
 झाला । मंडळी गेली निघून ॥२०॥ स्नान करून आला घरीं । तो समजलें ऐशापरी । दर्शनासी
 गेली सारी । आतांच मंडळी विठ्ठलाच्या ॥२१॥ मग तोही निघाला पळत पळत । दर्शनाचा
 धरून हेत । राऊळाच्या भोंवतीं अमित । गर्दी झाली लोकांची ॥२२॥ मुंगीस वाट मिळेली । तेथे
 हा बापुता । केवीं जाईल दर्शना । शिवाय गरिबी पदरांत ॥२३॥ बापुता म्हणे मानसीं । हे विठ्ठल
 हृषीकेशी । कां रे निष्ठुर झालासी १ मजला देई दर्शन ॥२४॥ तूं सांवल्या माळ्याकारण । अरणीं
 गेलास धांवून । तेवीं येई राऊळातून । मज भेटाया पांदुरंगा ॥२५॥ 'अरण' होते आठ कोस । तैसें
 तव्हे येथें खास । मी मंदिराच्या सान्निध्यास । उभा आहे वाटेवरी ॥२६॥ तुला लोक म्हणतात ।
 तूं अनाथाचा असशी नाथ । मग कां रे देवा मजप्रत । उपेक्षिलें या वेळीं १ ॥२७॥ ऐसा बहुत धांवा
 केला । शिवटी बापुता हताश झाला । परत बिन्हाडासी आला । अस्तमाताचे समयास ॥२८॥ मुख
 झालें होतें म्लान । अवघ्या दिवसाचें उपोषण । बापुताचे अवघें मन । विठ्ठलाकडे लागलें ॥२९॥
 शरीर मात्र होतें घरीं । मन मंदिराच्या सभोंवारी । फिरत होतें भिरीभिरी । याचें नांव ध्यास
 हो ॥३०॥ बापुतासी पाहून । हंसूं लागले अवघे जण । हा बेटा अभागी पूर्ण । कळून आला
 आपणां ॥३१॥ शेगांवाहून दर्शना । पंदरीसी आला जाणा । येथें येऊन खेळ नाता । फिरला

पाहात गांवामध्ये ॥ ३२॥ याची दांभिक अवघी भक्ती । यास कशाचा श्रीपती १ ऐत वेळेला
 राहती । गैरहजर दुर्दैवी ॥ ३३॥ कोणी म्हणाले बापुनाला । वेदान्त आहे अवघा आला । तो कशाशी
 दर्शनाला । जाईल सांगा राऊळांत १ ॥ ३४॥ त्याचा भगवंत हृदयांत । आहे सर्वदा रवेळत वेदान्त्याचे
 ऐसें मत । दगडांमाजीं काय आहे १ ॥ ३५॥ आपण वेडे म्हणून । द्याया गेलों दर्शित । बापुनाचा
 नारायण । वाटेल तेथे उभा असे ॥ ३६॥ मग दुसरा म्हणाला । मग हा इथे कशाला आला १ कां
 शीगांवी तयाला । भेटला नसता ईश्वर १ ॥ ३७॥ अहो हे वेदान्ती । लोकां ज्ञात सांगती । शब्द चावती
 हमेशा करिती । अतुभवाचा लेश नसे ॥ ३८॥ सगुणीपासता झाल्या पूर्ण । मग होणार आहे ज्ञान ।
 न आल्यासी लहानपण । तरुणपणा येतो कसा १ ॥ ३९॥ ऐसा उपहास तयाचा । प्रत्येकांनीं केला
 साचा । अवघ्यांपुढे एकट्याचा । टिकाव लागावा कोठूनी १ ॥ ४०॥ तो बापुना बसला उपोषित ।
 दांतांसी लावूनी दांत । ते होते अवघे पहात । स्वामी तिजल्या जाग्याहून ॥ ४१॥ गरिबांचे सांकडे ।
 साधुलाच एक पडे । सत्संगती ज्याला घडे । तेच खरे भाग्यवान ॥ ४२॥ समर्थ म्हणती बापुना ।
 दुःख नको करूंस मना । ये तुला रुक्मिणीरमणा । भेटवितों ये काळीं ॥ ४३॥ तों महाराज उभे
 राहिले । कटीं हात ठेविले । पाय खाली जुळविले । समचरण दावावया ॥ ४४॥ तुळशीफुलांच्या
 माळा कंठी । मूर्ति सांवळी गोमटी । बापुनाच्या पडली दृष्टि । शीर ठेविले पायांवर ॥ ४५॥ पुन्हां
 जो पाहे वरी । समर्थ दिसले पहिल्यापरी । तेणें बापुनाच्या अंतरीं । अति आनंद जाहला ॥ ४६॥
 धोतर, पागोटें आणि शेला । जो घरी दृष्टि पडिला । तोच त्यानें पाहिला । दर्शना जाता
 राऊळांत ॥ ४७॥ इतर म्हणाले महाराजांस । तसेंच दर्शित आम्हांस । होऊ द्या आम्हां आहे आस ।
 पुनरपि श्रीच्या दर्शनाची ॥ ४८॥ ऐसे ऐकतां भाषण । बोलते झाले गजानन । बापुनासारखे
 आधीं मत । तुम्ही करा रे आपुलें ॥ ४९॥ तें तसे झालियावरी । दर्शित घडवीत निर्धारी । ही दर्शित
 वस्तु खरी । काय मिळे बाजारांत १ ॥ ५०॥ म्हणून ती आणून । देऊं तुम्हांकारण । निष्पाप करा

आधीं मत । तरीच पुढचें घडेल हें ॥ ५१ ॥ पहा समर्थानी बापुनाला । विठ्ठल साक्षात्
 दारवविला । कुकाजीच्या वाड्याला । संतत्व हा खेळ नसे ॥ ५२ ॥ संत आणि भगवंत । एकरूप
 साक्षात् । गुळाच्या त्या गोडीप्रत । कैसें करावें तिराळें ॥ ५३ ॥ काला घेऊन अखेरी । मंडळी
 फिरली माघारी । बापुनाच्या अंतरी । दर्शन तें ठसावले ॥ ५४ ॥ याच पुण्ये करून । पुत्र झाला
 त्याकारण । रासिक चतुर विद्वान् । संतसेवा न जाई वृथा ॥ ५५ ॥ पंदरीच्या प्रसादानें । पुत्र झाला
 त्याकारणें । म्हणून नांव त्यातें । ठेविलें नामदेव बालकासी ॥ ५६ ॥ कवठे बहादूर गांवाचा । एक
 माळकरी होता साचा । तो वऱ्हाड प्रांताचा । म्हणून उतरला वाड्यांत ॥ ५७ ॥ तेथें आषाढी द्वादशीसी ।
 मरी आली मुक्कामासी । त्या पंदरपूरक्षेत्रासी । मग काय विचारितां ॥ ५८ ॥ प्रेतामार्गे चाले
 प्रेत । पोलिस शिरती घरांत । यात्रा काढून देण्याप्रत । डॉक्टराच्या हुकुमानें ॥ ५९ ॥ वारकऱ्याला
 ओढिती । गाडीमाजीं बसविती । चंद्रभागेच्या पार करिती । कुर्डवाडी रस्त्याला ॥ ६० ॥ हा कवठे
 बहादूरचा वारकरी । झाला मरीनें आजारी । दाळ होती वरच्यावरी । उलटी मुळीच थांबेना ॥ ६१ ॥
 गोळे हातांपायांसी । येऊं लागले बहुवशी । कोणी न जाई त्याजपाशीं । शुश्रूषा त्या करावया ॥ ६२ ॥
 पोलिसभयानें हें वृत्त । कळविलें ना कोणाप्रत । शेंगांवीचे समस्त । लोक जाया निघाले ॥ ६३ ॥
 वाडा घटकेंत मोकळा झाला । हा वारकरी मात्र होता पडला । कठीण काळच्या समयाला । कोणी
 न येती उपयोगी ॥ ६४ ॥ लोक सुखाचे सोबती । संकटकालीं अव्हेरिती । तेथें एक रक्षण करिती ।
 संत अथवा देव ही ॥ ६५ ॥ तो पाहून प्रकार । श्रीगजानन साधुवर । म्हणाले हा ओसरीवर । निजला
 यास घेऊन चला ॥ ६६ ॥ लोक म्हणती गुरुराया ! । हा बहुतेक मेला सदया । याच्या तादीं लागतां
 वाया । संकट येईल आपणांतें ॥ ६७ ॥ पन्नास माणूस बरोबर । आपल्या येथबां साचार । मरीचा
 तो झाला जोर । सांप्रत या पंदरीसी ॥ ६८ ॥ अशा स्थितीत ये ठाई । थांबणें हे कांही बरें नाहीं ।
 चला जाऊं लवलाही । चंद्रभागेच्या पलीकडे ॥ ६९ ॥ तों महाराज म्हणती अवघ्याला । तुम्ही कैसें

खुळावला १। आपल्या देशबंधूला। सोडितां हे बरे नव्हे। ॥१७०॥ ऐसें वदून जवळ गेले।
 वारकऱ्याच्या करा धरलें। त्यासी उठून बसविलें। आणि केलें मधुरोत्तर ॥७१॥ चाल बापा उठ
 आतां। जाऊं आपल्या वऱ्हाडप्रांता। वारकरी म्हणे गुरुताथा। आता वऱ्हाड कशाचें हो ॥७२॥
 समीप आला माझा अंत। जवळ नाही कोणी आप्त। तई म्हणाले सदगुरुनाथ। वेड्या ! ऐसा
 भिऊं नको ॥७३॥ तुझे टळले गंडांतर। ऐसे वदोत ठेविला कर। त्या वारकऱ्याच्या शिरावर। दाळ
 उलटी बंद झाली ॥७४॥ घाटू लागली थोडी शक्ति। उभा राहिला त्वरित गती। संतानें ज्या
 धरिलें हातीं। त्यातें निजमते यम नेई कैसा ॥७५॥ घटकेंत झाला पहिल्यापरी। मंडळींच्या
 बरोबरी। चंद्रभागेच्या पैलतीरीं। आला समर्थसमवेत ॥७६॥ आनंद झाला फार त्यासी। वंदी
 समर्थचरणांसी। म्हणे दयाळा काढिलें मशीं। दादितून काळाच्या ॥७७॥ ऐसा घडतां चमत्कार।
 भक्त करिती जयजयकार। आले कुडुवाडीवर। निर्धास्तपणें सर्वही ॥७८॥ पंदरीची करून वारी।
 आली शेगांवाप्रती सारी। मंडळी ती बरोबरी। श्रीगजाननस्वामीच्या ॥७९॥ एक कर्मठ ब्राह्मण।
 घ्याया आला दर्शन। त्या शेगांवाकारण। श्रीगजाननस्वामीचें ॥१८०॥ त्यातें स्वामींची कीर्ति।
 निजदेशीं ऐकिली होती। म्हणून आला दर्शनाप्रती। फार लांबून त्या ठायां ॥१८१॥ सोवळें ओंवळें
 त्याचें अती। तो होता मध्वमती। खदूट झाला परम चित्तीं। समर्थीसी पाहातां ॥८२॥ व्यर्थ आलों
 म्हणे येथ। या वेड्यासी वंदण्याप्रत। हा भ्रष्टाचा आहे सत्य। सार्वभौम शिरोमणी ॥८३॥ सोवळे
 ओंवळें येथ मेलें। अताचाराचें राज्य झालें। अशा पिशाला म्हणूं लागले। साधु लोक हायहाय
 ॥८४॥ तो त्या मठांत। काळें कुत्रे झाले मृत। पडले होते त्याचें प्रेत। येण्याजाण्याच्या वाटेवरी
 ॥८५॥ त्या श्वातातें पाहून। ब्राह्मण झाला मनीं खिन्न। आणूं कसे जीवत। श्वात मध्ये पडला
 हा ॥८६॥ याला न कोणी उचलती। गांजा सदैव धुनकिती। या वेड्यातें वंदताती। "महाराज,
 महाराज," म्हणून ॥८७॥ जळो याचें साधुपण। मला बुद्धि कोठून। झाली याचें दर्शन।

घ्याया कांही कळेता १ ॥ ८८ ॥ त्याचा संशय फेडावया । समर्थ आसत सोडोनिया । येते
 झाले तया तायां । जेथें होता ब्राह्मण ॥ ८९ ॥ आणि म्हणाले तयाप्रत । पूजा करावी यथास्थित ।
 कुत्रें झालें ताही मृत । संशय उगा घेऊं नका ॥ ९० ॥ तें ऐकून रागावला । तीज समर्था बोलूं
 लागला । अरे नाही वेड मला । तुझ्यासम लागलेलें ॥ ९१ ॥ कुत्रें मरून झाला प्रहर । त्याचें प्रेत
 रस्त्यावर । पडलें याचा विचार । तुम्ही न कोणी केला कीं ॥ ९२ ॥ ऐसें ऐकता विप्राला । समर्थांनी
 जाब दिला । आम्ही भ्रष्ट आम्हांला । तुमच्या सम ज्ञात नाहीं ॥ ९३ ॥ परी खंति न करा तिळभर ।
 पाणी आणाया घागर । घेऊन चलावे सत्वर । माझ्यामागे विप्रवरा ॥ ९४ ॥ ऐसें बोलून कुठ्यापासी ।
 येते झाले पुण्यराशी । स्पर्श पदाचा करतां त्यासी । कुत्रें बसलें उठोन ॥ ९५ ॥ तो पाहतां
 चमत्कार । ब्राह्मण झाला निरुत्तर । म्हणे याचा अधिकार । थोर आहे देवापरी ॥ ९६ ॥ मीं व्यर्थ
 निंदा केली । योग्यता ना जाणली । ऐसें म्हणून घातली । समर्थांच्या मिठी पायां ॥ ९७ ॥ माझे
 अपराध गुरुवरा ! । आज सारे क्षमा करा । वरदहस्त ठेवा शिरा । मी अनंत अपराधी ॥ ९८ ॥
 तूंच सोंवळा साचार । एक आहेस भूमिवर । करण्या जगाचा उद्धार । तुम्हां धाडिलें ईश्वराने ॥ ९९ ॥
 श्रोते त्याच दिवशीं भली । समाराधता त्यानें केली । कुशंका मताची पार फिटली । लीन झाला
 अत्यंत ॥ १०० ॥ प्रसाद घेऊन गेला परत । आपल्या तो देशाप्रत । समर्थ साक्षात् भगवंत । ऐसी
 प्रचीती आली तया ॥ १०१ ॥ स्वास्ति श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ । भाविकां
 लाभो सत्पथ । हेचि इच्छी दासगणू ॥ १०२ ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य अष्टादशोऽध्याय समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - १९

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

श्रीगणेशाय नमः ॥ जयजयाजी आनंदकदा । जयजयाजी अभैदा । माझे नमन तुझ्या पदा । असो सर्वदा अनन्यभावे ॥१॥ हे रायबा रघुपती । पाव आतां शीघ्र गती । माझ्या अंत पहाशी किती १ । हे काही कळेता ॥२॥ खऱ्या थोराशीं कठोरता । नाही शोभत अनंता । याचा विचार काही चित्ता । करा आपुल्या ये काळीं ॥३॥ मी दीनबाणें मारितो हांका । मला दगा देऊ नका । हे जगदीश जगन्नायका । पावा दासगणूस ॥४॥ महाराज असतां शैगावांत । विघ्न एक काशिनाथ । जो खंडेरावाचा होय सुत । गर्दे उपनांव जयाचे ॥५॥ तो आला दर्शना । समर्थाच्या बंदिले चरणां । मूर्ति पाहून त्याच्या मना । आनंद झाला अतिशय ॥६॥ माझ्या सत्मातनीय वडिलानें । जी जीवन्मुक्ताचीं लक्षणे । लिहिलीं अनुभवाने । त्याची प्रत्यक्ष मूर्ति ही ॥७॥ माझे भाग्य धन्य धन्य । म्हणून हे पाहण्या चरण । आलों खामगांवाहून । त्याचें सार्थक झाले कीं ॥८॥ तो समर्थांनी लीला केली । कोपरखिळी मारली । काशिनाथाच्या पाठीस भली । आपुल्या परमकृपेनें ॥९॥ जा तुझा हेत पुरला । वाट पाहे तारवाला । या भाषणें घोटाळला । काशिनाथ मानसी ॥१०॥ म्हणे काम ना माझे ये ठाई । मी न आलों मागण्या कांही । तारवाला शिपाई । वाट पहातो काय हे १ ॥११॥ त्याचें गूढ कळेता । पुसण्या छाती होईता । निमुटपणें वंदून चरणा । गेला तिघून खामगांवी ॥१२॥ तो तारवाला शिपाई । उभा दारांत होता पाही । तार घेतली घाई घाई । कशाची ती बघण्यास ॥१३॥ तारेत हा मजकूर । तुमचा केला तक्रूर । मुनसफीच्या हुद्यावर । मीर्शि तालुक्याकारणें ॥१४॥ ते पाहतां आनंदला । कोपरखिळीच्या अर्थ कळला । त्या काशिनाथपंताला । पहा संतांचे ज्ञान कैसें १ ॥१५॥ असो एकदा नागपुरीं । समर्थांची गेली स्वारी । गोपाळ बुटीच्या घरीं । त्याच्या अति आग्रहानें ॥१६॥ ही भोसल्याची राजधाती । पूर्वकाली होती जाणी । त्या शहराची आज दिनीं । देता झाली विबुध हो ॥१७॥ स्वातंत्र्यरूपी प्राण गेला । खरा धनी याचक ठरला । परक्यांचा बोलबाला । झाला जया

शहरांत ॥१८॥ गज घोडे पालख्या अपार । ताहीशा झाल्या साचार । रस्त्याने फिरे
मोटार । अति जोराने विबुध हो ॥१९॥ असो हा महिमा काळाचा । ताहीं दीष कवणाचा । वाडा
गोपाळ बुटीचा । होता सीताबडीवर ॥२०॥ त्या भव्य सदनांत । नेऊन ठेविले सद्गुरुनाथ ।
जैसा बाघ किल्ल्यांत । कोडेतिया टाकावा ॥२१॥ बुटीचा ऐसा विचार । या सीताबडीवर ।
महाराज ठेवावे निरंतर । जाऊं न द्यावे शेंगांवा ॥२२॥ अक्रुरानें कृष्णाला । जैसा मथुरेमाजी
तेला । तोच प्रकार येथे झाला । काय वर्णन करावे ॥२३॥ शेंगांव पडले भणभणीत । अवघे
लोक दुःखित । वितविती हरी पाटलाप्रत । महाराज येथे आणा हो ॥२४॥ कुडीमधून गोला प्राण ।
कोण पुसे तिजलागून १ । तैसें समर्थांचून । शेंगांव हे प्रेत पाहा ॥२५॥ तुम्ही गांवचे जमेदार ।
करा याचा विचार । बुटी मोठा सावकार । तेथे न आमुचा लाग लागे ॥२६॥ टक्कर हत्ती-
हत्तींची । होणे आहे योग्य सान्ची । येथे आम्हांसम कोल्ह्यांची । ताहीं मुळी किंमत ॥२७॥
जंबुमाळीसी लढायाला । मारुती हाच योग्य वरला । जिंकावया कर्णाला । झाली योजना
अर्जुनाची ॥२८॥ तुम्ही नागपुराप्रती जावे । समर्थांसी घेऊन यावे । आम्हां अवघ्यांस सुखवावे ।
हीच आहे विनंति ॥२९॥ इकडे बुटीच्या घरांत । आजुर्द राहिले संत । जेवीं हस्तितापुरांत ।
कृष्ण नाही आनंदला ॥३०॥ महाराज म्हणती बुटीसी । जाऊं दे मज शेंगांवासी । या
आपुल्या भव्य सदनासी । ठेवून आम्हा घेऊं तकी ॥३१॥ ते बुटी मुळींच मानीना । समर्थां
जाऊं देईना । अनागोंदीचा रामराणा । बुटी वाटे निःसंशय ॥३२॥ बुटी भाविक होता जरी ।
अहंता नव्हती गेली खरी । श्रीमंतीचा गर्व भारी । त्याच्या ठाई वसतसे ॥३३॥ रोज ब्राह्मण-
भोजन । समर्थपुढे सदा भजन । परी शेंगांवचे येत जन । बंदी त्या तो करीतसे ॥३४॥ जाऊं
न देई दर्शना । शेंगांवचे लोकांना । बिगरपरवानगी श्रीमंतसदना । जातां नये कवणासी
॥३५॥ शेंगांवचे लोक भले । जरी आणावया गेले । परी न कांही उपाय चाले । गेले तसेंच

आले परत ॥ ३६ ॥ इकडे भक्त पाटील हरी । कांही मंडळीं बरोबरी । घेऊन तिघाला
 नागपुरी । समर्थासी आणावया ॥ ३७ ॥ बसला अग्निरथांत । त्याच वेळीं बदले संत । त्या गोपाळ
 बुटीप्रत । येणें शीति तें ऐका ॥ ३८ ॥ अरे गोपाळा ! पाटील हरी । तिघाला यावया नागपुरी । तो
 येण्याच्या आंत परी । मला येथून जाऊं दे ॥ ३९ ॥ तो येथें आल्यावर । शांतता नाही राहणार ।
 तो पडला जमेदार । याचा विचार करावा ॥ ४० ॥ तुझ्या घनाच्या जोरावरी । उड्या या जाण
 तिघारी । तो मनगटाच्या बळावरी । नेईल मजला येथून ॥ ४१ ॥ हरी पाटील तेथें आला । शिपायाने
 अटकाव केला । परी तो न त्याने मानिला । प्रवेश केला सदांत ॥ ४२ ॥ गोपाळ बुटीच्या घरी ।
 पंगत होती थोर खरी । पाटील आल्याच्या अवसरी । आले ब्राह्मण भोजना ॥ ४३ ॥ ताटें चांदीची
 अवघ्यांस । शिसमचे पाट बसण्यास । होत्या पातळ पदार्थास । वाट्या जवळ चांदीच्या ॥ ४४ ॥
 नानाविध पक्वानें । होती भोजनाकारणें । मध्यभागा आसत त्यानें । मांडिले समर्थ बसण्यास
 ॥ ४५ ॥ ऐशी बुटीची श्रीमंती । तिचे वर्णन करूं किती ? । ज्याला कुबेर बोलती । लोक नागपूर
 प्रांतीचा ॥ ४६ ॥ असो हरी पाटील सदांत । आले समर्थ नेण्याप्रत । तों महाराज निघाले धांवत ।
 द्दारी त्यास भेटावया ॥ ४७ ॥ वांसरा गाय पाहून । जैसी येई धांवून । तैसे स्वामी गजानत ।
 पाटलासाठीं धांवले ॥ ४८ ॥ चाल हरी शेगांवासी । येथे मुळी न राहणें मसी । तूं आलास
 न्यावयासी । हें फार बरें झालें ॥ ४९ ॥ समर्थ जाऊं लागले । ते गोपाळाने पाहिले । अनव्यभावे
 चरण धरिले । समर्थाचे येऊन ॥ ५० ॥ विक्षेप माझा गुरुराया ॥ नका करूं या समया । दीन
 घांस घेऊनिया । इच्छित स्थला मग जावें ॥ ५१ ॥ तैसेंच बुटी पाटलासी । बोलूं लागले
 विनयेसी । तुम्ही घेऊन प्रसादासी । जावें हेच मागणें ॥ ५२ ॥ येथें न रहाती महाराज । हें
 समजून आले आज । पंक्ति माझी राखा लाज । तुम्हीच पाटील येथवां ॥ ५३ ॥ आतांच
 समर्थ गेले जरी । लोक उपाशी उठतील तरी । आणि अवघ्या नागपुरी । टीका माझी

होईल पहा ॥ ५४ ॥ भोजनें होईपर्यंत । महाराज राहिले तेथ । शेगांवची समस्त । मंडळी
 पंक्तीस जेवली ॥ ५५ ॥ भोजनोत्तर तयारी । निघण्याची ती झाली खरी । दर्शनाची भीड भारी ।
 झाली बुटीच्या वाड्यांत ॥ ५६ ॥ कुटुंब गोपाळ बुटीचें । जानकाबाई नांवाचे । परम भाविक होते
 साचें । गृहलक्ष्मीच होती जी ॥ ५७ ॥ तिनें केली वितवणी । महाराजांचे चरणीं । माझा हेतु मनींच्या
 मतीं । बसूं पाहतो गुरुराया ! ॥ ५८ ॥ तई महाराज बोलले । तुझ्या मना मी जाणीतले । ऐसें
 म्हणून लाविले । कुंकू तिच्या कपाळास ॥ ५९ ॥ आणखी एक पुत्र तुला । परम सद्गुणी । होईल
 भला । अंती जाशील वैकुंठाला । सौभाग्यासह बाळे तूं ॥ ६० ॥ ऐसा आशीर्वाद देऊन । तिघते
 झाले दयाघन । त्या सीताबडीहून । आले रघुजीच्या घरीं ॥ ६१ ॥ हा भोसला राजा रघुजी । उदार
 मनाचा भक्त गाजी । ज्यानें ठेविला राम राजी । आपल्या शुद्ध वर्तनें ॥ ६२ ॥ त्याचें लौकिकीं
 राज्य गेलें । जे अशाश्वत होते भले । शाश्वत स्वरूपाचें आले । सद्गुरुभक्तीचें राज्य घरा ॥ ६३ ॥
 उत्तम प्रकारचा आदर । केला राजाते साचार । त्याचा घेऊन पाहुणचार । रामटेकासी गेले
 पुढें ॥ ६४ ॥ तेथें रामाचें दर्शन । घेऊन आले परतून । शेगांवच्या मठा जाण । हरी पाटलासमवेत
 ॥ ६५ ॥ धार-कल्याणचे रंगनाथ । जे थोर साधु मोंगलाईत । होते ते भेटण्याप्रत । समर्थ
 आले शेगांवीं ॥ ६६ ॥ अध्यात्माची बोलणी । सांकेतिक केलीं दोघांनी । त्याचा भावार्थ जाणण्या
 कोणी । तेथें नव्हता समर्थ ॥ ६७ ॥ श्रीवासुदेवानंदसरस्वती । कर्ममार्गी ज्याची प्रीति । कृष्णा-
 तटाका ज्यांची महती । माणगांवी जन्म ज्यांचा ॥ ६८ ॥ ते येण्याचे अगोदर । बाळाभाऊस
 साचार । बोलते झाले गुरुवर । स्वामी गजानन सिद्धयोगी ॥ ६९ ॥ अरे बाळा उदयिक । माझा
 बंधु येतो एक । मजलागीं भेटण्यादेख । त्याचा आदर करावा ॥ ७० ॥ तो आहे कर्मठ भारी ।
 म्हणून उद्यां पथांतरी । चिंध्या न पडूं द्या निर्धारा । अंगण स्वच्छ ठेवा रे ॥ ७१ ॥ चिंधी कोठें
 पडेल जरी । तो कोपेल निर्धारी । जमदग्नीची आहे दुसरी । प्रतिमा त्या स्वामीची ॥ ७२ ॥

तो कऱ्हाडा बाह्यण । शुचिर्भूत ज्ञातसंपन्न । हे तयांचें कर्मठपण । कवचापरी समजावें ॥७३॥
 ऐसें बाळास आदले दिवशीं । सांगते झाले पुण्यराशी । तो एक प्रहर दिवसासी । स्वामी
 पातले ते ठायां ॥७४॥ एकमेकांसी पाहतां । दोघे हंसले तत्त्वतां । हर्ष उभयतांच्या चित्ता । झाला
 होता अतिवार ॥७५॥ एक कर्माचा सागर । एक योगयोगेश्वर । एक मोगरा सुंदर । एक
 तरू गुलाबाचा ॥७६॥ एक गंगा भागीरथी । एक गोदा निश्चिती । एक साक्षात् पशुपती । एक
 शेषशायी नारायण ॥७७॥ स्वामी जेव्हां मठांत आले । तेव्हां गजातत होते बैसले । आपल्या
 पलंगावरी भले । चिटक्या करतें वाजवीत ॥७८॥ स्वामी येतां चिटकी थांबली । दृष्टादृष्ट
 दोघां झाली । तें स्वामींनीं विचारिली । आज्ञा परत जावया ॥७९॥ फार बरे म्हणून । गजाततें
 तुकविली मान । स्वामी गेले निघून । बाळास कौतुक वाटलें ॥८०॥ बाळ म्हणे गुरुराया । हे
 दृश्य पाहूनिया । संशय उपजला चित्ता ठायां । त्याची निवृत्ति करा हो ॥८१॥ त्यांचा मार्ग
 अगदी भिन्न । तुमच्या ह्या मार्गाहून । ऐसें साच असून । तुमचा बंधु कसा तो १ ॥८२॥ ऐसा
 प्रश्न ऐकिला । समर्थ देती उत्तर त्याला । बरवा प्रश्न बाळा केला । त्यां हा आज आम्हातें-
 ॥८३॥ ईश्वराकडे जाण्याचे । तीत मार्ग असती साचे । हे तिन्ही मार्ग ज्ञाताचे । गांवा जाऊन
 मिळतात ॥८४॥ स्वरूपें त्यांची भिन्न भिन्न । दिसतीं पाहाणारांकारण । तेणें घोटाळा वरितें
 मन । पाहाणारांचे राजसा ! ॥८५॥ सोवळें ओवळें संश्यास्नात । व्रत उपोषणें अनुष्ठात । या
 कृत्यांलागून । अंगें म्हणावीं कर्माचीं ॥८६॥ ही अंगे जो आचरी । निरालसपणें खरी ।
 तोच समजावा भूवरी । बह्यवेत्ता कर्मठ ॥८७॥ अधिक न्यून येथें होता । कर्ममार्ग न ये
 हातां । म्हणून विशेष तत्परता । ठेविली पाहिजे आचरणीं ॥८८॥ येथें एवढीच खबरदारी ।
 द्यावी लागते जाण खरी । परांकारणे दुरुत्तरीं । कदा त्यानें ताडूं नये ॥८९॥ आतां भक्ति-
 मार्गाचें । ऐक हे लक्षण साचें । भक्तिपंथानें जाणाराचें । मन पाहिजे शुद्ध अती ॥९०॥

मलीनता मनाठायीं । अंशेही राहिल्या पाही । त्याच्या हातां येत नाहीं । भक्तिरहस्य
बापा रें ॥ ११ ॥ दया प्रेम लीनता । अंगी पाहिजे तत्वतां । श्रवणीं पूजनीं आस्था । पाहिजे
त्याची विशेष ॥ १२ ॥ मुखामाजी नामस्मरण । करणें हरीस जाणून । ऐशीं अंगे असती जाण ।
या भक्तिमार्गाला ॥ १३ ॥ या अंगांसह जो भक्ती करी । त्यालाच भेटे श्रीहरी । भक्तिमार्गाची
न ये सरी । त्याचा विधी सोपा असे ॥ १४ ॥ परी तो करण्या आचरण । कर्माहून कठीण
जाण । जेवी गगनाचें जवळपण । तेत्रांलागी दिसतसे ॥ १५ ॥ आता योगमार्ग तिसरा । सांगतो
मी ऐक रवरा । या योगमार्गाचा पसारा । दोघांपेक्षां जास्त असे ॥ १६ ॥ परी हा पसारा
तिश्चयेसी । आहे ज्याचा त्याचे पारीं । योगमार्ग साधण्यासी । बाहेरचें त कांही लागे ॥ १७ ॥
जेवढें आहे ब्रह्मांडांत । तेवढें आहे पिंगांत । त्या पिंगांतील साहित्य । घेऊन योग साधावा ॥ १८ ॥
आसतें रेचक कुंभक । डडापिंगलेचे भेद देख । धौती मुद्रात्राटक । कळले पाहिजे मातवा ॥ १९ ॥
कुंडली आणि सुषुम्ना । यांचे ज्ञात पाहिजे जाणा । आधी योग करणारांना । तरीच तो
साधेल ॥ २० ॥ या तिन्ही मार्गांचे । अंतिम फळ ज्ञात साचें । परी तें ज्ञात प्रेमाचें । वीण
असता कामा नये ॥ २१ ॥ जे जे कृत्य प्रेमावीण । तें तें अवघे आहे शीण । म्हणून प्रेमाचें
रक्षण । करणें तिन्ही मार्गांत ॥ २२ ॥ काळा गोरा खुजा थोर । कुरूप आणि सुंदर । हे शरीराचे
प्रकार । त्याची त बाधा आत्म्यातें ॥ २३ ॥ आत्मा अवघ्यांचा आहे एक । तेथें त पडे कदा
फरक । शरीरभेद व्यावहारिक । त्याचें कौतुक काही नसे ॥ २४ ॥ तीच या तिन्ही मार्गांची ।
स्थिती तंतोतत साची । बाह्य स्वरूपें भिन्न त्यांची । परी मूळ कारण एक असे ॥ २५ ॥
मुक्कामास गेल्यावर । मार्गाचा त उरें विचार । जो मार्ग चालतो नर । महत्त्व त्याचें
त्यास वाटे ॥ २६ ॥ पंथ चालण्या आरंभ झाला । परी मुक्कामास नाहीं गेला । अशाचाच
होतो भला । तंता पंथाभिमाताते ॥ २७ ॥ या तिन्ही मार्गांचे ते पांथ । मुक्कामीं पोचल्या

होती संत । मग तयांच्या संबंधांत । दैत तसे एतुलेंही ॥ ८॥ वासिष्ठ, वामदेव, जमदग्नी ।
अत्री, पाराशर, शांडिल्य मुनी । हे कर्ममार्गाच्या सेवनीं । मुक्कामासी पोचले ॥ ९॥ व्यास,
नारद, कयाधू - कुमर । मारुती, शबरी, अक्रूर । उद्दव, सुदामा पार्थ, विदूर । हे गेले
भक्तिमार्गे ॥ ११०॥ श्री शंकराचार्य गुरुवर । मच्छिंद्र, गोरख, जालंदर । हे चढले जिता
थोर । या योगमार्गाचा ॥ ११॥ जो वासिष्ठा लाभ झाला । तोच विदुराच्या पदरीं पडला ।
तोच मच्छिंद्राते भोगिला । फळामाजीं फरक तरे ॥ १२॥ तीच प्रथा पुढें चालली । येथे
त शंका द्यावी मुळीं । कर्ममार्गाची रक्षिली । ब्रज श्रीपादवल्लभें ॥ १३॥ तरसिंह सरस्वती
यातिवर । तैसेच झाले साचार । ठिकाण ज्याचे गाणगापूर । वाडी, औदुंबर रल्यात जरी ॥ १४॥
नामा, सावता, ज्ञानेश्वर । सेना, कान्हू, चोखा महार । दामाजीपंत ठाणेदार । गेले भक्तिमार्गांती ॥ १५॥
शेरव महमंद श्रीगोंद्यांत । आनंदी स्वामी जालन्यांत । सुर्जी - अंजनगांवांत । देवनाथ चाहाते
योगाचे ॥ १६॥ तैसेंच आहे सांप्रत । कर्ममार्गी वासुदेव रत । मी धरला भक्तिपंथ । आणिक
बहुता जणांती ॥ १७॥ पळुसचे धोंडीबुवा । सोनगीरचा ताता बरवा । जालन्याचे यशवंतरावा ।
भक्तिपंथ स्पाद्य झाला ॥ १८॥ खाल्ला आम्मा ती विदेही । तेंवी शिर्डीचे बाबा स्याई । गुलाब-
रावांचे ठायीं । ज्ञानदृष्टि असे रे ॥ १९॥ पहा चांदूर तालुक्याचा । वरखेडे तामें ग्रामाचा ।
आडकूजी तामे संत स्याचा । गेला याच वाटेनें ॥ २०॥ मुन्हा गांवचे संतरत्त । सिंगाजी
तो होय जाण । तेवीं नागपूरचे ताजुद्दीन । भक्तिमार्गासी चाहाते ॥ २१॥ या अवध्या
संतांचे । आचरण भिन्न प्रकारचे । परी अधिकारी कैवल्याचे । ते बैसले होऊती ॥ २२॥
मार्ग असो कोणताही । त्यांचे मुळी महत्व नाही । जो मुक्कामास जाई । त्याचें कौतुक
करणे असे ॥ २३॥ आम्ही ही भावडे सारी । येतो झालो भूमिवरी । कैवल्याच्या मार्गावरी ।
भाविक आणून सोडावया ॥ २४॥ जें ज्याला आवडेल । तिकडे तो जाईल । आणि

मोक्षरूपी भोगील फल । त्या त्या पंथा आचरोनी ॥२५॥ आतां नको पुसूंस कांही । हे
त कोणा सांगे पाही । निवांत बसूं दे ये ठायीं । पिरसेपणाच्या पासोडीतें ॥२६॥ ज्याची
निष्ठा बसेल । वा ! जो माझा असेल । त्याचेंच कार्य होईल । इतरांची ना जरूर मला ॥२७॥
ज्यासी अनुताप झाला । ब्रह्मज्ञात सांगणें त्याला । उगीच तर्कटी वात्रटाला । रफोट त्याचा
करूं नये ॥२८॥ कोणी कांही म्हणोत । आपण असावे निवांत । तरीच भेटे जगन्नाथ ।
जगद्गुरु जगदात्मा ॥२९॥ ऐसा उपदेश ऐकिला । बाळाभाऊच्या तैत्रांला । प्रेमाश्रूंचा लोटला ।
पूर तो न आवरे त्या ॥३०॥ अष्टभाव दाटले । शरीरा रोमांच उमटले । वैखरीचें संपले । काम
तेणें सहजची ॥३१॥ मौनेच केला तमस्कार । श्रीगजानत साधु थोर । वऱ्हाड प्रांताचा उद्धार ।
करावयासी अवतरला ॥३२॥ साळुबाई तांवाची । एक असे कण्व शारवेची । ती होती महाराजांची ।
मनापासून भक्तिण ॥३३॥ तिला महाराज एके दितीं । ऐशा परी वदले वाणी । डाळ पीठ
घेऊनी । स्वयंपाक करी अहोरात्र ॥३४॥ जे येतील त्यांता । साळु घाल भोजना । येणेच तूं
नारायणा । प्रिय होशील निःसंशय ॥३५॥ ती साळुबाई मठांत । आहे अजूनपर्यंत । जी वैजापूरची
असे सत्य । माहेर वाडेघोडे जिचें ॥३६॥ प्रल्हादबुवा जोशाला । होता कुपेचा योग आला । तो न
तया फलद झाला । त्याचिया दुर्दैवें ॥३७॥ खामगांवच्या सान्निध्यासी । जलंब गाव परियेसी ।
त्या गांवचा रहिवासी । तुळशीराम एक असे ॥३८॥ पुत्र या तुळशीरामाचा । आत्माराम तांवाचा ।
होता तैलबुद्दीचा । वेदाध्ययनीं प्रेम ज्याचें ॥३९॥ हा धर्मपीठ वाराणसी । जी भागारथीच्या तटा
काशी । तेंथें गेला अध्ययनासी । वेदवेदांग स्मृतीच्या ॥४०॥ प्रत्यहीं भागीरथाचें स्नात ।
माधुकरीचें सेवी अन्न । गुरुगृहातें जाऊन । करी अध्ययन श्रुतीचें ॥४१॥ श्रोते विद्यार्थी ना
तरी । अध्ययन जाती देशावरी । शिकण्याऐवजी परोपरी । करूं लागती चैन ते ॥४२॥
चैतीमाजी गुंतल्या मन । मग कशाचें अध्ययन १ । बिरूड आंब्यालागून । लागतां नाश

रसाच्या ॥ ४३॥ आत्माराम नव्हता यापरी । विवेकसंपन्न सदाचारी । विद्या अवधी करून पुरी
 आला तिजदेशातें ॥ ४४॥ स्वदेशी येतां शेगांवासी । गेला असे अति हर्षी । हजिरी ती द्यावयासी ।
 श्रीगजाननमहाराजा ॥ ४५॥ तो वेदविद्येचा जाणता । गजानन केवळ ज्ञानसविता । आत्माराम
 वेद म्हणतां । कोठें कोठें चुकतसे ॥ ४६॥ त्या चुकीची दुरुस्ती । करूं लागले सदगुरुमूर्ती ।
 आत्मारामाचे संगती । वेद म्हणती महाराज ॥ ४७॥ ऐकतां त्यांचे वेदाध्ययन । तत्तमय होती
 विद्वान् । न होय सराफावांचून । किंमत त्या हिऱ्याची ॥ ४८॥ शेवटीं समर्थचिपाशीं । आत्माराम
 राहिला आदरेन्सी । मधु टाकुनी मक्षिकेसी । जाणें कैसें आवडेल १ ॥ ४९॥ प्रत्यहीं सेवेकारण ।
 यावें त्यानें जलंबाहून । चुकविला ना एकही दिन । ऐसा एकनिष्ठ भक्त तो ॥ ५०॥
 समर्थांच्या पश्चात् । हाच होता मठांत । पूजा अर्ची करण्याप्रत । सदगुरुंच्या समाधीची ॥ ५१॥
 मोबदला न घेतां भली । एकनिष्ठ सेवा केली । शेवटी त्यातेंच अर्पिली । इस्टेट आपली
 महाराजा ॥ ५२॥ इस्टेट अल्प सान्चार । एक जमीन एक घर । येथें न दृष्टि किंमतीवर ।
 देणें आहे भाग पाहा ॥ ५३॥ भिल्लिणीतें रामाला । बोरें देऊन वश केला । तैसाच प्रकार
 हाही झाला । म्हणून केलें वर्णन ॥ ५४॥ स्वामी दत्तात्रय केदार । दुसरा नारायण जामकर ।
 तिबळ दुधाचा । ज्यांचा आहार । तो दुधाहारी बुवा ॥ ५५॥ ऐसे श्रोते तिघे जण । स्वामींचे
 भक्त तिर्वाण । ज्यांनी आपुलें तनमत । समर्थचरणीं अर्पिले ॥ ५६॥ मोरगांव भाकरे नांवाचा ।
 गांव बाळापूर तालुक्याचा । तेशील मारुतीपंत पटवाऱ्याचा । वृत्तान्त ऐका थोडासा ॥ ५७॥
 श्रोते । त्या मोरगांवांत । मारुतीपंताच्या शेतांत । पिकांचे रक्षण करण्याप्रत । तिमाजी नामें
 माळी होता ॥ ५८॥ तो माळी खळ्याभीतरें । तिजला तिशिच्या अवसरीं । गाढ झोंप
 लागली खरी । ते अवसरी त्याला ॥ ५९॥ उलटून गेले दोन प्रहर । कुंभाराचे दहावीस खर ।
 खळ्यांत येऊनी दाण्यावर । पडले असती पांड्याच्या ॥ ६०॥ राखणदार झोंपी गेला ।

गर्दभासी आतंद झाला । तें खाऊं लागले जोंधळ्याला । राशींत तोंड घालूनी ॥६१॥ हा
पांडया मारुतीपंत । महाराजांचा होता भक्त । म्हणून सद्गुरुरायाप्रत । लीला करणें भाग
आले ॥६२॥ क्षणांत जाऊनी मोरगांवासी । हांक मारिली तिमाजीसी । अरे ! जागा होई त्वरेसी ।
रासेसी गाढवें पडलीं ना ॥६३॥ ऐसें मोठ्याने बोलून । तिमाजीस जागे करून । महाराज पावले
अंतर्धात । खळ्यामधून तेधवां ॥६४॥ तिमाजी उठून पाहतां । गाढवें दिसली तत्त्वतां । म्हणे काय
करूं आतां । मालक रागे भरेल कीं ॥६५॥ पिकाचें रक्षण करण्यासी । त्यानें ठेविलें आहे मसीं ।
विश्वासघात आज दिशीं । झाला त्याचा माझ्या हातें ॥६६॥ तो विश्वासला माझ्यावर । मी
निजतां झालों तिसूर । रास ही तिम्यावर । खाऊन टाकली गाढवांती ॥६७॥ आतां समजूत
मालकाची । कोण्या रीतिं घालूं साची । पहा त्या वेळीं इमाताची । किंमत होती लोकांस ॥६८॥
ना तरी हल्लींचे नोकर । निमकहराम शिरजोर । तफातोट्याची तिळभर । काळजी त त्यांना
मालकाच्या ॥६९॥ तिमाजी तैसा नव्हता । हळहळ लागली त्याच्या चित्ता । म्हणे काय जाऊन
सांगू आतां । मी पांडयाकारणें ॥७०॥ कांही असो चुकीची । माफी मागितली पाहिजे साची ।
उदार बुद्धि मारुतीची । आहे तो क्षमाच करील ॥७१॥ ऐसें मताशी बोलून । उदयास येतां
नारायण । तिमाजी गांवांत येऊन । पाय धरी पंताचे ॥७२॥ महाराज माझ्या झोंपेनी । बुडविलें
तुम्हांलागूनी । दहावीस गाढवांती । येऊन रास खाल्ली कीं ॥७३॥ ती तुकसाती किता झाली ।
ती पाहिजे पाहिली । खळ्यामाजीं जाऊनि भली । म्हणजे मज वाटेल बरे ॥७४॥ मारुती
म्हणाले त्यावर । खळ्यांत यावया साचार । वेळ ना मला तिळभर । मी निघालों शेगांवा
॥७५॥ दर्शत घेऊन सद्गुरूचें । त्या राजात महाराजांचे । उद्यां सकाळीं धात्याचें । काय
झालें ते पाहीत ॥७६॥ ऐसें बोलून शेगांवाला । मारुतीपंत येतां झाला । दर्शनासाठी मठांत
गेला । दहा अकराचे सुमारास ॥७७॥ महाराज होते आसनावरी । जगू पाटील समोरी ।

बाळाभाऊ बद्ध करीं। बसला जवळ पाटलाच्या ॥ ७८ ॥ मारुतीनें दर्शित। घेतां केलें
 हास्यवदन। तुझ्यासाठी मजकारण। त्रास झाला रात्रीसी ॥ ७९ ॥ तुम्ही माझे भक्त होतां।
 मला राखण्या लावितां। झोपाळू नोकर ठेवितां। आणि आपण निजतां खुशाल घरीं ॥ ८० ॥
 मारुती काल रात्रीला। खळ्यांत तिमाजी झोपीं गेला। गाढवांचा सुळसुळाट झाला। ते रास
 भक्षूं लागले ॥ ८१ ॥ म्हणून मी जागे केलें। जाऊन तिमाजीसी भले। रास सांभाळण्या सांगितले।
 आणि आलों तिघून ॥ ८२ ॥ ऐसी खूण पटतांक्षणी। मारुतीनें जोडून पाणी। मस्तक ठेवूनियां
 चरणीं। ऐसें वचत बोलला ॥ ८३ ॥ आम्हां सर्वस्वीं आधार। आपुलाच आहे साचार। लेंकराचा
 अवघा भार। मातेच्या शिरीं असे ॥ ८४ ॥ आमुचें म्हणून जें जें कांही। तें अवघेच आहे
 आपुले आई ॥ सत्ता त्यावरी नाही। तुम्हांवीण कवणाची ॥ ८५ ॥ खळे आणि जोधळा। अवघाची
 आहे आपला। तिमाजी नोकर नांवाला। व्यवहार दृष्टीं आहे कीं ॥ ८६ ॥ ब्रह्मांडाचे संरक्षण।
 आपण करितां येथून। लेंकरासाठी त्रास पूर्ण। माता सोसी वरच्यावरी ॥ ८७ ॥ मी लेंकरूं
 आपुलें। म्हणूनिया आपण केलें। खळ्यांत ते जाऊन भलें। मोरगांवी संरक्षण ॥ ८८ ॥ ऐसीच
 कृपा निरंतर। स्वामी असावी माझ्यावर। आतांच जाऊन करितों दूर। नोकरीवरून तिमाजीला
 ॥ ८९ ॥ ऐसें बोलतां मारुती। कौतुक वाटले समर्थाप्रती। आणि भाषण केलें येणे रीति। तें आतां
 अवधारा ॥ ९० ॥ छे! छे! वेड्या! तिमाजीस। नको मुळींच काढूस। नोकरीवरून खास। त्याचे
 वर्म सांगतो तुला ॥ ९१ ॥ तिमाजी नोकर इमानी। खळ्यांत गाढवें पाहूनी। दुःखी झाला असे
 मनीं। तें म्यां तेव्हाच जाणिलें ॥ ९२ ॥ रात्रीची हकीकत। तुला सांगावया प्रत। आला होत भीत
 भीत। सकाळी ना तुजकडे ॥ ९३ ॥ तें तूं म्हणालास त्याला। मी जातो आहे शेगांवाला। उद्यां
 सकाळीं खळ्याला। येऊनिया पाहीन ॥ ९४ ॥ ऐसें गुरुवचत ऐकिलें। मारुतीसी चोज जहालें।
 पहासतांचे कर्तृत्व भलें। कैसें आहे अगाध ॥ ९५ ॥ गाढवें खळ्यांत पडलेली। कोणीं न त्या

सांगितलीं । ती अंतज्ञाने जाणिलीं । गजानतानें श्रोते हो ॥ १६ ॥ शके अठराशे सोळासी ।
 महाराज बाळापुरासी । असतां गोष्ट झाली ऐसी । ती थोडकी सांगतो ॥ १७ ॥ तेथें सुरवत्ताल
 बत्सीलालाची । एक बैठक होती साची । त्या बैठकीसमोर महाराजांची । स्वारी बैसली
 आतंदात ॥ १८ ॥ मूर्ति अवघी दिगंबर । वस्त्र नव्हते तिळभर । त्या पाहून भाविक तर । नमन
 करून जात होते ॥ १९ ॥ तो होता हमरस्ता । बाजारपेठेचा तत्त्वतां । त्या पंथानें जात होता । एक
 पीलीस हवालदार ॥ २० ॥ नांव त्या हवालदाराचें । नारायण आसराजी होतें साचें । समर्थी
 पाहून डोकें त्याचें । फिरून गेलें तात्काळ ॥ २१ ॥ तो म्हणे हा तंगा धोत । मुद्दाम बसला पंथांत ।
 साधू ना हा भोंदू सत्य । त्याची उपेक्षा न करणें बरी ॥ २२ ॥ ऐसे बोलून जवळीं गेला । अद्दातदां
 बोलूं लागला । लाज कैसी ताही तुजला । तंगा बसतोस रस्त्यावरी ॥ २३ ॥ हें घे त्याचे प्रायश्चित्त
 तुला मी देतो आज येथ । ऐसें बोलून स्वामीप्रत । मारूं लागला छडीनें ॥ २४ ॥ वळ पाठपोटावरी ।
 उठते झाले निर्धारी । परी ना हवालदार आवरी । मारता हात आपुला ॥ २५ ॥ ऐसे तेधवां पाहून ।
 एक गृहस्थ आला धांवून । आपुल्या दुकातामध्ये । हुंडीवाला नाम ज्याचें ॥ २६ ॥ तो म्हणे हे
 हवालदार । तूं विचार कांहीं कर । उगेच सत्पुरुषावर । हात टाकणें बरे नव्हे ॥ २७ ॥ कां की, संताचा
 कैवारी । एक आहे श्रीहरी । वळ त्यांच्या पाठीवरी । उठले ते कां न दिसले तुला १ ॥ २८ ॥ या
 कृत्याने तुझा अंत । जवळीं आला अत्यंत । आजारीच मोडतो पथ्य । मरावयाकारणें ॥ २९ ॥ तेंच
 तू आज केलें । हे त कांही बरे झालें । अजून तरी उघडी डोकें । माफी माग गुन्ह्याची ॥ ३० ॥
 हवालदार म्हणे माफीचें । कारण मसीं न मागण्याचें । कावळ्याचे शापें साचें । काय दोरें
 मरतील ! ॥ ३१ ॥ हा तंगा धोत हलकट । बसला पाहून बाजारपेठ । तोंडातें गोष्टी चावट ।
 अचाट ऐसा करीत हा ॥ ३२ ॥ ऐशा दोंग्याला मारणें । ईश्वर जरी मानील गुन्हें । तरी मग त्याया
 कारणें । जागाच नाही राहिली ॥ ३३ ॥ तेंच पुढें सत्य झालें । हवालदार पंचत्व पावले । त्या

बाळापूर तगरींत भले । आपण केलेल्या कृत्यातें ॥ १४ ॥ एका पंथरवड्यात । हवालदाराचे
 अवघे आप्त । होते झाले भस्मीभूत । एका साधूस मारल्यातें ॥ १५ ॥ म्हणून अवघ्या लोकांनी ।
 साधूसमीर जपूनी । वागावे प्रत्येकांनीं । खरे कळेपर्यंत ॥ १६ ॥ नगर जिल्ह्यांत संगमनेर । प्रवरा
 तदीचे कांठावर । गांव अति दुमदार । त्याचें वर्णत करवेता ॥ १७ ॥ अतंतफंदी नांवाचा । कवि जेथें
 झाला साचा । तेथील हरी जारवड्याचा । ऐका तुम्ही वृत्तान्त हा ॥ १८ ॥ हा हरी जारवडी मांथ्यदिता
 होता यजुर्वेदी ब्राह्मण । गांवोगांव फिरून । पोट आपुलें भरितसे ॥ १९ ॥ तो फिरत फिरत
 शेगांवासी । आला समर्थ दर्शनासी । बसतां झाला पायांपासीं । श्रीगजानन स्वामींच्या ॥ २० ॥
 तो हजारें घेती दर्शन । कोणी ब्राह्मणभोजन । कोणी खडीसारवर वांटून । नवस केलेला फेडितीं
 ॥ २१ ॥ तई हरी म्हणे चित्तासी । हा केवढा ज्ञातरासी । येऊनिया पायांपासी । वित्मुख जाणें
 भाग मला ॥ २२ ॥ कां कीं दैव खडतर । माझे आहे साचार । तिव्वळ पर्वत खडकावर । हरळ
 उगवेल कोठोती ॥ २३ ॥ आज अन्न मिळालें । उद्यांचे कोणी पाहिलें । ऐसें करीत संपले ।
 दिवस माझे आजवर ॥ २४ ॥ संग्रहासी नाहीं धन । शेतवाडा मळा जाण । मी ना मुळींच
 विद्वान् । मला कत्या कोण देईल ॥ २५ ॥ हे स्वामी गजानना । सच्चिदानंदा दयाघता ! ।
 संसारसुखाची वासना । जहाली मनी बलवत्तर ॥ २६ ॥ ती तूं पूर्ण करावी । मुलें लेकरें मला
 व्हावी । प्रथम बायको मिळावी । कुलीन आज्ञाधारक ॥ २७ ॥ ऐसें जो इच्छी मनांत । तोंच त्याच्या
 अंगावर्त । थुंकते झाले सद्गुरुनाथ । इच्छेस त्याच्या जाणूनी ॥ २८ ॥ या हरी जारवड्यातें ।
 बावंच्या मागला मजकारणें । म्हणून आलें थुंकणे । या मूर्खाच्या अंगावर ॥ २९ ॥ संसारापासून
 सुटावया । लोक भजती माझ्या पाया । यांतें येथें येऊनिया । संसारसुख मागितलें ॥ ३० ॥ पहा
 जगाची रीत कैसी । अवघेच इच्छिती संसारासी । सच्चिदानंद श्रीहरीसी । पहाण्या न कोणी
 तयार ॥ ३१ ॥ ऐसें आपणासी बोललें । पुन्हा जारवड्यासी पाहिलें । जें जें तूं इच्छिलें । साप्रंतकाली

मतांत ॥३२॥ तें तें अवघें होईल पूर्ण । पुत्रपौत्र तुजलागून । होतील संग्रहासी धन । तेंही थोडकें राहील ॥३३॥ जा आतां परत घरा । सुखें करी संसार । करीत असावा परमेश्वरा । आठव वेडया ! विसरूं तको ॥३४॥ ऐसें त्यासी बोलून । प्रसाद म्हणून थोडकें धन । दिलें हरी जाखवड्याकारण । लग्न स्वतःचे करावया ॥३५॥ हरी जाखवड्या संगमनेरीं । सुखी जाहला संसारीं । महाराजांची वाणी खरी । ती कोठून खोटी होईल ॥३६॥ ऐसाच एक निमोणकर । गोविंदाचा कुमार । रामचंद्र नामें साचार । ओव्हरसिअरच्या हुद्यावरी ॥३७॥ बेंद्रे वासुदेव सर्व्हेअर । होता त्याच्या बरोबर । तो आणि निमोणकर । आले मुक्ता नदीवरी ॥३८॥ हा मुक्ता नाला डोंगरांत । आहे सह्याद्री पर्वतांत । इगतपुरी तालुक्यांत । बुध हो ताशिक जिल्ह्याच्या ॥३९॥ वनश्री ती रमणीय अती । तिचें वर्णन करूं किती । हरीण बालकें बागडती । निर्भयपणे कानतांत ॥४०॥ फलभारें तरुवर । वांकले असती अपार । वन्य पशु फिरती खेवर । बिबट लांडगे ते ठायां ॥४१॥ असो या मुक्त्या ताल्यापासी । जवळ एका खोऱ्यासी । एका जलाच्या प्रवाहासी । कपीलधरा नाम असे ॥४२॥ तेथें प्रत्येक पर्वणीस । भाविक येथे स्नानास । लौकिक याचा आसपास । तीर्थ म्हणून पसरलासे ॥४३॥ असो एक्या पर्वणीसी । निमोणकर गेले स्नानासी । योगाभ्यास थोडा यासी । येत होता विबुध हो ॥४४॥ तो पूर्ण व्हावा म्हणून । इच्छीत होते त्याचें मन । गोसावी बैराग्यालागून । पुसूं लागला तेथल्या ॥४५॥ ताहीं ताहीं माहीत मात । ऐकूं येई सर्वत्र । तेणे निमाणकर चित्तांत । हुताश पूर्ण जहाला ॥४६॥ काय करूं देवा आतां । मला योगाभ्यास शिकवितां । कोठे भेटेल तत्वतां । ती कृपा करून सांगणे ॥४७॥ तो कपीलधारेवरी । एक पुरुष देखिला अधिकारी । ज्याचें हात गुडघ्यावरी । येऊन सहज लागले ॥४८॥ उंच बांधा मुद्रा शांत । बसला होता ध्यातस्थ । त्यास घातले दंडवत । निमोणकराते अष्टांगेसी ॥४९॥ बराच वेळ झाला जरी । योगी न कांही बोलेपरी ।

अस्तमानाची वेळ खरी । समीप येऊं लागली हो ॥ २५॥ पोटीं ता अन्त तिळभर । बिन्हाड राहिलें बहु दूर । कपीलधारेचे धरून नीर । तुंब्यांत गोसावी तिघाले ॥ २६॥ तें तिमोणकर म्हणे समर्था । अंत माझा किती पहातां । ठाऊक असल्या योगगाथा । मशीं कांही शिकवा हो ॥ २७॥ तो अखेर अस्तमातीं । बोलते झाले कैवल्यदाती । हा चित्रपट घेऊती । जा आपुलें काम करी ॥ २८॥ षोडाक्षरी त्यावर । मंत्र लिहिला आहे थोर । त्याच वाणीनें तिरंतर । जप आपुला करावा ॥ २९॥ मंत्रप्रभावे थोडाबहुत । योग येईल तुजप्रत । योगमार्ग हा अत्यंत । कठीण सर्व योगामध्ये ॥ ३०॥ गोगलगाय शेष किडा । हिमालया त देईल वेदा । सागरीचा सिंप किडा । मेरू पर्वता त जाय कधीं ॥ ३१॥ नेटाचा केला यत्न । ब्रह्मचर्य संभाळून । येतील दहापांच आसत । धोती नौती केल्यावरी ॥ ३२॥ जा पुढें त विचारी मला । हा घे देतो प्रसाद तुला । ऐसें बोलून उचलिला । एक तांबडा खडा करे ॥ ३३॥ तो देऊतियां मजसी । गुप्त झाले पुण्यरासी । तेंच पुढें तशिकासी गंगेवरी भेटले त्या ॥ ३४॥ त्या पाहून तिमोणकर । गेले धांवत साचार । शिर ठेवून पायांवर । प्रश्न त्यासी ऐसा केला ॥ ३५॥ महाराज माझा कंटाळा । कां हो । आपणच कां केला १ । आपल्या नांव गांवाला । त सांगतांच गेला कीं ॥ ३६॥ महाराज डोळे बटारून । बोलते झाले त्याकारण । तांबडा खडा देऊन । तांव माझे कथिलें म्यां ॥ ३७॥ नर्मदेचा गणपती । तांबडा असतो निश्चिती । तूं मूळचाच मूढमती । रहस्य त्याचें त जाणिलें ॥ ३८॥ म्हणून त्याचे गूढ तुला । पडतें झालें जाण मुला । मी रहातो शेगांवाला । गजानत हे नांव माझे ॥ ३९॥ धुमाळ सद्नापर्यंत । चाल माझ्या समवेत । पुन्हां भेटी तुजप्रत । होईल माझी ते ठायां ॥ ४०॥ ऐसें बोलूनी तिघाले । महाराज रस्त्यांत गुप्त झाले । भिराभरी पाहूं लागले । चहूंकडे तिमोणकर ॥ ४१॥ कंटाळून अखेरी । धुमाळाच्या आले घरीं । तो गजानत महाराज ओसरीवरी । बसले ऐसें पाहिले ॥ ४२॥ मौतेच करून वंदन । कथिलें धुमाळाकारण । कपीलधारेपासून । जें कां झाले

इथवरी ॥ ६८ ॥ तें ऐकून धुमाळाला । अतिशय आनंद जहाला । तो म्हणे योगीराजाला । वाण
कशाची सांग मज ॥ ६९ ॥ हे अवध्या सामर्थ्याची । खाण तिःसंशय आहेत साची । सार्वभौम-
पदाची । त्यांच्या पुढें न किंमत ॥ ७० ॥ जो तांबडा खडा तुसी । दिला तो ठेवून पातासी । करणे
पूजा - अर्चेसी । सद्भावें तिरंतर ॥ ७१ ॥ योगाभ्यास ही समोरी । त्या खड्याच्या आदरे करी । त्याच्या
कृपेते कांही तरी । योगाभ्यास येईल ॥ ७२ ॥ तेच पुढें झालें सत्य । योगाभ्यास थोडाबहुत ।
आला तिमोणकराप्रत । श्रीगजानतकृपेते ॥ ७३ ॥ एक शेगांवचा रहिवासी । तुकाराम कीकाटे
परियेसी । त्याची संतति यमसदतासी । जाऊ लागली । उपजतांच ॥ ७४ ॥ म्हणून त्याने समर्थाला ।
एकदा तवस ऐसा केला । जरी देशील संततीला । दीर्घायुषी गुरुराया ॥ ७५ ॥ तरी एक मुलगा
त्यातून । तुसी करीन अर्पण । मनोरथ त्याचें पूर्ण । केले श्रीगजानतस्वामीने ॥ ७६ ॥ दोन-तीन मुलें
झाली । परी तवसाची न राहिली । आठवण तुकारामा भली । संततीच्या मोहाते ॥ ७७ ॥ तो थोरला
मुलगा नारायण । रोग झाला त्याकारण । औषधोपचार केले जाण । परी न आला गुण काही
॥ ७८ ॥ ताडी बंद होऊ लागली । तेजांची ती दृष्टि थिजली । धुगधुगी मात्र उरली । होती त्याच्या
छातीला ॥ ७९ ॥ ती स्थिती पाहून । तुकारामा झाली आठवण । तवस केल्याची ती जाण । एकदम
त्या समयाला ॥ ८० ॥ तुकाराम म्हणे गुरुराया । हा पुत्र माझा वांचलिया । अर्पण करीन सदया
सेवा तुमची करण्यास ॥ ८१ ॥ ऐसा वचनबद्ध होतां क्षणीं । ताडी आली ठिकाणी । हळुहळु तेज
उघडोती । पाहूं लागला बाल तो ॥ ८२ ॥ त्याधि बरी झाल्यावर । तो नारायण नामे कुमार ।
आणून सोडला मठावर । तवस आपला फेडावया ॥ ८३ ॥ तो नारायण अजूनी । आहे त्या ठिकाणीं ।
बोलिलेला तवस कोणी । महाराजांचा चुकवूं तये ॥ ८४ ॥ हेच सांगण्या लोकांप्रत । नारायण आहे
जिवंत । शेगांवी त्या मठात । संत-चरित्र ना कादंबरी ॥ ८५ ॥ असो पुढें आषाढमासी । महाराज
गेले पंढरीसी । घेऊन हरी पाटलासी । विबुलासी भेटावया ॥ ८६ ॥ जो सर्व स्वंतांचा । द्येयविषय

साचा । जो कल्पतरू भक्तांचा । कमलनाभ सर्वेश्वर ॥ ८७ ॥ जो जगदाधार जगत्पाते । वेद
ज्याचे गुण गाती । जो संतांच्या वसे चित्ती । रुक्मिणीपती दयाघन ॥ ८८ ॥ पंदरीस आले गजातन ।
चंद्रभागेचें केले स्नात । गेले द्याया दर्शनी । पांडुरंगाचे राऊळी ॥ ८९ ॥ हे देवा पंदरीताथा । हे
आचिंत्या अदया समर्था । हे भक्तपरेशा रुक्मिणीकांता । ऐक माझी वितवणी ॥ ९० ॥ तुझ्या
आज्ञेतें आजवर । भ्रमण केले भूमिवर । जे जे भाविक होते तर । त्यांचे मनोरथ पूर्ण केले ॥ ९१ ॥
आता अवतारकार्य संपले । हे तू जाणसी वहिले । पुंडलीक वरदा विद्वल । जाया आज्ञा असावी ॥ ९२ ॥
देवा ! मी भाद्रपदमासी । जावया इच्छितो वैकुंठासी । अक्षईचे रहावयासी । तुझ्या चरणासन्निध
॥ ९३ ॥ ऐसी करूत वितवणी । समर्थांनी जोडिले पाणी । अश्रु आले लोचनी । विरह हरीचा
साहवेता ॥ ९४ ॥ हरी पाटील जोडून हातां । पुसूं त्यागला पुण्यवंता । अश्रु कां हो सदगुरुनाथा ।
आणिले लोचनीं ये वेळा ॥ ९५ ॥ किंवा मी कांही सेवेला । चुकलों आहे दयाळा । म्हणून आपणां
खेद झाला । ते सांगा लवलाही ॥ ९६ ॥ महाराज म्हणाले त्यावर । हरी पाटलाचा धरून कर ।
सांगितले तरी न कळणार । त्याचें वर्म बापा तुला ॥ ९७ ॥ तो विषय खोल भारी । तू न पडावें
त्या भीतरीं । इतकेंच सांगतों श्रवण करी । संगत माझी थोडी असे ॥ ९८ ॥ चाल आतां शेगांवाला ।
तू आपल्या ठिकाणाला । तुमच्या पाटील वंशाला । कांही न कमी पडेल ॥ ९९ ॥ पंदरीचें मावंदे
केले । शेगांवामाजी भले । चित्त चिंतने व्याप्त झालें । मात्र हरी पाटलाचें ॥ १०० ॥ तो म्हणे
मंडळींस । महाराज बदले पंदरीस । संगत राहिली थोडे दिवस । माझी विदूच्या राऊळी ॥ १०१ ॥
पुढे श्रावणमास गेला । क्षीणता आली तनूला । पुढे भाद्रपदमास आला । काय झालें तें
ऐका ॥ १०२ ॥ गणेश चतुर्थीचें दिवशीं । महाराज म्हणाले अवघ्यांसी । आता गणपती बोळवण्यासी ।
यावे तुम्ही मठांत ॥ १०३ ॥ कथा गणेशपुराणांत । ऐशापरी आहे ग्रंथित । चतुर्थीच्या निमित्त ।
पार्थिव गणपती करावा ॥ १०४ ॥ त्याची पूजा - अर्चा करून । नैवेद्य करावा समर्पण । दुसरे

दिवशी विसर्जून । बोळवावा जलामध्ये ॥५॥ तो दिवस आज आला । तो साजरा पाहिजे
केला । या पार्थिव देहाला । तुम्ही बोळवा आनंदे ॥६॥ दुःख न करावे यत्किंचित । आम्ही
आहो येथे स्थित । तुम्हां सांभाळण्याप्रती सत्य । तुमचा विसर पडणें तसे ॥७॥ हे शरीर
वरूपापरी । बदलणें आहे निर्धारि । ऐसें गीताशास्त्रांतरीं । भगवान वदला अर्जुना ॥८॥ जे जे
ब्रह्मवेत्ते झाले । त्यांती त्यांती ऐसेंच केले । शरीरवरूपांसी बदलिले । हे कांही विसरू
नका ॥९॥ चतुर्थीचा अवघा दिवस । आनंदामाजीं काढिला खास । बाळाभाऊच्या धरिले
करास । आसतीं आपल्या बसविले ॥३१०॥ मी गेलो ऐसें मातू तका । भक्तीत अंतर करूं
नका । कदा मजलागी विसरू नका । मी आहे येथेंच ॥११॥ ऐसे भाषण करून । योगें
रोधिला असे प्राण । दिला मस्तकी ठेवून । त्या महात्म्या पुरुषानें ॥१२॥ शके अठराशे
बत्तीस । साधारणताम संवत्सरास । भाद्रपद शुद्ध पंचमीस । गुरुवारी प्रहर दिवसाला ॥१३॥
प्राण रोधितां शब्द केला । 'जय गजातन' ऐसा भला । सच्चिदानंदीं लीन झाला । शेगांवामाझरीं
॥१४॥ देहाचे तें चलनवलन । पार गेलें मावळोन । स्वामी समाधिस्थ पाहून । लोक हळहळू
लागले ॥१५॥ पुकार झाली गांवांत । स्वामी झाले समाधिस्थ । ऐसी ऐकतां मात । हृदय
पिटतीं नारीनर ॥१६॥ गेला गेला साक्षात्कारी । चालता बोलता श्रीहरी । गेला गेला कैवारी ।
आज दीनजतांचा ॥१७॥ गेला आमुचा विसांवा । गेला आमुचा सौख्यवेवा । विझाला हा
ज्ञातदिवा । कालरूपी वाज्यानें ॥१८॥ अहो गजातनस्वामी समर्थ । आता आम्हांस कोण
त्राता १ । कां रे इतक्यांत पुण्यवंता । गेलास आम्हां सोडून १ ॥१९॥ मार्तंड पाटील, हरी
पाटील । विष्णुसा, बंकटलाल । ताराचंद्र प्रेमळ । भक्त स्वामींचा जो असे ॥३२०॥ श्रीपतराव
कुळकर्णी । मठामाजीं जमले जाणी । विचार केला अवघ्यांती । ऐशा रीतिं श्रोते हो ॥२१॥
आज आहे पंचमीचा दिवस । समाधि न द्या स्वामीस । हाळीपाळीच्या लोकांस । येऊं

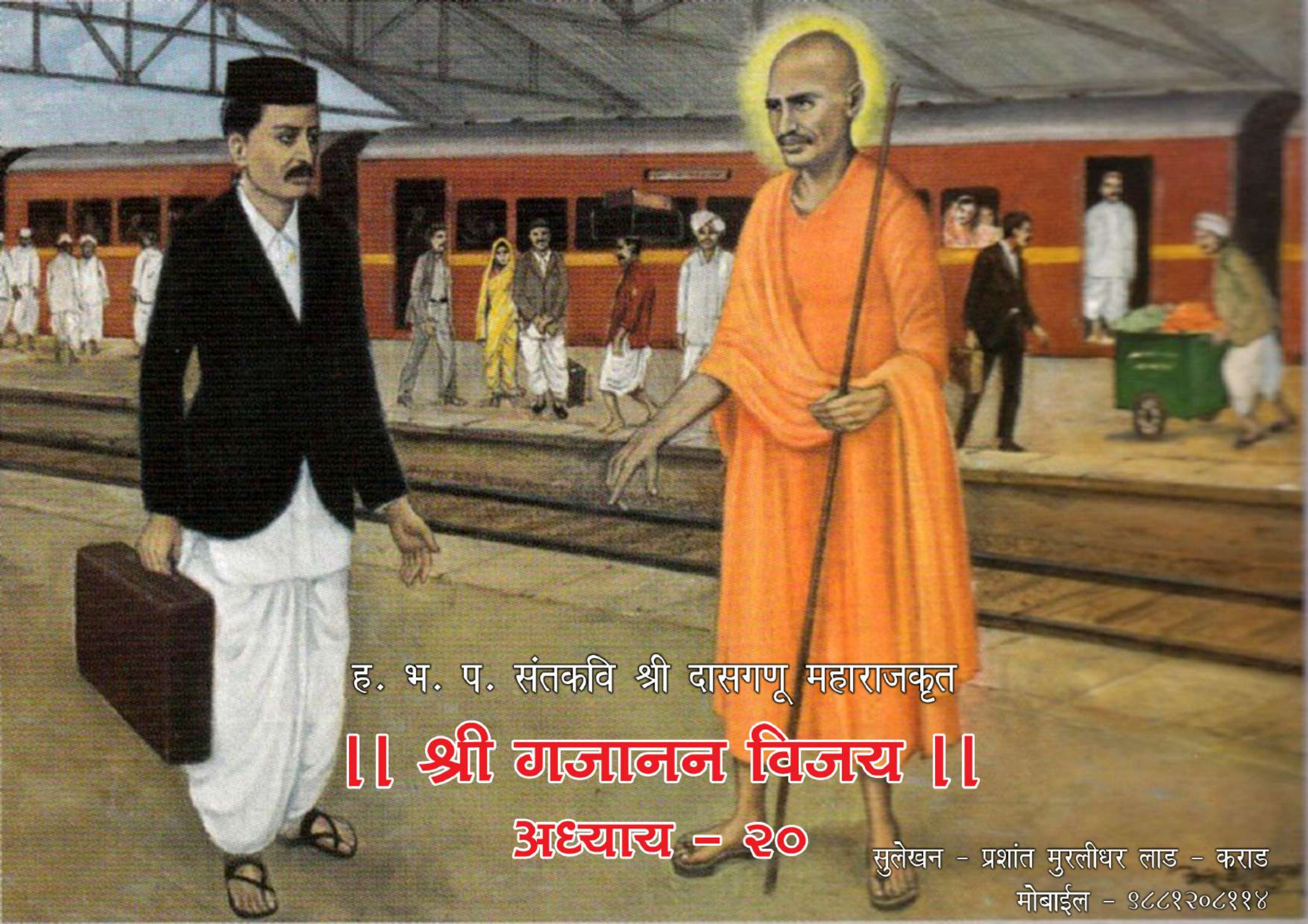

द्या हो दर्शना ॥२२॥ आतां पुढें ही मूर्ति । लोपणार आहे निश्चिती । अस्तमानापर्यंत ती ।
लोकांची ती वाट पाहा ॥२३॥ ज्यांच्या तशिबीं असेल । त्यांना दर्शित घडेल । तका करूं आता
वेळ । जासूद धाडा चौहीकडे ॥२४॥ गोविंदशास्त्री डोणगांवचे । एक विद्वान् होते साचे । ते
बोलिले आपुल्या वाचें । सर्व लोकांस येणें रीति ॥२५॥ त्यांच्या आवडत्या भक्तांसी । ते दर्शित
देतील निश्चयेसी । तोपर्यंत प्राणासी । मस्तकी धारण करतील ॥२६॥ त्याची प्रचीती पहावया ।
तकी कोठें लांब जाया । पहा लोणी ठेवूनिया । येथवां मस्तकीं स्वामींच्या ॥२७॥ लोणी ठेवितां
शिखरी । तें पधळूं लागलें निघारी । जो तो त्याचें कौतुक करी । बल हें योगशास्त्राचें ॥२८॥ तो
प्रकार पहातां । गोविंदशास्त्री झाला बोलतां । एक दिवसाची काय कथा । हे राहतील वर्षभर
॥२९॥ निःसंशय ऐशा स्थितीत । परी हे करणें अनुचित । आवडते अवघे आलिया भक्त ।
समाधि द्या स्वामीला ॥३०॥ तें अवघ्यांस मातवले । स्वामीं पुढें आदरें भले । भजन त्यांती
मांडिलें । हजार टाळ जमला हो ॥३१॥ दूरदूरच्या भक्तांप्रत । स्वामीं जाऊन स्वप्नांत । आपुल्या
समाधीची मात । कळविते झालें विबुध हो ॥३२॥ तया ऋषिपंचमीला । अपार मेळा मिळाला ।
लोकांचा तो शेगांवाला । दयाया दर्शन स्वामीचें ॥३३॥ रथ केला तयार । दिंड्या आल्या
अपार । सडे घातले रस्त्यांवर । गोमयाचे बायांती ॥३४॥ रंगवल्या नातापरी । काढूं लागल्या
चतुर नारी । दीपोत्सव झाला भारी । त्या शेगांवग्रामाला ॥३५॥ मूर्ति ठेवली रथांत । मिरवणूक
निघाली आतंदांत । रात्रभरी शेगांवांत । तो ता थाट वर्णवे ॥३६॥ वाद्यांचे नाता प्रकार । दिंड्या
मिळाल्या अपार । होऊं लागला भजनगजर । विठ्ठलाच्या तांवाचा ॥३७॥ तुळशी बुक्का
गुलाल फुलें । भक्त उधळूं लागले । फुलांवाली झांकून गेले । श्रीगजातन महाराज ॥३८॥
बर्फा पेढ्यांस ताहीं मिती । लोक वांढिती खिरापती । कित्येकांती रथावरती । रुपये पैसे
उधळीले ॥३९॥ ऐशी मिरवणूक रात्रभर । शेगांवीं निघून अखेर । उदयास येतां दिनकर ।

परत आली मठांत ॥ ३४० ॥ समाधीच्या जागेवरी । मूर्ति नेऊन ठेविली खरी । रुद्राभिषेक
केला वरी । अखेरचा देहाला ॥ ४१ ॥ पूजा केली पंचोपचार । आरती उजळली अखेर ।
भक्तांतीं केला नामगजर । गजातताचे तांवाचा ॥ ४२ ॥ जय जय अवलिया गजातता ॥ हे
तरदेहधारी नारायणा ॥ अविताशरुपा आनंदघना ॥ परात्परा जगत्पते ॥ ४३ ॥ ऐशा भजता-
भीतरीं । मूर्ति ठेविली आसतावरी । उत्तराभिमुख साजिरी । शास्त्रमार्गप्रमाणें ॥ ४४ ॥ अखेरचें
दर्शन । अवस्थांती घेतलें जाण । 'जय स्वामी गजातत' । ऐसें मुखें बोलोनी ॥ ४५ ॥ मीठ अर्गजा
अबीर । यांती ती भरली गार । शिळा लावूनी केले द्वार । बंद भक्तांती शेवटीं ॥ ४६ ॥ दहा
दिवसपर्यंत । समाराधता चालली तेथ । घेऊन गेले असंख्यात । लोक स्वामीच्या प्रसादा
॥ ४७ ॥ खरोखरीच संतांचा । अधिकार तो थोर साचा । सार्वभौम राजाचा । पाड नाही त्यांच्या
पुढें ॥ ४८ ॥ स्वास्ति श्रीदासगणूविरचित । हा गजाततविजय नामें ग्रंथ । भाविका दावो सत्पथ ।
भाक्ति हरीची करावया ॥ ३४१ ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजातत विजय ग्रंथस्य एकोतविंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - २०

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - (२०)

श्रीगणेशाय नमः ॥ जयजयाजी रुक्मिणीवर । हे चंद्रभागतटविहार । देवा वरदपाणीधरा । दासगणूच्या मस्तकीं ॥१॥ तूं भूपांचा भूपती । अवघेंच आहे तुझ्या हातीं । मग माझी फजिती । कां रे ऐसी मांडलीस ? ॥२॥ माझे पाप ताप दहत । करा कृपाकृशानें करून । राही आनंदी सदा मत । तुझे भजत करावया ॥३॥ यात अंतर केल्यास । वृथा तुला लागेल दोष । खऱ्या थोरांती आपणांस । बट्टा लावून घेऊं तये ॥४॥ म्हणून हे शामरुंदरा । राही रुक्मिणीच्या वरा । पांडुरंगा परम उदारा । माझी इच्छा पूर्ण करी ॥५॥ असो समाधिस्थ झाल्यावर । श्रीगजानन साधुवर । म्हणूं लागले नारीनर । आता काय ह्या शेगांवीं ॥६॥ शेगांवीचा जातगभस्ती । अस्ता गेला निश्चिती । आतां काय तथे माती । राहिली आहे निव्वळ ॥७॥ समुद्राचे आटल्या नीर । वा पुष्पतरुंचा गेला भर । कोण त्यांचे करणार । कीतुक या जगामध्ये ॥८॥ आतां खेपा शेगांवांत । करणें आहे की निमित्त ? देव तसतां देव्हान्यांत । माळा बांधणे व्यर्थची ॥९॥ ऐसें कित्येक बोलती । परी ती आसे साच भ्रांती । महाराजांची दिव्य ज्योति । अदृश्य आहे तेच ठायां ॥१०॥ जेवीं इंद्रायणीचे तीरीं । ज्ञातेश्वर समाधिस्थ जरी । ते आहेत भेटले परी । तेंच ठायीं भाविकां ॥११॥ तैशीच शेगांवांत । श्रीगजाननस्वामी समर्थ । ऐसा जयांचा सिद्धांत । दर्शित त्यांता तेथ होतें ॥१२॥ तेविषयींची एक कथा । सांगतों मी येथ आतां । गणपत कोठडे तामे होता । एक भाविक गृहस्थ ॥१३॥ हा रायली कंपतीचा । एजंट शेगांव दुकानीचा । नित्य तेम होता त्याचा । दर्शनाचा श्रोते हो ॥१४॥ अस्तमातीं प्रति दिवशीं । यावे त्यानें मठासीं । बैसोतिया समाधीपासीं । स्तवन करावे एकतिष्ठें ॥१५॥ एकदां ऐसें वाटले त्यास । अभिषेक करून समाधीस । उद्यांच्या विजयादशमीस । ब्राह्मणभोजन घालावे ॥१६॥ केली सर्व तयारी । अभिषेकाची साजिरी । शिधा मठाभितरीं । धाडिला मोठ्या प्रमाणांत ॥१७॥ तें कांता म्हणे हो प्राणनाथा ! हें तुम्ही काय करितां । हाड नाहीं तुमच्या हातां । स्वर्च करण्याच्या बाबतींत ॥१८॥ उद्यां आहे विजयादशमी ॥

म्हणून पोरंबाळांसी । कपडे अलंकार अंगासी । करून घाला कांही तरी ॥१९॥ हे अभिषेक
 ब्राह्मणभोजनें । वरचेवरी न योग्य करणें । दिलीं आपणां ईश्वरातें । चार पोरंबाळें हो ॥२०॥ फुटका
 मणि ना अंगावरती । मी लंकेची पार्वती । गृहस्थाची ही कां रीती १ । संचय करावा घनाचा ॥२१॥
 हें कांतेंचें भाषण । गणपतरावा न रुचलें जाण । तो म्हणे प्रप्रंचाहूत । श्रेष्ठ परमार्थ वाटे मला
 ॥२२॥ तोच त्याच्या कांतेसी । स्वप्न पडलें रात्रीसी । उगे त छळी पतीसी । तो करतो तें करूं
 दे ॥२३॥ त्यांत तुझ्या बापाचें । काय जातें सांग साचें । प्रेम अशाश्वताचें । वेडे । हें बाळगूं
 नको ॥२४॥ यामध्ये न काही सार । धन भूचें भूमिवर । येतें मात्र बरोबर । पाप पुण्य
 मानवाच्या ॥२५॥ अभिषेक ब्राह्मणभोजन । हे पारमार्थिक आहे पुण्य । त्याच्यासाठीं वेंचितां
 धन । तें न जाय अताहायीं ॥२६॥ पेरलेल्या बिजापरी । त्याची स्थिती होते खरी । म्हणून सांगतो
 तुला पोरी । अडथळा त्या करूं नको ॥२७॥ ऐशा पाहून स्वप्नास । सांगती झाली पतीस । तेणें
 गणपतरावास । हर्ष झाला विबुध हो ॥२८॥ आलें कां हें प्रत्यंतर । महाराज येथेच साचार ।
 सोडून द्यावा कुविचार । आजपासून कांही तरी ॥२९॥ मुलेंबाळें कोणाची । धनदौलत कोणाची ।
 तूं त वाही चिंता त्यांची । तें अवघे समर्थीचे ॥३०॥ असो गणपतरावातें । पूजन केले आतंदातें ।
 त्या दसऱ्याच्या मुहूर्तातें । खर्चही केला अत्युत्तम ॥३१॥ या गणपतरावाची । तिष्ठा समर्थपदीं
 साची । जडली शुद्ध स्वरूपाची । होती पहिल्यापासून ॥३२॥ लक्ष्मण हरी जांजळाला । ऐसाच
 अनुभव एक वेळां । बोरीबंदरावरी आला । तो ऐका सांगतो ॥३३॥ कांही कामानिमित्त । लक्ष्मण
 मुंबईत । हा समर्थीचा होता भक्त । पहिल्यापासून विबुध हो ॥३४॥ घरच्या कांही कटकटीतें ।
 वैताग त्याच्या घेतला मते । कांही व्यापारासंबंधातें । आला होता मुंबईस ॥३५॥ असो बोरी-
 बंदरावरी । लक्ष्मण आला जाया घरीं । तो आगगाडीच्या धक्क्यावरीं । एक भेटला परमहंस
 ॥३६॥ आजानुबाहु उंच बोधा । दृष्टि तासाग्रासी सदा । ओंकाराचा सर्वदा । जप चालला

त्याच्या मुखी ॥३७॥ तो बोलला लक्ष्मणास । तूं गजातताचा आहेस शिष्य । ऐसें
 असून हताश । कां होतोस कळेता ॥३८॥ तूं आपल्या जेव्हां घरीं । पुण्यतिथि केलीस
 रवरी । चारशें पातांची तयारी । करून अमरावतीला ॥३९॥ गोपाळराव पेठकर । आणि
 बापट मास्तर । यांचा कैसा प्रकार । घडला तो आण मता ॥४०॥ पुत्रशोक बापटासी । झाला
 असून प्रसादासी । तो तुझ्या गेहासी । आला होता ना सांग तें ॥४१॥ पेठकराचे ब्राह्मण भले ।
 सांग कशातें राहिलें ? । अरे गजाततस्वामी गेले । त्या उभयतांच्या स्वप्नांत ॥४२॥ उपदेश
 करून दोघांस । आणिले होते प्रसादास । हें कैसें विसरलास ? । सांग मला ये वेळीं ॥४३॥
 खुणेच्या गोष्टी ऐकून । सांशक झाला लक्ष्मण । म्हणे हा असावा कोण । हे कांही कळत
 नसे ॥४४॥ लक्ष्मणें त्या संन्याशाला । आदरे तमस्कार केला । तो पाहातां पाहातां गुप्त
 झाला । बोरीबंदर स्टेशनतासी ॥४५॥ मग लक्ष्मण येऊन घरीं । वागूं लागला पहिल्यापरी ।
 प्रतिवर्षी आपुल्या घरीं । पुण्यतिथीचा प्रारंभ केला ॥४६॥ अवधूत जयराम खेडकरासी । राहीत
 साहीत गांवांसी । भेटते झाले पुण्यराशी । संन्याशाच्या वेषातें ॥४७॥ एक माधव मार्तंड
 जोशी । कळंब कसूर ग्रामासी । आला मोजणी करावयासी । जमिनीची श्रोते हो ॥४८॥ हा
 सरकारी तोकर । होता रेव्हेन्यू ऑफिसर । त्याचा गजातत साधुवर । पूर्ण होता भरंवसा ॥४९॥
 दिवसभर मोजणी केली । पुढे त्यास इच्छा झाली । अस्तमाताचे समया भली । शिगांवास
 जाण्याची ॥५०॥ आज गुरुवारचा आहे दिन । घेऊं समर्थाचे दर्शन । ऐसा विचार करून ।
 आज्ञा केली शिपायाला ॥५१॥ जोड आपुली वेगें दमणी । जाऊं शिगांवालागुती । रात्र तेथे
 काढूती । येऊं सकाळीं परत पुन्हां ॥५२॥ तई तो शिपाई कुतबुद्धित । बोलला कर जोडून ।
 आभाळ आलें भरून । याचा विचार करावा ॥५३॥ मत नदीला पाणी भलें । आहे थोडकें
 आतां आलें । पाही पाणी गढूळ झालें । म्हणून केली विनंती ॥५४॥ जोशी म्हणाले त्यावर ।

अरे आतां होऊं नदीपार । जा दमणी करी तयार । उगीच सबबी सांगू नको ॥ ५५ ॥
 शिपायानें जोडिली दमणी । आला लगेंच घेऊती । जोशी आंत बैसोती । जाऊं लागले शेगांवा
 ॥ ५६ ॥ दमणी घातली नदीत । तो पाणी आलें अकस्मात । जाण्या पैल तटाप्रत । अवसर
 नाही राहिला ॥ ५७ ॥ झंझावात बळावला । कडकडाट करी चपला । मत नदीला पूर आला ।
 क्षणामाजीं भयंकर ॥ ५८ ॥ मेघ वर्षे मुसळधारा । झंझावात सुटला खरा । शेतकऱ्यांचिया
 छपरा । तो उडवू लागला हो ॥ ५९ ॥ शिपाई म्हणे कुतुबुद्दीन । साहेब येथेंच आलें मरण । तुम्हां
 आम्हांलागूत । उपाय यासी आतां तसे ॥ ६० ॥ तई माधव मार्तंड जोशी । घाबरे झालें तिज-
 मातसीं । बाहू लागले समर्थीसी । करुणायुक्त वचातें ॥ ६१ ॥ हे समर्थ गजातता । रक्षणा
 आमुच्या करी प्राणां । अशा संकटी तुझ्याविणा । आता न कोणी आम्हांते ॥ ६२ ॥ कथा
 ऐकिली पुराणांत । जहाज बुडतां समुद्रांत । त्यास संतातें देऊत हात । रक्षण केलें सर्वस्वीं ॥ ६३ ॥
 तूही संत असामान्य । ब्रह्मवेता करुणाघत । करी आमुचें रक्षण । येऊत या पुरामध्ये ॥ ६४ ॥
 दमणीत आलें जीवत । बैल गेले घाबरोत । मग जोशी पुढें होऊत । बोलते झाले शिपायास
 ॥ ६५ ॥ तू आतां मार्गे सर । अवलीयार्चे भजत कर । तेच तेतील आपणां पार । त्याची चिंता
 करू नको ॥ ६६ ॥ जोशी म्हणाले समर्थी । अगाध आहे तुझी सत्ता । वाटेल तें करी आतां ।
 तारी अथवा मारी आम्हां ॥ ६७ ॥ कासरा दिला सोडून । दोघांतीही मितले तयत । तों काय
 घडलें वर्तमान । तें आतां परियेसा ॥ ६८ ॥ ऐशा महापुरांतूती । पैल तटा पावली दमणी । उभी
 राहिली येऊती । सडकेवरी शेगांवाच्या ॥ ६९ ॥ ऐसा प्रकार पाहातां । आनंदले उभयतां । पाहा
 केवटीं अगाध सत्ता । आहे अवलीया बाबांची ॥ ७० ॥ पुरामाजीं रक्षण केलें । तिज भक्तां
 ना बुडू दिले । जोशी शेगांवाप्रती आले । एक घटका रात्रीस ॥ ७१ ॥ वंदत केलें समाधीला ।
 पालखीचा पाहिला सोहळा । दुसरे दिवशीं बहुत केला । दानधर्म जोशांती ॥ ७२ ॥

बाळाभाऊचियापासीं । ब्राह्मणभोजन घालण्यासीं । कांही रुपये अतिहर्षीं । जोशी देते जाहले ॥७३॥ साकल्यें कथिलें वर्तमात । बाळाभाऊलागून । हे नवसाचे ब्राह्मण । तुम्ही घाला माझ्यास्तव ॥७४॥ कां कीं मला रजा नाहीं । काम जरूरीचें पाही । ऐसें सांगून लवलाही । जोशी गेले निघून ॥७५॥ एक यादव गणेश सुभेदार । होता हिंशणीचा राहाणार । हा करितसे व्यापार । वऱ्हाडांत कापसाचा ॥७६॥ यास एके सालीं भला । दहा हजार तोटा आला । त्या चितेने क्षीण झाला । कांही न सुचे मानसीं ॥७७॥ परी व्यापार सोडवेना । चिंता मनीचीं जाईना । फायदा काही होईना । त्याच्या मनाप्रमाणें ॥७८॥ फायद्यासाठी खटपट करी । नाना प्रकारें साजिरी । स्वस्थ ना बसतो व्यापारी । राहाती सदा प्रयत्नांत ॥७९॥ हा एकदां वदर्यात । आला कांही कामातिमित्त । उतरण्या गेला घरांत । विनायक असिरकराच्या ॥८०॥ तों इतक्यात तेथें आला । एक भिकारी बुध हो भला । भिक्षा कांही मागण्याला । असिरकराच्या घरांत ॥८१॥ पोषाख अवघा मराठी । करामाजीं भव्य काठी । डोईस होती टोपी मोठी । बनातीची मळकट ॥८२॥ कंपवायुतें शरीर । कांपत होते वरच्यावर । त्यास पाहातां असिरकर । चित्ती परम कोपले ॥८३॥ जा बेढ्या मागल्या दारीं । तेथे मिळेल भिक्षा खरी । नको चढूस पायरी । ओसरीची ये वेळां ॥८४॥ परी हे बोल त्याचे । भिक्षेकरी त माती साचे । येऊती वरती ओसरीचे । यादवासन्निध बैसला ॥८५॥ घाल भिक्षा कांही तरी । असें म्हणून पुढें करी । भिक्षापात्र भिकारी । यादव सुभेदाराच्या ॥८६॥ यादव म्हणे मनांत । भिकारी हा लोचट बहुत । नको म्हणत असतां येथ । हा बैसला येऊती ॥८७॥ त्यातें पाहातां त्याहाळून । तई तो भासला गजातत । सुभेदाराकारण । शेगांवचा राजयोगी ॥८८॥ दृष्टीस तेज अत्यंत । स्वरही त्यांच्या परी सत्य । फरक इतुकाच होता त्यांत । कंप होता तनूला ॥८९॥ तेज मुद्रा बोलणें । होतों समर्थाप्रमाणे । ते पाहून ऐसें म्हणे । सुभेदार निज

चित्तीं ॥ १०॥ हा जरी मानू गजातत । तरी ते गेले समाधिस्थ होऊत । आता महाराज कोवून ।
पडतील आमच्या दृष्टीशीं ॥ ११॥ कांही असो पैसे देत । देऊं भिकाऱ्याकारण । श्रीगजातत
समजून । उहापोह ज्याचा तको ॥ १२॥ पैसे घेतले भिकाऱ्याने । आणिक कांही देई म्हणे ।
श्रीगजातताकारणे । शेरणी वाट गुळाची ॥ १३॥ ते वायदे करिशी वरचेवर । ते मी न आतां
मातणार । तोटा दहा हजार । तुज व्यापारी आला ना ॥ १४॥ त्याचा विचार अंतरीं । करून
देई कांही तरी । रुपये मजला लवकरी । काढ पाकीट खिशांतून ॥ १५॥ ऐसें भिकारी बोलतां ।
सुभेदार झाला देतां । कांही रुपये तत्त्वतां । पाकिटाचे काढून ॥ १६॥ भिकारी म्हणे ते अवसरी ।
संतुष्ट मी इतक्यावरी । होत नाहीं दे लवकरी । आणखी रुपये काही मला ॥ १७॥ पुन्हां रुपये
काढिले । भिकाऱ्यासी अर्पिले । तो इतक्यात घरांत गेले । वितायकराव असिरकर ॥ १८॥
यादवराव एकटा बसला । होता असिरकराच्या ओसरीला । तें पाहून बोलला । सुभेदारास
येणें रीतीं ॥ १९॥ संशय गजातताविषयीं । कां घेतोंस चित्तीं पाही ॥ कपडे काढून उभा राही ।
माझ्यापुढे ये वेळां ॥ २०॥ तुझ्या अवद्या अंगावर । दृष्टि पडूं देई एकवार । माझीं तेणें
होईल दूर । व्याधि तुझी यादवा ॥ २१॥ तू मजला मुलापरी । का रे लाजसी अंतरी ॥ ऐसें
म्हणून पाठीवरी । हात फिरविला तयांती ॥ २२॥ फिरविला तरवशिखांत । अंगावरून त्यातें
हात । तो आले इतक्यांत । असिरकर ओसरीला ॥ २३॥ रुपये घेऊन भिक्षेकरी । गेला दाराच्या
बाहेरी । यादवानें बहुतापरी । तपास केला गांवांत ॥ २४॥ परी न थांग लागला । शेवटी त्याने
निश्चय केला । ऐसा आपुल्या चित्ताला । कीं हां असावा गजातत ॥ २५॥ सुभेदार म्हणे
मातसीं । हे समर्थ असल्या आज दिवशीं । फायदा होईल व्यापारासी । काहींतरी निःसंशय ॥ २६॥
तो सुभेदाराच्या । गाड्या आल्या कापसाच्या । विकावयासाठीं साच्या । वट्याचिया बाजारी ॥ २७॥
विक्री होता किंमत । येती झाली तया बहुत । तेणें यादव चित्तांत । समाधान पावला ॥ २८॥

आणि निश्चय ऐसा केला । जो भिकारी भेटला । तो होता समर्थ भला । श्रीगजानन योगीराज ॥ १॥ समर्थ आपुल्या भक्तांसी । रक्षण करिती अहर्निशीं । निष्ठा मात्र त्यांचेवषयीं । दृढतर पाहिजे मनांत ॥ ११०॥ भाऊ राजाराम कवर । खामगांवी होता डॉक्टर । त्याची तेलहान्यावर । बदली असे जाहली ॥ १११॥ म्हणून तेथें जाण्याला । खामगांवाहून तिघाला । सहकुटुंब मठांत आला । द्याया श्रीचें दर्शन ॥ ११२॥ गाडी केली तेलहान्याची । तयारी केली तिघण्याची । वेळ अस्तमानाची । असती झाली ते वेळां ॥ ११३॥ बाळाभाऊ मठाधिपती । तो त्या बोलला येणें रीति । अहो ऐका माझी वितंती । प्रसाद घेऊन जावें तुम्ही ॥ ११४॥ तुम्ही आज-पर्यंत । गेला न येथून उपोषित । आज ऐसें विपरीत । कां हो मतीं आणिलें ॥ ११५॥ ह्यांतून आहे व्यतिपात । हे आणावें मठांत । कवर सांगे त्याप्रत । मला निकड आहे बहु ॥ ११६॥ आज रात्री प्रसाद घेतों । मागल्या रात्री निघून जातों । नसतां आग्रह मला तो । तुम्ही न करा ये काळीं ॥ ११७॥ बोलल्याप्रमाणे निघाला । तेलहान्यासी डॉक्टर भला । घेऊन मुलांमाणसांला । दमणीमाजी बसून ॥ ११८॥ रात्र होती अंधारी । महाभयंकर साजरी । वाटे निशा शोक करी । तिज पतीच्या वियोगें ॥ ११९॥ तों चमत्कार ऐसा झाला । तेलहान्याचा रस्ता चुकला । कोणी न भेटे पंथाला । विचारावे कोणा जरी ॥ १२०॥ गाडी अरुंद रस्त्यावर । दोन्ही बाजूंस कांटे फार । गाडी उभी कांठावर । एका भव्य तलावाच्या ॥ १२१॥ म्हणतां झाला गाडीवाला । साहेब रस्ता आहे चुकला । हें ऐकून कवराला । आश्चर्य वाटले मातसीं ॥ १२२॥ खालीं उतरून जो पाहात । तो अवघे दिसलें विपरीत । अपशब्द बोलला बहुत । तो त्या गाडीवाल्याला ॥ १२३॥ तूं तेलहान्याचा म्हणून । तुझी गाडी केली जाण । आडमार्गे आणून । आम्हां कैसें सोडिले १ ॥ १२४॥ काय होतास दारू प्याला । म्हणून हा रस्ता चुकला । वाट तुझ्या डोळ्यांला । दिसली कशी ना सांग मज १ ॥ १२५॥ तेलहान्याचा रस्ता थोर । आम्ही

हमेशा वाहातों साचार । मग आडमार्गावर । गाडी कैसी आली तुझी ॥ २६ ॥ ऐसे कवर
 बोलतां । गाडीवाला जोडी हातां । कां हो मजला शिव्या देतां ॥ २७ ॥ मी हमेशा भाडें करतो । तेलहान्याहून येथे येतो । वाटेल तेव्हां गाडी हांकतो ।
 रस्ता अवघा माहीत मज ॥ २८ ॥ बैलही ना कोठें वळले । ते नीट येथेच आले । तलाव
 पाहातां स्तब्ध झाले । हा न रस्ता तेलहान्याचा ॥ २९ ॥ मग कवर समजला मनांत । हे
 समर्थांचे आहे कृत्य । प्रसाद घेतल्याविरहित । कां की मी तिघालों ॥ ३० ॥ बाळाभाऊंच्या
 वितंतीला । मीं नाहीं मान दिला । म्हणून माझा रस्ता चुकला । आतां वाट गवसे
 कशी ॥ ३१ ॥ हे भयंकर कानन । येथें मशी आता कोण । राजानना ! तुजवाचून । रक्षण
 माझे कराया ॥ ३२ ॥ तो तळ्याच्या दुसऱ्या बाजूला । घांगरमाळांचा आवाज झाला ।
 डॉक्टरांच्या कातीं पडला । तेणें आला थोडा धीर ॥ ३३ ॥ गाडीवाल्यासी म्हणे कवर ।
 रस्ता नाही फार दूर । या चाहुलीचा सुमार । धरून गाडी हाण आतां ॥ ३४ ॥ तें त्यानें
 ऐकिलें । काट्यांकुपाट्यांमधून नेले । नीट रस्त्याला लाविलें । या आपल्या गाडीस ॥ ३५ ॥
 हमरस्ता लागतां भली । डॉक्टरानें चौकशी केली । तों ऐशापरी समजली । गोष्ट त्या
 कवरातें ॥ ३६ ॥ हे शेगांवचे शिवार । आहे अजून साचार । मग म्हणाला डॉक्टर । चाल
 शेगांवी परत आतां ॥ ३७ ॥ सूर्योदयाचे समयाला । शेगांवासी कवर आला । वृत्तान्त
 बाळाभाऊला । केला सर्व निवेदन ॥ ३८ ॥ मग बाळाभाऊ म्हणाले । हेच आज बरे झालें ।
 व्यतिपाती ना जाऊ दिले । समर्थांनीं तुम्हांस ॥ ३९ ॥ आज प्रसाद ग्रहण करा । उद्यां जा
 हो तेलहारा । करूं नये कधीच खरा । प्रसादाचा इत्कार ॥ ४० ॥ समर्थांचे तुम्ही भक्त ।
 म्हणून तुम्हां आणिलें परत । मानवाचे अवघे बेत । सिद्धीस जाणें अशक्य ॥ ४१ ॥
 संतांच्या जे असेल मनीं । तेंच येईल घडोनी । भरंवसा त्यांचे चरणीं । ठेवून स्वस्थ

असावे ॥ ४२॥ दुसरे दिवशीं प्रसादासी । घेऊन गेला तेल्हान्यासी । आतां पुढील
 गोष्टीसी । अवधान घावे श्रवणातें ॥ ४३॥ एक रतनसा नामें तर । होता जातीतें भावसार ।
 त्याचा मुलगा दिनकर । होता एक वर्षाचा ॥ ४४॥ त्यासी साबणीचा रोग झाला । कोणी
 म्हणती सतावला । बालक अवघा सुकूत गेला । रक्त न राहिले अंगांत ॥ ४५॥ दिसूं
 लागली अवघीं हाडे । वरती नुसतें कातडें । वैद्य आणले बडबडे । परी न झाला उपयोग ॥ ४६॥
 मुलगे रडतां राहिता । दूधपाणी घेईना । ज्वर मुळीच सोडीना । पाहा त्याच्या तनूतें ॥ ४७॥
 वैद्य म्हणती रतनसासी । आता औषध न देई यासी । हा तुझ्या हातासी । लागणें आहे
 अशक्य ॥ ४८॥ शक्याशक्य विचार । सुजे करावा निरंतर । उगीच पूल सागरावर । बांधावया
 जाऊं तये १ ॥ ४९॥ ऐसें ऐकून रतनसा । रडू लागला दसादसां । शेवटी विचार त्यातें ऐसा ।
 केला आपुल्या मानसीं ॥ ५०॥ येवीतेवीं मरतें पोर । माझे आतां साचार । पाहूं करून
 एकवार । उपाय हा शेवटचा ॥ ५१॥ दिनकराचा अंतकाळ । आला होता अति जवळ । घरचीं
 माणसें सकळ । लागली श्रोते रडावया ॥ ५२॥ हातपाय गार झाले । तेव्हातेज मंदावले ।
 मतगटाचें सोडिलें । ठिकाण पाहा ताड्यांनी ॥ ५३॥ ऐशा स्थितीमाझारी । रतनसातें पुत्र
 करी । घेऊन ठेविला असे दारी । तेऊतिया समर्थाच्या ॥ ५४॥ आणि केला त्यांसी तवस ।
 पुत्र माझा उठल्यास । शेरणी वांटीत तुम्हांस । मी पाच रुपयांची ॥ ५५॥ तुम्ही पावले
 अवघ्यांला । त्याचा अनुभव घावा भला । मीही आहे आपुला । माझी उपेक्षा करूं नका ॥ ५६॥
 माझे मूल दारांत । तुझ्या जरी झालें मृत । तरी अवघ्या वऱ्हाडांत । तुझी होईल नाचव्की
 ॥ ५७॥ अमृतापरी तुझे चरण । आले सांगत आम्हां जत । हे स्वामी राजातत । कृपा करा
 या बाला ॥ ५८॥ पुत्र न माझा उठला जरी । मी डोके फोडीन पायांवरी । तुझ्या आज
 तिर्थारिं । ऐसा निश्चय मतींचा ॥ ५९॥ अमृततुल्य तुझी दृष्टि । त्याची करावी आज

वृष्टि । नको करंस्स मला कष्टी । महापुरुषा गजानता ॥ १६० ॥ त्यास कांही वेळ
 झाला । तो प्रकार ऐसा घडून आला । मूल हातापायांला । हालवावया लागले ॥ ६१ ॥ नाडी
 आली ठिकाणी । रुदन करूं लागले जाणी । तो प्रकार पाहूनी । लोक सारे आनंदले ॥ ६२ ॥
 समर्थकृपा झाल्यावर । राहिल कोवून त्या दर १ । सूर्याच्या समोर । तमाचा तो पाड नसे ॥ ६३ ॥
 दितकर थोडे दिवसांत । होता झाला पूर्ववत् । नवस असला श्रद्धायुक्त । तो फळे हा त्यास
 असे ॥ ६४ ॥ दादा कोल्हटकरांचा । पुत्र राजा नांवाचा । आहे प्रसाद समर्थांचा । संतकृपा
 अमोल खरी ॥ ६५ ॥ कन्या रामचंद्र पाटलाची । चंद्रभागा नांवाची । ज्वान अठरा वर्षांची ।
 लाडेगांव सासर जिचे ॥ ६६ ॥ ही असतां गरोदर । प्रसंग आला दुर्घर । प्रसूतीची वेळ फार ।
 कठीण स्त्रीजातीला ॥ ६७ ॥ लाडेगांवाहून माहेरी । चंद्रभागा आली खरी । प्रसूतीस्तव निर्धारी ।
 जनरीतीप्रमाणें ॥ ६८ ॥ मोठ्या कष्टातें प्रसूती । झाली तिची तिश्चिती । तोच चंद्रभागेवस्ती ।
 ज्वरें अंमल बसविला ॥ ६९ ॥ तो होता नवज्वर । थकून गेले डॉक्टर । औषध उपचार केले
 फार । आपुल्या मुलीस पाटलांती ॥ ७० ॥ थोडाबहुत गुण आला । व्याधि तितक्यापुरता दबला ।
 परी नव्हता मुळींच झाला । तामशेष देहांतूती ॥ ७१ ॥ चंद्रभागा आजारी । पडूं लागली वरच्यावरी ।
 एकदा अकोल्या नेले खरी । औषध तिला द्यावया ॥ ७२ ॥ वैद्य विधानें ताना करिती । कोणी
 नळसंग्रहणी बोलती । कोणी वैद्य ऐसें म्हणती । क्षय झाला मुलीस या ॥ ७३ ॥ मेळ एकाचा
 एकाला । ताहीं मुळीं लागला । मग पाटलातें विचार केला । आतां वैद्य गजानत ॥ ७४ ॥ तारो
 अथवा मारो दुसरी । अंगारा लावा प्रतिदिवसी । तीर्थ द्यावें प्यावयासी । समर्थांच्या पायांचे ॥ ७५ ॥
 पिता मोठा तिष्ठावंत । समर्थावरी अवघा हेत । हळुं हळू त्या पोरीप्रत । गुण येता जाहला ॥ ७६ ॥
 तिला उठवत नव्हते शरयेसी । तीच आली दर्शनासी । पायी चालत मठासी । हें महत्त्व
 अंगान्याचें ॥ ७७ ॥ तिष्ठावंत ज्याचा भाव । त्यांशी पावे देव । उपास्यापदीं भाव । उपासकें

वेवावा ॥७८॥ रामचंद्राची अंगना । जानकाबाई सुलक्षणा । परी दैवयोग सुटेना । तो भोगल्यावांचुती ॥७९॥ वाताचा झाला विकार । जानकाबाईस साचार । पोट दुखे वरच्यावर । कांही उपाय चालेना ॥८०॥ औषध देतां दबे वात । पुनः उठे पूर्ववत् । ऐसा क्रम दिवस बहुत । चालला होता श्रोते हो ॥८१॥ त्या वाताची अखेरी । होती झाली मस्तकावरी । मेंदु बिघडला निर्धारि । गेली जाणीव मावळून ॥८२॥ वेड्यावरी करावे । वाटेल ते बोलावे । कधी उपाशी निजावे । कधी बसावे जेवत ॥८३॥ कोणी म्हणती लागले भूत । कोणी म्हणती रोग सत्य । कांही वंदू लागले तेथ । हा करणीचा प्रकार असे ॥८४॥ कां कीं जितके असती जमेदार । त्यांचे असते वाकडे फार । दुबळा आपुला दावी जोर । चेटूककरणी करुनिया ॥८५॥ औषध उपाय बहुत केले । जाणतेही आणविले । गंडे बहुत बांधिले । करीं जानकाबाईच्या ॥८६॥ पाटील घरचा श्रीमंत । तो सांपडला अडचणीत । म्हणून येतां झाला ऊत । अवध्यां त्या दांभिकांता ॥८७॥ कोणी अंगांत आणावे । वेडाचे निदान करावे । कांही तरी सांगावे । धनास्तव पाटलाला ॥८८॥ तो बिचारा सारे करी । कांता बरी न होय परी । विचार त्यानें अखेरीं । ऐशा रीतीं ठरविला ॥८९॥ वैद्य आता गजातत । जाणता आता गजातत । देव ऋषि आतां गजातत । तो जे वाटेल ते करो ॥९०॥ माझी बायको सूत त्याची । ही भावता माझी साची । आता अन्य उपायांची । गरज नाहीं आम्हांला ॥९१॥ तूं उद्यांपासून । प्रातः काळीं करी स्नात । मठामाजीं जाऊन । घाली प्रदक्षिणा समाधीसी ॥९२॥ ते तिते पतीचे वचन । सर्वथैव केलें मात्य । समर्थसमाधी-लागून । घालूं लागली प्रदक्षिणा ॥९३॥ गेल्यात त्या माव वायां । दया आली सद्गुरुराया । वातविकार जाऊनियां । निर्दोष ती जाहली ॥९४॥ खऱ्या खऱ्या संतांची । सेवा न जाई वाया साची । परी निष्ठा मातवाची । जडणें तेथे अशक्य ॥९५॥ समर्थांच्या नंतर । बाळाभाऊ गादीवर । बसले त्यांचे चमत्कार । कांही थोडे जाहले ॥९६॥ हे वैशाख वद्य षष्ठीसी । शेगांवी गेले

वैकुण्ठासी । त्यांच्यामागून गादीसी । बसले येऊन नारायण ॥१७॥ बाळाभाऊ जेव्हा गेले ।
तेव्हा नारायणासी स्वप्न पडले । तांदूरें ग्रामीं भले । तें थोडें सांगतों ॥१८॥ हे माळी नारायणा ।
तू शेगांवास करी गमता । रक्षण्या भाविक जनांता । ऐसें मला वाटतें ॥१९॥ ऐसें स्वप्नीं
सांगून । निघून गेले गजानन । म्हणून आले नारायण । शेगांवामाझारी ॥२०॥ कांहीं
दिवस यांतीही । अधिकार चालविला ते ठायीं । यांची समाधि झाली पाही । चैत्र शुद्ध
षष्ठीला ॥१॥ पूर्वसुकृतावांचून । संतसेवा न घडे जाण । संतसेवेचें महत्पुण्य । त्या पुण्या
पार तसे ॥२॥ श्रीगजानतलीलेचा । पार कधीं न लागायचा । अंबरीच्या चांदण्यांचा । हिशेब
कोणा न लागे कधीं ॥३॥ मी अज्ञान पामर । मति नाहीं तिळभर । मग हा लीलासागर ।
मुखीं केवीं वर्णू हो ॥४॥ त्यातें जें जें वदविलें । तें तें मीं कथित केले । लेखणीतें अक्षर
लिहिलें । परीं तें न तिचें सामर्थ्य ॥५॥ ती लेखणी ज्याच्या करीं । तोच अक्षरें काढी सारीं ।
निमित्ताकारण होते खरी । लेखणी ती लिहावया ॥६॥ तैसेंच येथे झालें । मी लेखणीचे
काम केले । लिहिते लिहविते स्वामी भले । श्रीगजानत महाराज ॥७॥ त्यांच्या कृपेंकरून ।
मी हें केले लेखन । येथें माझे मोठेंपण । कांहींच नाहीं विबुध हो ॥८॥ स्वास्ति श्रीदासगणू-
विरचित । हा गजानतविजय नामें ग्रंथ । आता आला कळसाप्रत । कळसाध्याय पुढें
असे ॥२०॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानत विजय ग्रंथस्य विंशोऽध्यायः समाप्तः ॥

ह. भ. प. संतकवि श्री दासगणू महाराजकृत

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - २१

सुलेखन - प्रशांत मुरलीधर लाड - कराड

मोबाईल - ९८८१२०८११४

॥ श्री गजानन विजय ॥

अध्याय - २१

श्रीगणेशाय नमः ॥ जयजयाजी अनंतवेषा । जयजयाजी अविताशा । जयजयाजी परेशा । ब्रह्मांडधीशा तमो तुशीं ॥१॥ देवा ! तूं आपणांस । पतितपावन नाम रवास । सर्वदा आहे धरिलेंस । याचा विचार करी गा ॥२॥ पाण्यावरी प्रेम अमित । तुझे देवा असतें सत्य । पापी जनांती तुजप्रत । महत्व आणिलें कृपाळा ॥३॥ म्हणून माझ्या पातकासी । पाहूं नका हो हृषीकेशी । धुणें येते जलापासी । स्वच्छ होतें म्हणून ॥४॥ म्हणून पतितांचा कंटाळा । करूं नको रे घनतीळा । काय भूमीतें सांवरिला । दिला आहे टाकून ॥५॥ तूच पतितपावन । तूच पुण्यपावन । या दोन्ही दोषांपासून । तुम्ही अलग सर्वदा ॥६॥ सूर्य ताशी तमाप्रत । म्हणून कां तो कष्टी होत । कांही न करावें लागत । तम तासण्या रवीशी ॥७॥ तम जीं जीं भेटण्या येई । तों तों तेंथे प्रकाश होई । अंधारत्व अवघें जाई । त्याचें तमाचें तारायणा ॥८॥ पापपुण्याची वासना । तूच उपजविशी तारायणा । आपला रक्षण्या मोठेपणा । पाप तूच निर्मिशी ॥९॥ कांही असो आतां तरी । चिंतारहित मजला करी । दासगणू हा दयावा पदरीं । हेंच आहे मागणें ॥१०॥ तुझ्यावाचून मजप्रत । नाही वशिला जगतांत । अवघेंच तुझ्या हातांत । आहे कीं रे पांडुरंगा ॥११॥ श्रोते आतां सावधात । हा कळसाध्याय परिसा पूर्ण । तुमचें भाग्य धन्य धन्य । संतकथा ऐकतसां ॥१२॥ एकविधा तिष्ठा ज्याची । जडली गजातनपदीं साची । त्याच्या दुःखसंकटाची । होळीच होते निसंशय ॥१३॥ बांधीत असतां मंदिर । काम करीत शिखरावर । एक होता मजूर । हाताखालीं गवंड्याच्या ॥१४॥ तो धोंडा देता मिस्तरीला । एकाएकी झोंक गेला । तीस फुटावरून पडला । खालीं घडीव दगडावर ॥१५॥ तो पडतां लोकांती पाहिला । जत म्हणती मेली मेली । उंचावरून खालीं पडला । आतां कशाचा वांचे तो ॥१६॥ परी घडलें अघटित । कोठें न लागेलें त्याप्रत । जैसा चेंडू झेलितात । तैसें त्याचें जाहलें ॥१७॥ सोपातसाहें ज्यापरी । जत उतरती भूमिवरी । तेंथें झाले त्याचपरी । त्या मजुराकारणें ॥१८॥ मजुर म्हणे

लोकांला । माझा जेव्हां झोक गेला । तेव्हां एकातें घरलें मला । पडतां पडतां करास ॥१९॥
 पाय भूमीसी लागतां क्षणीं । तो न दिसला मजलागुती । हें वृत्त ऐकूनी । लोक अवघे
 आनंदले ॥२०॥ अभिश्राप कोणाचा । समर्थ ना घेती साचा । हा योग पडण्याचा । दैवानेंच
 आला तुज ॥२१॥ या तुझ्या पडण्याने । स्पर्श केला समर्थाने । तुझ्या कराकारणें । ऐसें भाग्य
 कोणाचें ॥२२॥ असो एक बाई रजपुताची । जयपुराहून आली साची । बाधा होती भूताची ।
 तया अबलेकारणें ॥२३॥ तिसी जयपूर ग्रामाला । दत्तात्रयांचा दृष्टांत झाला । तूं या रामतवमीला ।
 जाई शेगांवाकारणें ॥२४॥ तेथे संत जागती ज्योत । श्रीगजानन सद्गुरुनाथ । ते या तुझ्या
 पिशाच्याप्रत । मुक्ति देतील तिःसंशये ॥२५॥ या दृष्टान्तेकरवत । आपल्या दोत मुलांसी
 घेऊन । रामतवमीसाठीं जाण । बाई आली शेगांवा ॥२६॥ प्रतिपदेपासून भला । उत्सवासी
 आरंभ झाला । अफाट समुदाय मिळाला । तवमीस श्रोते शेगांवीं ॥२७॥ काम सभामंडपाचें ।
 चाललें होतें तेथ साचें । खांब मोठमोठे दगडाचे । उभे केले असती ॥२८॥ दीड फूट जाडीचा ।
 पांच फूट लांबीचा । प्रत्येक खांब दगडाचा । ऐसे होते किती तरी ॥२९॥ उत्सवाच्या निमित्त
 भले । काम भक्तांतीं बंद केले । खांब होते बसविलेले । नुसते मात्र ते ठाई ॥३०॥ श्रीरामाचा
 जन्म झाला । प्रसादासाठीं लोटला । जनांचा तो समुदाय भला । तो न मसी वण्वि ॥३१॥ त्या
 गर्दीत ही बाई । उभी खांबास एवढ्या पायीं । होती तिला सोसली नाही । गर्दी ती यत्किंचित्
 ॥३२॥ म्हणून खांबाच्या आश्रया । गेली तिभय व्हावया । गर्दी ती चुकवावया । परी झालें
 विपरीत ॥३३॥ तोंच खांब कोसळला । तिच्या शरीरा पडला । तो पाहतां लोकांला । ऐसें
 वाटू लागले ॥३४॥ तिचा बहुतेक गेला प्राण । ही बाई कोठील कोण १ । लहान मुलें
 दिसती दोत । खांबाखाली येधवां ॥३५॥ दहावीस जणांनी । खांब काढिला अंगावरुनी ।
 पाणी मुखांत घालोनी । लोबोकडे पाठविले ॥३६॥ ही लोबो डॉक्टरीण । शस्त्रविद्येंत अति

प्रवीण । ही जातीते खिश्चत । भक्त येशू खिस्ताची ॥३७॥ तितें या रजपुतीणीला ।
 रीतीप्रमाणें उपचार केला । लोबो म्हणे ना लागला । मार इला कोठेंच ॥३८॥ हें आश्चर्य
 खरोखर । खांब दगडाचा होता थोर । त्याच्या खांबीं शरीर । सुरक्षित रहावें कसें ॥३९॥
 आश्चर्य वाटलें लोकांला । प्राण बाईचा वांचला । हा जो कांही प्रकार झाला । तो घडला
 इतुक्यास्तव ॥४०॥ खांब पाडून अंगावरी । भूत जे होतें शरीरी । त्या भुतास मुक्ति खरी ।
 दिधली त्या गजानतें ॥४१॥ बाई होऊन पूर्ववत् । गेली जयपूर शहराप्रत । तांदू लागली
 आतंदांत । ऐसा प्रभाव स्वामींचा ॥४२॥ ऐसेंच एका उत्सवासी । ताईक नवऱ्याच्या
 मस्तकासी । सोडीत असतां मंडपासी । लाकडी गोल पडला हो ॥४३॥ तोही गोल थोर
 होता । परी स्वामींची अगाध सत्ता । कोठेंही ता आघात होतां । ताईक नवरा वांचला ॥४४॥
 पुत्र कृष्णाजी पाटलाचा । रामचंद्र नांवाचा । परमभक्त समर्थीचा । एक असे शेगांवी ॥४५॥
 एके दिवशी त्याच्या घरीं । येते झाली साक्षात्कारी । ऐत दुपारच्या अवसरीं । गोसाव्याच्या-
 रुपातें ॥४६॥ भूक लागली मला देखा । अन्त कांही देतां कां ॥१॥ ऐसे म्हणून मारिली
 हांका । रामचंद्र पाटलातें ॥४७॥ पाटील मूळचा भाविक । त्यासी वाटलें कौतुक ।
 गोसाव्याची ऐकून हांक । दारामाजीं पातला ॥४८॥ निरखून पाहातां गोसाव्यासीं । तों ते
 असावे पुण्यराशी । स्वामी गजानत निश्चयेसी । ऐसे त्याला वाटलें ॥४९॥ गोसाव्याचा
 धरून हात । आला घेऊन घरांत । दिला बसण्यास पाट । पूजा केली पायांची ॥५०॥
 गोसावी म्हणे पाटलाला । आज मी मुद्दाम आलो मुला । कांही तुज सांगण्याला । तें तूं
 एके मनापून ॥५१॥ कर्जाची न चिंता करी । ते फिटून जाईल निर्धारीं । अरे उन्हाळ्यांत
 गोदावरी । थोडी कोरडी पडतसे ॥५२॥ तैसाच हाही प्रकार । संपत्ततेचा येईल पूर । कृपाधन
 वर्षल्यावर । श्रीहरीचा समज हें ॥५३॥ उष्टें माझे जें ठायी । पडेल बापा ते ठायीं । कशाचेंही

कधी कांही । कमी नाही पडणार ॥५४॥ आण ताट वाढून । सुग्रास देई भोजन । मर्जी
 असल्या पांघरुण । घाल एखादे अंगावरी ॥५५॥ पूजा अत्त दक्षिणा । याचकांसी दिल्या
 जाणा । ते पावतें नारायणा । येविषयी शंका नसे ॥५६॥ परी तो याचक । आधीं पाहिजे शुद्ध
 देख । त्यावांचून हे कौतुक । होणार नाही कधीही ॥५७॥ आणलें ताट वाढूनी । गोसावी जेवला
 प्रेमातीं । पांच रुपये पाटलांनी । दक्षिणा ठेविली त्याच्या करां ॥५८॥ तें गोसावी म्हणाला ।
 ही दक्षिणा तको मला । तूं पाहिजे कारभार केला । गजाननाच्या मठांत ॥५९॥ तीच दक्षिणा
 मागण्यासी । मी आलों तुझ्यापासीं । ती आतंदे देई मसी । म्हणजे कल्याण होईल ॥६०॥
 समर्थसेवेची दक्षिणा । देऊत तुष्टवी माझ्या मता । योग्य मतुष्य तुझ्याविणा । कोणी न
 येथें सांप्रत ॥६१॥ तुझी कांता आजारी । वरचेवरी पडते जरी । तीही होईल बापा बरी ।
 ही दक्षिणा दिल्यानें ॥६२॥ बोलाव तुझ्या पुत्राप्रत । त्यांच्या कंठी एक ताईत । बांधितो
 म्हणजे चेटूकभूत । यांची त बाधा होय त्यासी ॥६३॥ कां की ही जमेदारी । कठीण आहे
 भूमिवरी । पाण्याशींच पाणी वेरी । ये ठाई होत असे ॥६४॥ पाटीलकीचे तुझे वतन । हें
 वाघाचें पांघरुण । त्याचा उपयोग करणें जाण । अति जपूत रामचंद्रा ॥६५॥ द्वेषी मत
 असूं नये । सत्तीतीला सोडूं नये । राजाविरुद्ध जाऊं नये । उगीच भलत्या कामांत ॥६६॥
 साधु कोण संत कोण १ । हें पाहावें शोधून । दांभिकांच्या तादीं जाण । कदापिही लागू
 नये ॥६७॥ ही व्रतें पाळल्यास । तुझा व्रंणी श्रीनिवास । होईल या वचनास । असत्य
 माझ्या मानू नकी ॥६८॥ आय पाहून खर्च करी । दंभाचार कधीं न वरी । साधुसंत येतां
 घरी । विन्मुख त्याला लावूं नये ॥६९॥ अपमान खऱ्या संतांचा । झाल्या कोप ईश्वराचा ।
 होतसे बापा साचा । संतचरणीं प्रेमा धरी ॥७०॥ आपल्या वंशजाचे उणें । पाहू नये कदा
 मते । सोयऱ्याघायऱ्याकारणें । समयातुसार मान द्यावा ॥७१॥ कोप असावा बाह्यात्कारी ।

दया असावी अंतरीं । जैसे कां ते फणसावरी । कांटे आंत गोड गरे ॥ ७२ ॥ मी तुझ्या
 पाठीस । आहे जाण रात्रंदिवस । ताईत बांधूत कंठास । गोसावी जाऊ लागला ॥ ७३ ॥
 दाराबाहेर जातां भला । अंतर्धान पावला । पाहातां पाहातां झाला । दिसेतास रस्त्यांत ॥ ७४ ॥
 पाटील अवध्या दिवसभर । मातसीं करी विचार । हा गोसावी कोणी इतर । तसाबा ऐसें
 वाटते ॥ ७५ ॥ श्रीगजातन स्वामी मला । आले उपदेश करायला । घेऊन गोसावीवेषाला ।
 हें आतां उमजलें ॥ ७६ ॥ रात्रीं स्वप्तीं येऊन । संशय केला निरसत । ऐसें स्वामी गजातन ।
 भक्तवत्सल खरोखरी ॥ ७७ ॥ श्रीगजातन चरित्र । तारक असोती परमपवित्र । अनुभव
 येण्या मात्र । सबळ निष्ठा पाहिजे ॥ ७८ ॥ या ग्रंथाची अवतरणिका । देतो आतां ही तुम्ही
 ऐका । वेळ उगा दवडू नका । पूर्ण व्हावें सावधान ॥ ७९ ॥ प्रथमाध्यायी मंगलाचरण ।
 देवगुरुचे वंदन । केले पुढे निवेदन । गजातनाच्या पूर्वचरिता ॥ ८० ॥ माघमासीं सप्तमीसी ।
 समर्थ आले शेगांवासी । देवीदासाच्या सद्गतापासी । दिसते झाले प्रथमतः ॥ ८१ ॥ बंकटलाल
 दामीदर । दोन होते चतुरतर । त्यांनी परीक्षा अखेर । केली गजातनाची ॥ ८२ ॥ कथा
 द्वितीयाध्यायांत । येणेंपरी आहे सत्य । गोविंदबुवाच्या कीर्तनांत । महाराज येऊन बैसले
 ॥ ८३ ॥ पितांबर शिंप्याला । रस्त्यांत चमत्कार दाविला । बंकटलालाच्या घराला । महाराज
 गेले शेवटीं ॥ ८४ ॥ कथा तृतीयाध्यायाला । गोसाव्यातें नवस केला । गांजाचा श्रीसमर्थाला ।
 पाजण्याचा विबुध हो ॥ ८५ ॥ त्याची इच्छा पुरविली । प्रथा गांजाची पडली । तेथेपासोती
 भली । शेगांवचें मठांत ॥ ८६ ॥ जातराव देशमुखाचें । गंडांतर टाळिलें साचें । देऊन तीर्थ
 पायांचें । आपुलें ते स्वामींनीं ॥ ८७ ॥ मृत्यूचे तें प्रकार । तेथें कथिले सविस्तर । विठोबासी
 दिला मार । दोग करितो म्हणोती ॥ ८८ ॥ कथा चतुर्थाध्यायावायीं । येणें रीतीं असे
 पाहीं । जातकीरामें दिला नाहीं । विस्तव चिलमीकारणें ॥ ८९ ॥ किडे पडले चिंचवण्यांत ॥ ९० ॥

अन्त गेले वाया सत्य । सोनारानें जोडून हात । केली वितंती समर्थाला ॥ १० ॥ त्याचा
अपराध क्षमा केला । पूर्ववत केलें चिंचवण्याला । जातकीराम भक्त झाला । ते दिवसापासून
॥ ११ ॥ होते दोत काढोले । उतरंडीसी ठेविलेले । तेच समर्थ मागितले । खाया चंदू मुकिंदासी
॥ १२ ॥ चिंचोलीच्या माधवाला । यमलोक दावून मुक्त केला । शिष्यहाते करविला । थाट
वसंतपूजेची ॥ १३ ॥ कथा पंचामाध्यायांत । महाराज पिंपळगांवांत । बसले शंकराच्या
मंदिरांत । पद्यासत घालोतिया ॥ १४ ॥ गुराख्यांती पूजा केली । गांवची मंडळी तेथें आली ।
महाराजांसी घेऊन गेली । पिंपळगांवाकारणें ॥ १५ ॥ हे कळलें बंकटलाला । तो पिंपळगांवास
गेला । महाराजांसी आणण्याला । परत शेगांवाकारणें ॥ १६ ॥ समर्थांसी आणिलें परत ।
कांही दिवस राहून तेथ । पुन्हां गेले अकोलींत । भास्करासी तारावया ॥ १७ ॥ कोरड्या
ठणठणीत विहिरीला । जिवंत झरा फोडिला । एका क्षणांत आणिलें जला । त्या कोरड्या
विहिरीठायी ॥ १८ ॥ भास्कराची उडवली आंती । घेऊन आले तयाप्रती । शेगांवास गुरुमूर्ति ।
ही कथा पंचमात ॥ १९ ॥ षष्ठाध्यायीं ऐसी कथा । बंकटलाले सदगुरुताथा । मक्याचीं
कणसें खाण्याकरितां । नेले आपुल्या मळ्यांत ॥ २० ॥ गांधीलमाशा उठल्या तेथ । लोक
होऊन भयभीत । पळू लागले असती सत्य । जीव आपुला घेऊन ॥ २१ ॥ बांधा गांधीलमाशांची ।
महाराजा न झाली साची । घेतली असे शिष्यत्वाची । परीक्षा बंकटलालाची ॥ २२ ॥ नरसिंगजीस
भेटण्याला । स्वामी गेले अकोटाला । जो नरसिंगजी होता भला । शिष्य कोतशा अल्लीचा
॥ २३ ॥ कांही दिवस राहिलें । अकोटामाजी भले । नरसिंगजीसी हितगुज केलें । बंधु आपुला
म्हणून ॥ २४ ॥ चंद्रभागेच्या तीरी । शिवरग्रामाभीतरी । कृपा व्रजभूषणावरी । केली जसे जाऊन
॥ २५ ॥ मारुतीच्या मंदिरांत । श्रावणमासाच्या उत्सवांत । समर्थ आले राहण्याप्रत । येथें
षष्ठमाची पूर्तता ॥ २६ ॥ गांवीची पाटील मंडळी । अवघी आडदांड होती भली । हमेश होई

बोलाचाली । त्यांची समर्थांबरोबर ॥७॥ हरी पाटलासवे भले । महाराज कुस्ती खेळले ।
मल्लविद्येचें दाविलें । प्रत्यंतर बहुतांला ॥८॥ कुंसाचा चमत्कार । दाऊनिया साचार । अभिमाताचा
परिहार । केला पाटील मंडळींच्या ॥९॥ भिक्व्यातामें दिला सुत । खंडू कडताजी पाटलाप्रत ।
आम्रभोजनाचें व्रत । चालवण्यास कथिलें पाटलाला ॥१०॥ ऐशा कथा सप्तमाध्यायी ।
कथत केल्या आहेत पाही । निष्ठा समर्थांच्या ठायीं । जडली पाटील मंडळीची ॥११॥ कथा
आहे अष्टमांत । दुफळी पाटील देशमुखांत । अर्ज दिधला सरकारांत । महारांती विरुद्ध
पाटलाच्या ॥१२॥ खंडूवरी बालंट आले । ते समर्थांतीं तासिलें । निर्दोष सुटते झाले । खंडू
पाटील खटल्यांतून ॥१३॥ तेलंगी ब्राह्मणाला । वेद म्हणून दाखविला । आपण कोण हा
कळविला । सहज लीलेनें समाचार ॥१४॥ कृष्णाजीच्या मळ्यांशीं । महाराज राहिले छपरासी ।
मंदिराच्या सान्निध्यासी । चंद्रमोळी हराच्या ॥१५॥ ब्रह्मगिरी गोसाव्याला । अभिमातरहित
केला । "नैतं छिन्दन्ति" श्लोकाला । रहस्यासह सांगून ॥१६॥ जळत्या पलंगाच्यावर ।
महाराज बसते झाले स्थिर । न जाळे वैश्वातर । केव्हांही खऱ्या संताला ॥१७॥ कथा
तवमाध्यायाला । दाड घोडा शांत केला । खूण तवस करणाराला । दिली असे गांजाची
॥१८॥ दासनवमीचे उत्सवासी । समर्थ बाळापुरासी । घेऊन आपल्या शिष्यांसी । बाळकृष्णाच्या
घरा गेले ॥१९॥ बाळकृष्णालागून । करविलें समर्थांचे दर्शन । संशयरहित केले मत ।
तया रामदास्याचें ॥२०॥ दशमाध्यायी सुरेख । उमरावतीचें कथातक । उपरति झाली
पुरी देख । तेथें बाळाभाऊला ॥२१॥ गणेश आप्पा चंद्राबाई । यांतीं अर्पिला संसार
पायीं । भावभक्तीने लवलाही । श्रीगजानतस्वामींच्या ॥२२॥ गणेश दादा खापड्याला ।
शुभ आशीर्वाद दिधला । छत्रीनें मारून बाळाला । परीक्षा त्याची घेतली ॥२३॥ दाड
गाय सुकलालाची । अति गरीब केली साची । दांभिक भक्ती घुड्याची । कशी ती

कथन केली ॥२४॥ एकादशाध्यायीं कथन । भास्करासी उसला श्वान । आले श्र्यंबकेश्वरी
जाऊन । गोपाळदासा भेटले ॥२५॥ इयामसिंगाच्या विनंतीसी । देऊन मात अडगांवासी ।
येते झाले पुण्यराशी । श्रीगजाननमहाराज ॥२६॥ निजधामा भास्कर गेला । त्याचा देह
ठेविला । द्वारकेश्वरा सान्निध भला । सतीबाईचे शेजारी ॥२७॥ आज्ञा केली कावळ्याला ।
तुम्ही त यावे या स्थला । वांचविलें गणु जवज्याला । सुरंग उडतां विहिरींत ॥२८॥ शेट
बचुलालाची । कथा द्वादशाध्यायीं साची । मूर्ति निरिच्छपणाची । प्रत्यक्ष होते महाराज ॥२९॥
स्वामींचें वस्त्र तेसला । पितांबर शिंपी कोडोलीला । स्वइच्छेते येता झाला । परमभक्त
होता जो ॥३०॥ पितांबराते कोडोलीसी । बळिरामाच्या शेतासी । वठलेलिया आंब्यासी । पानें
फळे आणविली ॥३१॥ पितांबर राहिला कोडोलीत । तेथेंच झाला समाधिस्थ । तवा मठ
झाला स्थापित । शेगांवी समर्थ इच्छेते ॥३२॥ विचार करून मातसी । बसून रेतीच्या गाडीसी ।
महाराज तव्या मठासी । आले जुन्या मठांतून ॥३३॥ इयामसिंगाते मुंडगांवाला । नेले
गजाततस्वामीला । पर्जन्यानें घोंटाळा । भंडार्याचा केला असे ॥३४॥ इयामसिंगाते
आपुली । इस्तेट समर्था अर्पिली । पुंडलीकाची निमाली । गाठ प्लेगाची श्रीकृपे ॥३५॥
कथाभाग तेराव्याचा । महारोग गोसाव्याचा । हरण गंगाभारतीचा । केला असे गजातते ॥३६॥
बंडुतात्यासी भाग्य आलें । भूमीत घन सांपडलें । कर्जापासून मुक्त केलें । समर्थनें
निजकृपे ॥३७॥ नर्मदेच्या स्तानास । सोमवती अमावस्यास । नौका फुटतां छिद्रास । हात
लाविला नर्मदेनी ॥३८॥ विडा माधवताथाला । शिष्याहातीं पाठविला । या कथा चवदाव्याला ।
वर्णिल्या असती साकल्ये ॥३९॥ अद्याय तो पंधरावा । शिवजंयतीचा आहे बरवा । आलें
अकोलें नामक गांवा । टिळक बाळ गंगाधर ॥४०॥ भाकरी प्रसाद पाठविला ।
कोल्हटकराचे हस्ते भला । मुंबईत लोकमात्याला । ग्रहण कराया कारणे ॥४१॥

श्रीधर गोविंद काळ्यास । करिते झालें उपदेश । तको जाऊं विलायतेस । येथें आहे
 सर्व कांही ॥४२॥ कथा ऐशा सोळाव्यासी । पुंडलीक अंजनगांवासी । जातां निवारिले
 त्यासी । येऊनिया स्वप्नांत ॥४३॥ पादुकांचा प्रसाद त्याला । झ्यामसिंगहस्ते पाठविला ।
 कवराच्या भाजीभाकरीला । ग्रहण केलें आनंद ॥४४॥ घुरा तुकारामाचा । कातामधून
 पडला साचा । ह्या अशा कथांचा । समावेश सोळाव्यांत ॥४५॥ सतराव्यांत कथा सुरस ।
 विष्णूसाच्या घरास । जाया मलकापुरास । समर्थ तिघाले गाडींतून ॥४६॥ तग्न फिरती
 म्हणूनी । खटला भरला पोलिसांनी । केवळ अहंपणांनीं । सत्पुरुषासी चास द्याया ॥४७॥
 महेताबशा सांडिला । पाठवून दिलें पंजाबाला । हिंदुयवनांविषयीं केला । कळकळीचा
 बोध त्यासी ॥४८॥ बापूरावाच्या कांतेसी । भातामती त माती साची । भेट गंगाभागीरथीसी
 । झाली अकोटीं विहिरींत ॥४९॥ कथा बायजा माळपीची । अठराव्यामाजी साची ।
 कवर डॉक्टराच्या फोडाची । कथा यांत ग्रंथित असे ॥५०॥ महाराज गेले पंढरीला ।
 घेऊन अवध्यां लोकांला । तेथें बापुना काळ्याला । दर्शन हरीचें करविलें ॥५१॥ कवठे
 बहादुरचा बारकरी । मरीतें झाला आजारी । त्यास घटकेमाझारीं । समर्थानें बरें केलें ॥५२॥
 एक्या कर्मठ ब्राह्मणाला । श्वान उठवून मेलेला । दावून त्याचा गालित केला । कर्माभिमात
 श्रोते हो ॥५३॥ कथा एकोणविसाव्यासी । दिला काशीनाथपंतासी । आशीर्वाद तो अतिहर्षी ।
 तो येता दर्शना ॥५४॥ गोपाळ मुकिंद बुटी भला । तागपूरासी घेऊन गेला । श्रीगजानतस्वामीला ।
 आपुल्या गेहाकारणें ॥५५॥ त्याच्या मतीं ऐसा हेत । महाराज ठेवावे तागपुरांत । परी
 हरि पाटलांनी परत । आणिले समर्थ शेगांवी ॥५६॥ धार कल्याणचे रंगताथ । साधु
 आले भेटण्याप्रत । समर्थासी शेगांवांत । ऐसें आणी कितीतरी ॥५७॥ श्रीवासुदेवानंद
 सरस्वती । जी कर्ममार्गाची प्रत्यक्ष मूर्ति । दृष्टादृष्ट होतां नुसती । आनंद झाला

उभयतांतें ॥५८॥ तेव्हां बाळाभाऊला । जो कां होता संशय आला । तो समर्थानी
निवटिला । करूनिया उपदेश ॥५९॥ केले खळ्याचें संरक्षण । गाढवांचेपासून । समर्थ
मारितां आले मरण । नारायणासी बाळापुरी ॥६०॥ गजातनाचें कृपे भले । जारवड्याचें
लग्न झालें । कपीलधारेसी दिधले । दर्शन तिमोणकराला ॥६१॥ तुकारामें आपुला । पुत्र समर्थ
वाहिला । नारायण नामे भला । सेवा करावया कारणें ॥६२॥ पंदरीतें जाऊन विठ्ठलातें विचारून ।
महाराज आले परतून । शेगांवाकारणें ॥६३॥ पुढें भाद्रपदमासासी । ऋषि पंचमीच्या पुण्य
दिवशीं । आधुनिक कालाचा हा ऋषि । समाधिस्थ जहाला ॥६४॥ विसाव्यामाजीं इतर ।
श्रींची समार्थी झाल्यावर । जे का घडले चमत्कार । त्यांचे वर्णन केले असे ॥६५॥ जे जे
भाविक भक्त कोणी । त्यांना त्यांना अजुनी । दर्शन देती कैवल्यदाती । त्यांच्या इच्छा
पुरवून ॥६६॥ आतां हा एकविसावा । अवध्या कथेचा कळस बरवा । हा अवध्यांचा लेखावा ।
तुम्ही, सार श्रोते हो ॥६७॥ प्रत्यक्षापरी प्रकार । येथें होती वरच्यावर । म्हणून म्हणणें आहे
सार । अवध्यांचे या अद्यार्या ॥६८॥ वर्गणीच्या जोरें भले । समाधीचें काम झालें । मनापासून
भक्त झटले । वर्गणी गोळा कराया ॥६९॥ ऐसें भव्य सुंदर । काम कोठें न भूमिवर । धर्मशाळा
चौफेर । चहुं बाजूंनी बांधिल्या ॥७०॥ या भव्य कामाला । बहुतांनीं हात लाविला । त्यांचीं
नांवें तुम्हांला । सांगतां ग्रंथ वाढेल ॥७१॥ मुख्य जे होते त्यातून । त्यांची नांवें करितों
कथन । कुकाजीचा नंदन । हरी पाटील नाम ज्याचें ॥७२॥ सांगवी गांवचा बत्ताजी ।
उमरीचा तो गणाजी । बटवाडीचा मेसाजी । लाडेगांवचा गंगाराम ॥७३॥ भागु, तंदू,
गुजाबाई । अकोल्याची बत्ताबाई । सुकदेव पाटलाची ती आई । यांती हजारों रुपये
दिले ॥७४॥ पाटील रामचंद्र कृष्णाजी । दुसरा दत्तु भिकाजी । पळसरवेडचा सुरवदेवजी ।
मार्तंड गणपती शेगांवचा ॥७५॥ बालचंदाचा रतनलाल । पंचगव्हाणचा दत्तूलाल ।

त्याच गांवीचा बिसनलाल । अंबरसिंग टाकळीचा ॥७६॥ किसन बेलमंडळेकर ।
 विठोबा पाटील चावरेकर । हसनापुरचा राहणार । गंगाराम नाम ज्याचे ॥७७॥ या
 दातशूरांती । मोठमोठ्या रक्का देऊति । केली मठाची उभारणी । भक्तिस्तव समर्थांच्या ॥७८॥
 कोठ्या कचेरी स्वैंपाकघरे । सोपे उत्तम प्रकारे । बांधिले असती साजिरे । समाधीच्या
 चौफेर ॥७९॥ लोकांती ज्या देणग्या दिल्या । त्या बांधकामीं जिरून गेल्या । परी
 पुढकळ गोष्टी राहिल्या । बांधण्याच्या अवशेष ॥८०॥ त्यासाठी युक्ति केली । वर्गणी
 जमवण्यासाठी भली । योजना ती ऐशी झाली । ती ऐका विबुध हो ॥८१॥ बसविला
 शेतसाऱ्यावर । समर्थांचा धार्मिक कर । कोणासी न करता जोर । रुपयामागे एक आणा
 ॥८२॥ तैशीच बाजारपेठेशी । धान्य अथवा कपाशी । जी येईल विकायासी । पट्टी बसविली
 त्यावर ॥८३॥ गाडीमागे अर्धा आणा । हर्ष वाटे देतांता । कां की समर्थांच्या चरणां ।
 तिष्ठा होती सर्वांची ॥८४॥ समाधीपुढे स्वाहाकार । होऊन गेले अपार । परी त्यांतून मोठे
 चार । सर्वश्रुत जाहले ॥८५॥ शतचंडीचे अनुष्ठान । ब्राह्मणांच्या करवीं जाण । केलें
 आदरें करून । किसनलाल शेतजीनें ॥८६॥ अनुष्ठान शतचंडीचे । करणे अति अवघड
 साचें । अधिकन्यून ना खपायाचें । जगदंबे कालिकेस ॥८७॥ कांहीं चुकता विधानांत ।
 तात्काळ होतें विपरीत । काम्य अनुष्ठानाप्रत । भीति चहुं बाजूनी ॥८८॥ वडील
 किसनलालाचा । बंकटलाल नांवाचा । भक्त होता समर्थांचा । एकनिष्ठ पहिल्यापून ॥८९॥
 पूर्ण आहुतीच्या दिवशीं । त्या बंकटलाल भक्तासी । व्याधी उदभवली शरीरासी ।
 प्राणान्ताचा समय आला ॥९०॥ लोक गेले घाबरून । म्हणती हे काय उगळे विद्वत ।
 शतचंडीचे अनुष्ठान । करतां विपरीत व्हावें का ? ॥९१॥ बंकटलाल म्हणे पुत्रासी ।
 भिऊं नको मातसीं । माझा तारिता पुण्यरासी । समाधीसी बसलासे ॥९२॥ तो अवघे

करील बरें । तका होऊं बावरें । पूर्ण आहुतीचें काम सारें । ध्यावें सशास्त्र
उरकूत ॥ १३ ॥ माझा स्वामी गजातत । येऊं न देई कदा विद्वत । भक्तांचे करण्या संरक्षण ।
मुळीच बसला येथे तो ॥ १४ ॥ तेच पुढें सत्य झालें । व्याधीचें स्वरूप मावळलें । एका
बाईचें निमालें । भूत शतचंडीत या ॥ १५ ॥ बत्ताजी तिडके सांगवीकर । यांती केला
स्वाहाकार । कसुन्याची राहाणार । गुजबाई नाम जिचें ॥ १६ ॥ चापडगांवीचा वामत ।
शामरावाचा तंदत । यांतीही एक यज्ञ । केला समाधीच्यापुढें ॥ १७ ॥ ऐसी धर्मकृत्यें
किती तरी । झाली समर्थासमोरी । रवरे रवरेच साक्षात्कारी । श्रीगजाततमहाराज ॥ १८ ॥
यावत् कालपर्यंत । लोक होते तिष्ठावंत । तावत् कालपर्यंत । वऱ्हाड होता सुरवी बहु
॥ १९ ॥ जसजसी तिष्ठा कमी झाली । तों तों विपत्त दशा आली । अवदसेत घातली ।
माळ कंठी वऱ्हाडाच्या ॥ २० ॥ विपुल पिकणे टाकिलें । काश्यपीतें पाहा भले । नवे वाहूं
लागले । वारे सर्व वऱ्हाडांत ॥ २१ ॥ वऱ्हाडाची ऐसी देता । समर्थासी पाहवेता । म्हणून
घेतलें आपणां । कोडोनी त्यांती जलांत ॥ २२ ॥ तीस फुटांपासून । पाया आणिला भरुत ।
तेथेच कां हें जीवत । निर्माण व्हावें श्रोते हो ॥ २३ ॥ म्हणून ऐसें वाटतें । राग आला
समर्थात । म्हणून त्यांनी जलातें । भोंवतीं केले निर्माण ॥ २४ ॥ सुखसंपत्त पहिल्याघरी ।
वऱ्हाड व्हावा निर्धारी । ऐसे चित्तांत असल्या जरी । या वऱ्हाडी जतांच्या ॥ २५ ॥ तरी
त्या अवध्या जतांती । श्रीगजातताच्या चरणीं । पूर्ववत् तिष्ठा ठेवूनी । सुरवालागीं
अनुभवावें ॥ २६ ॥ ऐसें न जरी करतील । तरी याहीपेक्षां येईल । वऱ्हाडासी बिकट
काळ । याचा विचार करा हो ॥ २७ ॥ गजाततपदीं तिष्ठा ठेवा । सुख-अनुभव सर्वदा
ध्यावा । कुतर्कासी मुळी न द्यावा । ठाव आपुल्या मातसीं ॥ २८ ॥ या गजाततरूप
जमिनीत । जें जें कांहीं पेराल सत्य । तें तें मिळणार आहे परत । बहुत होऊत

तुम्हांला ॥ १॥ दाणे टाकिल्या खडकावरी । त्यांची न रोपें होती खरी । याचा विचार
 अंतरी । सर्व काळ करा हो ॥ २१०॥ कंटाळा संतसेवेचा । ज्या ज्या प्रांता येत साचा ।
 त्या त्या प्रांती दुष्काळाचा । प्रादुर्भाव होतसे ॥ ११॥ धर्मश्रद्धा ही वाघीण । गेल्या
 मनरूपी दरींतून । दुर्वासनेचे कोल्हे जाण । येऊन बसतील ते ठायां ॥ १२॥ भाक्ति
 शुचिर्भुत अंगणा । अभक्ति ही वारांगणा । तिच्या नादीं लागल्या जाणा । विटंबताच
 सर्वत्र ॥ १३॥ सन्तीतीला सोडू नका । धर्मवासना टाकू नका । शत्रु ना माता एकमेकां ।
 तरीच शक्ति वाढेल ॥ १४॥ ऐसें तुम्ही वागल्यास । येतील चांगले दिवस । या वऱ्हाड
 प्रांतास । हे कधीही विसरू नका ॥ १५॥ एकदां तरी वर्षावून । द्यावें गजाननाचें दर्शन ।
 एकदां तरी पारायण । करा गजानतचरित्राचें ॥ १६॥ हा एकवीस अध्यायाचा ।
 श्रीगजानतविजय तांवाचा । नैवेद्य एकवीस मोदकांचा । गजाननासी अर्पा हो ॥ १७॥
 वा हे अध्याय साचार । माता एकवीस दुर्वाकर । पारायणरूपे निरंतर । वाहाल्या
 गजाननासी ॥ १८॥ सद्भाव जो मानवाचा । तोच दिवस चतुर्थीचा । प्रेमरूपी चंद्राचा ।
 उदय झाला पाहिजे ॥ १९॥ मग या ग्रंथाचे अक्षर । एकेक हे दुर्वाकुर । अर्थ शब्दांचा
 साचार । मोदक समजा विबुध हो ॥ २०॥ ती अपूर्ण गजानता । पारायणरूपी पारणा ।
 साधून द्यावा करा ना । वेळ आतां थोडकाही ॥ २१॥ हा ग्रंथ ना कादंबरी । ती गजाननाची
 लीला खरी । येथें जो अविश्वास धरी । तो बुडेल निःसंशय ॥ २२॥ श्रीगजानतस्वामी-
 चरित । जो नियम वाचिल सत्य । त्याचे पुरतील मतोरथ । श्रीगजानतकृपेते ॥ २३॥
 हे गजानतचरित्र भागीरथी । कथा या तोय निश्चिती । महाराष्ट्र ओल्या तयावरती ।
 लहरी समजा विबुध हो ॥ २४॥ वा कल्पवृक्ष हे स्वामीचरित । शारवा अध्याय तयाप्रत ।
 पद्यरचना हीच सत्य । पालवी या वृक्षाची ॥ २५॥ जो या ग्रंथी वेविल भाव । त्यासी

पावेल स्वामीराव । संकटीं त्याच्या घेईल धांव । रक्षण त्यांचें करावया ॥२६॥ हा
ग्रंथ केवळ चिंतामणी । चिंतिले फळ देईल जाणी । दृढतर विश्वास असल्या मतीं ।
हें मात्र विसरूं नका ॥२७॥ जेथें गजातन चरित्राचा । पाठ होईल नित्य साचा । तेथें
वास लक्ष्मीचा । चिरकाल होईल हो ॥२८॥ दरिद्रयासी मिळेल धन । रोगीयासी आरोग्य
जाण । सादवी स्त्रीचें वांझपण । फिटेल त्याच्या वाचनें ॥२९॥ तिपुत्रिकासी होईल पुत्र ।
तिष्कपटी मिळेल मित्र । चिंता न राहील अणुमात्र । या ग्रंथाच्या वाचका ॥३०॥
दशमी एकादशी द्वादशीला । हा ग्रंथ जो वाची भला । अनुपम येईल भाग्य त्याला ।
श्रीगजातनकृपेनें ॥३१॥ गुरुपुण्य योगावरी । जो यांचें पारायण करी । बसून एक्या
आसनावरी राहूनिया शूचिभूत ॥३२॥ त्याच्या अवद्या मनकामना । खचित होतील पूर्ण
जाणा । कसल्याही असोत यातना । त्या त्याच्या निरसतील ॥३३॥ जेथें हा राहील ग्रंथ ।
तेथें न कदा येई भूत । लाग न साधे यत्किंचित् । तेथे ब्रह्मसमंधाचा ॥३४॥ ऐसें याचें
महत्त्व । ये भाविकाला प्रचीत । कुटिल दुष्टदुर्जनांप्रत । याचा अनुभव येणें नसे ॥३५॥
मानसाची योजना । राजहंसासाठीं जाणा । तैसें हें संतसज्जनां । मानस स्वामीचरित ॥३६॥
पूर्वकाली ज्ञानेश्वर । मीरा मेहता कबीर । नामा सावता चोरवा महार । गौरा बोधला
दामाजी ॥३७॥ उंबरवेडी फेनाथ । सखाराम अमळनेरांत । वा देव मामलेदार यशवंत ।
वा हुमणाबादी माणिकप्रभू ॥३८॥ तेवींच हा वऱ्हाडांत । गजातनस्वामी सद्गुरुनाथ ।
फरक नाही यत्किंचित् । त्यांच्या यांच्या मधी हो ॥३९॥ आतां हीच विनंती । तुम्हां
अवद्यां भाविकांप्रती । अत्यंत असूं द्यावी प्रीति । श्रीगजातनान्चे चरणीं ॥२४०॥ म्हणजे
तुमची येरझार । जन्ममृत्यूची साचार । होऊनिया व्हाल पार । दुस्तर भवामधूनी ॥४१॥
आतां स्वामी दयाघना ! । तुला येवो माझी करुणा । दासगणूच्या यातना । सकल

निवारी कृपेतें ॥४२॥ मी तुझा झालो भाट । मार्ग दावी मला तीट । दुर्वासनेचा येवो
वीट । चित्तामाजीं दयाळा ॥४३॥ आमरण वारी घडो । संतचरणी प्रेमा जडो । अक्षयीचा
वास घडो । श्रीगोदेच्या तीराला ॥४४॥ प्रसंग याचता करण्याचा । मशीं नको आणूस
साचा । समर्थ दासगणूचा । अभिमान वाहावा मातसीं ! ॥४५॥ मी सकल संतांचा चरणरज ।
माझी राखा तुम्ही लाज । हेंचि मागणें आहे आज । पदर पसरूत तुम्हांते ॥४६॥ जैसी
केलीस प्रेरणा । तैसेंच मी बदलों जाणा । हे स्वामी गजानना ! । तुझे चरित्र लिहितां
कीं ॥४७॥ शेगांवाचे मठांत । काही होते कागदपत्र । ते रतनसातें मजप्रत । आणूनिया
दारविलें ॥४८॥ त्यांच्या आधारे ग्रंथ लिहिला । कल्पनेचा ना उपयोग केला । म्हणून
अधिक न्यूनाला । मी नाहीं कारण ॥४९॥ झालें असल्या अधिक न्यून । त्याची क्षमा
गजानन । करो सर्वदा मजलागून । हीच आहे विनंती ॥२५०॥ शके अठराशे एकसष्टांत
प्रमाथिनाम संवत्सरांत । चैत्रमासीं शुद्धांत । वर्षप्रतिपदेला ॥५१॥ हा ग्रंथ कळसा गेला ।
शेगांवनामे-ग्रामी भला । तो गजाननांनी पूर्ण केला । प्रथम प्रहरी बुधवारी ॥५२॥
स्वास्ति श्रीदासगणूविरचित । हा श्रीगजाननविजय नामे ग्रंथ । नौका होवो भाविकांप्रत ।
भवसिंधु तरावया ॥२५३॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति श्रीगजानन विजय ग्रंथस्य एकविंशोऽध्यायः समाप्तः ॥